

Entrevista a NÚRIA CASALS PÉREZ

E.- Comencem avui l'entrevista a dia 17 de novembre del 98 amb Núria Casals. Després d'explicar-te la part de la fitxa, avui començarien a parlar de la família d'origen, és a dir, sobre els avis, fonamentalment, si tens informacions dels besavis també, respecte a d'on provenien, quin tipus de feines tenien, si van emigrar, si tenien... quin tipus d'escolarització tenien, quin tipus d'actitud religiosa, quin tipus de actitud política... Quan vulguis comences a parlar tu sobre el que et sembli, per exemple dels avis.

Jo crec que tant en un cas com en els altres la influència és molt important per mi. Crec que han sigut un tipus de família que m'ha condicionat molt. Jo només he conegut al meu avi patern i a la meva àvia materna. I possiblement una part important de les coses que direm és la transcripció del meu pare i la meva mare, lo que m'han explicat d'ells. Aleshores, l'avi patern, la família del meu pare ve del Berguedà, la família de la meva mare... bueno, no ens liem. La família del meu pare ve del Berguedà, marcadament influenciats per lo que és la Conca del Llobregat, per ser treballadors dels tèxtil. El tèxtil ha estat molt present a les seves vides. Tant pel lloc de treball com pel lloc de vivenda, de vida. Diguessin que la gent treballava en un lloc al costat d'on tenia la fàbrica, i aleshores, dels besavis no sé, no tinc informació. Però en aquest cas, sí que ells hi havia marcat molt el lloc de treball. Aleshores, havien nascut a Gironella i viscut molts anys, van estar altres anys visquent a altres pobles a lo llarg de la Conca del Llobregat, en concret a La Poble de Lillet, que allà va néixer després el meu pare. Però tant un com l'altre, tant el meu pare com, ai, tant el meu avi com la meva àvia, per part del meu pare, treballaven al tèxtil. Un com a treballador qualificat, en el cas del meu avi i la meva àvia, la primera dona del meu avi, diguessin, que ja us explicaré que va morir jove, treballava de treballadora a... bueno, sense qualificar en el tèxtil, em sembla que era nuadora, que li deien, però no recordo exactament. Aleshores, jo crec que feien vida vora poble, vinculats al tèxtil i llavòrens lo del tipus de sociabilitat és molt curiós la història de... la relació amb la natura, crec que ells tenien, vull dir, sé que feien moltes caminades per allà el voltant. I després la relació amb els Coros de Clavell, perquè, bueno en el cas del meu avi li va, va lligar. I en el cas del meu avi ara també recordo que va començar a jugar a un primer equip de futbol que va entrar a llavòrens, a començament de segle va portar el futbol no sé quin encarregat que va vindre d'Anglaterra i estava fent algo per allà a la Poble de Lillet i tal, i sé que van crear el primer equip de futbol, crec que va ser el primer de Catalunya, almenos sempre me l'han vengut així i va ser important perquè, bueno, pues van participar en un tipus d'activitat molt especial. En el cas del meu avi després sí que arrel de participar en una vaga, que tenia algo que veure amb tècnics intermitjos del sector del tèxtil, no sé, no tinc més informació, sé que el van acomiadar i va tindre que sortir d'aquell espai. És a dir, no va trobar... com feien córrer llistes negres no trobava feina a cap lloc dels, dels poblets diguessin més propers. Van baixar primer, crec que van anar a Cervera i després van acabar a Barcelona. O sia, van emigrar de Gironella a Barcelona. I aleshores... abans d'emigrar es va morir la seva dona, la primera dona. Es va tornar a casar amb una cosina seva, que això es feia molt sovint en aquelles èpoques, matrimonis de gent molt propera i tal, que també treballaven en el tèxtil i aleshores es van vindre a viure a Barcelona. I ell es va posar a treballar en una fàbrica del tèxtil a on es va jubilar i sempre havia sigut treballador d'això...

E.- Aquesta fàbrica... bueno, fent una cosa per després explicar l'arribada a Barcelona del teu avi, no, referent tant a l'avi com a l'àvia, seria interessant que tu recordis això, la transcripció que t'han fet els teus pares sobre escolarització, és a dir, va ser una persona que va tenir possibilitats perquè va ser un obrer, un treballador qualificat...?

No crec que fos qualificat massa per teoria, sinó per experiència. I crec que era bo, bueno, estava d'encarregat en un taller, bueno, en una fàbrica els últims anys a Barcelona, que després va ser on va treballar el meu pare. I bueno, jo crec que era la típica persona que l'experiència li havia donat qualificació, no tant per estudis sinó per qualificació. Sabia llegir i escriure, vull dir, era un home que llegia... També recordo d'ells moltes actituds molt autoritàries, era el típic patriarca de la família, vull dir, que era la típica persona que el meu pare li parlava de vostè, era... no sé, era molt l'home de la casa que després de dinar s'anava al bar a prendre la seva copeta amb els seus amics, o sia molt en plan patriarca, recordo molt la imatge...

E.- De cap de família...

De cap de família molt típica de poble vingut cap aquí a més a més, molt de mantenir determinades actituds bastants, a veure, diria conservadores des de el punt de vista del paper masculí.

E.- I recordes si... perquè tu vas conèixer a l'avi?

Sí.

E.- Vas tenir l'oportunitat de conèixer-lo, que et parlés d'algun tipus d'activitat d'oci, en el poble abans de baixar a Barcelona, recordes si t'explicava...

D'oci, lo del cantar.

E.- Lo del cantar.

Jo crec que sempre m'ha explicat lo del cantar i lo de jugar a cartes, en el bar i tal, però... no recordo de més tipus d'activitats. Lo de sortir d'excursió...

E.- Lo del futbol també, no?

Això mateix.

E.- Que això era el bàsic per ell.

Això l'època que va estar allà diguéssim. Aquí a Barcelona no, no sé...

E.- I l'àvia, l'escolarització, si tens informació sobre si va poder anar a escola...?

No, la tinc, no la tinc. A veure, llegir i escriure crec que tots els avis han sapigut llegir i escriure, vull dir que, fins aquí crec que han arribat bé, amb més o menys dificultats però havien fet una escolarització primària, jo crec que sí, sí sí.

E.- I l'àvia et parlava d'alguna cosa en relació també a les activitats que tenien les dones per això, d'oci, d'esbarjo o alguna cosa al poble, és a dir, la gent gran de vegades parla de: "si quan, jo tenia..., quan estava al poble..."

Que es trobaven, i es trobaven per cosir i tal, però no recordo d'activitats d'esbarjo. No, que es trobaven grups de dones a cases d'una o de les altres però per cosir. No recordo que fos per, per activitats ni social ni polítiques, vaja, no recordo.

E.- Val, l'arribada a Barcelona, ells arriben a Barcelona, estem parlant de la segona dona del teu avi...

Estem parlant de la segona del meu avi i estem parlant dels anys vint.

E.- Els anys vint arriben a Barcelona. Ell troba feina ràpidament aquí o ...?

A finals del vint, troba feina en seguida, sí sí va trobar feina ràpid. I es va instal·lar en una casa allà al costat del Passeig de Sant Joan, bueno, un pis, un pis petit i van tindre tres fills, dos de la primera dona i aquest, un dels quals és el meu pare, i d'aquesta segona dona va tindre un fill. I vivien els tres, vull dir, no recordo que m'hagin explicat èpoques... a veure, als anys trenta com èpoques de gran moguda, sí que va ser gent que va participar de l'efervescència social, o sia, parlar després amb record, amb carinyo de l'efervescència social, jo diria que ha sigut gent, no militant però sí relativament vinculada a Esquerra Republicana, el que representava el president, la imatge de...

E.- El Macià.

El record del Macià... tot això m'ho han recordat amb molt de carinyo, això sí. No ells vinculats concretament. I després, ja quan la guerra i després de la guerra, d'haver patit molt pues, li van matar un germà durant la guerra, d'haver patit el que ha sigut la repressió... no en ell, sinó en gent propera que va tindre ell pues que, primera va tindre que anar a portar el menjar a la presó, després... fer una miqueta com de suport de la gent propera, no tant... O després el meu pare quan se'n va anar i va vindre ferit, llavors, sempre una miqueta tant el meu avi com la meva àvia tindre que fer de suport, de fer de pares més que de tindre ells directament una actitud política.

E.- O sigui, no eren militants, però sí que tenen, dintre...

Del teixit social...

E.- Del teixit social aquest.... en general, d'esquerres catalanistes, o sigui en un sentit progressiu, no?

Això mateix. No, no ells directament com a grans, però....

E.- Dirigents o militants sinó...

Però era gent que... contradictòria, ja et dic, que per un costat progressista i per una altra costat a la vida privada molt autoritari, jo diria, el record que tinc era molt...

E.- La relació amb ells que tu vas tenir, quin tipus... o sigui era assídua la teva relació amb ells o...

Sí, sí, ens veiem un cop per setmana. Jo me'n recordo que anàvem sempre a veure'ls, i sobretot recordo molt tota la família del meu pare, recordo molt els dies de festa, els Nadals i així, les cantades. Cantaven molt bé, tots cantaven molt bé. I bueno, però cançons populars, llavors les trobades eren un espai on després de dinar t'estaves fins les dotze de la nit, ara cantant aquesta cançó, ara cantant l'altra, ara l'altra... llavors, hi havia alegria, tinc molt record d'una època bonica.

E.- I el tipus de conversació amb el teu avi, això d'aquesta actitud que parles, amb tu era diferent, pel fet de ser una generació diferent i tal...

Jo vaig ser la primera néta. Llavors al ser la primera néta, era la, "que guapa, que preciosa..." llavors, jo tinc tot el record d'haver sigut molt volguda, molt volguda, mimada, ben tractada. Clar, era petita, el meu avi va morir quant jo tenia pues no sé, vint i pico d'anys, al començament de la moguda política per dir-lo d'alguna manera. I bueno, pensava que estava tocada d'ala, jo.

E.- Però, tu li parlaves d'això a ell?

Clar, jo li deia, pues el franquisme, Franco, lo otro... (l'avi) "No t'hi fotis! no t'hi fotis!". Aquella sensació de por, de protecció. Clar després ho entens, en aquell moment no entenia res jo. Però era una miqueta allò de la protecció, "No et fiquis en res, no bellugues res, que aquesta gent és molt dolenta...que van fer molt mal...".

E.- O sigui, que la por del 39, continuava evidentment. Així, parlar de política a casa, amb l'avi per exemple?

No no, parlar de política es podia parlar. O sia, l'únic que et deien és que al tanto amb qui parlessis, era la desconfiança de que, del que ha viscut després gent... Ells van viure l'època en què un, delataven a un, mataven a l'altre.

E.- De delatar.

Delatar, no. Llavors et deien sobretot... Ara en canvi a casa, tant a casa meva com a casa dels avis com als dinars familiars hi havien debats polítics. Vull dir, de què passava, que era el fra... però con tots estaven molt unificats en contra del Franco pues...

E.- No hi havia...

No hi havia... (riures)

E.- No havia polèmica.

(riures) No s'amagava, no és allò de dir no en parlem. No no, jo crec que tot això, lo de la tele, l'altre o lo que sigui, vull dir, sempre van tindre una actitud jo penso obertament antifranquista. I de mantenir el català a casa i d'insistir molt... per exemple recordo, el meu pare per exemple sí que va fer escola en català i sí que sabia escriure en català. I per exemple sempre em deia: "Coi, el teu pare ha pogut... sap escriure el català i en canvi tu, tot t'ho ensenyen en castellà". Vull dir que... sí que estaven preocupats per aquest tipus de

coses culturals però potser més des del punt de vista, pues això de la família, de la protecció, de cuidar, de cuidadors, etcètera.

E.- Dintre de l'esfera privada era una.....

Dintre de l'esfera privada. Sense més influència en l'esfera pública, molt dintre de l'esfera privada.

E.- I les converses o la relació amb l'àvia, amb la segona àvia, per entendre'ns, també... en quin sentit anaven?

Doncs mira, jo crec que la connexió més bonica va ser perquè quan vaig començar l'adolescència i vaig començar... a partir dels quinze anys jo vaig passar una etapa molt dura amb el meu pare, perquè era molt progre "muy rojo, pero más autoritario que la hostia". Llavors, a més de ser noia i tal, bueno, "A tal hora a casa...". Vaig passar una època dura d'enfrontament amb ells, amb el meu pare i la meva mare. Llavors l'àvia, aquesta àvia, va tindre una actitud jo crec de solidaritat molt maca. Mirava de tirar-me cables, de "Pues si et poden deixar a casa, així ells se poden anar i tu pots fer la teva vida". Va fer una actitud de complicitat molt bonica que jo recordo amb molt de carinyo.

E.- O sigui, hi havia una comprensió de la teva actitud.

Una comprensió de la meva actitud. Una comprensió de, bueno, de posar-se al teu costat. Jo la vaig viure amb aquesta sensació, d'una posició al teu costat. No tant de jutjar si el que estava fent estava bé o estava malament, si pensava bé o malament, sinó de dir pues joestic aquí i allavòrens bueno, t'ajudo en el que puc.

E.- I ells vivien amb vosaltres, els avis?

No. Amb aquest no, vivíem amb els altres.

E.- Aquest vivien en una casa, en una vivenda...

Al Passeig de Sant Joan, a un pis al Passeig de Sant Joan, que van viure, be, tot el record que tinc van viure allà tota la vida.

E.- I va ser, van venir aquí de lloguer i es van quedar de lloguer i tota la vida de lloguer?

Sí sí, de lloguer. I tota la vida de lloguer.

E.- O sigui, no van aconseguir, o sigui no van obtenir en propietat el pis mai?

Mai, mai. Una cosa que recordo curiosa és que sota de casa els meus avis hi vivien uns jueus, com jo això dels jueus, bueno, ho dic perquè em recordo, hi era una, bueno, un edifici, no, llavors ells vivien en el segon pis i a la botiga, que era una botiga de plats i olles, i la tenien els jueus. I era sempre, a mi em va xocar la tolerància amb què ho portaven, vull dir, de quina manera, que habitual, "Bueno, res, aquest són jueus, dissabte tanquen perquè és el seu dia, tal i qual". I jo li deia: "I què vol dir que ser jueu?". Això, sí que recordo que va ser una cosa que... "Pues res, que pensen diferent, que tenen una altra religió, però bueno, sí són molt bona gent perquè mira la tal...". Si que el recordo com a element de...

E.- De tolerància...

Bueno, de convivència molt fàcil, de convivència molt fàcil, gens, gens sectari.

E.- I en canvi, saps si el veïnat en general hi havia comentaris...?

No ho sé.

E.- Això no ho recordes.

No no, no ho recordo. Recordo la impressió en mi, de dir, "Ostres mira que bé que ho porten", vull dir, que podia haver... o ara m'has fet pensar, perquè jo crec que no hi he pensat més en aquest jueus.

E.- Després, el teu avi ve a Barcelona i comença a treballar a una empresa de Sants.

No, del tèxtil.

E.- Del tèxtil, però/

Del tèxtil d'allà el carrer... bueno, ja van entrar allà. I va estar allà, ja estaria sempre, del carrer Còrsega. Molt a prop d'on vivia.

E.- Ah val, o sigui aquí a l'Eixampla, val val.

Sí, molt a prop d'on vivien.

E.- I va començar a treballar. La dona va continuar treballant o es va dedicar a...?

No, es va dedicar a cuidar els fills i estava a casa. Cosia també, bueno en aquella època ja saps, les dones. I després una altra cosa que feien les dones d'aquella època era, llogaven habitacions. Llavors, una habitació de casa la tenien llogada, habitualment era gent coneguda de la família que venia aquí a Barcelona pel que fos. Llavors, sempre recordo que per aquella habitació, que era petitíssima, bueno que no sé com podien...

E.- Es la figura del rellogat que deien.

Sí, sí, bueno el llogat era sempre gent propera, eh, però recordo que l'havien llogada a varios, a varios cosins, a varios d'allà. I en canvi després quan es va casar el fill petit es va quedar a viure amb ells allà.

E.- O sigui, en aquella època, ells tenien dos fills de l'anterior matrimoni del teu avi, més el fill del segon matrimoni.

Això mateix. Que aquest ja li van donar estudis, aquest... bueno, als altres dos també, va ser... bueno el meu pare va fer lo dels teixits, l'altre que va ser mecànic, era torner i tal. I es va llogar un talleret i tenia un talleret petit i bueno, doncs anava amb això. I després un tercer, que llavors aquest ja va estudiar enginyer no sé que, i treballava... bueno és igual.

E.- No no, és interessant, aquest va ser el que va poguer...

Sí, era el més jove diguessin i va poder -----, li van facilitar més o menys...

E.- Li van poder facilitar una formació més...

I aquest treballava en una casa de, en una casa de cafeteres molt important, la Ga-----, bueno no me'n recordo del nom.

E.- I la diferència d'edats era molta entre el teu pare, el seu germà i...?

Entre els dos primers no, es portaven dos o tres anys, i en canvi amb l'altre es portaven deu o dotze anys. Però aquest altre es va morir quan tenia vint-i-vuit anys.

E.- El més jove?

El més jove es va morir quan tenia vint-i-vuit anys, d'un... de cop, un dia que.... I clar va ser com una, un element molt, molt dur, no. Acaba't de casar i tal, bueno, va ser un... pel meu avi, pels meus avis jo crec que va ser un element molt dur de, bueno, de com aguantar aquella, aquell fet.

E.- I el teu avi, o sigui treballava a l'empresa aquesta, va començar de treballador, i al final m'has dit tu que...

Jo crec que va entrar d'encarregat ja.

E.- va entrar directament d'encarregat?

D'encarregat o de sotaencarregat, o no sé com es deia antes, bueno, encarregat d'una secció. Però després, desseguida va quedar d'encarregat d'una empresa de mocadors, que bueno, tenien la fabriqueta allà, que després van tirar-ho tot i van fer pisos, que abans era una empresa de mocadors. I va estar treballant allà jo crec fins als anys... després va entrar el meu pare, doncs aviem, jo no ho recordo, però jo crec que va estar allà durant trenta anys.

E.- I es va jubilar ja en l'empresa aquesta.

Sí, es va jubilar allà.

E.- Això, hem dit que l'avi va passar la guerra, va fer la guerra?

No.

E.- No. Va passar la guerra a Barcelona. O sigui, havia vingut ja a Barcelona i la guerra la passa a Barcelona.

La passa a Barcelona, sí sí.

E.- Val, de l'època de la guerra records, alguna conversa d'ells?

No, recordo lo en contra que estaven del meu pare perquè se n'havia anat a la guerra, el meu pare. I llavors ells estaven absolutament en contra. Doncs primer van... no li van escriure o no li van enviar menjar durant sis mesos, llavors quan el meu pare va vindre amb divuit anys ferit del front, el van... bueno, estaven en contra de que s'hagués anat d'aquella manera i que hagués malversat diguessin la possibilitat que tenia de seguir estudiant, treballant, igual després l'haguessin cridat per anat...

E.- Perquè el teu pare va marxar amb disset anys, o sigui es va....

Anà avançat diguéssim.

E.- Va anar voluntari.

Va anar voluntari, el meu pare va anar voluntari, igual l'haguessin cridat. Però la posició del meu avi i de la meua àvia era de dir-li, "Escolta'm espera't, no et llencis i acaba el que tinguis que acabar". I el meu pare es va precipitar. Llavors, el que recordo quan es parla de la guerra és l'actitud en contra del meu pare.

E.- Això, és lo fonamental que va marcar el seu interior. O sigui no va parlar ni de la fam, ni de bombardejos, ni...

Bueno, sí clar.

E.- Però vull dir, que lo fonamental per ells, la seva experiència va ser lo del fill.

Almenos lo que a mi m'han transmet ha sigut més això. Perquè sí que bombardejos... i de la fam, més aviat, per part del meu avi no tinc gaire record que ell parlés de fam. Ha sigut per part més de la meua mare. Bueno, vull dir que van ser èpoques molt dures i tal, però l'home que tenia una feina, imagino que va poguer...

E.- O sigui, ell va arribar aquí i va començar a treballar. La guerra la va passar... i treballava a aquesta empresa ja?

Bueno, jo t'estic dient això, em sembla, em sembla que sí. Tinc la sensació que sí, no tinc la sensació que el meu avi hagués canviat molt d'empreses, com a molt va entrar en una i després al cap de poc temps, la gran, els grans anys de treball els va passar a la mateixa empresa, això sí que tinc aquesta sensació.

E.- Recordes si l'agradava la seva feina?

Sí, molt. Molt, era feliç, era feliç.

E.- Parlava sovint amb tu de la feina o...

No, amb el meu pare, parlaven molt de la feina. I era gent feliç parlant de la feina, vull dir, que la feina la disfrutaven molt. No vivien amargadament, la disfrutaven.

E.- Després... a veure, el pare volia, en relació als fills, està clar, o sigui volia donar estudis i van aconseguir donar estudis al fill petit, però volia per exemple que el teu pare, perquè cap dels fills va treballar del que ell va treballar?

Sí, el seu fill, el meu pare.

E.- Ah, el teu pare sí que va treballar de...

Va seguir en el tèxtil i va ser el seu successor en la mateixa empresa, o sigui que és que va ser com...

E.- Val, val, o sigui aquest si que va transmetre la promoció al seu fill, al gran.

La va transmetre al seu fill, la va transmetre al gran. Potser per això estava més empipat quan es va anar a la guerra i tot això, per la història de...

E.- Perquè era el fill gran...

Sí, era una miqueta el seu... el que havia fet la teoria del teixit i llavors deia "Hòstia! te n'aniràs i això quedarà que no hi ha...". Sí sí que li va transmetre la professió.

E.- Després, ha parlat de l'actitud de, has parlat de l'actitud de l'avi com a autoritària o era del pare, o això ho compartien tots dos? Explica'm una mica això, perquè això és... autoritària en el sentit de conservador.

Autoritària, vull dir, en aspecte de, saps aquesta separació que tant s'ha fet, que des del punt de vista po, s'ha considerat la política com de portes cap a fora de la casa, no. Doncs és aquella sensació que han sigut... bueno, potser que el meu avi més, eh, el meu pare va ser una altra generació. Però jo crec que en el cas del meu avi, era aquella persona que podia ser progressista en algunes coses, però en canvi molt del seu paper de mascle, el seu paper de, bueno: jo soc cap de família, es el que ha de portar les peles a casa, mai van faltar peles a casa, vull dir, això sí que ho tinc claríssim, i en aquest sentit, vull dir, sempre han complert d'alguna manera, però jugant el seu paper, que potser era el seu paper de l'època que els hi tocava jugar. El que passa és que jo el recordo com una cosa curiosa de, no un avi tendre per dir-lo d'alguna manera, sinó un avi més aviat tirant a autoritari i tampoc perquè cridés, no sé, em dona una impressió molt serio, molt...

E.- L'actitud aquesta que has dit, de dir de vostè, al pare, etcètera.

És aquella sensació de, que estava molt clar que hi havien categories dintre de la família i l'avi era més important que l'àvia. Llavors era, és això en aquest sentit. Després en el meu pare, bueno, quan parlem del meu pare ja en parlarem.

E.- I les converses, o sigui, una cosa que és important, en les converses que tu recordis de l'avi i l'àvia, de quan van marxar o van tenir que venir obligatòriament aquí a Barcelona, tu recordes si van deixar casa allí o allí també estaven de lloguer? O sigui, perquè va ser traumàtic, no va ser una decisió pressa...

Podien deixar a Pairal, que era la caixa dels seus pares. Sí, perquè després aquesta casa se la van vendre. O sigui, que dintre del poble de Gironella van deixar una casa que em sembla que hi vivia encara una padrina o algun familiar, o alguna tia que després va morir i llavors va quedar la casa tancada. I sí que al cap dels anys, al final se la van vendre, aquesta casa. Però bueno, era una casa molt petitona, no...

E.- Però van deixar en tot cas, de tenir casa en propietat per viure a passar a lloguer, no?

Sí sí.

E.- Recordes alguna cosa, comentaris dels avis sobre noviazgos, relacions homes – dones d'aquella època, saps de vegades que es parla, ell ball de no sé que, jo la vaig conèixer... quina va ser la coneixença, estrictament familiar per la via aquesta de relació...?

No en tinc ni idea, no en tinc ni idea.

E.- Suposo que en el cas dels pares, sí que això surtirà més... O sigui, pel que has parlat de l'avi, el repartiment de feines a la casa estava clar?

Claríssim, o sigui...

E.- No cal insistir

No cal ni parlar-ne... Bueno, a més a més tenia gossos, és veritat, espera, perdona, el meu avi caçava, caçava, tenia gossos a casa. És veritat, en una casa tant petita tenia dos gossos a l'eixida i caçava, sortia a caçar. És curiós...

E.- Perquè la casa està al Passeig Sant Joan...

Era un pis, eh, era un pis, petitó, al costat del carrer Còrsega, al costat de... al Passeig de Sant Joan.

E.- Tenia a prop l'empresa, clar.

Molt a prop l'empresa. Jo crec que van agafar la casa allà perquè treballava allà al costat, penso eh. I caçava, una de les coses que abans m'has preguntat si feia alguna cosa i no me n'havia enrecordat, es veritat caçava.

E.- Caçava, això, tu recordes que l'àvia fes algun comentari de que, l'agradava, no l'agradava o...

Home, li molestava moltíssim. Tindre que aguantar als dos gossos, els tenia que donar l'alimentació ella, netejar la casa ella, tot ella i ell de tant en tant, anava a casar (se'n riu). Devia ser meravellós. (riures)

E.- O sigui, que això era un tema de disputa entre ells?

Els gossos, sí, els gossos, però bueno...

E.- I...

Però és que curiós, perquè són unes costums d'unes èpoques. Perquè hi havia bastanta gent aquella gent que caçava, vull dir que, imagino que li venia per haver sigut, perquè era de poble, no. Però crec que era una època que havia gent...

E.- Perquè caçava, i suposo que anava amb gent del treball o veïns o...?

No ho sé.

E.- No tens informació d'això. Val, hem dit abans que no freqüentaven l'església massa sovint?

No, mai, pels enterros... no no.

E.- Pels enterros i tal, val. Hem dit, que tampoc tenien cap pertinència orgànica, sindicat o partit, i després, bueno, les idees sobre l'educació dels fills ja està clar, es dir, eren tots tres fills, no?

Tres nois.

E.- Tres nois, recordes alguna/

Llavors, donar-li cultura, jo penso que és una època en que la cultura es valora molt, i els estudis es valoren molt com l'element fonamental que pots transmetre, com a cosa important que pots donar als fills. I llavors era donar-li cultura.

E.- Això per una banda, la formació, i després en l'educació, per exemple donaven llibertat o eren molt, l'avi en aquest caràcter que dius, era molt estricte o...?

Jo crec que era estricte. Penso, penso que sí, que l'avi era estricte. I més potser amb el meu pare que va ser el primer. I després amb els altres dos menes, eh, però jo crec que van ser bastant estrictes en això.

E.- I sobre les idees seves polítiques, religioses i tot això, tu recordes que hi havia intenció de transmetre clarament als fills, doncs, una sèrie de valor o no?

Valors sí, valors com a persona jo crec que la concepció de que cal ser una persona íntegra i solidària, i l'ètica per davant, no sé, no quedar-te mai res de ningú, vull dir, a veure, jo crec que tant una família com l'altra, valors molts, de no sé, de dignitat. Sí que penso que transmetien valors, més que transmetre, més que transmetre com a idea política, en aquest cas, més com a valors de com a persona, l'humanisme, un tipus d'humanisme bastant important. Potser des de l'anticlericalisme. Sí, perquè no passaven per la vida de l'església. No es allò de donar la bufetada sinó es per... pues n'has de parlar i has de veure com es resol...

E.- O sigui valoraven, el saber relacionar-se les persones més fonamentalment/

Molta importància en la relacions amb les persones. Jo crec que amb això, com un element important.

E.- Doncs, si et sembla bé, una mica després que l'avi arribés aquí i treballés i tot això, a part de la casa, el món de sociabilitat del teu avi i de la teva àvia que tu recordis?, és a dir, no sé, si havia algun lloc en especial que anava ell, o anaven junts, compartien activitats o feia cadascú...

Als meus pares, per exemple se'ls enduien molt a, quan anaven d'excursió i tal, vull dir, se'ls enduien bastant. Se'ls enduien de càmping... vull dir, llavors jo crec que la relació fonamental era la família, amb uns fills o amb uns altres fills o els altres, llavors era a on els portaven els fills, per dir-lo d'alguna manera. Després quan van ser més, quan era més autònom, ell tenia molt definida la, els hàbits per dir-lo d'alguna manera i ella menys. Ella era més de casa. Però context així social on poguessin anar, no recordo que tinguessin cap, bueno, un bar que estava allà a prop que era un lloc de trobada de diversa gent, que també feien tertúlies, bueno tertúlies, mentre jugaven a cartes o jugaven al domino o no sé que, pues sí que era gent que després que també sortien i tal, però això només que en el món del meu avi. I la meva àvia pues, el veïnatge, ella tenia relació amb les veïnes, amb la planxadora, amb la jueva de sota, amb la no sé que... però és relació de convivència per dir-lo d'alguna manera.

E.- veïnals diguessin, no.

Més que una altra cosa.

E.- I l'ús de... en quina llengua s'expressaven?

Sempre en català.

E.- Sempre en català.

Sí sí.

E.- Inclús recordes, amb gent de fora, al carrer... el veïnat

Ah, jo crec que era gent que casi no sabia parlar en castellà. No dominaven gens el castellà. Perquè el meu avi jo crec que no sabia parlar el castellà i la meva àvia tenia dificultats per parlar el castellà.

E.- El teu avi va parlar alguna vegada d'algun problema en l'empresa o conflictes o així, o no?, era sempre la seva professió com tu has comentat, lo d'agradar-li el seu treball.

Agradar-li el seu treball. No, comentar problemes que havien sortit sí, problemes amb l'amo, problemes si havia sortir amb alguna persona i tal, però jo recordo molt de parlar molt dels problemes amb els amos, no. Els amos no sé que, és així, i aquest no sé quants... vull dir, problemes de com portava l'empresa, de si

s'havien ficat o no s'havien ficat. Vull dir, sí que compartien bastant el tipus de problemes que tenien a la fàbrica. Vull dir que la fàbrica estava molt present en la vida de la família.

E.- Exacte.

Sí, estava present en la vida de la família. Si ----- les nous, si no ----- les nous, llavors hi ha un nou sistema de teixit, ara resulta que les llançadores van d'una altra manera, d'això sí que recordo que això estava present a casa.

E.- I era una preocupació que sortia sovint a les converses?

Sí, sí.

E.- Aquest són els avis que vivien en un pis a part del vostre.

Exacte.

E.- Ara be, vosaltres vivíeu en un pis amb els avis materns?

Amb l'àvia materna.

E.- Amb l'àvia materna.

Es que ara hem de parlar dels altres, hem de parlar de la materna diguessin.

E.- De la materna, sí.

Perquè l'avi matern és el que neix a...

E.- A Gironella?

No. L'avi matern és el que neix a Alacant i ve a Barcelona. I no sé com va ser que va vindre a Barcelona.

E.- Perquè tu no el vas arribar a conèixer a l'avi?

No. És aquest que va morir en un camp de concentració a la Segona Guerra Mundial. Llavors l'avi matern ve a Barcelona, és barber...

E.- Ve també cap als anys.... a la mateixa època.

Suposo que sí, és que no sé perquè va vindre. No sé m'imagino que molta gent... sí que després he llegit que molta gent que era pescadora, clar, eren pescadors a Alacant, doncs gent que era pescadora o venia de família de pescadors van emigrar, bueno clar, anaven a buscar feina. Em sembla que hauria de vindre quan lo de, per totes les obres a Barcelona, no, m'imagino, quan feien... bueno no sé, quan els anys vint i tal.

E.- Sí el 29, l'exposició del 29.

No, perquè la meva mare va néixer el 26, i va néixer a Barcelona. Bueno, m'imagino que van vindre a finals del anys 10, bueno del 10 al 20, i no sé perquè va vindre, no l'he sapigut mai. Llavors va vindre a Barcelona, es va conèixer amb la meva àvia, no sé a on es van conèixer i van anar... i era barber. I van anar a viure a Poblenou. Llavors allà vivien molt a prop d'altres germanes de la meva àvia que també vivien allà, que totes treballaven al tèxtil. Llavors ell era barber, l'altre de la germana de la meva àvia era xocolater, bueno no sé, eren professions d'aquelles de l'època. Molt "enraizados", molts ficats en la vida del Poblenou. La meva mare parla molt molt molt del que va ser l'experiència con a barri, del veïnatge, de les mogudes que hi havia, en aquella fàbrica que passava això, l'altra fàbrica que passava l'altre, vull dir, que sempre hi havia moviment diguéssim.

E.- O sigui, seria interessant la percepció, perquè tu no el vas conèixer, de la figura del teu avi matern, del barber, anarquista, que ve d'Alacant...

Un idealista total. Possiblement un tio bastant... bueno un tio com molt coherent amb ell mateix. Jo penso que molt, lo que m'ha transmet la meva mare com molt, una persona com molt integra, molt conseqüent a més a més, de no enganyar-se, molt amic dels seus amics i molt de cuidar-los, molt conseqüent a la seva privada, a diferència de l'altra en aquest sentit. Sent molt conseqüent a la seva vida privada, de pensament per dir-lo d'alguna manera. Pues, la meva mare m'ha comentat pues que, jo que sé, vivien en una... després van viure en una caseta petita del Poblenu i tenien /

[FI DE LA CARA A, CINTA 1]

E.- Avui és la segona sessió de l'entrevista a Núria Casals. I ens situaren sobre l'herència rebuda per part de la seva mare respecta a la figura del que era el seu avi matern. O sigui, la persona que no va conèixer però sobre la que li van parlar molt i sobre, que té l'idea que va tenir molta influencia, quan vulguis Núria.

----- era molt conegut, sinó pel fet de que, en la mesura que va, això que dèiem que havia sigut una persona amb idees molt conseqüentment anarquistes, que les havia portat en la seva vida també privada, etcètera, amb una actitud conseqüent respecte a l'educació dels fills, etcètera etcètera, doncs li va afectar molt a la meva mare i per tant com a conseqüència també me va afectar a mi. Aleshores jo he rebut potser la imatge d'aquest avi com una imatge molt mítica, d'una persona doncs això, molt idealista. Aleshores aquest senyor, bueno pues això, va vindre a Barcelona, va estar, va vindre d'Alacant, va vindre a Barcelona, no sé com es va conèixer amb la meva àvia, es van casar, vivien a Poblenu i feia de barber. Aleshores, ell militava a la CNT i a sobre jo crec que era de pensament de la CNT, però a part tenia militància activa, aleshores quan van entrar els nacionals a Barcelona doncs va agafar tota la família i... per això dic que estava bastant implicat, perquè sinó m'imagino que no hagués sigut tant.... Jo he sapigut mai exactament on militava, però devia estar bastant implicat i aleshores va agafar tota la família i va anar, i se'n van anar cap a la frontera, just el dia abans que entressin els nacionals a Barcelona. Van anar, van entrar a França, van estar als camps de concentració, a bastants camps de concentració a França, diferents. I al cap de... després de passar d'un camp a un altra... primer jo sé que van estar a Argeles i després van anar a passar a diversos camps, primer estaven junts i després els van separar a tota la família, després van separar els homes per un costat i les dones per un altre amb les criatures... I aleshores jo sé que va arribar un moment que quan portaven dos anys o dos anys i pico i quan ja els alemanys havien invadit França, etcètera, l'àvia, la mare de la meva mare li va plantejar a l'avi, de que viure així més temps pues que era una miqueta absurd, bueno absurd, o sigui que era inaguantable, vull dir, que no podien seguir de camp de concentració en camp de concentració i que tenien que fer un pensament i que ella pensava que el que tenia que fer era tornar a l'Estat espanyol perquè sinó, clar, els fills també s'anaven fent grans, la meva mare tenia tretze o catorze anys, i estava preocupada la meva àvia de que no tindrien ofici ni benefici els fills, i que per lo tant deia, pues hem de fer alguna cosa. Llavors ella, va decidir tornar a Barcelona amb els fills i ell va dir que ell es quedava.

E.- Disculpa, solament una pregunta, o sigui, l'edat més o menys del teu avi i la teva àvia en aquell moment aproximadament?

Sí la meva mare en tenia catorze, aviem, això que devia ser el 39. El 39 van entrar a Barcelona. O sigui l'any 40-41, pues devia tindre quaranta anys el meu avi i la meva àvia també.

I que és dur, perquè tampoc era l'època de que eren joves, joves, ja eren un poc madurillos, no, llavors jo crec que per la meva àvia va marcar molt i va ser dur. I sé que devia ser bastant... no sé si van decidir, no l'he tingut mai clar si van decidir que ell es quedava i ella tornava, o si entre els dos no anaven bé les coses o no sé com anaven perquè també era molt difícil com anaven les coses de camp de concentració en camp de concentració, o si ell per ideologia deia que tornar aquí era molt complicat perquè el detindrien i per tant no podia tornar. O sea, tampoc he tingut mai massa clar.

E.- ja, però la teva àvia si que tu vas viure amb ella/

Que tenia clar que tornava a Barcelona. Llavors van tornar a Barcelona sense res, això sí que és una cosa que a casa meva a marcat molt, sense res vol dir sense un duro i sense res. Van anar a casa de companyes de la fàbrica de la meva àvia que havia treballat la meva àvia per demanar-los, bueno, doncs que durant uns dies els tinguessin abans no trobaven un pis i trobaven feina, trobaven algo per llogar i tal. I sempre a casa es va recordar amb molt de carinyo les, bueno almenos una companya de la fàbrica que la va recollir a casa, que dormien tots plegats en matalassos per terra i tal. Vull dir, una actitud de solidaritat maca, amb persones en concret.

E.- Això és al Poble Sec?

No, això era al Clot ja. L'amiga d'aquesta, de la meva àvia, que li deien la Maria la Cubana, és molt curiós, la Maria la Cubana pues vivia al Clot, llavors van estar al Clot i van estar buscant un pis de lloguer per allà el voltant. Però llavors es van trobar que no tenien ni un duro. Llavors, bueno es van posar a fer feines, van buscar antigues amistats que tenien i tal, però va ser gent que la meva àvia sempre va plantejar el mateix que no demanava diners sinó que demanava la possibilitat de guanyar-se la vida, bueno de guanyar-se la vida, de guanyar-se un sou. Llavors, jo sé que van estar fent feina i van intentar anar refent la vida, ma mare sempre diu que gana, gana, gana pues no van passar però que ho van passar molt malament. Sense anar.... vull dir, que va ser més... ma mare sempre comenta que va ser més difícil i més dura la postguerra que la guerra en si mateixa. Que ho va passar, que ho van passar malament. Aleshores la meva mare ja no va veure més al seu pare. I al cap dels anys, primer s'escrivien i al cap d'un temps van deixar de rebre notícies i fins que es va enterar que s'havia mort en un camp de concentració a França.

E.- O sigui, havia mort bastant temps, allí/

D'enfermetat, que s'havia mort d'alguna enfermetat, tuberculosi o alguna cosa d'aquestes.

E.- Havia mort i va passar temps sense saber exactament si havia mort o no havia mort.

Exacte, van passar molts anys fins a saber exactament que havia passat.

E.- Això, molts anys, què vol dir?

Pues quatre cinc o sis anys, bastants anys sense saber que... Això sempre ha sigut una, aquelles parts una miqueta dures de, bueno pues de la meva família, que quan ma mare se'n va enterar pues sí que va ser..., quan es va confirmar que havia mort en un poblet, no sé exactament... a França, bueno que va ser un cop molt dur per ella, vull dir, ho van passar mal. Llavors clar, la meva àvia doncs, passem necessàriament a la figura de l'àvia materna, que jo abans havia dit que era persona que jo pensava que per sí mateixa a mi me semblava, no és que tingués una gran ideologia, bueno, per ella m'imagino que assumia la ideologia d'ell, no. Doncs, la meva àvia clar, que va passar quan va trobar-se sola, aleshores va trobar que ella era la cap de família, no, i que de salut estava una mica dèbil però bueno, entre el fill i la meva mare i l'altre fill, pues bueno van anar tirant com van poguer. Jo sé que va anar a veure a un senyor que era, això no sé si s'ha de dir o no s'ha de dir però bueno, bueno t'ho dic perquè després ho pensen si s'ha de dir o no.

E.- Sí, després si vol ja...

Jo sé que va anar a veure a un senyor que el meu avi feia feia, l'havia afaitat i que era, que era fascista que era, bueno fascista, que havia sigut de l'altre costat per dir-lo d'alguna manera. I que sé que el meu avi algun favor li havia fet, i que per tant li va anar a demanar feina la meva àvia. I aquest home en concret es va portar bé. Aquest home en concret va dir que ell recordava amb molt de carinyo l'ajut que el meu avi li havia donat en un moment determinat...

E.- Durant la guerra?

Durant la guerra, que no sé exactament tampoc que deuria ser. I que llavors li va donar feina a la meva àvia, bueno li va donar feina, li va dir, pues senyora de fer feines allà on ell treballava, a on tenia una petita empresa que tenia aquest home. I a la meva mare llavors la va posar, la va connectar amb algú perquè treballés de telefonista i li va pagar els estudis de comerç. I això va ser... bueno, a casa sempre han recordat que contradictori és haver estat en la guerra en unes... és allò de que la vida és bastant més complicada i que a vegades la gent no és només d'un costat o d'un altre, i que la gent amb unes idees pot ser molt conservadora però després pot ser solidària amb altres, però també, a mi em sembla que també el primer que va ser solidari en aquest sentit va ser el meu avi, perquè també si va ajudar-lo, l'altra si de cas ho va reconèixer, no, però... sempre m'ha xocat allò que dius cony!, si este era el malo, com potser que el malo fuera el que... ens ha donat el cop de mà i crec que en aquest cas sí que... bueno, va ser fonamental per la seva vida, perquè sinó era molt difícil a Barcelona, sense tindre res, perquè totes les germanes de la meva àvia també estaven, havien marxat fora, una gent vivia a Andorra, una altra gent vivia a Tarragona, és a dir que hi havia una dispersió familiar considerable, doncs subsistir, no. Llavors si no haguessin pogut aconseguir que aquest senyor, doncs els donés feina, pues possiblement ho haguessin tingut més fotut.

E.- L'àvia, perdona, tenia molta diferència d'edat amb l'avi o eren, saps allò típic...

No, jo crec que eren bastant...

E.- Bastant de la mateixa generació, no.

No no, jo crec que no eren, home l'avi segur que era una miqueta més gran però...

E.- Però no hi havia una diferència molt gran de...

No era gaire més gran.

E.- Ho dic, perquè has comentat que l'àvia treballava a una fàbrica, que és on coneixia la Maria la Cubana, que era una fàbrica tèxtil de...

De Barcelona, crec que era del Poblenou.

E.- Del Poblenou, exacte. Que abans he dit jo Poble Sec i m'he equivocat, era Poblenou.

Era Poblenou. Perquè ja te dit abans que vivien al Poblenou i la germana de la meva, l'altra germana de la meva àvia sempre havien treballat també a fàbriques del tèxtil, bueno, era una miqueta, bueno pues això, la gent obrera d'aquella època que es guanyava la vida així, no.

E.- I aleshores l'àvia quan es va casar va continuar treballant o va deixar de...?

Jo crec que va continuar treballant, jo crec que sí, que va continuar treballant. Fins i tot, jo crec que això és bastant habitual, almenys jo he tingut la sensació sempre que aquí a Catalunya, sigui per exemple en el tèxtil, sigui perquè la gent, perquè també tenien a casa les famílies que s'ajudaven pel cuidado dels nanos o del que sigui, però que era bastant habitual que les dones continuessin treballant. Després, bueno, això quan van tornar de la guerra ella va començar a fer feines i va estar treballant fins que va pogueu, fins que es va trobar malament. Perquè els camps de concentració després passen factura i llavors pues van passar factura i la dona es va morir molt jove, només amb cinquanta nou anys, vull dir, que era molt jove. Però, sí que he vist, a casa meva he vist sempre les figures, també de la família... tant dels avis com de les àvies, les figures femenines treballant fora de casa, treballaven a casa i fora de casa.

E.- O sigui, que l'àvia quan torna, torna amb la teva mare i el seu germà, són dos fills, no?

Sí, tenien dos fills.

E.- El fill, és el petit?

Sí i la meva mare és la gran.

E.- Val, respecte al fill, quina és la trajectòria que segueix...?

Posar-los a treballar als dos.

E.- Els dos. També estudià com la teva mare algun tipus de...?

No, perquè va aconseguir ficar-se, va començar a treballar d'aprenent en algun taller. I va anar per casualitat a un taller d'arts gràfiques. Llavors aquest, va seguir ja treballant a les arts gràfiques i llavors després ja la meva historia, després me'n vaig a treballar amb aquest senyor. Amb aquest tiet meu diguéssim, llavors va agafar l'ofici, va fer un ofici per dir-lo d'alguna manera d'arts gràfiques. I al final va muntar la seva impremta i tal, vull dir, però no li van donar, no li van donar més estudis, tampoc tenien...

E.- No havia possibilitats de... tampoc...

En aquest sentit no tenia...

E.- Hi ha una qüestió que és important, per deixar la figura de l'avi, de l'avi matern, que és, ell treballava de barber, m'has dit, això que volia dir, que tenia una barberia o que tallava/

No, jo crec que anava a casa de la gent.

E.- A casa de la gent, val.

Sí sí, perquè això m'ho he preguntat varies vegades, que volia dir. No no, tenia barberia anava a casa de la gent. I d'això jo crec també la coneixença d'aquesta gent rica. Perquè clar, a mi no em quadrava gaire, allò que durant bastant temps em deia això no em quadra, què passa aquí, no?. Fins que vaig deduir que no, que ell anava a fer de barber a casa de la gent. Que es un ofici que ha desaparegut aquest, que no...

E.- Sí, és com l'afilador o...

Això ja no, ja no existeix.

E.- Una qüestió que em sembla també interessant, l'àvia va viure amb vosaltres, a casa vostra, l'àvia materna, explica aquesta situació...

La meva mare quan es va casar, es va quedar a viure, clar, habitualment abans també feia la gent, que no s'anava a un altra pis sinó que es va casar, llavors es van quedar a viure... en el mateix pis vivien, el meu pare i la meva mare, l'àvia materna i el germà, perquè el germà era un germà solter i va estar molts anys a casa. Llavors, fins que vaig néixer jo, abans vivien els cinc a la mateixa casa, un pis al carrer Navas de Tolosa, molt petit i tal, un tercer pis sense ascensor, bueno, un pis bastant petitó. Però vivien tots plegats, i l'àvia marcava, marcava l'àvia. Però era una dona molt dolça, era una dona molt poc autoritària, era una persona molt dolça i molt... jo tinc molt bon record, molt carinyosa, molt...

E.- Però ella, va morir sent tu bastant petita?

Sí, jo tenia deu anys.

E.- O sigui, que no vas tenir possibilitat de... deu anys...

Sí sí, però en canvi recordo molt que de petita com la meva mare treballava vaig estar molt temps amb la meva àvia. Llavorens... No, la meva àvia també treballava, em deixaven amb una veïna, la veïna de sota em deixaven, ara em recordo. Llavors, treballaven les dues, la meva mare i la meva àvia. I aleshores quan després la meva àvia es va posar malalta jo compartia habitació amb la meva àvia. Llavors tinc record com la meva àvia va fer més, va fer un paper de mare bastant important, va fer un paper de còmplice, mare, etcètera, fins als deu anys. Jo vaig sentir molt la seva mort perquè jo recordava, recordo que de petita pensava és com si tingués dos mares, com si tingués la meva mare que és la meva mare i tal i qual però la meva àvia era com la meva amiga, còmplice, la meva... amb la que em recolzava.

E.- Una altra forma de relació mare – filla, com es diu, o sigui tenies dues formes de relacions...

Això mateix. També imagino que la meva iaia pues a mesura que era un època més tranquil·la per ella, podia tindre llavors una relació també amb la seva néta més tranquil·la, llavors, és en aquest sentit que dit que em vaig sentir molt estimada de petita. Vull dir, que em sentia això, protegida...

E.- A més, ella ja estava malalta, diguem-ne, perquè va ser una...

Sí sí. Llavors quan ja es va posar molt malalta la meva mare va deixar de treballar per cuidar-la, perquè bueno, perquè sinó no hi havia ningú per cuidar-la, estava malalta del cor i tal, llavors va estar, no sé, tres o quatre anys que va estar-la cuidant, fins que va morir.

E.- I la teva mare va tornar després a treballar?

Va treballar però en feines a casa, li portaven feines a casa.

E.- Retornen una miqueta enrera, perquè em penso que és important que és la teva àvia torna amb la seva filla i el seu fill, i no solament no torna al seu barri sinó que a més torna sense feina i tal, és a dir, el canvi també, tenia relacions/

Sí, però és al Clot, del Clot a Poblenou, o sigui, està tocant, és una miqueta la frontera. Doncs, el Poblenou és, bueno, estant, o sia no era tant lluny del Poblenou, no era tan lluny de l'últim lloc que havien viscut al Poblenou, perquè van viure a dos o tres llocs, quan estava encara amb el seu marit aquí, a l'últim lloc que havien viscut era ja casi tocant al, és allà on ara el Clot de la -----, que està casi tocant a Bac de Roda, o sigui...

E.- No, ho deia per la dispersió que havia dit, que havia donat una dispersió familiar, però també suposo que dispersió per l'àmbit ideològic d'on podien provenir, també es va donar una distància, no?

Clar, no no, és que vivien tota la família, vivien varies germanes de la meva àvia a Poblenou totes, i quan va vindre la guerra pues una de, una altra germana amb la que tenia més relació que estava casada amb un home que era d'ascendència andorrana, se'n van anar a Andorra perquè els fills no s'anessin... el fills eren petits, perquè no anessin a la guerra i tal i qual, i van tornar a viure a Andorra. Aleshores aquesta germana que havia tingut, això que la meva mare que de petits jugaven tots els cosins i tal, tots junts. Bueno, allò va ser dispersió absoluta. I després l'altra germana ja estava a Tarragona, que provenien d'una zona del costat de Valls, vull dir, aleshores és allò de... i les van ajudar eh, perquè la de Tarragona es va endur en sembla el meu tiet pues dos o tres mesos allà, perquè lo fonamental era menjar... Vull dir, que no és que es desentenguessin, va haver-hi bona relació, però clar, quan la gent està dispers, pues està dispers. M'imagino que tenia que ser molt dur per la meva àvia decidir com, a on muntar-se la vida i com muntar-se-la, vull dir que, que no és senzill, amb quaranta i pico d'anys, amb dos fills, havent passat el que ha passat...

E.- Sense tenir familiars a prop...

A prop, vull dir, que tenia que ser durillo per ella. Jo penso que va ser, bueno, va ser prou valenta de afrontar-ho, em sembla que... Jo no sé si tenia la ideologia anarquista d'altra però va tindre una mentalitat de subsistència molt important, des d'aquest punt de vista, lo que va passar jo crec que es per dir-li, bueno chapo.

E.- La mare, quan va venir aquí, va començar a treballar, va fer el curs de comerç, quan... una mica això ja entraria en la part de mare i pare, no. Records que tu tinguis i després experiència viscuda per part teva.

Bueno, llavors jo crec que la meva mare li van obrir la porta en aquest sentit. I ella amb interès de posar-se a, bueno, d'estudiar una miqueta. Treballava a una oficina, llavors jo crec que qualitativament era un petit salt, no, d'estar, venint de treballar a la fàbrica, treballar a una oficina...

E.- Però la teva mare va treballar a una fàbrica abans de...

No.

E.- No. Ella era petita en aquell moment.

Tenia catorze anys o tretze anys quan va començar la guerra, vull dir, que no.

E.- Ho dius en relació a la mare, clar.

Clar. No t'ho dic perquè que sí, que això ho va viure de dir, algo ha millorat, en el sentit que bueno, pues això, treballava de telefonista primer, llavors li van dir: "Si fas taquigrafia i mecanografia pues tal". Llavors pues ella va fer cursos, aquest senyor li va ajudar i tal, i aleshores la seva joventut diguéssim, quan van tornar del camp de concentració, doncs va ser una miqueta, bueno, pues preparar-se una miqueta i treballar, portar un sou a casa.

E.- O sigui, treballava i estudiava, comptabilitzava les dues...

Sí sí, a les nits estudiava. I ajudava a casa clar, perquè havia d'ajudar a sa mare.

E.- A més era la germana gran, és a dir...

A més a més era la gran, tenia responsabilitats i tal. I tenia cercle d'amigues, de gent de la feina, per exemple, és molt curiós això, amistats de la feina, de quan treballava de telefonista, que ella era molt joveneta i tal, i que són amistats que li han quedat fins ara encara, que encara les té. El que pot ----- la meva mera ha sigut que les amistats que anat fent on sigui, i en aquest cas es una persona que te molta capacitat de relació jo crec que amb les persones, ha sapigut mantenir-les i ara encara es troba amb dos amigues que són, imagina't de quan treballava de telefonista que tenien totes disset anys o divuit.

E.- Que això era als anys 40?

Sí sí, tot això anys 40. Perquè es va casar amb el meu pare l'any 49, o sigui que tot això són anys 40. Llavòrens, jo crec que també hi ha una altra part que potser no em parlat mai, amb la meva mare, però és allò de dir, com de la vida pràctica de la subsistència en fas principi. Perquè la mare ideologia, i la ideologia et queda en un segon lloc. Jo crec que en aquest sentit la meva mare era bastant diferent, amb molta admiració que ella tenia pel seu pare, però jo crec que va tindre que posar-ho en un segon lloc el paper de la ideologia i de tindre que posar en un primer lloc el paper de la pràctica de la vida, de la cotidianidad, no, de com et cuides, de com subsisteixes, de com treballes, de com tens uns ingressos, de com et cases, a on vius... Llavors, jo penso que una aspecte de la meva mare que és molt de ser pràctica, de, allò "la realidad manda" per dir-lo d'alguna manera, jo crec que li ve de lo que ha sigut la seva història, no, clar.

E.- Com a resposta potser inclús de...

Sí, al mateix temps amb valors molt positius de, de records molts macos, eh. Vull dir, que tampoc mai ha rebutjat lo que ha sigut el seu passat, sinó al contrari, de records molt macos i de, i de defensar-ho i tal. Per exemple, ella m'explica moltes vegades coses molt interessants, per exemple el carinyo que li tenien als camps de concentració els internacionalistes, no. Pues com, jo que sé, com ella va viure el tracte amb la gent, que eren unes persones molt especials, encantadores, vull dir que, de lo que era rebre, m'emociana (s'emociona).

E.- Clar, és normal.

Perquè ella ho explica amb molt de, amb molt de carinyo, llavòrens sempre m'explica que una vegada estaven, crec que era Archeles i que van estar a una, bueno, volien fotre fora als internacionalistes i llavors van ser les dones –perquè deia que era un camp de concentració que només estaven dones- que van muntar un tinglado, van muntar una vaga del deu, una moguda del deu, que al final van portar als senegalesos per disparar-li i tal, llavors ella sempre deia que les dones havien tingut molt de poder en un moment determinat de tindre capacitat de, solidàries, no, llavors era... bueno. (to emocionat)

E.- Perquè, ella clar, ella això ho recorda com una nena, és a dir... continuen si et sembla... o paren un moment...

Es que no se perquè va ----- (bastant emocionada, no pot acabar la frase).

[L'entrevista s'atura momentàniament]

E.- Núria, una pregunta que volia fer-te, la figura de l'avi, de l'avi matern és una figura mítica com tu has dit i ademés el situaves com una persona idealista, algo per part de la mare o de l'àvia o del teu tiet, algun reprotxe per entendre'ns sobre això? Es va passar amb l'idealisme o no?

No, jo no recordo de que hagin dit que es va passar amb l'idealisme. Clar, també jo era petita, aquesta és una altra, i a més a més ja estava mort, la consciència que jo tinc quan recordo de llavors, no sé si tampoc, si no l'han dit mai perquè bueno pues perquè era jo o perquè, tampoc he tingut mai la confiança de tu a tu, des d'un punt de vista d'adults com per haver parlat d'això. Doncs, jo sé que avui si li pregunto a la meva mare, segur que em diu que no, que no li reprotxa res, vull dir que... Jo crec que és allò que t'ha tocat viure una època i en una època determinada pues la gent va tenir unes posicions, llavòrens pues bueno, pues és allò de dir, possiblement si no hagués passat aquella circumstància política, aquestes persones haguessin sigut absolutament diferent i... és allò de com ens marca lo col·lectiu, vull dir, que no sempre escull el que és la teva vida concreta. Bueno...

E.- Amb el tema de la mare, sí.

Aleshores, el que jo recordo de l'activitat laboral de la mare. La meva mare és que quan tornen, quan tornen del camp de concentració ella es posa a... jo sé que durant uns dies fan algo de netejar pintes o algo de les pintes, que era com una feina a fer a casa, algo que van agafar per guanyar alguna cosa. I després ja va posar-se a treballar de telefonista a una oficina. Després de telefonista li van oferir fer taquigrafia i mecanografia, va estudiar i tal i va treballar en una oficina. I després en aquesta mateixa oficina fins que es va casar i fins que va plegar per cuidar la meva mare, ai la meva àvia. Una vegada que la meva àvia mor, ella segueix fent coses a casa. Llavòrens com el meu pare treballava a una fàbrica de mocadors, li portava feina a casa de tallar mocadors... és dir, el que podrien dir treball, treballar a domicili per dir-lo d'alguna manera, com a sobresou. Sempre ha sigut el tema d'ajudar pues des de les seves possibilitats. Vull dir, que sempre he vist a la meva mare activa, des del punt de vista d'ajudar econòmicament també a casa.

E.- Una qüestió que és important, el treball de la teva mare estava a prop de casa, del Clot, o havia de fer...?

No, era al centre.

E.- Era al centre de Barcelona.

Tenia que anar agafar l'autobús o el metro perquè aquella època el Clot pues era com si estuviéramos ara en no sé on... Llavors tenia que anar cap al centre, vull dir, tenia que anar al centre. Total, com t'explico... com ho lligo amb el meu pare. Parèntesi, parent. Llavors ara t'explico una miqueta el meu pare. Bueno no, t'explico quan es coneixen. Ells aleshores estaven a Barcelona, això són finals... mitjans dels anys 40, 45-46 i tal, i aleshores se'n va a un ball amb una colla d'amigues que havien d'anar, no sé quin ball era, se'n va a un ball i es troba amb el meu pare que acabava d'arribar del front. Bueno, del front no, de la mili que l'havien fet fer després d'haver estat en el front etcètera etcètera. I en dos anys es casen. Bueno, festegen i tal i aleshores el punt de connexió fonamental pues era esquerres..., tindre un pensament, bueno, pues jo crec que un pensament solidari, d'il·lusió... és a dir, connecten molt..., jo crec que a partir de connexió amb el que és el pensament ideològic, vull dir, independentment de que segurament es deurien agradar molt, però independentment d'això jo crec que connecten molt, pues jo que sé, la poesia, que si el García Lorca, que si l'altre... Es un tipus de connexió, vull dir, d'interessos, d'interessos també. Bueno total, que això, llavors el meu pare, a veure, el que jo recordo és que el meu pare viu a Barcelona, bueno aviem, primer va viure a Cervera i després vivia a Barcelona i ja vivia a casa dels meus avis, aleshores el van posar a l'Escola Industrial, va estudiar... estudiava, -tot això tenia catorze anys, tretze o catorze anys-, va estudiar teoria del teixits, perquè com el meu avi també treballava de contraamestre en el tèxtil, treballava en una fàbrica, bueno, pues la idea quina era, pues que el fill seguís el tema, i el meu pare també. Llavors clar, eren els anys, a tot això eren els anys 31, 32, clar, la República, lo otro, lo de la moto... tu imagina't, revolució total. I va ser llavors quan el meu avi, el meu pare quan a l'any 36 decideix... ell llavors no treballava encara i decideix anar-se'n al front. I s'apunta i ja et vaig dir, allò que et vaig explicar, se'n va anar a un batalló del POUM.

E.- Això el pare?

El meu pare. I llavòrens se'n va anar amb el batalló del POUM. Em sembla que això ja ho vam estar parlant l'anterior dia?

E.- Sí, van fer una referència quan parlaves de...

Era en el sentit de que no havia sigut d'anar en el POUM pues perquè, per ideologia o -----, sinó perquè el seu pare l'anava barrant d'un lloc i d'un altre i aleshores amb qui es va anar va ser amb aquest, és evident que el van influenciar perquè aleshores, per exemple a casa meva sempre hi ha hagut un pensament de que, per exemple el PSUC havia sigut un partit poc clar. Aleshores poc clar que havien format part de la matxacada que havien patit després la gent del POUM, de que... de la mort del [Andreu] Nin.ésa dir, va influir m'imagino en una manera també de veure la política, des d'on la veia ell la política. Bueno, total que es va passar els tres anys, bueno, el van ferir un parell de vegades, va vindre cap aquí a Barcelona, després va tornar al front... i aleshores quan van entrar els nacionals, doncs va estar a la Batalla de l'Ebre, i quan van entrar els nacionals pues cap a França també. I llavors també va estar a camps, o sea, per paral·lel la meva mare i el meu pare, estaven per camps de concentració por ahí, los dos dijéramos.

E.- I el teu pare estava amb la família també?

No, el meu pare estava sol.

E.- Sol, completament.

Els seus pares estaven aquí i ell era, ell era el protagonista directe. El cas de la meua mare, era ella la filla del pare que l'havia portat. El meu pare i la meua mare es portaven set anys. En aquella època portar-se set anys era important... Total que se'n va dels camps de concentració, al final acaba en els Alps, de batallons de treballadors que els hi feien fer carreteres o treure la neu o alguna cosa d'aquestes. I també va passar el mateix, que al cap de quatre anys va dir, "Potser que torni, que foto per allà donant voltes". No va estar amb camps de concentracions amb els alemanys. I aleshores, bueno, va entrar. I quan va vindre cap aquí, ell tampoc és que era, fos un dirigent de res especialment. Havia estat..., i aleshores li van fer fer la mili. I ell van enviar a fer la mili, primer em sembla que el van enviar a Melilla, que sempre m'havia dit que ho va passar molt malament perquè pensava que després de quatre anys pensà que tenia la vida tant desestructurada i que... llavors a més a més, tindre el futur de tindre que durant tres anys fer la mili, pues li va semblar...

E.- Ademés ja con vint i pico d'anys, en aquell moment.

Era gran, ja tenia, a veure, va néixer al 19 [conta en veu alta], pues vint-i-cinc.

E.- Vint-i-quatre, vint-i-cinc.

Sí sí. I "sin oficio ni beneficio" és a dir, no. I aleshores pues va estar... I després va acabar fent la mili, sé que va acabar a les illes, llavors, no sé, devia de ser bastant marxós perquè es va muntar un conjunt que cantaven en una colla, llavors anaven de poble en poble, el feia de... com ja t'ho vaig dir, li devia agradar molt cantar i cantaven, i anaven... sempre em feia broma perquè deia: "Vam fer un conjunt que es deia *José Casado y los seis de Cabrera*". Llavors no sé, no sé que cantaven però bueno, imagino que per passar el temps allà, mentre feien la mili pues alguna cosa, alguna història d'aquestes se montó para pasárselo lo menos mal posible (rient). Total, que tornen a Barcelona, llavors això, el cristo amb la família, perquè el pare pues bueno, no havia vist gaire amb bon ulls i llavors va aconseguir trobar feina en una empreseta del tèxtil, bueno, va anar aprenent una miqueta l'ofici, va conèixer la meua mare i aleshores doncs, bueno es van casar i això. Ens anem a l'any 49.

E.- Una pregunta, el pare al tornar i tot això, no li van fer ningun procés polític?

No no no, perquè ell no va ser...

E.- Res, no es va destacar, que no va tenir problemes d'aquest tipus.

No, ell va ser un que se engantxà a lo que "Que bonito era aquello" i aquell que se'n va...

E.- Ningú no li va fer ninguna denúncia ni res, no?

No, però en canvi a la família del meu pare diguéssim, al germà de l'avi i tal, van haver-hi varios. Per exemple un tio del meu pare el van afusellar. Vull dir, ho dic perquè està el seu nom allà posat al Fossar de la Pedrera, vull dir, que la família del meu pare va viure directament, perquè estaven encara en els pobles. Per això no havia vingut a Barcelona. Va viure la història aquelles de les denúncies i tal, d'uns als altres, i ja et dic, a un en concret el van afusellar.

E.- Això al Berguedà, no?

Això al Berguedà, sí. Aleshores hi havia aquest sentiment de ----- . Llavors, el meu avi, una miqueta tinc la sensació de haver sigut l'home que havia anat una miqueta ara aneu a veure aquest que està a la presó, a l'altra que no sé quantos, a l'altra que no sé que.... Una altra família que se n'havia anat a França, que van deixar un fill aquí, llavors ells cuidaven del fill, llavors era una sensació de solidaritat entre famílies per dir-lo d'alguna manera, no. Vull dir, no és tant de plantejament polític, però era entre família. Llavors el meu pare, jo crec que no li van fer processos perquè el que havia fet era això, no pegar anar a pegar tiros i -----, a primera línia i després pues bueno, va estar donant voltes per allà per França i va dir, bueno i ara que foto i llavors va tornar cap aquí.

E.- Val, es van conèixer i després/

Es van conèixer i es van casar. Es casen al 49 i se'n van a viure a casa dels meus avis.

E.- O sigui que lo del ball tampoc és casualitat, perquè al teu pare la música li agradava, va muntar un grup, és a dir que...

No no, ja... bueno, no sé, lo del ball, imagino que en aquella època també la gent per relacionar-se, que feies?

E.- Imagino que sí, però vull dir que...

Era un ball, no sé quin ball era, no sé quin ball... no li he preguntat mai.

E.- I van trigar dos anys en casar-se.

Sí.

E.- Perquè ell, en aquell moment... ah bueno, ja havia començat a treballar...

Havia començat a treballar, tu imagina't amb lo que allavòrens... aviem, problemes de peles a casa meva tota la vida, jo la sensació que tinc és de, d'haver anar sempre amb la sensació de, bueno, de anem vivint, no. Llavors ja clar, van agafar una filosofia que era bastant bona, bueno això és lo que et vaig explicar de que tot l'activisme i tot l'entusiasme i tot el no sé que, ell lo va canalitzar, ell li va plantejar a la meva mare: "Mira si em faig del Barça, me n'aniré els diumenges al Barça, a l'estadi i disfrutaré jo sol, en canvi si me'n faig d'un club excursionista, anirem tots plegats i disfrutarem tots plegats, què vols que fem?" (riuen). I van decidir apuntar-se a un club excursionista i van anar-hi. "Hombre, hasta aquí hemos llegado"(continuen rient). I van apuntar-se al club excursionista i aleshores, pues bueno, en època de que anaven amb motxilla i bueno, era ho, horrorós no ho sé, però imagina't, si treballaven tots dos encara i els dissabtes al migdia treballant perquè abans la gent treballava els dissabtes encara... els dissabtes al migdia amb la motxilla i /

[FI DE LA CARA B, CINTA 1]

E.- Avui comencem la tercera sessió amb Núria Casals. I estàvem parlant la darrera de, doncs, descriure el pare, la seva trajectòria laboral, també sobretot les seves inquietuds respecte a les qüestions socials i com ell doncs buscava forma d'alliberar aquest tipus d'inquietuds.

Vaig acabar amb lo del camp del Barça, en el sentit de dir perquè va fer l'opció de cosa més col·lectiva: del club excursionista. Aleshores, jo recordo ja des de petita, es van fer del club excursionista que jo tenia un any, vull dir, que vam estar pues bueno, anant d'excursió cada cap de setmana. Doncs, vol dir que havia que agafar la motxilla, la tenda de càmping, allà al lloc on anàvem a buscar la palla per dormir, anar a buscar la llenya, o sigui, era tot un show, vull dir, però no era anar de càmping, de càmpings, era anar a terrenys que es demanaven per poguer acampar. Amb el que després ha representat la vida col·lectiva de relació amb l'altre gent, els focs de camp com a lloc una mica de compartir estones, una pila de, bueno de coses, després el tren, les cançons, els jocs col·lectius que es feien, d'estirar la corda o... bueno de tot tipus de jocs. Llavors, jo penso que això a mi em va marcar molt, bueno al meu pare li va, va fer una opció i per a ells dos va ser un element molt important de vida social. El que tenia, en quan a sortides a fora i de vida col·lectiva i també en quant a actituds organitzatives dintre del Club Excursionista de Gràcia. Ell va ser president del club durant, dos o tres vegades, bastants anys, després president del sector del càmping, llavors també anava a la Federació Catalana de Muntanyisme. És a dir, va estar bastants anys implicat amb tot lo que volia dir organització i relació amb anar a la muntanya per dir-lo d'alguna manera, llavòrens, jo penso que per aquí va canalitzar moltíssima energia. Per aquí i per la seva feina també, perquè jo crec que estava treballant en una empresa, quan es va casar amb la meva mare, després va anar a una altra empresa també petita, treballava de contramestre. I ell va tindre, tenia la inquietud d'experimentar bastant, llavors era bastant inquiet, i en aquest sentit es va caracteritzar perquè va fer un taler, un taler en miniatura, llavòrens per a ell va ser un element molt important perquè era com un repte personal, com el feia, el va regalar a l'empresa on estava... Llavors, en aquest sentit era jo crec que una persona bastant, bueno inquieta. I després quan el meu avi es va jubilar, ell anar a parar a l'empresa on havia treballat el meu avi. Una empresa que feien mocadors, que estava al carrer Còrsega abans de que... bueno després va acabar diguéssim. Però va estar durant molts anys treballant en aquesta empresa, bueno pràcticament fins que es va jubilar ja. Llavors ell estava treballant

a aquesta empresa, la vida social la tenia en el centre excursionista, i jo crec que entre una cosa i l'altre i les relacions familiars doncs era una miqueta el conjunt de la seva vida. Llavors, jo crec que sí, que era una persona inquieta i progressista, en el sentit de que a casa sempre s'havia parlat de política, de coses que passaven, sempre havia mantingut ell una actitud antifranquista, una actitud de defensar bastant el seu passat. Jo me'n recordo moltes vegades que quan anàvem de vacances o d'excursions a llocs i es trobava gent i parlava de l'època de la guerra o de l'època de... Llavors, a mi em penso que sempre que ells, tant el meu pare, potser més el meu pare que la meva mare, però el meu pare defensava amb molt orgull l'opció que havia pres. En canvi hi havia altra gent, jo record que tinc és que hi havia altra gent que deia amb la boqueta petita.

E.- Com un error, com si fos una errada...

Com si fos un error... millor no parlar-ne de desconfiança, no. Llavors, jo no... crec que en aquest sentit era bastant, bastant maco. I per exemple jo recordo que quan, clar, jo durant molts anys, amb la meva germana em porto tretze anys, llavors jo vaig ser durant molts anys com filla única diguéssim, no. Llavors, jo recordo que quan el Franco el primer referèndum, aquell de "25 años de paz", em van agafar els dos, el meu pare i la meva mare un dia i em van dir: "Mira, es fa un referèndum, nosaltres no pensem anar a votar, això és una decisió que sabem que pot comportar un problema, si ens passa algo que sàpigues que ho hem fet per això". Llavors clar, jo recordo que vaig pensar: "Coi, sí que és fort això, no". Però em va marcar, vull dir que, penso que per a ells va ser una mena d'actitud vers amb mi, a mi em sembla molt bonica, el fet de que, de que m'ho comentessin.

E.- Perquè quina edat tenies tu més o menys quan et van dir això?

No sé, "25 años de paz" pues el 39, 49, 59 y cinco...

E.- Al 62...

62-63.

E.- Lo que passa que, quan dius el 25 anys de pau...

No va fer un referèndum? Una mena de tinglado?

E.- No, va ser, va ser un muntatge. Allò del referèndum va ser després lo de la successió.

Sí sí.

E.- Però, que tu parles dels actes aquells commemoratius i tal, que va ser al 62.

Sí, però es va fer un muntatge que ells van decidir no anar a votar. Sé que es votava algo.

E.- Doncs això, ha de ser lo de la successió, suposo jo, lo del tema del referèndum que es va fer al 66, si no recordo malament, lo que passa que, barreges una mica lo commemoratiu amb el tema aquest, bueno lo del Juan Carlos I.

Jo pensava que havia sigut...

E.- No, el referèndum es va fer al seixanta... bueno, ja confirmaren les dates, però 66 em sembla que, o 67. Que era allò, la Ley de Sucesión. és a dir, que el dictador feia el seu, al Juan Carlos, lo hacía sucesor del reino de España.

¿Y antes no hubo algo?

E.- Sí, però molt abans, que tu suposo que no... no potser, al 47, això és impossible.

Bueno, jo recordo aquest fet...

E.- O sigui, l'actitud d'ells davant d'això.

Jo ho recordo com una actitud maca, que no era actitud de compromís... Que et deia no era una actitud de compromís polític respecte estar organitzats amb una gent o amb una altra, però bueno, ells recorden amb carinyo la vaga dels tramvies per exemple, pues que ells van anar, bueno van anar caminant i el que va representar per Barcelona, la primera vaga...

E.- I això t'ho explicaven amb tota naturalitat, no?

Sí sí, això amb sigut uns temes a casa presents, orgullosament presents, en el sentit de dir, molt antifeixistes, molt deixar clar que "este era un fascista", amb simpaties cap a la Unió Soviètica, en el sentit de que representava una utopia, de maneres de conviure diferents, etc. Però sobretot, jo penso un plantejament antifeixiste, anti... bueno, tanca la tele que parla el Franco, ara fan el discurs de no sé que... era una actitud on jo crec que la política, aquesta actitud a casa estava molt present. Jo recordo de petita que anava a l'escola i anàvem caminant amb una noia que el seu pare era falangista, llavors les hòsties que tenien, clar ella defensava al seu pare i jo defensava als meus. És allò de... jo tinc el record de reivindicar-me "rojilla" de petita.

E.- Per tradició, o sigui en el teu present era per tradició.

Això mateix, per tradició, que defensava als pares clar, perquè no defensava... jo el que deia "pobre de mi" però era petita i anava al col·legi... però tinc la sensació de dir "Bueno, los rojos no son malos", allò de dir...

E.- Clar, siendo rojo no....

El gustillo??, no, allò de dir: "Y el tuyo que es un asesino". I l'altra deia: "Los asesinos, los rojos" (riuen) Recordo converses d'aquestes de petits que parlàvem de...

E.- Además els pares, el tractament que et feien a tu era, doncs això, de reconèixer i a més de transmetre una forma... el dir-te que no votaven i tot això era per informar-te també, no?

Sí sí sí.

E.- Perquè tu eres menor d'edat en el moment aquest del referèndum?

Jo, tinc la sensació, pensava que era més petita, fixa't. Pues bueno, si tenia quinze o setze anys...

E.- Una qüestió en relació al tema del pare, ja vam parlar del seu treball, si no recordo malament, la valoració, tu has dit que li agradava molt el seu treball?

Sí.

E.- És a dir, entre el món d'aquest tipus d'associacionisme i el seu treball tenia cobert... i la família, era aquest tres àmbits que cobria la seva vida.

Jo crec que va ser un home bastant tan feliç. A més a més, allavòrens, ah bueno, m'he oblidat: en el centre excursionista també hi havia una coral d'excursionistes. Llavors jo recorda tota la meva vida de petita, els dilluns i els dimecres anar a cantar sempre, dos dies a la setmana de cantar, i cantava el meu pare, cantava la meva mare i cantava jo.

E.- A la coral.

Era la coral, el departament d'acampada, les sortides els caps de setmana, llavors, que si les relacions amb la família i la feina... jo penso, aviem, jo els records que recordo a casa meva de problemes eren econòmics, de pues per això, el taler aquest, me'n recordo que la meva mare li deia: "Pues escolta'm Josep, si ara te'n portes aquest diners amb això i lo altre...". Sempre recordo una actitud que a mi em sembla molt positiva, de que el meu pare sempre havia donar els diners, o sia els diners a casa sempre s'han parlat molt obertament, s'han posat a sobre la taula i s'ha dit: mira la setmanada és això, això pel lloguer, això per lo altre, això per lo altre, això per lo altre i llavors havia tingut una actitud molt oberta. Llavors tinc records de, de poques peles, de sempre tindre que anar: "Ai que no sé que, ai que falta no sé quantos..."

E.- Però de necessitat, no allò... com a tal...però si d'anar justet.

De dir ostres, tu! Ara, jo crec també que van fer ells una opció, que mentre altra gent es quedava a casa i feia un tipus de vida molt més tancada, ells van fer l'opció, bueno pues de sortir, de sortir els caps de setmana, llavors anaven, era maco perquè, primer anàvem en tren, però després es van comprar aquells cotxes tant antics, tant vells que... que ja sorties i anava tota la caravana de cotxes i sempre es portava una corda per remolcar perquè quan no s'espatllava un, s'espatllava... però hi havia una actitud molt solidària entre la gent, llavors, o sigui, es trobaven tots allà a la Meridiana, sortíem tots junts, "I ara cap aquí" "Cuidado que aquell no vé", vingue, l'altre torna endarrere, lo otro que se le hacía la perla en la moto, el otro que... Llavors, era un tipus d'actitud molt col·lectiva. Jo sempre he cregut que no, no és tant que fossin més pobres, sinó que potser el que cobraven, bueno, pues van fer l'opció de viure així. Jo penso que és una opció que l'han disfrutat, i a més a més, l'hem disfrutada tots. En aquest sentit penso que... jo penso que hem sigut feliços, vull dir, home el pare també li va donar per pintar, després també feia, escrivia en el butlletí del club excursionista, escrivia molts articles, pues articles d'excursions, articles de coses vinculades a la terra, el meu pare en aquest sentit jo crec que era més nacionalista que la meva mare, el pes de la terra, no sé si és perquè era del Berguedà o... però el tipus de pes ja de la cultura catalana jo penso que el portava més, llavors, hi ha moltíssims articles que ell va fer en el butlletí del club excursionista, bueno, vull dir que entre escriure, pintar, fer poesia...

E.- Això, a la seva vida activa laboral, és a dir, era al marge de... s'apuntava a tot això. No era el típic home que treball – casa – bar, casa – treball -- /

No no, bar mai, bar mai.

E.- Val, el bar per ell no era un centre de relació social.

No, el centre de relació social era el club excursionista.

E.- Que és curiós, una pregunta que jo et volia fer, que és el centre excursionista és de Gràcia, doncs explica una miqueta, perquè clar vosaltres estàveu vivint al Clot, no?

Clar, però va vinculat a que el meu pare, el meu pare vivia, a veure, els pares dels meus pare vivien al carrer Còrsega, que la fàbrica et vaig dir que estava allà al costat. Clar, era Còrsega, tocant al Passeig de Sant Joan i tocant a Gràcia, llavors, no sé perquè es va fer del Centre Excursionista de Gràcia, però sempre hi ha hagut molt de carinyo cap al barri de Gràcia, és com si s'hagués sentit fill de Gràcia. El meu pare també tenia un germà, que el germà també tenia un talleret petit i tal, i també vivia a Gràcia. Llavors, és com si hagués una relació amb Gràcia molt especial.

E.- Com de segona pàtria per exemple?

Sí, de segon barri. De barri una miqueta... sí, de molt de carinyo.

E.- Perquè ell, quan va venir a Barcelona no va passar directament a Gràcia ni molt menys, no? va ser després tot això, després de la guerra m'imagino.

Sí sí. Jo crec que era amic d'algú que era del Centre Excursionista de Gràcia. I a partir d'aquell amic es van fer, etcètera.

E.- Era per una relació d'amistat.

Això mateix.

E.- No era ni perquè al Clot no hi hagués centre excursionista, que segurament...

No, no, jo crec que era perquè coneixia l'altre, l'altre el deuria introduir i llavors va ser bueno, pues això, van continuar sent socis pues la tira d'anys, fins que es va morir. Llavors un dels problemes va ser quan van tancar la fàbrica, llavors al meu pare, va ser per ell va ser un trauma gros, perquè clar, de cop... primer perquè ja estava a prop dels seixanta anys, després perquè, bueno, la fàbrica era la seva vida també en molts sentits, doncs va ser un cop molt fort quan van tancar la fàbrica.

E.- Això que va ser al 70, als anys 70?

Setanta i algo, 74 o 75. Aleshores bueno, van tancar la fàbrica, ell va estar un temps a l'atur, i després ell van... l'empresa on havia treballat, com havia treballat tants anys, van dir: "Bueno pues fins que et jubilis, durant dos o tres anys, pues pots seguir venint a treballar". I treballava al carrer Petritxol en el centre diguéssim, si era una fàbrica de mocadors, en lloc de fer-los ell, retiren la fàbrica i llavors els anaven a fer fora, i allà només hi havia una miqueta el departament de magatzem i tal. Llavors, jo crec que ell això ho va viure malament, en el sentit de com, de baixar de categoria, com...

E.- I de professió, de la seva professió.

Exactament. En canvi després, bueno, potser va compensar-ho amb altres coses, potser va escriure més en l'última època. Llavors es va posar malalt del cor, bueno, és una miqueta durillo, jo penso., els últims anys sobretot amb vinculació llavors amb la malaltia, però jo no sé fins a quin punt la malaltia del cor li va vindre, sempre he pensat vinculada al tema del tancament de la fàbrica. Llavors això per ell va ser, va ser un cop fort. I llavors, això i tot, al voltant d'aquest anys, el 72-73, van fer una altra història bonica, que van llogar una masia entre varia gent del club. I van llogar una masia al Berguedà, entre cinc matrimonis. I és curiosíssim perquè... entre cinc famílies diguéssim, i han mantingut aquesta masia durant vint-i-cinc anys, sense barallar-se i sense res, i sin ningun problema. O sigui jo, en aquest moment l'utilitzo més jo potser que la meva mare, però sempre he pensat que van portat a la pràctica que potser des d'una altra gent, hem plantejat com la gran utopia i tal, i ells sense gaires complicacions, amb coses molt elementals de com portar les peles, de com portar el repartiment, s'han muntat... bueno pues han estat, que han tingut de lloguer una masia pues durant vint-i-cinc anys. I penso que és molt aprendre, és aquella sensació de que quan passen els anys et sembla que has d'aprendre molt més que en el moment que ho estàs passant, que jo quan ho van agafar vaig pensar: "están bojos aquests, llogar una masia i..."

E.- Però, estaven bojos, per què, pel motiu de compartir o perquè era difícil?

Sí, de compartir i de vaja feuada arreglar aquella casa, a més a més és una casa de lloguer, que si et poses a arreglar... i en canvi ho van fer en un moment.

E.- Perquè ademés, havien d'arreglar-ho, no era allò de...

Sí, perquè allò estava abandonadíssim, era una casa que l'havien fet servir els maquis a l'època de..., una casa de l'ajuntament d'un poblet d'allà al costat del Pedraforca, llavors bueno, és que és allò que és encantador, però jo en el moment que ho van agafar, per exemple veia, "Quines ganes de complicar-se la vida, i en una masia, i fixa't..." I en canvi després...

E.- I el camp també, perquè a tu a t'agrada el camp, no?

Sí sí, però en aquell moment, clar, jo estava en plena època política total, no tenia temps d'aquestes coses, "al campo, por favor..." (riu).

E.- Estaves per la revolució (riu)

Llavors clar, vaja tontería, si s'ha de fer la revolució agafar una masia (riales de tots dos) ... En el fondo m'imagino que no era així, pensat així, però en el fondo devia haver algo d'això. Vull dir que, hi ha hagut un comportament col·lectiu a lo llarg dels anys, jo crec tant de la vida tant del meu pare com de la meva mare, que han marcat unes pautes, de col·lectivitat, d'actitud antifeixista, de sociabilitat, de donar valor a la cultura... Per exemple, jo crec que a casa meva el llegir, ells eren, en aquest sentit eren molt...

E.- Autodidactes.

Autodidactes. Llavors el llegir, el comprar llibres, anar al mercat de Sant Antoni, discutir entre els llibres que els hi havien agradat.. Jo recordo encara una dedicatòria que tinc del meu pare que em posava en un llibre: en el teu aniversari, et vaig oferir cent pessetes i vas dir que preferies un llibre, i em posava: "que per molt anys prefereixes els llibres a les pessetes". Jo a vegades he pensat que era una manera, era molt humanista en aquest sentit el meu pare, m'entens, molt sensible. Jo crec que per ser home era un home molt sensible. Després hi ha tot el període de l'enganxada entre ell i jo, és otra etapa, però globalment, jo penso com a visió global de la seva vida, penso que ha tingut una pila de valors molt positius.

E.- I això, és curiós perquè tal com plantejges, després ja parlarem de les teves discrepàncies amb la, amb el pare o/

Que crec que era inevitable, que estic convençuda.

E.- O sigui, la valoració la fas tu ara, el que tu penses en aquell moment no era exactament això?

(riu) No, no.

E.- Ara després parlarem, però hi ha un tema que a mi em sembla molt interessant del que has parlat, que de vegades es passa de refiló i no sé jo la importància, que va molt lligat als valors que tu plantejges, és a dir, per exemple lo del diner, hi ha molts de casos que la qüestió que el diner era un tema casi de secretisme, vosaltres obertament, es parlava d'això, de les necessitats, de les possibilitats i de les opcions que hi havia, no...

I que es podia fer i que no es podia fer.

E.- Aleshores, hi ha una qüestió que també seria interessant, el pare i la mare, temes de discussió, de discrepància, quins podien ser?

Jo que recordi, eren els temes del diners, que la meva mare una miqueta l'acusava de dir, vols dedicar diners a coses, especialment amb la història d'aquell taller que va fer, bueno pues... i a que els cotxes s'espantaven perquè eren cotxes vell i llavors arreglar el cotxe pues costava uns diners... Jo el record que tinc entre ells dos de discussió era de tema de diners i de tema, de que el meu pare dedicava moltes hores al centre excursionista, llavors clar, quan tenia reunions amb la fedaració i tal, pues recordo a la meva mare de dir: "Me cago en dena i ara a tornar a vindre a les tantes, i ara resulta que demà del dematí pues s'ha d'aixecar a les sis del dematí...". Perquè treballava a la fàbrica i tenia que aixecar-se a les sis del dematí i llavors... els temes que jo recordo de discussió a casa són aquests.

E.- Per exemple, el tema del treball domèstic a casa i tal, no hi havia discussió?

Es donava per sentat que ho feia la meva mare.

E.- Però el comportament era que la mare s'encarregava d'això i ...

O sea, aquí no hi havia ni discussió, es donava per sentat.

E.- I la mare, després ja no va tornar al mercat de treball, després de tema de cuidar l'àvia?

Va seguir però treballant a casa. Amb lo que ella llavors seguia fent la feina... o sea, en aquest sentit era molt ----- en algunes coses, però en aquest sentit era per sentat que era ell el que conduïa i que la meva mare no conduïa, donava per sentat que ella feia la feina de la casa, que ell no anava, mai anava a comprar, o sigui, era el típic senyor. Bueno "senyor": home, vull dir...

E.- Sí, de l'època.

De l'època. Aleshores, que li xocaven determinades coses. A la cuina no s'havia ficat mai, doncs en aquest sentit, el típico machito.

E.- I la mare també, el comportament era el típic de la dona de l'època o...?

Sí sí.

E.- És a dir, no trobava el que la feina a casa estava poc valorada... que recordis, allò de...

No no, jo no recordo. No recordo un gran problema amb això.

E.- O sigui, que el treball per a casa, ella... era normal, era el seu i además el orgull aquell de la mare que fa lo de la casa i tal.

Sí, sí. Lo que passa és que... clar, potser allò compensava en el sentit de dir, com a ella també li agradava fer la vida social i també anava amb ell, és allò de dir, bueno pues cada u fa la seva feina, jo faig la meua i després... I com ella sempre havia seguit treballant fent coses, doncs és allò de dir, sempre he ajudat a casa amb peles, pues a tallar mocadors que li portaven i tenia que amb unes estisores... bueno, tallava unes peces de mocador, després com el meu tiet treballava en una empremta llavors li portava a vegades coses per manipular a casa, llavors ella sempre havia fet...

E.- Treball a domicili, que es diu.

Treball a domicili.

E.- I era sempre per completar el tema econòmic i tal.

Això, la part de peles i tal, vull dir que, bueno, fins que llavors la meua mare també, bueno, quan mort el..., bueno, el meu pare amb l'enfermetat del cor es passa, passem bastants anys, set o vuit anys, que és allò de, que si l'angina de pit, que si el by-pass, que si... o sigui vam passar set o vuit anys cada dos per tres ingressant-lo a urgències, aquella sensació una miqueta de que se'n va, torna, se'n va, torna... Llavors, jo crec que per la meua mare va ser una dedicació bastant exclusiva al meu pare. Que no sempre he pensat que si hagués sigut al revés hagués sigut bastant diferent, però bueno, pues va ser així... I quan el meu pare es va morir, llavors crec que va canviar molt la meua mare, va canviar molt. No sé si vaig explicar-ho això l'altre dia, crec que no. Va canviar en el sentit de que va tindre que passar... bueno, m'imagino que com totes les persones que queden viudes, que queden, durant dos anys, pues va passar-ho molt dur, jo crec que en aquest sentit la vaig ajudar, en el sentit de buscar-li un altre espai, trobar-se amb una colla de gent per fer treballs manuals i grups de dones per fer treballs manuals. I a ella això li va... bueno, llavors va tindre que aprendre a viure d'una altra manera, a viure sola. Llavors, va deixar una miqueta el club excursionista, perquè tot li recordava que eren parella, que eren els dos, que eren tal... i era una miqueta tornar-se a muntar un cercle de gent, d'amistats, de gent del barri o recuperar antigues amistats, o veure's més amb antigues amistats, i crear-se una vida una miqueta nova. Llavors entre la masia, després la relació amb mi, la relació amb la germana, llavors, les amistats, ha sigut jo crec, construir-se una altra manera de viure. Però deu ni do! Lo que comporta. Jo crec que ha sapigut fer-ho i té molta il·lusió de viure, vull dir, s'ha...

E.- Perquè era relativament jove la teua mare quan...

Sí, quan es va quedar viuda era, era jove. La mare tenia seixanta-un anys.

E.- Era el moment que ells podien haver...

Que podien haver disfrutat ells i tal.

E.- la relació amb el barri, tot aquest centre d'excursionista sigui de Gràcia, igualment...

Poqueta. Jo crec que... amb els veïns i la gent coneguda, hi havien veïns molts propers, que havien fet inclús els Nadals junts, o sigui, hi havia gent, tres o quatre veïns amb molta relació, molt propers... Amb la gent de l'escala, pues bueno, una bona relació... però jo crec que ells, en aquest sentit jo crec que sempre havien tingut una certa actitud, nosaltres "els diferents", perquè no hi havia gent en el barri, diguem allà al Clot, no hi havia gent que s'anava d'excursió els caps de setmana o que... era una miqueta com els tocats de l'ala, m'entens, llavors bé, aquell sentit de dir bueno, pues és gent, som una miqueta diferents al demés. I diferents pues mira, perquè ens dóna per això, per fer excursionisme i per fer això.

E.- Però, al barri el valoraven bé, diguem-ne, o la gent del barri o no es parlava simplement d'això, era el lloc on estaven i...?

No, jo crec que no es parlava gaire.

E.- No es deia allò, m'agradaria viure... no vas escoltar mai "M'agradaria traslladar-me a viure a Gràcia"?

Mai, no mai.

E.- Això eren dos coses diferents i punt.

No no, ho portaven bé.

E.- Després, la relació, o sigui, has parlat de la mare i el pare i la relació entre ells, la relació amb la teva germana, que tu recordis, no sé... i amb tu després.

Jo una relació amb la meva, a veure, dels meus pares amb la meva germana o de jo i la meva germana?

E.- Jo deia primer els teus pares i la teva germana.

Jo crec que els hi va arribar la meva germana, el meu pare i la meva mare es porten set anys, sempre ha estat més gran el meu pare, llavors, els hi va arribar la meva germana que jo en tenia tretze, en un moment en que ells, o sea, era molt diferent, és allò haver tingut dos filles, però vivint coses molt diferents. Jo crec que els hi va agafar en una altra època, l'època més de la masia, la època de seguir anant a cantar i en aquest sentit doncs igual...

E.- Anys 60 és això?

Sí, va néixer al 63 o 64 la meva germana. Aleshores és una mica, i sobretot quan va començar el conflicte amb mi que era el que és... bueno, quan va començar el conflicte amb mi els hi quedava la meva germana, en el sentit de que els hi quedava algo a casa. Llavors la meva germana amb ells a tingut jo crec que una relació molt més tranquil·la, potser no ha viscut tampoc ma germana coses de quan ells eren més joves de molta més energia, amb viscut una altra etapa també ells una mica més tranquil·la, que és quan ve l'enfermetat del meu pare. I menys conflictes a casa, jo crec que ma germana amb els meus pares s'ha trobat amb bastants, amb pocs conflictes, vull dir bastant...

E.- I també la teva germana plantejava menys conflictes...

Clar, perquè es va trobar una miqueta fet.

E.- El conflicte fet.

El conflicte una miqueta... jo crec que, bueno, no sé si és molt d'entrar-ho a parlar però jo crec que el conflicte amb ells, veient-t'ho ara clarament, feia vint anys t'hagués dit una altra cosa, igual dintre de vint anys et diria una altra cosa diferent (riures), simplement mis valoraciones en este momento, era inevitable. Era un conflicte jo crec generacional, obligat, que ens va passar jo crec que ha molta gent de l'època, perquè va trencar amb unes normes. Era un conflicte per ser dona també, vull dir, el tipus de llibertat i el tipus de tracte diferents que tenien els homes i les dones, i també era el conflicte de l'opció de vida, ells havien fet la seva opció de vida i com a forma de protecció volien que jo seguís amb la mateixa opció de vida, amb la meva collita al centre excursionista i tal i qual, llavors en el moment en que jo plantejo que això no el vull així i lo altre tampoc i lo altre tampoc i es concretava amb les normes per estar a casa meva, les normes a l'hora d'arribar, amb qui podia sortir i amb qui no podia sortir, si podia sortir els caps de setmana o si no, si la meva colla era una o era altra, doncs jo crec que en aquell moment a ells se li posa en dubte la seva autoritat. Llavors jo crec que aquí...

E.- I el seu model, no?

La seva autoritat i el seu model. Llavors, jo crec que aquí entra un xoc i fort, i vam estar cinc anys, cinc anys va durar, eh!, va ser una cosa... especialment jo i el meu pare, la meva mare jo crec que en aquest sentit va, vam estar cinc anys amb una relació tibant, fins que jo crec que... jo almenys el reconeixement que tinc és que ells van reconèixer que era lícit el meu model, i era respectuós. Llavors en el moment que van aconseguir fer això és va tornar a recuperar la relació meravellosa, vull dir, molt bé. Però, va ser jo crec, uns anys de, bueno, pues jo... que ells es van sentir posats en dubte o jutjats, o no ben considerats i jo pues buscant un altre model, una altra forma diferent de viure. I bueno, pues m'imagino que... i després clar més coses, de quan jo després em vaig separar, bueno... les meves coses, però el conflicte va ser en el nivell del conflicte d'autoritat per dir-lo d'alguna manera, de qui manava?, generacional i bastant inevitable, però m'imagino que el fet de ser noia i de que em tractessin diferent i... no és perquè els meus pares ----- no tenir cap germà, però veia que sí, jo sempre deia que si hagués sigut un noi m'haguessin tractat diferent, i per tant això m'empipava moltíssim i a mi em feia "estar más rebelde". A casa no sé de que m'ha vingut a mi això també, però jo des de molt petita he tingut molt clar, jo que sé, això que sorties fora i cadascú es pagava lo seu, amb els nois i les noies, llavors com coses molt de dignitat com a persona, llavors això ho havia tingut molt

present. I sempre he pensat que la meva mare m'havia influït molt, però tampoc recordo de fets molts concrets que la meva mare em marqués molt, però... bueno.

E.- La relació amb la teva germana, i després ja entrem diguem-ne amb la teva trajectòria tant personal com...

Amb la meva germana ha sigut una relació jo crec, aviem, clar, jo recordo de petita quan ella va néixer que a mi em tocava cuidar-la. Quan sortien fora, quan feien... jo era com una miqueta... Durant uns anys recordo com una miqueta: "Hòstia tinc que cuidar...". Era jo qui tenia que cuidar, donar-li les papilles, posar-la a dormir, que no sé que... vull dir, ajudava a la meva mare però ho recordo com, que em va ocupar, em treia de tindre, vaja estava amb tretze o catorze anys, bueno que estava amb unes ganes de viure que em moria llavors, "Coi te'ns que cuidar la teva germana". Llavors tenia una miqueta... i després quan la meva germana es va anar fent gran, jo me'n vaig anar de casa, quan tenia set anys, jo en tenia vint, llavors jo vaig marxar de casa, amb el que no hi hagut una relació entre ella i jo, o sea, no sé si... ha sigut jo crec després... ella no va entendre el perquè jo me'n anés, l'època amb els conflictes amb el meu pare, llavors bueno, pues una relació penso bastant distant, amb carinyo, perquè mai ens em barallat per res però sense trobar una cosa, una convivència i una cosa molt molt comuna, no. Pues ens em trobat sempre als dinar, als sopars, als no sé que... Però ha sigut jo crec després quan la meva germana s'ha fet gran, quan ma germana en concret, s'ha casat i ha tingut les dos nenes, jo crec que fa bàsicament set o vuit anys que em recuperat una relació més de tu a tu. Vull dir, que potser la diferència d'edat a pesat menys i llavors ha sigut més de confiança mútua, d'ella de reconeixement de la meva vida i jo de reconeixement de la seva. Llavors jo penso que són opcions diferents de vida, però viscudes bastant des d'un respecte.

E.- Doncs ara comencem si vols a... Doncs, jo ara començaria amb la trajectòria teva pròpia, bueno, un parell de preguntes ràpidament, que penso que també són interessants, estàvem parlant abans del tema dels ingressos, dels diners, de les dificultats.. no em parlat de... el pis on vivíeu, què era en lloguer o propietat?

De lloguer.

E.- De lloguer, mai vau aconseguir-se tenir...

Sí.

E.- Quan, més o menys situa aquesta/

El pis de lloguer que va agafar la meva àvia quan va tornar del camp de concentració, llavors allà vivíem amb el meu tio, amb el meu pare, la meva mare, jo i després la meva germana. Quan es va morir la meva àvia, el meu tio se'n va anar. Això va crear un cert conflicte a casa perquè se'n va anar amb una dona sense casar-se i llavors això era...

E.- I tu, estaves ja visquent en aquell moment amb ells.

Encara vivia amb ells.

E.- O sigui, tu ja havies nascut i va produir-se aquest fet de que/

Llavors jo això ho recordo com un conflicte a casa. El conflicte una miqueta de la moral, en el sentit de dir, se'n va amb una dona que estava casada i que tenia un fill, se'n va anar a viure ella. Això jo ho recordo com una cosa, bueno conflictiva a casa.

E.- Quina edat tenies tu més o menys?

63, pues quan es va morir la meva iaia (en veu baixa), dotze anys, dotze o tretze anys.

E.- O sigui, ho recordes perfectament?

Sí, sí, ho recordo perfectament. I ho recordo quan els hi va deixar la nota dient: "Me'n vagi a viure...". Sempre he pensat que era una exageració perquè... però clar, era l'època també, en aquell moment pues, home, i després d'aquella... bueno, i un element que hi havia també és l'actitud, que potser no he parlat, és

l'actitud respecte als castellanoparlants, perquè jo crec que es donava una actitud tant del meu pare com de la meua mare, aviem, t'ho dic perquè aquesta senyora amb la que se'n va anar a viure el meu tio era castellanoparlant, dic perquè era un element que influïa, perquè jo crec que hi havia unes certes actituds, no sé si conscientment o inconscientment bastant sectària, bastant racistes. En el sentit que, tenien amics del club excursionista castellanoparlants que eren encantadores, cap problema, i llavors, de tant en tant et deien, perquè aquests andalusos, perquè aquest... m'entens, a mi em xocava això, jo deia: "Però, escolta'm, i el Valentin i l'altre i l'altre, no són també...?". "Bueno però són diferents".

E.- Eren del club, per dir-lo...

De tant en tant, era com una expressió, "Pues aquests que venen de fora, aquest que venen de fora". I això sí que ho havia viscut a casa i...

E.- Et xocava.

Bueno, no no em semblava coherent, coi, sí després resulta que amb la gent et trovaves i era castellanoparlant i ells tenien bona relació i eren amics, pues perquè deia els andalusos, els no sé quantos... Llavors, algunes vegades hi havia expressions d'aquestes que sí que em xocaven, vull dir que... Llavors perquè t'ho he.. Ah!, lo del tiet.

E.- Sí, sí lo del tiet, perquè ademés, em parles una mica de la relació amb el tiet, que jo me l'he deixat.

Bueno, i la relació amb aquest tiet va ser especial també, perquè era el típic home solter, que havia sigut durant molts anys, que seguia vivint a casa diguéssim materna, i aleshores se'n va de casa, se'n va viure amb una dona que estava casada, llavors tenia una empremta, va muntar una empremteta. Ell va començar d'aprenent quan van tornar del camp de concentració, et vaig explicar que va començar d'aprenent i llavors amb una altra persona, es van fer dos socis i van muntar una empremteta petitona en un sotano, al carrer Padilla.

E.- Aquí a Barcelona, al carrer Padilla. Perquè aquest és el germà petit del teu pare.

No, aquest és el germà de la meua mare.

E.- El germà que era més...

Petit que la mare, dos anys més petitó. I aleshores, munten la impremta i bueno, aconseguen com a molt, després vaig anar a treballar jo, pues eren deu treballadors, vull dir, i treballa ell a la empremta, vull dir, no s'ho mira, treballa. Llavors, amb aquest després tenen bona relació amb el meu pare, amb la meua mare i després és ell el que m'ofereix feina a mi més tard. Vull dir, una relació, un cert carinyo, d'un tio solter, jo el record que tinc és d'un tio solter i amb bastant de carinyo.

E.- I diguem-ne que convivia però també ell feia la seva vida, era...

Ah sí sí, ell feia la seva vida. Però amb moltes coses també feien comunes, eh.

E.- Vull dir que no era una dependència. Ell no era una dependència, sinó que era autònom i compartia el pis amb la família.

Això mateix. Però un pis petitíssim. Llavors era un pis de lloguer, perquè durant tota la vida van estar allà fins al mitjà dels 80, quan li van detectar el problema de cor al meu pare, com no tenia ascensor el metge li va dir: seria millor viure en un pis amb ascensor. Llavors van tindre la sort que va ser abans de l'especulació i van agafar un altre pis amb ascensor. Es van canviar a un pis de compra.

E.- Dintre del mateix barri.

Dintre del mateix barri, al costat, al carrer Esprocenda, abans vivíem al carrer Navas i llavors vam venir al carrer Espronceda.

E.- És a dir, però que aquest plantejament del pis en propietat no se'l van fer fins que, el tema de la enfermetat, ells a això no li donaven cap... ho dic per allò que tu plantejaves /

[FI DE LA CARA A, CINTA B]

E.- Estàvem parlant del tema del pis, de l'opció que tu deies...

No s'ho havien plantejats, hi havia altra gent que bueno, s'obsessionava per comprar un pis de propietat, però jo crec que en aquella època majoritàriament, la gent, hi havia una gran diferència entre un pis de propietat i un pis de lloguer, llavors, jo sé que estàvem a un pis de lloguer que pagàvem molt poc, perquè com feia tants anys que el teníem llogat, llavors encara no hi hagués ascensor pues bueno, era una miqueta un mal menor perquè el lloguer era petit. I aleshores, jo crec que van tindre la sort de plantejar-s'ho... s'ho van plantejar per necessitat, no se'l van plantejar per, com...

E.- I quan van fer aquesta opció, vosaltres, tant la teva germana com tu ja havíeu marxat de casa?

No, la meva germana encara vivia, jo sí que havia marxat de casa, sí que havia marxat.

E.- Bé, si et sembla bé comencem a parlar ja de la teva trajectòria, o sigui, tu ara seràs el protagonista en primera persona del relat, es tractaria de parlar del discurs teu, jo intentaré fer les menes preguntes possibles i la qüestió seria: la teva evolució des del punt de vista de l'escolarització, el que tu recordis, de la formació, de la relació al voltant d'aquest món de l'escola, de la formació, dels anys no sé, fins als vint, del conflicte que tu has definit amb el pare i amb la família que marxés, i després el tema de la teva trajectòria laboral, fins aquí i després ja continuarem parlant de...

Val, bueno a veure...

E.- El cole que vas anar, si era públic o era privat...

A veure, jo la imatge que tinc de petita, aviem, quan era molt petita em cuidaven com tots treballaven a casa, em cuidava la veïna de sota, llavors tinc un record molt bonic de la veïna de sota que tenia un fill, que era, que tenia una enfermetat d'aquestes de, com es diu quan la gent...

E.- Poliomilitis??

Sí. I llavors era un noi que es va morir quan tenia dinou o vint anys. Llavors aquesta senyora tenia... i bueno, em cuidava ella, la veïna, la Joaquina. I llavors, com tenia el seu fill que estava malalt de polio, però era un home molt encantador, sempre estava en una cadira de rodes... tinc el record de petitona, però de molt petitona de jugar molt, bueno jugar, suposo que aquest em deuria cuidar, bueno, no sé però tinc un...

E.- Perquè treballava tant el pare com la mare com l'àvia en aquell moment, clar?

Com l'àvia, en aquell moment. Llavors a casa d'aquesta, com era aragonesa tinc molt record de les gallines que els treien del poble, els no sé quantos, llavors per la casa als voltants de Nadals havien el pollites, les gallines, els no sé que, llavors bueno, recordo una casa a on el tema que eren del poble i eren de l'Aragó, doncs estava com molt present, perquè las morcillas de no sé donde, las no sé que... bueno, una sèrie de... Bueno de petitona això, llavors, com em volien portar a un col·legi de la caixa que hi havia al costat de casa i que era molt barat, bueno era gratuït el col·legi de la caixa.

E.- De la caixa de...

De Pensions. I aleshores en aquest col·legi no entraven fins als sis anys, llavors com em volien escolaritzar abans, la filla d'aquesta senyora que em cuidava a mi anava a una escola al final del carrer Montcada, ai, del carrer Muntanya, d'allà a prop de..., que jo sí que hi vaig anar un curs, jo crec que quan tenia cinc anys em van portar allà, un curs o dos cursos, bueno, no recordo si era un o dos cursos. Llavors, aquest col·legi se'm va quedar gravat una cosa, que anàvem les de les bates blanques i les bates... las que iban con monjas i las que anàvem amb senyoretas. Yo era de las pobres dijéramos, nosotros, y los otros eran de las ricas, y teníamos dos patios, el patio de las pobres y el patio de las ricas. I la història d'aquell pati no sé perquè m'ha quedat sempre molt ... (riu). Molt de dir: "Quina barra que tenen aquest pati (riu), i nosaltres que tenim l'altre pati". Aquella sensació de... jo d'allà recordo, fixa't quina cutrada, recordo la sensació de discriminació, entre pobres y ricos.

E.- I això qui era qui, les monges eren les...

Les monges eren les riques! I anàvem amb senyoretetes, nosaltres anàvem amb bata blanca i les altres anàvem amb bata blava o... faldilla i no sé que, llavors, però jo vaig anar molt poquet a aquesta escola, però me quedo gravado allò eh!, me sento como una patada... (riuen), em va quedar gravat. Llavors, després als sis anys em van portar a l'escola aquesta de la caixa. Jo recordo de petita que ens feien cantar *El Cara el sol*, a la escola. I *el Viva España*, i *el Viva España* durant molt de temps ens ho vam fer cantar. Llavors jo recordo que arribava a casa i ho cantava i el meu pare (esclata a riure): "Tants anys d'ensenyar-te, tants anys lluitant perquè vinguis tu i et cantis això" (imitant la veu del pare. Riuen). Bueno, llavors aviem, jo el record de l'escola, no sé, tinc bon record, no tinc mal record, vaig ser... no sé, no tinc mal record.

E.- De l'educació que et donàvem recordes a part del cant aquest i tot això, perquè allà en el de la Caixa era laic, o sigui no era religiós ni res d'això?

No era religiós, bueno, eren senyoretetes tot, era, clar era de nenes, anàvem separades.

E.- Això és el que t'anava dir...

Jo, és que jo casi tota l'educació vaig tindre-la separada, nenes i nens. Anàvem nenes... clar, anava amb nenes separades. Recordo que els dissabtes ens feien resar el rosari... i fer labors.

E.- Perquè era de l'obra social de la Caixa, per entendre'ns?

Sí, era l'obra social de la Caixa.

E.- Això vol dir que era privat, no era públic exactament, no?

Jo sé que no pagàvem.

E.- No pagàveu.

No pagàvem, però va haver una època que teníem que justificar que els diumenges anàvem a missa. I llavors, resulta que això va ser un conflicte amb la meva família perquè com anàvem d'excursió no podíem anar a missa. I llavors, dos dies vam intentar (mig rient), vam intentar anar al poble on anàvem i anar a veure almenys al capella com anava vestit. Llavors jo el tenia que explicar a l'escola (mig rient). Llavors, al final va anar la meva mare a parlar a l'escola i va dir: "Escolta'm, que això era un d'allò...", perquè si anàvem fora no podíem estar buscant el poblet de no sé on per anar a buscar la missa... Però això va ser un conflicte, la missa i tal.

E.- Però es va superar...

Sí, no tinc records... Llavors l'altre era que com era de la Caixa tenies que comprar uns cupons i tenies que tindre la llibreta, i al cap de l'any tenies que tindre no sé quants punts, sí que hi havia un llibret d'aquest...

E.- És a dir, ingrés per exemple, que el salari o l'estalvi estès a la Caixa.

Alguna cosa d'aquestes hi havia.

E.- En tot cas no era públic, això estava claríssim, tot i que no es pagués, no?

No no, públic no seria. Jo, bueno, tenia present que era un lloc que no els hi costava als meus pares la meva educació, això sí que era claríssim, me'n recordo que pagaven deu pessetes a l'any, o sea era una cosa absolutament simbòlica. I la avantatja quina era? Pues que era al costat de casa meva, vaja, jo sempre he entès que era lògic que anés allà i que no anés a un altra lloc. Això, bueno, després d'allà van prendre ells l'opció de portar-me a un institut a fer batxiller, i quan acabaves deu, llavors sí que recordo anar a l'escola, doncs et preparaven per poder passar l'ingrés, el d'allò, llavors érem només molt poquetes perquè la resta de noies seguia per fer l'educació bàsica o secretariat o lo que sigui. Jo recordo, tant a la gent de Club

Excursionista de Gràcia com la gent de la meu carrer i tal, llavors hi havien poques noies que féssim en aquell moment el batxiller.

E.- Que eren nois bàsicament, que tu recordis o no, o tampoc...

No, jo tampoc recordo nois. Jo recordi sensació una miqueta de poca gent, que fas una opció que poca gent la fa. Que et deien "Bueno fer batxiller per què? Perquè després de que faràs?". "Però bueno dona, és cultura i això és important i tal..." Llavors em recordo que el meu institut tenia, l'escola aquesta vam ser tres o quatre de la meva generació que vam anar a fer l'ingrés i vam anar a l'institut a l'Infanta Isabel, allà a la Verneda, bueno, que el primer any que hi vam anar va ser el primer any que el van inaugurar, vaig ser de la primera gent que vaig anar a l'institut Infanta Isabel.

E.- Això, quina edat tenies tu, més o menys?

Pues onze o dotze anys, onze anys, vaig fer primer de batxiller pues jo com sóc nascuda al gener doncs resulta que sempre vaig una miqueta més... era una miqueta més gran per dir-lo d'alguna manera, jo deuria començar amb onze anys i acabar amb dotze. I aleshores vam anar, bueno, vaig anar a aquest institut a l'Infanta Isabel. Aleshores...

E.- Perdona, d'aquest primer, d'aquesta primera escola i tal recordes, o mantens alguna amistat, alguna gent coneguda i tal, o ja no hi ha cap relació amb gent d'aquella època?

No, dos de les que havíem anat a aquesta escola, que després vam anar a l'institut, la relació va vindre perquè anàvem a l'institut després.

E.- Es va mantenir, diguem-ne, però de la resta res?

En realitat em vaig allunyar bastant de la gent d'allà.

E.- I era gent treballadora del barri, pràcticament, no?

Sí sí, tota la gent era gent del barri.

E.- Càstigs físics o alguna cosa així a l'escola?

No.

E.- D'aquest tipus no recordes res, no?

No no. De l'escola recordo l'agovio de les tardes, aquella sensació de aire cargado y...

E.- Molta gent en una classe...

Sí, moltes, moltes en una classe, això sí que ho recordo. I això, recordo, després recordo com a cosa, bueno, anecdòtica, allò surrealista, això de los meses de Maria, que aleshores, no sé, tothom portava flors i no sé que cantàvem, llavors ho recordo com a cosa surrealista, més aviat, era allò que dius: "Fíjate, ----- -- -----". Però com a casa lo de la cosa religiosa es portava d'una altra manera, és allò que dius, bueno, has de complir, és allò de complir las normas para que no es pensin que ets res especials, me entiendes, llavòrens era, se había de cumplir las normas, llavors bueno, pues vale, si ese dia portar flors, pues jo portava les flors, vull dir que...

E.- I de professors i professores, algun record o alguna cosa, allò que...

Sí, tinc record de dos professores, de molt de carinyo. Una que era geperuda, una que era molt petitona i era geperuda, i bueno, era una dona molt amable i molt agradable. Llavors tinc el record perquè com físicament era tant diferent perquè tenia gepa i era tan petita, però ens tractava molt bé, era molt carinyosa. I després d'una altra, de la senyoreta Antonia, que també era molt, bueno, una persona molt afable i que havíem buscat complicitats boniques i... però bueno. I després la directora era una dona molt dura, la Cecília no sé que es deia, era... allò molt autoritària, sí que tinc la imatge d'ella pel pasillo cridant i allò que dius: "despita y ..."

E.- Totes eren senyoretetes, o sigui, no hi havia cap professor?

No, no hi havia professors, o jo no tinc record de cap professor. Havia el pati, fèiem gimnàs al pati, bueno, tampoc és...

E.- O sigui, que va marcar molt més el batxiller, de lluny?

Sí sí sí... Bueno, tampoc tinc record de coses conflictives, no sé... no sé, després penso a vegades que tinc la memòria massa en positiu, però, no sé, igual em van passar coses negatives que no tinc registrades, però bueno, no tampoc...

E.- El fet de marxar a l'institut vol dir també de viatjar fins la Verneda... tot això, recordes...

Sí, teníem que anar caminant.

E.- Exacte.

Va ser una aventura, jo crec que va ser un canvi molt important per a mi. Anar a l'institut era anar un lloc nou, conèixer a gent nova, anàvem les tres caminant i passàvem pel pont d'Esprocenda que hi havien tots els gitanos, doncs, passàvem pel mig dels gitanos, llavors era com una sensació de protegint-se, no sé de què ens protegiem perquè al final com hi passàvem cada dia quatre vegades, ya éramos amigos, "hola hola" i "adiós adiós". Però bueno, anàvem caminant i trigàvem uns vints minuts. Ens ajuntàvem tres amigues que venien d'aquesta escola i ens trobàvem cada matí, anàvem i tornàvem, fèiem el viatge plegades. Llavors bueno, pues va ser molt interessant perquè vaig conèixer gent molt diferent, professors molt diferents, i va ser com el despertar de la, jo crec com sí se me despertara la cultura, la vida, la... tinc un record molt positiu de l'institut. En aquest institut hi havia un nivell d'autoritarisme també considerable, perquè el director era un capellà, era un capellà...

E.- O sigui, que no era públic?

Sí sí, sí que era públic, l'Infanta Isabel ara no sé si era institut però el jefe de estudios era cura, era un cura. Llavors tinc un record d'una persona molt autoritària. Al mateix temps, amb un cert carinyo, no sé perquè li tinc... però era bastant autoritari. I en aquest institut estava l'Angeleta Ferrer, que era la filla de la, de la Rosa Sensat, llavorens... en el institut es va barrejar llavorens una pila de gent... clar! Ara me n'adonat compte després que era la filla de la Rosa Sensat, jo en aquell moment no, era l'Angeleta Ferrer, que el seu marit, llavors era institut... és veritat, estava separat, nois i noies també, vull dir, estàvem només noies. Aleshores va ser una miqueta com construir l'inici de l'institut, llavors em tenia que pujar les cadires a munt, vaig... jo crec que era privilegiada perquè em vaig sentir una miqueta com la gent que vam començar a posar una miqueta caliu, va ser la gent que començàvem primer, llavors pues amb la mateixa colla de gent anaves després tots els anys, bueno, molta gent de la Verneda, gent tan... però era allò, jo tenia una sensació d'institut de gent de classe social baixa.

E.- I això que tu has dit abans, d'andalusos i tot això, també...

Sí sí, molt ple d'andalusos, bueno, clar, todo en perfecto castellano, eso sí, eh, toda mi educación ha sigut tota en castellà, això és evident, vull dir que...

E.- I va suposar algun xoc, això de tot amb andalusos i tal?

No no, no no, no perquè a la meva escola també estàvem bastant...

E.- També estàveu barrejats, no era...

No, la gent del barri, la gent del Clot també era... no no, no va...

E.- No eren més aragonesos, potser, per exemple la veïna era aragonesa.

La veïna era aragonesa.

E.- En aquesta categoria d'aragonesa, per exemple de cara allò, el comentari era aragonesa, no era andalusa.

Era andalusa. Jo crec que cap els andalusos hi havia una actitud pitjor que cap a, que cap a qualsevol altra. Ni siquiera els gallecs, que també hi havia molts gallecs, però ni siquiera els gallecs, i després molta admiració cap a Euskadi, això, això era, els bascos, vull dir, com "gente bien y tal". Bueno, total que a l'institut jo crec que va ser un pas molt important. Llavors ja, a primer any ja em van fer delegada, ja vaig ser delegada. Me debería gustar perquè...

E.- Delegada de la classe?

Delegada de curs, diguéssim, bueno, a cada curs s'escollia... llavors pues feies una miqueta feines de tot.

E.- Però en un sentit democràtic de... aquesta elecció o no, o era...?

Sí sí, era democràtic.

E.- era votació popular, no era allò el profe que et deia: tu.

No no no.

E.- Eres delegada per assemblea, no.

Sí sí, entre els...

E.- Per tu això era innovador totalment, no?

Ah, sí sí, per a mi m'encantava, o sigui (riu). Vull dir, que ho vaig viure bé, vull dir que... és allò d'implicar-se en les coses. Llavors a mi això d'implicar-me, meterme...

E.- Responsabilitat...

I responsabilitat, això sí que m'ha agradat sempre. Bueno total, llavors resulta que sóc molt bona estudiant, llavors pues: "muchas matrículas de honor" "molt bona chica, molt bona chica"... (to irònic). A més a més, jo crec que no era tant perquè fos llesta, i això sempre ho he pensat sinó perquè li fotia voluntat. Llavors, tenia una altra amiga meva, aquesta que anàvem amunt i tornàvem que aquella sí que era molt llesta, llavors ens trobàvem juntes per estudiar, llavors tinc la sensació de echarle codos a las cosas, i llavors en aquest sentit treure d'allò, però no tant, no tant perquè... això porque sea muy lista, sinó perquè li posava voluntat a les coses. Llavors començo el primer curs, segon curs... llavors em vaig trobar amb gent, amb professores que et marquen, professores i professors que em marquen i que em resulten curiosos, especialment al tercer o quart, que llavorens jo devia tindre catorze o quinze anys, allà trobo una... des de..., aprendre a escollir que hi ha professors molts bons i professor que no ho són, a gent que, a quart curs per exemple vaig tenir una professora d'història de l'art que a mi em va sacsejar la vida. I després no la vaig tindre més, però era d'aquelles persones que em van influir molt, pues perquè tenia una manera d'explicar l'art i d'explicar les relacions socials molt important, era valenciana i va ser de les primeres persones que vaig sentir parlar de València, que hi havia un conflicte entre l'idioma, que a ella l'havien ensenyat en castellà, però que ella reivindicava... i vaig dir: "Hòstia quina tia més...". Bueno, un conflicte que no havia sentit mai jo. I després aquesta ens va parlar d'una pel·lícula, eso me quedó gravadísimo, sempre, allò *El joven Torles*, ens va parlar d'una pel·lícula sobre la homosexualitat masculina. I això ja em va semblar la hòstia!, vaig pensar, "Mare, aquesta ja, progre total! (riures). Llavors, bueno, recordo que com que va ser una persona que en el seu moment va ser avançada, va ser avançada em positiu. Llavors començo a estudiar filosofia... bueno no sé, feia il·lusió, tenia il·lusió per l'estudi i estava còmoda en l'institut, em sentia, em sentia...

E.- I la professora aquesta no tenia conflictes amb la resta de professors o...

Sí que va haver-hi algo que alguns pares van queixar-se d'algo, de que ens haguéssim recomanat en concret aquesta pel·lícula, però bueno, va passar bastant... m'imagino que hauria d'haver-hi més conflictes però jo tampoc el tinc molt registrat. I aleshores, pues això, professora de filosofia i tal, i llavors va aparèixer un capellà, un altre capellà que ens daba religió i aquell capellà va començar a fer seminaris sobre l'amistat, l'amor, em penso... i això también me iba, claro, llavors, me apunto yo, claro. Llavors vam començar a fer

colla dintre de l'institut, de reflexió, no. I no tant de reflexió religiosa perquè a mi no m'ha donat massa per la cosa, la cosa religiosa. Bueno, potser aquella època, és clar, aquella època va coincidir que... és veritat, que em va donar un atac de intentar creure, però llavors allò de la confessió no em va agradar (riu), en una confessió vaig tindre-la, un conflicte i jo vaig dir això no li explico mai més a ningú, s'ha acabat, i vaig plegar. Vull dir que, vaig passar com una època, jo crec que els catorze, quinze anys, que vaig pensar: bueno per què no, la religió està bé lo de creure en algo i tal. En contra dels meus pares, que deia: "Em sembla que vull anar a missa" i el meu pare: "Què dius!" (riures). Però bueno, vaig tindre també que descobrir-ho i especialment jo crec que... bueno, total que arrel d'aquest capellà es va fer una miqueta com una colleta de gent i llavors venien unes noies de, que estaven uns cursos per sobre i jo vaig veure que hi havia algunes, una que venia de Mataró... gent que venia a aquest institut però que era de fora, i que estava en altres mogudes, que si la cançó, que si no sé quantos... llavors quan vam començar a fer coses a l'institut hi havia una sala d'actes i era... jo vaig fer fins a sisè a l'institut. Llavors vam començar a portar, quan es feien així coses, va vindre allà el Lluís Llach, a cantar *el Bandoler*...

E.- Els anys 60 i això estem parlant?

Això, quan jo feia sisè, llavors va ser, l'institut va ser una miqueta com el descobrir aspectes en els que no hi havia pensat mai, vull dir, o que a partir de casa meva no els havia vist i que era una miqueta com la gent que portava... casa meva era una miqueta el record de lo que havia sigut abans i allò era trobar-me una miqueta amb gent que era nova i que era inquieta i que d'allò. Aleshores quan vaig arribar a sisè... a no, vaig tindre que decidir entre ciències i lletres, és veritat, bueno això, todo esto con muchas matrículas... bueno chica... que prometia, tenia futuro. Llavors al arribar a cinquè o sisè —a cinquè sisè què passa?-, ah sí, bueno ve una professora molt interessant de matemàtiques que em va agradar molt, que se'n va donar compte que sabíem molt poc, encara que haguéssim tret moltes matrícules perquè... llavors ens va fer així com classes fora d'hores de matemàtiques. Llavors em van apassionar molt les matemàtiques. I entre aquest i un que va vindre, un que va vindre a donar-nos física i química que també era un amant de la física i la química, pues jo vaig pensar... jo no tenia cap professió, bueno, cap cosa que diguem... m'agradava tot, és veritat que soc una persona que, vaja el de filosofia també m'agradava i la història de l'art també... llavors vaig començar como vaig pensar que la física i química era molt apassionant, que m'agradava, bueno, total, que a més d'això als catorze o quinze anys... bueno, quan arribaven els Nadals, llavors quan tenia catorze anys, els Nadals hi anava a treballar a embolicar juguets. Llavors m'estava totes les festes/

E.- Això era al barri?

No, en una botiga que em van dir d'una amiga meva que necessiten algú a Gracia.

E.- I t'ho vas buscar tu, no va ser a través dels pares?

No, m'ho vaig buscar. Llavors era treballar durant les festes de Nadal, bueno pues era una manera d'aportar peles a casa i tal, em sentia més... de portar pasta. Llavors, i quan tenia quinze anys també els estius, també els mesos d'estiu també a partir d'uns amics dels meus pares que una noia treballava en una oficina i a l'estiu tenia molta feina i necessitaven algú per agafar el telèfon, pues vaig dir: bueno, pues vaig allà, i mira, era allò com, la sensació una miqueta de que els ajudaves, que no vivies del chollo, porque tenia un poco de esto de vivir... d'ells, no vivia massa bé, bueno total, que quan vaig arribar a setze anys els meus pares em van dir: "Que allò era una casa de gent treballadora i que ells hi semblava... que fins allà havien pogut arribar..."

E.- Perquè, això, quan vas passar l'institut, sent públic, però els pares havien de fer un esforç per pagar...

No, no, jo crec que el tema era no ingressar a partir de mi. Llavors van dir, i sobretot, por a que em desclassés, jo crec que tenien algo de por a que em desclassés, perquè les discussions amb la meva mare, allò de parlar a casa i per coses a casa sempre em deien: "Sinó haguessis estudiat tant i et mengessis el tarro i fossis carnissera segur que això no...". És aquella sensació de por a que els desprecis, a que no, a que... sobretot era por a que em desclassés.

E.- Aleshores hi havia un conflicte entre els pares, que tu portaves matrícules, estarien contentíssims, clar...

Estaven que jo era la, el ejemplo de todo.

E.- A la vegada s'encadenava el problema de que allò era un nou món que ells no controlaven.

No controlaven, llavors em van dir: "A partir dels setze anys, doncs t'has de posar a treballar, quan acabis el sisè de batxiller t'has de posar a treballar, llavors pues bueno, tu mateixa, escull el que... t'ajudarem en el que sigui, amb el que calgui però... per dos motius: perquè econòmicament no podem i perquè també sàpigues el que és la vida, això és molt important, perquè sàpigues el que és la vida". Jo ho vaig veure bé, em va semblar just, vull dir, perquè bueno, no el tinc identificat com un conflicte amb ells, ho vaig viure bastant bé. L'únic és que llavors no vaig fer el preuni, diguéssim. Llavors em va doldre una miqueta pues tota la gent del curs seguia, llavors bueno, allò que dius... Llavors vaig passar un moment de desconcert gran, cap a on anava?, perquè de què em posava a buscar feina, podia tindre batxillerat però amb batxillerat no podies anar en lloc. Bueno, total, que llavòrens, primer vaig pensar que m'aniria a l'Hospital de Sant Pau que feien un curs de bioquímica. I vaig pensar: bueno, fas el curs de bioquímica i després em garantien la feina. Però després el curs aquest va trigar molt a començar i em vaig posar nerviosa i jo vaig dir, jo no m'estic més temps a casa. Perquè va començar el curs al novembre, novembre i desembre i dic, he de prendre una decisió, amb això els meus pares: "Bueno, val, la que vulguis". Total que vaig decidir que començava peritatge químic, perquè no es necessitava COU i podia fer-ho a la nit i tal, començava peritatge químic i mentre em buscava una feina. Llavors vaig trobar una oficina, allà a prop del barri, una oficina que buscaven algú de telefonista.

E.- I ho vas trobar tu també, això?

No, la mateixa escala on estava aquesta gent vivia una amiga de la meva mare. Llavors, "Mira, allà demanen una telefonista". I vaig dir, pues mira, ideal. Llavòrens, al cap d'un mes i mig d'estar en aquesta empresa, a partir d'un amic del meu pare em diuen que a la casa Sando, per auxiliar de laboratori necessitaven algú. Llavors vaig anar allà i em van agafar, d'auxiliar, auxiliar diguéssim de...

E.- I això de ----- de la física i química que tu deies abans....

Clar, llavors, vaig anar a fer peritatge químic per lliure, no vaig anar a l'Escola Industrial, em tenia que examinar a l'Escola Industrial però vaig anar per lliure a la UNITEC.

E.- Què és la UNITEC?

Bueno, una escola. Una escola que està al costat de la plaça Catalunya. Però que era el mateix professor que em feia física i química/

E.- Que et feia l'examen?

No, que em feia la física i química a l'institut. Llavors vaig anar allà i allà vaig trobar que era "un nido de rojos", clar, perquè...

E.- Plaça Catalunya això?

Al costat de la Plaça Catalunya, que després he estat, ara no me'n recordo del nom però ha estat un profe que després me l'he trobat que és del PSUC i me l'he trobat a tot arreu, era Amiró o algo així em sembla que es deia, bueno... Vull dir que, allà va ser una altre, bueno, després ja entro, espera... Bueno total, que després d'uns mesos de desconcert, acabo treballant a la Sando d'auxiliar de laboratori, llavors treballava fins la sis de la tarda, demanava plegar una hora abans, llavors me n'anava de set a deu a estudiar peritatge químic. Però llavors, em va resultar bastant dur, eh.

E.- Quina edat tenies, setze, disset...?

Deuria acabar amb setze... Jo vaig començar a treballar amb disset anys.

E.- I el contracte, el primer contracte t'ho van fer amb disset anys.

Amb disset anys, això vol dir l'any 68. És Mayo-68. Soy joven en el mayo 68, bastant això, allò de vaig viure com un conflicte que algú tenia per allà i que hi havia molt de lio per França...

E.- Però no tenies molt clar de que...

No no, jo crec que era bastant, en aquest sentit era bastant adolescent. Jo vaga des----- -----era d'una altra manera, jo era bastant adolescent amb tot... hi ha moguda, no sabia molt bé que passava, no entenia: "Coix, si allà tenien democràcia, nosaltres que tenim dictadura (riuen)..." Però no acabava d'entendre massa i jo crec que ho vaig viure bastant distant. Llavors és/

E.- Perquè a casa no es va parlar d'això, del Maig del 68?

Sí, però no s'entenia massa tampoc. És que és allò de dir, inclús si hi ha moguda a França, fixa't quin lio i com hi havia el meu pare a partir de, bueno el meu pare i la meva mare a partir del centre excursionista feien trobades amb francesos, feien uns ----- d'amistat franco-catalans i tal. I llavors quan venien, "Pues què ha passat?", "Pues mira, molta... ". Però no des d'una clau política, no era un anàlisi des d'una clau política, era allò, quines mogudes hi han, sense saber massa bé el què. Bueno total, que amb això entro a treballar al laboratori, se'n fa difícil combinar, eh. Aleshores em trobo amb un altre món, jo havia estudiat sempre amb noies, llavors em trobo que allà sóc l'única noia, d'un món absolutament masculí, perquè era, bueno a l'escola aquesta feien peritatge químic, peritatge mètric, peritatge no sé quantes... o sea, com a molt algunes vegades havíem estat dues noies i sí, el resto de la classe nois. Llavors és allò de fer coses que són tradicionalment masculines, però que bueno, pues a mi m'agradaven la física i química, i les matemàtiques les havia acabat agafant amb il·lusió. Llavors aquella sensació de ser un elemento diferente dentro de un conjunt de...

E.- Però, no amb mal rotllo, sinó vivint-lo bé o...

No, mal rotllo, mal rotllo, a veure, jo crec que, a veure, vivint-ho bé a costa de renunciar a ser tu una mica, vivint-ho bé a costa de...de construir-te una altra forma de ser, sapiguent que la complicitat que tenia entre ells no seria mai la meva i sapiguent sempre que tenia que posar distàncies i que no quedí.... Llavors és aquella sensació que primer tens aclarir coses, "No quiero rollo, no sé que, no vengo aquí a ligar...", que era aquella sensació de... A tot això, paral·lelament amb això pues jo seguia amb la meva colla, llavors, ja al centre excursionista, amb la colleta que fèiem excursions, que seguia anant amb els pares però menos.

E.- I la gent de l'institut, quedava alguna o...?

La gent de l'institut també, sí sí també.

E.- Ho mantenies tot, diguem-ne, ja començava a ser tres móns.

Sí, tres móns, que vaig anar deixant el de l'institut. Vaig anar deixant d'anar amb la gent de l'institut.

E.- Tot dones, o sigui, tots noies i les relacions amb els nois que tu deies que estaven, cap...

Cap, com si no existiesen, la verdad es que... a més con poco interés, vull dir que no....

E.- No hi havia aquest sentit que hagués un interès per cap noi, de moment res d'això.?

No, no, jo crec que l'ambient una miqueta aquest d'interès pels nois va ser més a la colla del centre excursionista, que va ser una miqueta on podies tenir una relació de tu a tu, l'altra pues era, a veure, ni era, ni em sentia de les vedets per anar a muntar-les-hi el numero, no sé, jo m'imagino que tampoc em sabia massa que es tenia que fer.

E.- I també lo que tu dius, doncs això, que amb aquesta edat eres molt, molt, com has dit abans, molt noia, molt petita, per entendre'ns.

Sí, sí, molt adolescent. Molt adolescent.

E.- Exacte, ja em dit ara que tu penses que la gent ara no es així com el aquell moment tant innocent o...

O Potser, i llavorens la relació amb els nois per dir-lo d'alguna manera ho expressava més amb la colla del centre excursionista, que claro que me gustaba este, el otro y el no sé cuantos...

E.- Hi havia una relació més de tu a tu.

Més d'allò, vull dir, aleshores una miqueta el meu món. Bueno total, aleshores això, començo a treballar de... en la Sando i ...

E.- Lo del treball, l'impacte del treball, el treball com a, o sigui, com a responsabilitat, com a disciplina, com a horari tot això?

A veure, com a horari, jo de la Sando recordo malament passar-me moltes hores pesant, perquè tocava, a veure, lo de la historia del treball va ser, la diferència entre la teoria y la práctica, això va ser durísimo, perquè clar, la teoria, peritaje químic, que bonito y tal, no sé que... La práctica, em passava el dia en un departament de pigments i em passava el dia pesant amb balances de precisió. I amb les mans, que se'n fotien vermelles dels disolvents i tal, aleshores em va resultar, allò, duro, de dir: "qué aburrimiento, passar-me el dia pesant", llavors és allò de dir, no puc fer experiments, jo allò de la física i la química me lo imaginaba que me pasaría el día inventando cosas y anda, vaya hostia (riures). Jo crec que l'hostia va ser allò de dir, que duro es, que duro es ficar-te en un món que està fet i tu vas allà a fer el que puguis però amb un marge de maniobra així de petit, molt petitíssim.

E.- Una peça d'un engranatge.

Una peça molt petitona, molt petitona. I això el recordo com a dolent. I en canvi recordo com a positiu la relació amb els companys. Hi havia un company que ens portàvem molt bé, i bueno, en el laboratori en general, amb el senyor que netejava, no sé que... tinc bon record.

E.- O sigui, la plantilla, bueno perdona, la Sando on estava, a Barcelona?

Sí, estava a Aragó, al carrer Aragó.

E.- Al carrer Aragó.

No perdona, Gran Via, cantonada Sardenya.

E.- Que tu, l'àrea on et movies del treball a l'estudi era relativament petit?

Sí sí.

E.- La plantilla que era, molt marcada masculina o estava en mig?

És que la plantilla ni me'n recordo, que la Sando era inmensa, jo era el meu departament.

E.- La secció, per entendre'ns.

Tinc la sensació d'una gran empresa, saps allò de dir: "Vaya chollo que tienes que has entrado en una gran empresa". Em pagaven una merda però... (riures), em recordo que em pagaven 2.000 pessetes o... molt poquet, 2.000 al mes, 2.500 al mes, molt poquet, jo pensava quina misèria, però bueno, la sensació d'entrar en una gran empresa.

E.- Però d'aprenent. Tu entraves d'aprenent o...

Clar, d'aprenent de laboratori, sí sí, d'aprenent de laboratori.

E.- I recordes relacions amb els companys, sobretot d'un company.

Sí, amb dos o tres companys, sí, bueno, hi havien pocs companyes, hi havia tot nois.

E.- O sigui lo mateix que a l'acadèmia?

Sí sí, llavors va ser com una relació molt més amb el món masculí, sí és veritat, -no havia pensat mai així-. Bueno total que... bueno, bien. Però llavors, al cap de dos anys, bueno llavors vaig començar a estudiar, el primer el vaig treure durillo, em va costar, i sobretot estudiant molt, estudiant... clar, jo estava acostumada abans a treure bones notes i ir relajada, i allà, allò del aprobadoito justito. I això va ser un cop, eh. Un cop al meu amor propi.

E.- Perquè t'examines a l'Escola Industrial per lliure, clar.

Per lliure, llavors va ser com un canvi, un canvi que no em va agradar gaire, vaja que no em va... no és per la nota, és per aquella sensació de sentir-te tractada com una, com una más, muy más ... (riu), que duro, no, llavors no sé... i què més, llavors, en l'escola aquesta hi havia ambientillo, bueno ambientillo amb els xicots i tal, llavors l'ambientillo era una miqueta més polític. Clar, això era el 68-69, llavors em va caure a les mans propaganda de lo de Burgos, la primera vegada que...

E.- Al 70, el Proceso de Burgos.

I em va arribar a les mans allà en l'escola aquesta. I aleshores clar, jo me'l lleigeixo tal i qual, i ho porto a casa meva com... Llavors es convocaven concentracions a la Plaça Catalunya. Jo no sé ara si això era al 70 o 69.

E.- Sí, lo del Proceso de Burgos era al 70, va haver-hi l'estat d'excepció de l'any 69 i el 70 va començar el Proceso de Burgos que eren aquests membres de /

[FI DE LA CARA B, CINTA 2]

E.- Estem amb el Procés de Burgos.

El procés de Burgos, bueno total, em trobo la propaganda, jo la porto a casa amb tota la alegrria del molt, "mira hi ha aquestes concentracions i tal i qual" i el meu pare em diu que ni parlar-ne d'anar a la concentració, que no m'atreveixi anar-hi perquè em poden detenir, em pot passar qualsevol cosa i que tal i que qual. Jo li dic que bueno, que ja ho decidiré jo. I me diu: "Jo t'ho prohibeixo".

E.- És la primera vegada que et prohibeix alguna cosa?

Sí. Llavors aquí comença el conflicte. No sé si va ser aquesta primera concentració o la segona o la tercera o la quarta, una d'elles, en un moment determinat, ell em va dir que no volia que hi anés i que si anava em deixaria de parlar o alguna cosa així. Jo li vaig dir que bueno, que jo hi aniria, vaig anar-hi i ens vam estar cinc mesos sense parlar, amb el meu pare. El conflicte ve, quan dius... jo crec, estic convençuda que ell a mi em prohibia anar-hi per protegir-me, o sigui, això ho tinc clar. Però bueno, també tenia que reconèixer que jo era prou grandenta per decidir que feia o que deixava de fer.

E.- Tenies vint anys en aquell moment tu ja.

Clar, jo ja tenia... no vint anys encara no, al 71... al 71 me'n vaig de casa. Jo crec que aquest conflicte és el en 70... o sigui, dinou anys devia tindre.

E.- O sigui, no tenies la majoria d'edat?

Espera, clar, és que al mig d'això començo a sortir, quan estic estudiant, quan estic a la Sando, que estic estudiant a aquesta escola, deuria començar segons o així, llavors començo a sortir amb un xicot d'un altra centre excursionista, del UEC de Gràcia, de la Unió Excursionista de Catalunya, però de Gràcia, que conec a partir d'una trobada que hi ha entre els dos clubs, entre el Club Excursionista de Gràcia i l'altra. I coneix a un xicot, a un amic. I llavors aquest és amic del Recio, llavors conec el Recio.

E.- El Recio, qui és?

El Recio, l'Albert Recio, que és economista.

E.- Que és economista, sí sí.

Llavors aquest i els seus pares, i ell també anava al UEC de Gràcia. I llavors, jo com començo a sortir amb aquest i aquest és de la colla del Recio, pues ens comencem a trobar... Clar, com aquest també estava així, jovencicos todos, i va dir: "Comencem a discutir d'alguna cosa de política", "Pues bueno, comencem a discutir". Llavors jo tenia l'escola que començava això i amb aquesta colla, i amb aquest que em poso a sortir... Deies vingia comencem a discutir, i el Recio diu: "Pues lo primer que podríem discutir és la S----- ---

-----, el Segundo sexo”, bueno, pues tu ja ens veus a tots els que sortíem d'excursió agafant el Segundo sexo i allà discutim, no sé per uns dies vam estar allà al UEC de Gràcia, vam tindre que demanar un espai per discutir, per trobar-nos, tot això (mig rient).

E.- Eren de la mateixa edat, no eren...

Érem tots de la mateixa colla, un any o dos anys però... érem tots així jovenets, no. Llavors és aquella sensació que fèiem algo diguéssim, perquè almenos discutíem i tal. I clar, llavors això, els meus pares deuriem començar... jo vaig començar a sortir amb aquest xicot, amb el Rafel Gisbert.

E.- El Rafel Gisbert, sí, sí.

Bueno, pues començo a sortir a ells, em vaig a més a més amb el UEC de Gràcia, i a més a més estic treballant ja, i a més a més estic a l'escola aquesta que també és un nido de dallonses, i és clar, és una miqueta que tot trontolla. I a més tot en ebullició, clar. I els meus pares no controlaven... Llavors, el conflicte el veus clar, és que no tocava més remei que enfrontar-se, vull dir que, és així de clar. Lo que passa és que ells ho van passar malament, bueno, jo també, tinc record... una època de no haver sabut resoldre bé una cosa que m'hagués agradat resoldre-la millor, però bueno va ser així. Total, que llavors doncs, bueno, clar 70, vaig anar a les concentracions a la Plaça Catalunya, m'imaginava que tota la gent que anava en metro aquell dia a la plaça Catalunya anava a la concentració, després veia que no (riuen).

E.- Eren quatre...

Es com una sensació... la teoria y la realidad (mig rient) “hòsties, però si tothom és antifranquista”. Em semblava que tothom devia ser antifranquista, llavors, “em sembla que aquells es belluguen, cap allà corrent, ai ai, que la poli ve per l'altra costa”t, bueno, aquella sensació de que vas bastant perduda. Que jo pensava, és la millor manera que t'enganxin, perquè bueno, pues anava sola.

E.- Amb lo qual també hi havia un component d'aventura, suposo?

I un component de, de coherència, em semblava, que jo és lo que els discutia als meus pares: “si tota la vida heu estat parlant malament del Franco, quan resulta que volen fer algo en contra d'aquest, resulta que ara no em de fotre res...”, no ho entenia això diguéssim. I ells posaven per davant la por per dir-lo d'alguna manera.

E.- Tu parlaves de la pena mort, perquè era fort el tema de Burgos.

Clar, és que era la pena de mort.

E.- Es tractava de salvar la vida.

Clar, estàvem defensant que no els jutgessin i que no... Llavors jo crec que es tot el tema de Burgos el que a mi em toca l'ànima en el sentit d'obrir-me, bueno les ganes de fer coses, llavors, segueixo les convocatòries a partir de lo que em va arribant des de l'escola i llavors amb l'altra colla comencen a discutir, amb el Recio i tota la colla dels que sortíem d'excursió... que llavors ja canvio de colla, ja no és la colla del Centre Excursionista de Gràcia, sinó que me'n vaig a la colla del l'UEC de Gràcia perquè eren més polititzats, llavors amb aquest i amb el Rafel comencen a discutir llavors de salario, ganancias, el trabajo capital, nos metemos con el Marx, i allí... jo per a mi descobreixo, bueno pues el Marx, perquè no tenia ni punyetera idea. Llavors és com, perquè clar, és discutir una altra història, perquè jo la història, jo no sabia res, perquè a la història mai arribàvem a l'època actual, no sé que passava que... jo almenos a l'institut sempre ens quedàvem abans (riu).

E.- Allò de la reconquesta i...

Sí, que si los romanos, los griegos, los otros, los de la moto... però mai arribàvem a la història actual. Llavors és aquella sensació de que tot això ho tenies que descobrir. Llavors que anava a Andorra, gent que anava a França et portava llibres... i bueno, fèiem seminaris de... bueno seminaris, ens trobàvem a casa d'una gent o a casa d'un altra.

E.- Però es compaginava amb l'activitat excursionista o finalment hi havia un desequilibri...

Va anar... era l'època que anàvem a esquiar i tal, i vam començar a deixar d'esquiar, deixar d'anar a les excursions i aquell de la ebullició, dijéramos. En mig d'això canvio de feina jo, em surt la possibilitat... veig un anunci al diari, em surt la possibilitat d'anar, un lloc que demanaven laborante, ajudante de laboratorio tal i qual "conocimientos de pigmetos". I com aquí a la Sando havia estat amb pigments, bueno, vaig anar-hi, i era la Puig, Antoni Puig, la casa de colònies i perfums. Llavors, passo la prova i vaig al laboratori allà. I era... i allà em trobo amb un altra mundillo una miqueta diferent, no, la gent més... más finos todos... bueno, no sé, treballa al laboratori, la fàbrica estava... era la fàbrica en un costat i los del laboratorio, formando parte una miqueta de...

E.- D'un altre món.

D'una élite, no, d'una élite de... un tipo de trabajadores, los de bata blanco i els altres anaven amb...

E.- I en la Sando estava tot barrejat?

No, en la Sando no es veia la fàbrica, era tot laboratori, llavors jo crec que era més anónimo todo. Possiblement en el fondo seria el mateix, però com a composició es veia menos. Llavors/

E.- Perdona, per tancar lo de la Sando, penso que és important, o sigui, tu vas passar per la Sando en el món laboral i va ser anar a treballar i punt, cap conflicte ni... no recordes res, perquè també per la teva joventut i tot això...

No no jo no recordo.

E.- O sigui, era anar a fer unes hores allà i d'estudiar bàsicament que era el que t'interessava.

Que era el que m'interessava. I començar a fer política.

E.- I ja començar, va coincidir.

Això, clar perquè és 68-69 i va em sembla que va ser en el 69 que ja vaig canviar-me a l'altre lloc. A la Sando vaig estar dos anys o un any i mig o dos anys, no vaig estar molt de temps, vaig estar poc temps. Llavors em vaig anar a la Puig.

E.- I tu vas a buscar per exemple?

Sí sí, vaig veure l'anunci al diari i vaig anar allà.

E.- Llavors, vol dir que no estaves molt a gust a la Sando?

Suposo que no, cobrava molt poc, jo recordo que cobrava molt poc. Tinc la sensació que cobrava tant poc que pensava: "Hòsties..."

E.- Vas pensar en la iniciativa de buscar tu...

Sí, vaig buscar i me'n vaig a aquí. Llavors aquí em vaig trobar, aquí em vaig trobar, primera molt més valorada, perquè si abans cobrava 3.000 peles i em vaig anar a guanyar 8.000, llavors de cop va ser un salt, i era un sou en aquella època. Llavors en vaig trobar, bueno em seguien, et manaven: ara fes això, ara fes allò, fes aquesta... el marge de creativitat seguia sent molt petit, però em vaig trobar amb una colla de gent que em va influir molt, en el mateix laboratori. Treballava amb mi una noia que era de pensament molt maco, molt interessant, després un noi que era del PT, que després vaig descobrir que era del PT, tot això al laboratori, i una altra noia que també era mestra i que estava treballant de laboranta perquè era una tia que li donava molt al bolo i també inquieta. Llavors allà em vaig trobar, a la Puig, amb dos o tres persones que em van influir, que em van influir.

E.- De la mateixa edat més o menys o no, havia diferències d'edat?

No no, semblants, de la mateixa edat, potser una miqueta més grans que jo. Llavors vaig constatar que hi havia que es preocupava d'altres coses, i molts altres, la immensa majoria d'allà també, que passaven

absolutament... que si los perfumes, que si lo otro, que si lo de la moto, però per mi era un món que tenia molt menys interès, vull dir que... jo crec que llavors entre l'ambient social que hi havia, aquesta gent que em va tocar trobar-me, la colla de l'Albert i el Rafel i tal, llavors, era com una sensació de... pues d'inquietud.

E.- De que bullia, com tu dius.

De que bullia tot bastant. Total, llavors s'aguditza a més el conflicte a casa meva, em discuteixo amb el meu pare, estem un temps que no ens parlem, va ser molt dur. Llavors decideixo que un dia o altra me tinc que anar de casa i per tant: com me'n vaig de casa? Este fue el problema. Que si me casava que si no me casava, que què feia?, si em casava per l'església, que si em casava per... bueno, una polèmica i un agobio bastant considerable. Al final va ser lo peor, perquè ens vam casar per l'iglesia però sense fer res. O sigui, sense fer res vol dir sin convite, sin celebración, sin nada de nada, vestidos de calles, como si nada. Con lo que fue un disgusto absoluto para mis padres que... va ser un drama... bueno, horrorós, imagina't, imagina't si ho vaig fer malament perquè em vaig anar després del casament i no vaig ni quedar-me amb ells per celebrar res, o sea, lo hice muy mal, muy mal. Llavors, ens anàvem a celebrar-ho amb els amics, llavors, jo crec que el Rafel a casa meva no els hi va agradar gens, ja veien que era un chico que no me llevaba por buen camino, "No és que sigui dolent, pero et porta pel mal cami", total que es va concretar la separació amb la família. La necessitat també jo d'allunyar-me per poguer-me fer valdre. I aleshores/

E.- Perdona, i no et van posar problemes a l'església en aquest moment, o era gent coneguda d'esglésies progressistes les que us va casar o no?

No.

E.- Qualsevol església, punt, vau anar allà i...

L'església del barri, d'allà de Sant Martí de...

E.- I no va sonar raro al cura de...

No no.

E.- Que no vagis de novia i...

"Que per què em casava tant jove?", ens va dir, em recordo que ens va dir als dos que per què ens casàvem tant joves. Perquè clar, jo tenia vint anys i el Rafel tenia vint-i-dos.

E.- I sense vestit ni res no et deia allò un comentari...

No, no van dir res, "Voleu flors?, no sé que..." "No no" (riures), de trámite... clar, pero lo hicimos tan mal (riures). Lo lògic hagués sigut marxar de casa, no casar-me, esto lo lógico, pero sabes aquello que lo quieres hacer todo bien y queda fatal.

E.- -----

Total, que es de esas cosas que te arrepientes toda la vida. Total que llavors ens casem i llavors ens anem a viure... i el Rafel diu: "Pues anem a un pis de propietat", i jo lo del piso de propiedad no lo tenia nada claro, pero bueno, acepto. Llavors agafem un pis a Santa Perpetua de la Moguda, que estaven fent uns pisos nous i tal i a Santa Perpetua de la Moguda, un cinquè pis sense ascensor...

E.- I a Santa Perpetua?, queda molt lluny de la teva feina, no?

Sí, i de la seva.

E.- I de la seva també?

Ell era, bueno, ell és G----- Total que ens anem a Santa Perpetua a viure. Llavors estem a l'any 71, això em caso a l'any 71. Llavors aquell any, ell... seguim amb aquesta colla de discussió i tal i qual.

E.- L'acadèmia també la continuaves?

I llavòrens vaig deixar l'acadèmia. Vaig deixar l'acadèmia i l'últim curs em van quedar, em va quedar una assignatura, no dos assignatures em van quedar. Una la vaig aprovar al setembre o al febrer o no em recordo quan va ser i l'altra ja la vaig deixar penjada. I llavors vaig decidir que la meua vida era altra cosa, que era... com que era una època... jo crec que era un moment tant, tant fort políticament. I entre aquest del PT que coneixia del, d'allà de la Puig, que si... tot el dia estàvem parlant de política, l'altra, el Recio, el Rafel... amb el Rafel llavòrens va entrar a treballar un tio que venia fugit d'Euskadi, que era del Movimiento Comunista d'allà, no aquell em sembla que venia de la fracció d'ETA dels Polimilis, bueno, i estava allà doncs, clar, era la clandestinitat, aquella sensació de fixa't hi ha coses que es belluguen i tal. Bueno, total que entre una cosa, l'altra, lo de Burgos i no sé que...és allò de dir: "Aquí s'ha de fer algo, ens hem de posar a fer alguna cosa en algun lloc, a on ens fiquem?" I jo... a veure, amb el del PT, em semblava un bon xicot, era gent maca, però em semblaven una miqueta quadrats, no m'acabava d'agradar la cosa, em semblava una miqueta massa demagògic, saps allò de: "la classe obrera fa no sé que, pues nosaltres hem de fer no sé que..." Com a persones eren maques, eh, però...

E.- ja ja, el discurs era...

Els del PSUC, com a casa meua havia hagut sempre una mena de tendència de que el PSUC habíen sido unos traidores, i amb tota aquesta colla que estàvem: El Recio, l'altre, el de la moto... era gent que jo crec que gent d'esquerres, però d'esquerres crítica amb el PSUC i crítica també amb la Unió Soviètica. La responsable pues que passava en la Unió Soviètica, porque tampoc estava tant clar, que tal i qual, llavors jo crec... vaig enganxar una miqueta com formar part de gent que bastant pel seu compte sense... posava en dubte una miqueta lo existent des del punt de vista de l'esquerra. I deïem "Pues hi han altres coses millors".

E.- I ademés venien tot dos del món universitari, tan el Recio com el...

No, el Recio llavòrens encara... llavors començava a estudiar el Recio.

E.- Vull dir, que el seu contacte no era tant amb el món laboral sinó que era universitari, no. I el Gisbert també havia acabat ja suposo o estaria acabant la unive/

No, el Rafel no va fer universitat tampoc.

E.- Bueno, delineant?

Va fer, com es diu, arquitecte tècnic.

E.- Vull dir, que era de formació universitària tot i que fos de...

De carreres mitges, de carreres mitges. Bueno, total que jo crec que entre una cosa i l'altra... no sé... també vaig pensar que els de Bandera tampoc perquè... total que vam començar per qüestions de relacions personals, per fer favors amb gent d'aquesta que venia escapada d'Euskadi: "Fes el favor de guardar-me no sé que, si me haces no sé cuantos..." Bueno, aquelles coses de... Llavors això de la clandestinitat m'agradava, això de la ----- no sé (riu), la contrasenya, no sé que... "vas a una cantonada i uno debajo del brazo llevará no sé que..." era com allò de dir "Hòsties, pues això funciona". I recordo que deia: "Bueno, pues si un dia voleu -aquest amic que treballava amb ell- si un dia voleu xerrem i bueno, si voleu ser una gent d'aquesta de donar suport i tal". I nosaltres vam dir: "Bueno, pues quedem". I vam quedar en una cantonada i me'n recordo que la imatge que em va donar el tio que vam quedar, vaig pensar "aquest té que ser un comunista". Vaig pensar: "Pero si parece normal".

E.- Per l'aspecte físic, no?

Saps aquella cosa que dius (mig rient)... bueno, aquella sensació com volguent entrar, jo crec que havia inquietud per volguer entrar una miqueta de la gent que es bellugava una mica més, vull dir que... I llavòrens bueno, jo crec que al cap de poc temps ja vam començar un grup de discussió amb la gent aquesta d'Euskadi. Jo crec que el mite d'Euskadi també pesava molt, entre lo de Burgos, el mite d'Euskadi, la cosa nacional, lo de ser d'una manera de veure l'esquerra diferent o no tradicional, una miqueta més de posar en dubte coses... llavors, vam entrar amb aquest amb la gent del MC, diguéssim.

E.- Del MC.

Però era una etapa que si... com era allò... lo de la guerra popular prolongada, perquè era una època maohista. Doncs clar, lo de maohista frente lo de la Unió Soviètica. Ja em semblava bé a mi, perquè...

E.- Era suggerent, no?

Home, almenos era diferent. El que passa és que després no veas (riuen)... Però jo en aquell moment li veia totes les coses positives, lo de las contradicciones, no sé que... a mi em semblava positiu. Era una atracció crec per algo nou i diferent. I que per casualitat vam anar a parar amb aquesta colla de gent.

E.- Exacte, és el que t'anava dir, perquè l'atzar...

Perquè haguessin pogut parar... l'atzar, però també l'atzar em va portar a conèixer gent del PT i no... jo crec que és perquè aquelles persones que vaig conèixer en aquell moments no em van agradar, i gent de Bandera que també vaig conèixer, em van semblar, fixa't, i això m'ha quedat després sempre, em va sembla aristocràtics, massa que es miraven per sobre, massa pretensions, no pretensió... prepotents, pedants... i això és una cosa que sempre... i després coi, tota la gent de Bandera que he conegut sempre he pensat ---- --- abans (rient). No sé si era, perquè el mundo es justo o no es justo pero em va passar.

E.- Però la impressió que se tenia era aquesta, que valoraven més/

Actituds personals.

E.- Exacte, que el discurs ideològic que...

Això, sempre ho he tingut bastant clar, que jo crec que em vaig ficar dintre del MC perquè la gent que vaig conèixer que venia del MC, els bascos que vaig conèixer em van semblar com a persones, persones molt senzilles, molt còmodes, molt planeres, molt... Llavors, jo que sé... lo de la ideologia quan érem ho discuties, però no sé, és aquella sensació que quan tens confiança ja et guanyen per la confiança. I bueno, va anar per aquí la cosa, de com em vaig ficar amb aquesta gent.

E.- Però escolta, i la por? La por de "guardar-me això", no era una mena d'inconsciència per la vostra part o no, estava...?

No, estava pensat, eh. Era fer algo, era començar a fer algo. Era fer com digueren, de buzón, o de...

E.- Era, o sigui, un compromís.

És un compromís.

E.- Vosaltres buscàveu un compromís?

Sí, buscàvem un compromís. Lo que faltava veure era com l'enganxaven el compromís. Llavors aquí viene la otra parte del conflicto. Que llavors diues: i on te l'agafes el compromís?, perquè en aquell moment vivíem a Santa Perpetua, o sea, treballava en un laboratori i bueno, amb aquest anava fent xerradetes i tal, però bueno, això també quedava curt, però a on agafaves un compromís? per dir-lo d'alguna manera. Llavors apareix el tema de la, de la proletarització, de a veure que foto jo treballant en una laboratori cuando resulta que hemos, unos a un lado y otros..., me sentía como mal, porque no era ni de los obreros ni era de los jefes. Però pensava: "però si tu... -i això una contradicció amb casa meva, perquè per casa meva pues en aquell moment havia sigut conseguir arribar a un estatus una miqueta bé, no.

E.- A tu casa, això estava ben vist, el tema de la feina, que era un rodatge?

Sí, de la feina ben vista. I aleshores va ser quan l'any 73, després de portar dos o tres anys de treballar al laboratori, a mi se'm feia incòmode treballar a la Puig, se'm feia incòmode.

E.- Sense cap conflicte tampoc laboral ni...

No, no hi havia conflictes laborals, però jo em sentia com poc coherent amb mi mateixa, que si jo estava discutint i parlant i estava enredada amb aquesta gent, que si la revolució, que si el cambio y que no sé

cuantos, que si la guerra... por lo menos parlàvem de Xina, però en el fondo bueno, pues era, i aquí com serà, i los americanos y no sé que y las bases ianquis... i com fer-ho, si era una guerra antiimperialista...

E.- Parlàveu del futur més que... en un moment determinat de...

Sí, segur que parlàvem... bueno: "Si estem ficats en totes aquestes discussions com podia jo estar treballant -a mi em semblava tan lògica-, no podia estar jo allà més treballant, pues bueno, em vaig a treballar a una fàbrica y se ha acabado, me voy y no pasa nada"

E.- I vas deixar el treball tècnic...

Plego del treball tècnic, plego.

E.- I que et va dir per exemple el noi aquest del PT o la gent de...

Que estava equivocada. El del PT em va dir que estava equivocada, que li semblava que cadascú des del seu lloc es podia fer coses i tal i qual... I l'altra gent, be, la gent de la feina em va dir que m'equivocava, els dos o tres...

E.- Perquè era deixar una cosa que estava bé i que...

----- la gent podia fer política d'altres maneres. Però jo deia que a mi se'm feia difícil no portar una coherència personal. Llavors, bueno... jo crec que l'element dels diners sempre ha sigut un element molt secundari en la meua vida, tampoc m'ha faltat mai, però no... no ha sigut un element molt important, no em va representar un gran canvi. I em semblava una miqueta que era anar a buscar això, pues la coherència personal, llavors jo vaig fer-ho, el Rafel ho va fer, bueno varia gent de la colleta que...

E.- Vau decidir conjuntament?

No, cadascú pel seu compte, en el seu moment. L'Albert me'n recordo que va portar amb el Recio una discussió molt gran si sí, si no, i ell va dir que no... pues perquè, bueno penso que amb bon criteri, vull dir que... en aquell moment em va semblar que era un traïdor que no quería proletarizarse (riuren)... I llavors l'Albert, ens van allunyar una mica, perquè llavors ell es va ficar a UC em sembla.

E.- A UC?

Unión Comunista.

E.- Unión Comunista, sí sí.

I bueno, nosaltres ens vam ficar amb la colleta de gent del MC que com hi havia una cosa tan absolutament estanca, los del Frente Obrero, los de universidad, los de no sé que... pues ens coneixíem els quatre que ens coneixíem i punto. I bueno, total que em vaig posar a buscar feina, i com era una època de feina, tampoc era, jo crec que no era com ara, bueno, era una altra història.

E.- I bueno, l'atur tampoc era...

No, no hi havia, no era una història i així... Doncs era anar a cobrar menos i anar a ser considerada diferent, però bueno, com una miqueta jo volia pues no... Llavors em vaig anar a buscar feina i el primer lloc que vaig trobar va se la Labis

E.- Labis, que es del sector de...

De, d'electrònica, electricitat i electronica.

E.- O sigui, està dintre del metall?

Del metall. A veure si ----- ----- . Llavors vaig estar a Labis durant nou mesos em van despedir, van haver-hi conflictes, van haver-hi vagues al mig, van haver-hi mogudes.

E.- Una qüestió, la Labis, això ho vas trobar tu per la premsa o...

Per la premsa.

E.- O sigui, allò de la premsa funcionava en aquell moment, ho costates.

Sí sí, t'ho promete que... perquè era *la Vanguardia*, tampoc era...

E.- I la Labis on estava?

Estava a Sants. Llavors imagina't, jo vivia a Santa Perpetua i m'anava a treballar a Sants i entrava a les sis del dematí, amb lo que em tenia que aixecar a les cinc del dematí, i de reunions estàvem fins a les tantes de la noche, amb lo que era una, una mena de bogeria.

E.- I el transport que era?

Teníem un 600.

E.- Tu, ja tenies carnet de conduir i tot això?

Ah, és que clar, quan em vaig casar lo primer que vaig fer... perquè aquest va ser un altre conflicte amb els meus pares, que em volia treure el carnet de conduir i em van dir que no. I llavors quan em vaig casar lo primer que vaig fer, el primer mes, va ser treure'm el carnet de conduir.

E.- I per què això, per què?

Per la independència.

E.- Per la independència

Sí, perquè era una independència important.

E.- Perquè el teu pare si que tenia el carnet?

Sí, la meva mare no.

E.- I feia temps que el tenia i a casa tu sempre allò havies viscut allò, amb el tema del centre excursionista, clar, era evident que era necessari.

Sempre anàvem a munt i avall en cotxe. Llavors a mi em semblava important lo del carnet de conduir.

E.- I tu tenies carnet, i el teu company tenia carnet?

També.

E.- Amb la qual cosa teníeu la mobilitat aquesta de...

Sí, teníem mobilitat. Bueno, total que van ser un anys...

E.- Lo de la Labis, sense prova ni res vas entrar, allò...

Vaig entrar, perquè llavors que em demanaven? Ah, llavors, vaig tenir un conflicte perquè em demanaven certificat... a les empreses que... vaig treballar a varies empreses del metall, llavors fins que vaig arribar a l'AFA que vaig estar més temps,

E.- A on, perdona?

Primer vaig estar a la Labis, després vaig estar res un mes a l'Elbe i després vaig entrar a treballar... no després en una empresa molt petita que vaig estar quinze dies, i després vaig entrar a Talleres AFA, que va ser l'empresa que després vaig estar més temps. I a partir de l'AFA és quan em fico més amb el metall i em

fico més... Llavors entro a la Labis i busco la Comissió Obrera de la Labis llavòrens, clar, a veure quins podien ser...

E.- Ja et sonava lo de la Comissió Obrera, Comissions Obreres i això...?

Sí, a mi em sonava tot. I em sonava el PSUC i em sonava Bandera, em sonaven les coses, però a veure jo entenia que no podia ser de Comissions Obreres si no estava treballant d'obra, em semblava absurd entrar a Comissions Obreres de...

E.- De tècnic.

De tècnica, és que em semblava que... no em quadrava la cosa, o sea, de què en tenia que anar als altres a explicar com ho tenien que fotre si no ho vivia. És que això sempre... bueno, i amb el pas dels anys, jo penso que tenia una pila de valors positius, vull dir, penso que vaig ser... és igual després ho valoro. Però jo penso que l'element de buscar coherència personal penso que era, bueno, que a mi em va pesar molt i que va ser molt important, perquè em sembla que era la manera més pràctica de fer política, que en aquell moment jo pensava: qui ha de portar l'element de canvi ha de ser bàsicament la gent treballadora i ha de ser la classe obrera, per lo tant, si quieres estar en medio del meollo, pues te tienes... tens que viure aquí, estar aquí o sinó no pots anar a... la intel·lectualitat des de fora jo no, jo no havia vist mai, sempre ho vist amb una miqueta de reticència, és allò de: "otros dicen lo que tienen que hacer los otros" i això sempre m'ha fotut bastant. És allò de dir: primer has de viure'l i quan... tu pots parlar quan ho vius i si no ho vius pues no parles perquè..., ja sé que és despreciar moltes coses però em sembla que hi algo de veritat jo penso que és important.

E.- O sigui, per exemple, tu Comissions Obreres ja ho coneixies a partit sobretot de l'any 70, el Procés de Burgos i tot això...

Sí, em sonava, existien les Comissions Obreres...

.- Podies allò, simpatitzar en certa manera, però era una qüestió de coherència personal...

Tenia clar que... jo amb els del PT per exemple m'havia discutit perquè era l'època que no volien llavors... havien creat no sé quina història i jo deia que no, que jo per exemple de treballar treballaria a Comissions Obreres que em semblava un espai de treball unitari. Doncs, la idea de Comissions Obreres...

E.- I coneixies a gent de Comissions Obreres en aquell moment o no, simplement era...

No, jo crec que és la idea, jo crec que era la idea, la idea m'agradava, vull dir, i m'agradava la idea d'espai unitari de trobada de gent diversa, no.

E.- Assemblees, tal...

No, no assemblees, jo pensava una mica, aviem, que si havia gent que era de diferents partits pues poder trobar un lloc... No identifcava Comissions Obreres amb el Partit Comunista, pensava que Comissions Obreres era una cosa una mica més amplia. Llavors quan vaig entrar/

E.- Ni siquiera un sindicat en un sentit clàssic, tampoc?

No, era una cosa diferent, entenia que Comissions Obreres era un invent diferent. Era un invent diferent, després la realitat era otra, eh, pero siempre la película es más bonita que la realidad (riuen). Llavors a la Labis, em trobo que allà també hi ha gent de Plataformes anticapitalistes.

E.- De Comissions Obreres?

No ...

E.- Sí, les Plataformes era un sector que venia/

Ah sí.

E.- Les Plataformes era un sector dels catòlics progressistes i de la gent del Felipe

Però després va ----- amb Comissions Obreres.

E.- No, és que va ser, dintre de Comissions convivia: Comissions, la Local de Barcelona, la CONC nacional, i després Plataformes Anticapitalistes de Comissions Obreres que era una branca de Comissions però amb un criteri diferent.

Bueno, jo sé que vaig entrar a la Labis, que allà em trobo amb gent de la Lliga també, em trobo dos companys que eren de la Lliga, gent que era... bueno, trobo a la Comissió Obrera, perquè he d'anar parlant amb uns i altres....

E.- De la Lliga Comunista, estem parlant?

Del LC sí. Llavors em trobo amb diversa gent, allò que vas captant, jo crec que es una època molt bonica de a veure aquesta per on va, l'altre per no sé que... saco este tema a ver por donde tira, vull dir, és veritat que lo de la clandestinitat i la por estava molt present llavors vaig captar. Llavors ens trobem que a la Labis havia gent que volia anar a Sectores, gent que volia anar a les Plataformes anticapitalistes i gent que volia anar a Comissions.

E.- Sí, que eren les tres branques, sí.

I clar, bueno: pues a todo. Uns anaven a un lloc, ens anàvem tornant, pues ara nosaltres aquí ara allà, llavors allà vaig conèixer, quan anava a Plataformes, vaig conèixer, bueno, no em recordo com se deia, una gent molt especial...

E.- Del Vallés?

No, no no, era tot de Barcelona. Barcelona i diria jo del metall. I a Sectores, pues això, el de la Pegaso el calvo, el Jesús...

E.- Ah, De Jesús, Eusebio de Jesús.

Eusebio de Jesús i aquell altre petitó que no em recordo, però bueno, vaig començar, allò que vas veient gent de diferents... vaig anar coneixent diferent gent del metall. Això amb els nou mesos que vaig estar allà. Després res, a l'Elbe va passar molt ràpid i després ja vaig entrar aquí a Talleres AFA.

E.- Vas viure una vaga, no, a la Labis?

A la Labis hi van fer una vaga...

E.- Hi van fer, què vol dir, que tu no vas participar o com va això...

No no, vam fer vam fer. Per algo que hi havia, no me'n recordo, no era una cosa de la Labis, era una cosa així més general, un conveni o...

E.- Com un conveni que es signava...

Un conveni o alguna cosa i vam fer una cosa molt simbòlica. I després el dia que em van despedir a mi, el dia que em van notificar que em despedien/

E.- I et despedien per la vaga?

No, perquè se m'acabava el contracte de nou mesos i que no em van renovar el contracte. Així que vaig muntar un numero, que després em va semblar un ----- i no em volia anar i me tuvieron que sacar, però bueno nada, personalment era allò de la rabieta i aquestes coses... que allò: se acabo el contrato y se acabó y me fui a la calle.

E.- I el temps que treballar, o sigui, va ser el primer lloc on vas treballar amb obrers?

I treballar a una cadena, que allò, esto es duro eh.

E.- Això, explica...

Llavors és duro... Jo crec que treballar en una cadena era allò de... quina habilitat tenen les dones per fer determinades feines, que això és una cosa, perquè fèiem les radios i tot això, tota la part de la soldadura de dintre, primer estaven, la cadena, els llocs de treball i t'anaven passant i tenies que fer equis soldadures, quatre, cinc, deu o lo que sigui, i apa apa, i tot el dia, vinga, pum pum, llavors va ser/

E.- Era un treball de precisió, no?

Era un treball de precisió i era un treball que... bueno, que tenies que anar a ritmo perquè et venia el següent i l'altre i l'altre i l'altre, i que després la gent, el conjunt de gent no s'empenyés amb tu, porque lo de la clase obrera muy bonito en teoría, pero en la práctica muy duro eh. Perquè era, era trobar-me amb un tipus de cultura que jo sempre havia rebutjat també moltes coses, en el sentit de, a veure...

E.- Insolidaritat?

D'insolidaritat amb algunes, bueno clar, a la ----- d'insolidaritat moltíssims, però la idealització que jo havia fet era una altra cosa. Però allà, havia gente muy maja y había gente muy cutre, como en todos los lados, no (riuen). Llavòrens pues allò, sobretot el paper de les noies, el jugar tant a lo femenino, llavors això que em molestava molt, no. A més a més com jo estava casada, jo no podia dir que estava casada perquè llavors no m'haguessin agafat, perquè dones casades no agafaven. I vaig tindre que dir que era soltera i vaig falsificar el carnet d'identitat, no sé que vaig perquè es veiés que era soltera, jo no podia dir a la gent... quan entrava jo deia que era soltera.

E.- I vas falsificar es podia així...

Home, perquè demanaven: Fotocopia del carnet de identidad, fotocopia de eso, fotocopia de lo otro... Llavors inclús me'n recordo que em van demanar el certificat d'estudis primaris, clar, com jo havia fet batxiller no tenia certificat d'estudis primaris. Em vaig anar a examinar per fer el certificat d'estudis primaris, bueno, allò per demanar una miqueta una imatge de normalitat, per dir-lo d'alguna manera. Llavòrens... espera, això t'ho deia perquè em vaig trobar que a nivell de la vida personal era un cert conflicte no poder parlar exactament de que jo estava casada, que...

E.- I políticament tampoc podries parlar amb tothom, clar, sobre aquest tema?

No, no això segur. I després bueno, era l'època de les novel·les, de la S-----, jo em fotia a -----, jo pensava "Però com la classe obrera pot estar escoltant aquestes coses" (riu). I allà totes enganxades per la novel·la (riuen)

E.- A la radio, no? Perquè treballàveu i escoltàveu la radio?

Ah clar, i escoltàvem la radio.

E.- Lucecita i ...

Horrorós, es allò que dius ¡Madre mía, madre mía! Però al mateix temps hi havia quantitat de gent també molt maca. I la tranquil·litat que a mi em donava el poder anar, començar a fer política des d'un espai on jo em sentia còmoda, jo crec que segurament que...

E.- I lo de la coherència que tu deies?

Sí.

E.- És a dir, parlo des d'una posició que...

Des de viure... lo mateix que viu l'altra gent, no. Sapiguent que és dur, vull dir que, jo crec que treballar en cadena s'ha de, s'ha de veure el que és.

E.- Perquè una qüestió, la plantilla també era... lo que tu feies era femenina, m'has dit, però hi havia també un sector masculí, i les relacions?

Però els nois eren, les noies érem les que estàvem en la cadena i els nois eren els que portaven el material i tota la història, era altra categoria per dir-lo d'alguna manera.

E.- I quines relacions s'establien... allò que tu dius...

El coqueteo i el no sé que... això no, no sé, no m'agradava.

E.- Però no vas tenir cap conflicte en aquest sentit ni...

No no, jo crec que és allò de saberte quedar con la copla y saber que papel tienes que jugar. I jo penso que aquí, pues la vista sí que em va funcionar de dir...

E.- I l'horari era a les sis del matí havies d'entrar?

L'horari era de sis a dos.

E.- De sis a dos, i tenies tota la tarda per l'activitat...?

Ah clar, tota la tarda per activitat política.

E.- Una pregunta, aquest horari, era la primera vegada que el feies? És a dir al laboratori era un horari...

De vuit a cinc de la tarda.

E.- Era un horari d'oficina per entendre'ns, no.

Sí, sí, va ser dur, eh. Esto és una altra cosa...

E.- I a Santa Perpetua a més.

I llavòrens, al mig de tot això ens vam canviar. Llavòrens vam dir: "per què tenim que viure en Santa Perpetua en un pis de propietat, pues vaya chorrada, pues això ens venem el pis, bueno, el que hàgim pagat /

[FI DE LA CARA A, CINTA 3]

E.- Molt bé, avui és dia 13 de gener de 1999. Estem amb la sessió amb Núria Casals.

E.- Vas situar el teu trasllat de Santa Perpetua a Cornellà per viure, si vols relatar...

Sí, això era paral·lel, aviem, el pas de santa perpetua a Cornellà que és de l'any 71-73, és canvi de pis i això paral·lel a una implicació política més gran, a lo que ja havia plantejat de contactes amb la gent del MC, primer de fer de suport, després entrar pues en una cèl·lula, discussions, militància etc., i junt amb això paral·lel buscar un espai de... com una plataforma, jo crec que en el fons lo que hi havia és com buscar una plataforma de d'on actuar. Llavors, lo de treballar a la fàbrica era, bueno, treballar en aquest cas a la Labis i després a les altres empreses que vaig treballar era una miqueta buscar una plataforma des d'on treballar, que em semblava poc la plataforma de la colleta d'amics que discutíem, analitzàvem i estudiàvem el estado... bueno, tot lo del Marx, lo del Lenin, o sigui, vam llegir moltíssim, la veritat és que era una època que havíem llegit molt. Llavòrens és la història amb el treball, la historia amb, el compromís polític i la relació personal, en aquest cas amb el company, amb el Rafel, era, estava tot molt molt atravesat per la política. Era com jo crec que els primers anys del 70 i per lo tant el compromís, bueno, lo que més predominava en tot jo crec que va ser el compromís polític. I portar una certa coherència personal que jo crec que hi havia la... maco amb això. Llavors quan vam anar a Cornellà doncs bueno, el xoc primer de trobar-te amb un barri absolutament de castellanoparlants, que això també va ser un xoc molt fort, vull dir, que només podies parlar amb castellà, segon amb unes condicions de pisos, al parell de pisos que vam anar, cutres però la cutreza personificada (riu), tercer, constatar lo de... aquello que de les coses quotidianes de la classe obrera també, doncs el bar, la cantitat d'homes al bar, el masclisme, el tracte pel carrer, o sea: dur. I al mateix temps amb

això, pues aixecar-te a les cinc de la matinada, trobar-te a la gent fent cua per agafar l'autobús que llavors no hi havia metro, per agafar l'autobús fins a Sants, o sigui... bueno, jo crec que van ser uns anys de, de palpar una miqueta la cruesa, bueno pues de la vida quotidiana una miqueta de la gent que té que treballar, que es té que guanyar la vida d'allò, bueno treballant.

E.- Perquè això era al barri de Sant Idelfons o ciudad Satélite dintre de Cornellà

Sí sí sí.

E.- Era una zona molt concreta.

Sí, sí, ja et dic/

E.- A més, dormitori...

Absolutament dormitori, per lo tant això, anàvem a dormir allà, la veritat és que era un absurd, perquè imagina't, passar-te tot el dia per Barcelona i llavors a la nit anàvem a dormir allà, però bueno, no sé, és d'aquelles coses...

E.- Quin any seria més o menys això, quan vau marxar?

Pues devia ser 73-74 o així. Clar, junt amb això, jo estic a la Labis un temps, de la Labis passo a l'Elbe, que això ho havia dit o no, però bueno, de la Labis, estic a l'Elbe quinze dies o un mes, res, em fan fora de seguida.

E.- L'Elbe era del mateix sector, perdona?

Sí, també del metall. Del metall i de l'electrònica. I d'aquí llavors trobo un anunci de Talleres AFA, d'una empresa del metall també que estava a Sants i aleshores faig la sol·licitud i m'accepten de seguida. Llavors bueno, vaig tindre que inventar-me que no tenia estudis, vaig tindre que fer... perquè em demanaven un certificat, inventar-me que estava soltera perquè així no hi havien problemes, perquè si estava casada no m'haguessin volgut...

E.- Pel fet de quedar-te embarassada o alguna cosa d'aquestes o...

Bueno, casades no cogían, perquè l'època aquella de la dote encara, que a la gent quan... es donava per suposat que les dones casades de seguida plegarien i que per tant no era interessant, llavors un element perquè t'agafessin és que fossis soltera, llavors jo sé que vaig fer una mena de trampa en el carnet d'identitat de posar un S enlloc d'una D, no sé, coses aquestes de l'època, no. Clar, junt amb això és tota l'època aquella de sentir-te que et vas enganxant més amb el compromís polític antifranquista, junt amb enganxar-te més amb una idea de compromís, amb un canvi radical de la societat, jo em creia conscientment que fariem una revolució, que vindria una vanguardia que... bueno, que és que lo canviaria todo, que yo formaba parte de esta vanguardia elegida i que per lo tant allò seria l'hòstia, i bueno, jo que sé, d'aquesta època primera mahoista, de pensar que ja els russos ja eren reformistes i que el PSUC també i que... i que els de Bandera també i tothom també, bueno, d'agafar molt... durant un període sé que vaig llegir moltes coses del Mao i bueno, pues tenia una pila de coses que em semblaven socialisme, la revolució cultural... després te n'enteres i dius: "¡Dios mío que etapa!", però bueno jo en aquella època creia que lo que havia de positiu era la carinyo i la il·lusió amb el que feies, vull dir, com a element de transformació, de canvi, de rebuig a un tipus de societat basada justament amb la por, amb la intolerància, amb la intransigència, amb la repressió... llavors era qualsevol cosa que a mi em semblava queolia a major llibertat i tal pues... i evidentment em semblava més maco orientar cap aquí que no per als Estats Units o cap Suècia o cap a unes democràcies europees que a mi això em semblava reformismo puro i per tant no anava per aquí la cosa. Bueno, llavors hi ha tot un procés que durant aquest anys, diguéssim abans de la mort del Franco, de compromís polític personal i de canvi també, jo crec que vaig canviant, a la mesura que també dintre del MC o de lo que era el petit embrió del moviment comunista aquí a Catalunya, pues potser caracteritzar aquest temps és, pues jo penso clandestinitat en el sentit d'una clandestinitat molt estricta, en el sentit de només conèixer la gent de la cèl·lula, de conèixer noms, bueno...

E.- Pseudònims...

Pseudònims, després, de no tindre amistats, per dir-lo d'alguna manera, l'amistat es reduïa una miqueta a la gent de la cèl·lula i només et veies quan eren hores de reunió, de vigilar molt quan anaves pel carrer, de vigilar que no et segueixin, que tal... bueno, jo crec que el tema de la repressió estava molt present, clar, no era casual també. O sigui, aquells anys, aviem, jo recordo aquest període, ja el 73-74, quan ja treballava a Talleres AFA, van matar al Puig Antic, recordo molt la campanya de lo del Puig Antic perquè va ser una cosa que em va marcar molt, em va semblar molt... vaig viure molt la sensació de que no s'havia fet prou per defensar-lo, vull dir, jo crec que hi havia un fet, tenia la sensació que hi havia una actitud poc combativa en aquest cas per part del PSUC que per a mi era la força en aquells moments... el PSC ni se sentia ni se oïa ni se sabia quienes eran socialitas, vull dir, les coses socialistes... Dic el PSUC com a força que en aquell moment era l'oposició, llavors jo crec que no va haver-hi una... en aquell moment a més ho vaig viure molt, una actitud molt clara de defensa per sectarisme, pues perquè era un anarquista, perquè era un altra sector, perquè... bueno, porque no era de los míos, diguessin. Llavors, jo recordo que vaig participar a moltes manifestacions de suport al Puig Antic, aquelles relámpago que es feien, que et trobaves, eren cites aquelles, bueno que et trobaves cent, dos-centes o sis-centes persones, anaves pues pel carrer Galileu o pel carrer Balmes o per no sé que... después estaves deu minuts i t'anaves corrent, quatre es defensaven amb còctels molotov, jo me'n recordo de passar molta por, però al mateix temps aquella sensació que has de fer-ho, pues perquè em sembla just i que després pugui sortir en algun lloc el que s'havia fet. Però amb sensació de ser cosa molt minoritària, no és que m'importés ser minoritari, em sabia greu no tindre la força suficient com per parar l'execució del Puig Antic. Llavors ho recordaré sempre el dia que em vaig enterat que l'havien matat, que era el dia que anava a treballar, llavors aquella sensació de tristesa, de dir: "me cago l'hòstia, no no, no em tingut prou força". No sé, és d'aquelles coses que et fan rumiar també, bueno, la gent com ens belluguem i perquè ens belluguem, bueno... I junt amb això, van passar tantes coses abans de la mort del Franco, que se'm fa molt difícil, això que deia, intentava explicar, per un costat paral·lel, jo estava treballant en una empresa, m'estava fent la meva colla, o sea, estava ja fixa en aquella empresa, tenia el meu entorn de gent, quan vaig entrar a l'empresa vaig començar a buscar si havia comissió Obrera o no n'hi havia. Al cap de poc temps, allò era que havia una gent que s'ajuntava, llavors eren topos obreros, relativament propers al PSUC, llavors gent que no estava en res, llavors, per un costat aquest dos, tres o quatre anys vam estar, vaig estar treballant a la Comissió Obrera de l'empresa i anant després, buscant contactes, a partir de la meva relació també amb el MC, contactes amb altra gent del metall. Llavors vam començar a muntar gent vinculada al MC, també hi havia gent de la Lliga, bueno i altra gent, lo que era una miqueta el sector del metall, la coordinadora del metall que en aquell moment no existia, estava a...

E.- A Barcelona.

A Barcelona ciutat, diguéssim, estava... desapareixia, hi havia la local per dir-lo d'alguna manera però el metall no hi havia una coordinació una miqueta de les empreses del metall. Llavors el Rafel que estava a la Deslite i bueno, altra gent, recordo la Harry Walker... La Deslite, la Harry Walker, el Ros-----, Ingra, Vanguard...

E.- L'Indo?

L'Indo... una pila d'empreses del metall. Moltes empreses del metall del Poble nou, que es va fer una petita coordinadora d'empreses del metall del Poble Nou.

E.- I empreses grans així, per exemple, Maquinista, Seat i tal, recordes o no?

Aquestes eren... aviem, allò era com una mena... després van tindre contactes entre tots, això jo crec que el Rafel se'n recordarà més bé que jo, però va ser com un període d'impulsar una coordinadora del metall i en la mesura en que es va fer present, en que va començar a tindre força, van començar a vindre les altres empreses. Però jo crec que la gent més vinculada al PSUC, per dir-lo d'alguna manera no estava a aquesta coordinadora. Anaven directament a la Local, o sea, la Seat tenia el pes suficient com per anar a la Seat [sic], la Pegaso, pues en aquell moment estava la gent molt vinculada a Sectors, llavors estaven a una altra... O sea, la representació d'ésser d'aquella empresa els portava una miqueta a altres llocs.

E.- Quan dius Sector, és Sector de Comissions Obreres?, que era una de les tendències agrupades de...

Sí, la gent que agrupava de Bandera Roja per dir-lo d'alguna manera, hi havia el Jesús, aquell el calvo que li deien.

E.- Sí, el De Jesús.

Això mateix. El De Jesús i aquell altre petitó que... Clar era una època que no coneixies a la gent pels noms, que després això és un altra inconvenient. Llavors és una miqueta, abans de la mort del Franco, tot un periodo per dir-lo d'alguna manera de treball en la clandestinitat, per un costat al MC, per un altra costat dintre de l'empresa, per un altra costat a Comissions, creant una miqueta la xarxa a Comissions. Junt amb això l'empresa comença... hi ha unes, va ser que quan vaig entrar a Talleres AFA van haver unes eleccions al Vertical, unes primeres eleccions al Vertical que jo en aquell moment vaig pensar que no era interessant presentar-nos. Però en canvi a les ultimes eleccions al Vertical que van haver-hi.

E.- Sí, al 75, les candidatures unitàries democràtiques.

Sí, llavors sí que em vaig presentar. Llavors sí que recordo que a partir del 75 és que llavors va ser com un canvi diguéssim, llavors ens vam presentar moltíssima gent, llavors era dintre de l'empresa pues tota la gent que estàvem a la Comissió Obrera, pràcticament vam sortir tots com a delegats de l'empresa.

E.- Enllaç sindical en aquella època.

Enllaç sindical, llavors d'allà, jo em vaig presentar... llavors vam començar a fer aquelles assemblees en el Vertical, en els passadissos que eren unes assemblees, eren una locura col·lectiva allò, en aquest edifici.

E.- Aquí, en Via Laietana, clar.

En aquest edifici quan encara hi havia els altres, era el Alcaina i els que manaven, los fascistas, diguéssim, els fatxes fatxes.

E.- Sí sí.

Pues llavors una miqueta era... va ser una època molt preciosa jo crec, bueno preciosa, era preciosa en el sentit d'anar, d'anar constatant la força que hi havia entre diversa gent, pues que t'agrupaves, que et trobaves, que... això, es feien unes assemblees amb condicions verdaderament patètiques perquè eren en mig del passadís, en ple, tot ple de fum, no ens veiem, a més a més ens discutíem entre nosaltres, però bueno, allò era diguéssim l'oposició en front a lo que era una miqueta... Les candidatures democràtiques front l'altra. Llavors jo vaig sortir vicepresidenta, dintre del metall, de la associació de la... del sector de l'au... no de l'automòbil no, d'electrònica. D'electricitat i electrònica.

E.- Que era l'agrupació de...

L'agrupació d'electricitat i electrònica.

E.- Vicepresidenta de l'agrupació/

El president era un que era del PSUC, que era de AEP i el segon era de... i el segon era jo diguéssim. Llavors era l'època també del Linde, de...

E.- Sí, Domingo Linde.

Ens van trobar en el sindicat, en el Vertical per dir-lo d'alguna manera ens van trobar en la pràctica i físicament, la gent de diferent tendències, la gent PSUC, la gent PT, la gent de Bandera, llavors estàvem todos allí, los anticapitalistas... bueno, hi havia una miqueta de tot. I això jo crec, va ser una època bonica. Al mateix temps en aquesta època, jo vaig notar una, un primer toque de, de masclisme considerable. Que era, vam fer la candidatura aquesta, l'agrupació d'electricitat i electrònica, la candidatura unitària era bàsicament feta per dones, pues perquè érem... les dones treballem en el sector d'electricitat i electrònica. Llavors era la companya en aquell moment del Domingo Linde, que es deia Lucia... no me'n recordo que... bueno, érem bastantes dones, la candidatura. Llavors sí que a l'hora de votar, inclús, entre la gent progressista diguéssim, van haver-hi com menos vots a aquesta candidatura. Vam comentar: "Quina cosa més estranya?", i varios del progres ens van dir: "Claro, es que tantas mujeres tal...". I jo ja em vaig quedar parada, no no, se'm feia difícil d'entendre, vull dir, com si eren tots d'una candidatura unitària democràtica, hagués gent que preferís abstenir-se, perquè no és que votessin als fatxes abans que votar-nos a nosaltres. Em va semblar una miqueta alucine i sent concret, d'un parell d'empreses, d'empreses grans, ara no recordo si era la Vanguard

o... que eren allò, una colla de delegats, d'enllaços sindicals que eren onze o dotze, vull dir, que eren molta gent que en bloc es van abstenir de votar-nos.

E.- Pel fet de ser dones?

Sí, el comentari d'ells era "Bueno, es que son mujeres y tal". Allò que d'entrada dius "Però aquest de què van, no?", que és una cosa una miqueta estranya. Tot aquest període, jo lo que m'arribava de feminisme me parecien burgueses puras, vull dir que, allò no tenia nada que ver con los problemes de les dones treballadores i per lo tant, vaja, em sentia profundament distant. Però en mig d'això, a l'empresa a on treballava, les dones cobràvem diferent dels homes. Les dones que estàvem a les cadenes de muntatge cobràvem diferent dels homes.

E.- Això en AFA?

Això en AFA. Llavors ells atribuïen a que les dones feien un tipus de feina i els homes en feien un altra. Però tots ens deien especialistes. Amb lo que llavors va ser maco perquè vam posar una demanda, clar tot això estant ja d'enllaços sindicals, vam posar una demanda, vam guanyar la demanda, això va portar un rebombori entre l'empresa que ni te lo cuento, perquè llavors els tios provocant, les cadenes que eren combinades tios i tias, allò anant més ràpid perquè les dones...

E.- Per fastidiar.

Bueno, va portar un... però al mateix temps va ser molt interessant la discussió que vam tindre que tindre entre nosaltres mateixes, del que representava pues cobrar igual, com explicar-hi als companys, els enfrontament que van haver-hi com es van resoldre... vull dir, vam tindre també, clar és un cas concret de discriminació concreta que a més a més ens va sortir en positiu i el vam guanyar. Vull dir que...

E.- Això va ser el jurat d'empresa que va actuar en la denúncia o com es va fer?

Sí sí, vaja, nosaltres com a enllaç d'empresa/

E.- Com enllaç d'empresa, o sigui el jurat estava compostat per dones i homes?

Sí sí.

E.- I l'actitud dels companys d'entrada era diferent a la de resta de companys?

No, és que no tots els companys es van posar... Ja et dic que vam tindre conflicte, pues que va haver-hi gent que no hi estava d'acord.

E.- Però dintre del jurat, els homes que el composaven amb vosaltres...

No no, vam posar la denúncia.

E.- Van posar la denúncia i no va haver cap problema.

Van posar la denúncia tots.

E.- Hi havia una certa diferència en aquest sentit, potser de gent que estava més compromesa per ser enllaç o no?

No...

E.- O era perquè es veien obligats...

Jo crec que aquests es veien obligats. Si a més a més quan va sortir igual i va anar bé, doncs... Jo dic a l'hora d'aplicar-lo a la pràctica. Però igual que amb companyes vam tindre problemes també, companyes que deien: "Coi, pues cobrar igual vol dir que em demanaran més, jo no sé si estic disposada a fer més...". Em recordo que vam tindre que fer assemblees entre nosaltres, discutir, que va ser un, tot un... Llavors em vaig trobar amb gent molt maca en aquesta empresa. Dones que no estaven... però vaig aprendre molt d'elles,

que no estaven polititzades i que em van ensenyar moltes coses.. Vull dir... la Paqui, la Isabel, que es va morir, després va entrar al PSUC la Isabel, però va ser més tard, va ser com un contacte amb gent no polititzada però que tenien uns valors molt diferents als meus, vull dir, un tarannà diferent perquè veníem de cultures m'imagino diferents, però al mateix temps, personalment ens vam ajudar molt una gent a l'altra. I aleshores jo ho recordo com una època molt, molt interessant, molt bonica. Just amb això, van detindre al Rafel, perquè va tindre una lluita a la Deslite i tal i llavors la mateixa empresa, bueno, es aquella època de semiclandestinitat, 75-76. I llavors van tindre una lluita i van detindre al jurat d'empresa, el van vindre a buscar a casa, jo em vaig poguer escapar perquè quan pujava la policia pues jo vaig sortir, vaig baixar per l'escala i ells pujaven per l'ascensor, quan vivíem a Cornellà. Em vaig amagar durant uns dies... Llavors a ell, el van tindre detingut durant quinze dies o... no me'n recordo exactament.

E.- O sigui, la detenció va ser a casa vostra?

A ell, el van detindre... no, el van detindre a l'empresa, però van vindre a casa, a regirar la casa per dir-lo d'alguna manera. I bueno, vaig tindre que anar... bueno, em vaig anar a buscar a la sortida de la presó, bueno, aquella sensació de viure més a prop la repressió. I després més tard/

E.- Perdona, que era a la Model?

A la Model sí, va estar a la Model em sembla que... no me'n recordo, se que al menos quatre o cinc dies va estar, o set o vuit, bueno... i després d'això, no recordo si abans o després de la mort de Franco, crec que Franco s'havia mort ja, una de les convocatòries que es va fer a nivell de Catalunya, una mena de vaga general que es feia per la carestia de la vida i tal, que van detindre a onze persones i tal...

E.- Sí, això va ser al novembre del 76, que era pel tema, lo de la llei de reforma, lo que tu plantejes, no?

En concret, era una convocatòria de Comissions, que ens ficàvem contra la carestia de la vida, era pel tema de la carestia de la vida, eh, però va ser un novembre, sí que tinc record que va ser novembre.

E.- Ho dic perquè estava lligat a la coordinadora d'organitzacions sindicals, aquella que es va muntar, que va durar molt poc...

Em sembla que va ser abans. Bueno... la veritat que tinc una confusió de coses en aquell periodo bastant considerable. Aleshores, allà quan vam anar a recollir cartells com a empresa al local dels abocats, allà al Passeig de Sant Joan, la poli ens va detindre, em va detindre a mi i a una altra companya de l'empresa que anàvem. I ens van agafar i aleshores no sabia si ens portaven a comissaria o si no ens portaven, com era l'època dels Batallones que et portaven por ahí i et cascaven... pues bueno. Llavors va ser/

E.- Lo dels Batallones, et refereixes als feixistes que...

Als feixistes, vull dir, que era durant... és que clar, van passar molts anys que la cosa estava molt fosca per dir-lo d'alguna manera. I aleshores jo recordo que vaig veure que sí em portaven a comissaria a Via Laietana vaig pensar "menos mall!, perquè al menos sé on estic i tal". Llavors pues ens van detindre a onze o dotze de Comissions. Ara no recordo els altres qui eren...

E.- Disculpa, això va ser al Passeig Sant Joan on estava el gabinet aquell del Luchetti i Jordi Santolaria i aquestos?

Exacte.

E.- Que era l'equip d'estudis laborals o una casa així.

Llavors ens van detindre perquè allà estaven els cartells que els anàvem a buscar/

E.- Això va ser al novembre del 76, va ser la convocatòria del novembre del 76, ho dic per altra gent que... sí sí, que és l'última detenció així en el període aquest.

Això. Llavors ens vam detindre, res, ens van tindre allà i després ens vam fer pagar la fiança, em recordo ----

E.- No va haver maltractament ni res en aquesta detenció?

No no, jo crec que es va notar molt, penses, que palpes que verdaderamente las cosas estaban cambiando y tal...

E.- Sí, i això ho comentàveu entre vosaltres? la sensació aquesta de... de que hi havia algun canvi en el sentit de que el tractament no era...

Home, a mi no em van fotra hòstia! Cosa que, és allò de dir, ara me la fotaràn, ara me la fotaràn...i no me la van fotre. I em van agafar amb papers i tal i... jo crec, als polis mateixos jo crec que se'ls notava que era un moment que no els interessava comprometre molt, no. Vull dir, que em van prendre les huelles i tal...

E.- Algun comentari recordes?

Allò van fer algun comentari, "Bueno, total això no es nada, son de Comisiones". Vull dir, no era l'important, és allò que han complert una papereta, però bueno, ens van detindre, eh. En canvi al Rafel quan el van detindre un any abans, a ell li van cascar, vull dir que ell sí que va sortir amb bastants morats que li havien cascat. Vull dir que és veritat que en pocs anys van havent-hi canvis. I també potser depenia del moment que t'agafessin, com això era avalat per dir-lo d'alguna manera per un tipo de convocatòria pues érem això, "los once de Comisiones", ara salen los de Comisiones, no sé que... ara ens portaven -----, ara ens portaven no sé que... bueno, aquestes coses que... que és guapo, no. I sé que va se maco perquè la gent de l'empresa llavòrens van recollir entre ells les peles per poguer donar per fiança, llavors va ser una moguda maca. A més de tot això, què vol dir?, que jo seguia treballant en una empresa, que seguia compromesa amb el MC, que seguia de companya amb el Rafel i que a més a més a partir de la relació amb Comissions, a part d'estar en el metall, en la coordinadora del metall, havíem pres contacte ja amb la Local, anava a la Local... I aleshores, ja no me'n recordo quan ni cómo, a les reunions que es feien de la CONC, aquelles reunions obertes que feien com a Catalunya, pues també hi anava. Llavors una miqueta de cop em vaig trobar amb tot, bueno de cop no, amb uns quants anys em vaig trobar que estava a l'empresa, en el comitè de l'empresa, al metall, en el Vertical, amb el no sé quantos, i a més de tot això, vull dir, una vida bastant ajetreada d'alguna manera, que no me quedaba tiempo para nada (riu).

E.- I això seria entre el 74 o 75, un període bastant curt, no?

73-74-75-76... sí sí, era la sensació de moltes coses alhora. Que a més a més tot s'estava fent, no. Perquè l'assemblea de Sant Josep, aquella assemblea que es va fer allà a l'Hospitalet, de constitució.

E.- Sí sí, assemblea constitucional...

Exactament. Llavors allà com teníem que posar lo de la minoria, llavòrens va ser, la primera elecció que van fer ja ens van escollir al Rafel i a mi per estar al secretariat.

E.- De la CONC.

De la CONC. Jo tenia la sensació de porque era mujer y no sabía si me valoraban porque yo valía o porque era mujer... bueno espera, abans d'això havia passat una vaga del metall grossa. La vaga...

E.- Disculpa un moment, ho dic perquè em sembla molt interessant, el que has plantejat de l'empresa, tal com has situat ara empresa, MC,... o sigui, com fragmentat però tot lligat.

Clar, és que es fa difícil d'explicar perquè es una cosa que era simultani això, o sea, tot passava a la vegada.

E.- Com si fos un mimbre, tot això era un mimbre.

Sí, era un d'allò, treballava a l'empresa, vivia a Cornellà, estava de companya amb el Rafel, estava al MC i a més a més estava pues a Comissions compartint coses a la Local i tal, i a més a més en el Vertical. O sigui, que a vegades gent que et trobaves a les mateixes Comissions era la mateixa gent que et trobaves en el Vertical encara.

E.- Si et sembla bé, fem una cosa que en el relat que has fet, em sembla interessant que és l'empresa, i així deixem per una banda aquest fil del mimbre, no. L'empresa, hi ha un parell de coses que jo voldria

preguntar-te, primer, quan vas entrar a l'empresa exactament?, la forma aquesta que has dit: "i em van escollir, o sea, em van acceptar", si vas alguna prova, no vas fer cap prova, com va funcionar, i després una visió teva sociològica de la composició d'aquella plantilla, de dones ja has dit alguna cosa, la sensació de les dones, però en conjunt, edats, procedències, si era molta emigració, poca emigració, si eren molt joves..., després d'això ja passen al...

Era una empresa d'uns sis-cents treballadors, era una empresa gran. Empresa del metall, però ubicada no a una zona industrial sinó al barri de Sants, bueno, la Travessera de les Corts. Amb lo que una miqueta, diguéssim aïllat respecte... Llavors, vaig entrar per un anunci al diari, com era especialista i no demanaven res pues va ser una entrevista i em van dir de seguida que sí, que podia entrar-hi, amb lo que jo molt contenta d'entrar així ràpid. Llavors, què em vaig trobar? Que bàsicament era una empresa d'homes. I havia dos seccions on treballaven més dones. On feien el bobinatge. Fèiem motors, era una empresa que feia motors per les lavadores, per les neveres, tot això, llavors el bobinat del motor. Bueno pues: "Vostè mateixa, pues arribes aquí i te coloca allà", llavors com els treballs manuals eren bastant senzill de fer, realment era treball en cadena, però bueno, aprenent a soldar els fils de coure, com es tenia que bobinar, tot això.

E.- Tu, ja havies treballat en cadena en la Labis.

A la Labis havia treballat en cadena, sí.

E.- O sigui que d'això/

Llavors es feien tornos de dematí i tornos de tarda. Llavors vaig començar a treballar de torn de dematí de 6:00 a 14:00, vaig seguir amb el meu horari..., vull dir que això m'ha acompanyat molts anys, de 6:00 a 14:00, perquè una altra companya li anava millor treballar a la tarda. Perquè sinó la gent es tornava, feia torn de matí i torn de tarda, quan encara es treballava els dissabtes, em recordo que els dissabtes treballàvem. O sigui que era encara 48 hores, no eren 40. Aleshores, el conjunt de la plantilla ja dic, bàsicament homes, potser unes cent dones. Jo vaig tindre potser més contacte amb les dones perquè a la secció on estava érem les dones. Les dones totes, clar les dones del taller, oficines després vaig conèixer altra gent que no que eren d'aquí i tal, però totes eren dones immigrades, moltes d'elles primera immigració, o sigui, no és que fossin la família, algunes eren filles que havien nascut, però jo crec que la gran majoria era primera immigració. Llavors hi havia molta gent d'Andalusia, gent de Galícia. Potser inclús les dones, estàvem menos qualificades, també era un tipus d'ascendència diferent. És a dir, amb els homes, després quan vaig anar coneixent més, hi havia més homes que eren d'aquí, que eren de professió ja, que eren matrisers, que eren tornen, que tenien professió. En canvi les dones, en la mesura que no se'ls demanava professió, que era simplement especialista això, a lo que te ponien, pues aleshores era gent que venia amb menos preparació. Era molta gent que venia directament del seu poble. Llavors ja et dic, Andalusia i Galícia i en mig de tot això pues Extremadura, de... potser de Castella no gaire, d'Aragó també, bueno això. Aleshores aviem, gent amb uns estudis primaris... i me'n recordo que quan vaig entrar, clar encara vigent lo de la dot, llavors les dones molt preocupades si es casaven no es casaven, quants diners si es casaven i se n'anaven s'enduien, etc. Al mateix temps, gent molt àgil manualment, així com em recordo que vaig pensar "Madre mía, has d'aprendre a fer-ho...", o sea tenien molta... en sabien, en sabien del que feien, bueno clar, és la practica, però que jo vaig tenir-me que espavilar-me allò, "Ai! que no se me acumulen, ai que no sé que" (mig rient), patint una mica. Bueno, de seguida clar, la complicitat amb qui la buscaves?, amb la gent que és una miqueta progressista, pues que era antifranquista, que...

E.- I això, com ho notaves tu, ho intuïes o...?

Pues xino-xano, poc a poc. Pues no sé, comences a parlar amb una gent, veus que sí que d'allò, llavors, amb un altra company que havia començat si era... si havia bastant gent jove, si sabia si havia Comissió Obrera o no, un em va dir "Me parece que alguna vez en oído algo, porque han aparecido unos papeles".

E.- Però clar, tot això era un procés de coneixement... mesos, no?

Tot això eren mesos. Però bueno, jo crec que no va trigar gaire. Llavors en aquella empresa hi havia gent que havia sigut del Topo Obrero.

E.- Exacte, Topo Obrero, això què és?

Pues eren gent que després han sigut gent que van entrar en el Partit socialista, però en aquella època eren com gent molt radical, molt... o sea, "Comisiones eran malísimas", llavors no es volien identificar com a Comissions. I era gent... estaven a la Zona Franca i estaven molt vinculats amb...

E.- Amb el FOC?

No, amb un que després ha sigut diputat del PSC, un que té barba, bueno si em recordo ja te lo diré, però era com un sector de gent obrera de la Zona Franca, bueno en aquella època no eren socialistes, és que per a mi un dels canvis que a la vida he anat fent, és descobrir los diversos caminos políticos de la gente (riu), perquè en aquella època no eren socialistes, era gent antifranquista, molt obrera de base, humanista, i aparentment molt radical.

E.- No eren catòlics ni tenien...

Potser sí que estaven vinculats amb el moviment catòlic, ara que ho dius, potser sí, potser sí. Llavors allà estava gent com un que es deia Irurgia, que era molt, que era conegut. Vaig entrar en una empresa que ja hi havia quatre, cinc, sis o set tios amb un cert pes per dir-lo d'alguna manera, que eren oficials, que eren això, un matricer, l'altre torner, no sé que... o sigui, no era una empresa que no hi hagut mai res, sinó que era empresa que ja hi havien hagut petites mogudetes de coses.

E.- D'homes sobretot.

D'homes, d'homes, de dones res. Llavors el canvi va ser que al agafar, quan em van agafar a mi, van agafar més gent, era una empresa que les dones anaven entrant... bueno, van agafar bastant gent, totes eren dones joves a més a més, les noves que anaven agafant. Llavors va començar com a haver-hi més moviment en les relacions entre uns i els altres. Llavors, quan en el treball hi ha gent, ens van enterar de si ens podemos ver, no nos podíamos ver, podíem parlar, no podíem parlar... bueno, total un dia van dir: "Hay una cita en tal sitio", val, doncs allà tots a la cantonada aquella.

E.- O sigui, fora de l'empresa?

Fora de l'empresa. Llavors "si allò era una comissió obrera, si no ho era, bueno, jo que sé, intentant definir-nos, pues no sabíamos ni lo que somos, bueno, pues lo que sea, es igual, som una colla de gent que ens trobem". (riu)

E.- I això al carrer?

Això al carrer. Llavorens vam trucar, vam anar a buscar a la iglesia de Sant Medir, i la iglesia l'altre, la que hi ha a la plaça Osca, bueno buscant iglesies a prop de Sants, perquè estava empresa estava a Sants, que ens permetés reunir, perquè allò de a casa de la gente era ni hablar, esto estaba prohibido. Llavors... o a bars o així. Llavorens, poc a poc es va anar configurant un grupet de gent entre les dones noves, que eren apolítiques, però al mateix temps érem havíem quatre o cinc o sis dones reivindicatives, bé, valentes a més a més, vull dir que entraron frescura per dir-lo d'alguna manera, i jo amb aquestes, aquestes que et dic que em van ensenyar molt, junt amb una colla de gent més tradicionalment, potser més polititzada, més d'allò... Llavors vam fer com una colla, que potser tots junts no va ser mai massa, però hi havia un nucli a l'empresa, lo que diríem una vanguardia, per dir-lo d'alguna manera, però hi havia un nucli de l'empresa polititzat. Què va passar? Quan vam fer les primeres eleccions/

E.- Les del 75?

Les del 75. Només es va presentar una d'aquestes noies, que va sortir amb molts vots i tal. I la pràctica d'allò a mi em va demostrar que verdaderamente valía la pena, perquè aquella companya va fer un paper molt positiu. I al cap de dos anys, quan es van fer les del...

E.- Les legals, les del 78.

Tant tard, 78? Al vertical al 78?

E.- No, al Vertical no.

Estic parlant de les eleccions sindicals, estic parlant de l'empresa.

E.- Però, estàs parlant ara de les del 75, la de les candidatures unitàries, val.

Però abans del 75, al 73 van haver-hi unes?

E.- Al 71, van haver-hi unes, al 73 serien les parcials.

Bueno, van fer-hi unes parcials. Que jo en aquell moment no ho veia allò de presentar-me a la candidatura, que allò era enfortir el sindicat... i en la pràctica en l'empresa va demostrar, almenys la pràctica d'aquesta companya que va valdre la pena, vull dir que era una manera de... Aleshores, jo sé que vaig canviar d'opinió, vam discutir dintre del MC...

E.- Que et vas presentar tú...

Llavors vull dir que dintre de l'empresa va ser el període una miqueta de la clandestinitat, que la cosa era això, trobar-nos, veure que hi havia i tal, el període de després, ja de presentar-nos de delegats, i junt amb això, pues com anàvem fent... quines reivindicacions teníem a dintre de l'empresa, per exemple buscar quins problemes hi havien... Quan havia el problema de l'horari, quan hi havia el problema de la discriminació de les dones, és a dir, fer una miqueta el llistat de la plataforma reivindicativa de l'empresa, no. Llavors quan vam sortir de delegats, començar a negociar els primers convenis, que aleshores els convenis van funcionar molt bé, perquè els van enredar com a xinos... ah, bueno no, espera, va se encara a l'època del Vertical, clar. Llavors anàvem a negociar els convenis amb el Vertical, el conveni d'empresa.

E.- Aquí a Via Laietana?

Aleshores junt amb això convocàvem a la gent concentració fora, perquè s'havia de pressionar a la "comisión negociadora". Llavors jo em recordo que una vegada que la part de l'empresa diguéssim no van donar el que volíem, al sortir la gent se'ls hi va tirar a sobre i los pisoteos, los ---- (esclata a riure).

E.- A la direcció de l'empresa?

(Més riures) Bueno, sé que va ser una situació, que la gent deia : "¿Pero no había que hacer presión?". "Pero hostia no así, que consigues... al jefe de producción tenerlo tirado" (riures).

[FI DE LA CARA B, CINTA 3]

Bueno total, vull dir que hi anècdotes, de que verdaderament en aquell moment jo vaig viure dintre de l'empresa la transició per dir-lo d'alguna manera, i era... és la transició de lo que ha sigut en un moment determinat l'oposició diguéssim, van agafar poderio l'època jo crec que verdaderament quan es va fer la nova llei de relacions laborals etc., van haver-hi una sèrie de canvis molt progressistes, per això 75-76-77, que això es va notar dintre de l'empresa amb el poder que hi havia, amb la capacitat d'influència amb el conjunt de treballadors perquè ens donàvem credibilitat, fèiem moltes assemblees, sempre assemblees informatives, o sea, dintre de l'empresa no paràvem, eh, les coses com siguin, vull dir, hi havia marxa. I fora, és veritat que jo, em vaig sentir bastant avalada per ser de l'AFA, vam fer les nostres vagues a cada conveni, pues ahora la huelga por el convenio este, ahora no sé que, ahora el paro porque han matat a no sé qui, ara al paro perquè no sé quantos, ara perquè la CES llama a no sé que..." Llavors una miqueta era una de les empreses que seguia una miqueta el que feia/

E.- Estava molt en la dinàmica -----

En la dinàmica. No sempre era fàcil, però era... jo reconec que, jo una miqueta, com un element intermig entre lo que era el moviment polític organitzat en aquest cas a Comissions i la vinculació amb l'empresa, pues era convèncer que valia la pena fer això, inclús convèncer a la gent de la Comissió Obrera o la gent del comitè d'empresa. Jo era una miqueta com la relació amb l'exterior.

E.- Val, eres l'element de connexió.

Una miqueta aquest paper, no. Que era a vegades maco, però a vegades també durillo, perquè no sempre s'entén amb un costat o una altra doncs: "Pues ¿por qué no paráis?", "home, perquè en aquell moment la

gent no vol". O l'inrevés de dir, "doncs ara no interessa", "pero bueno, això és el vostre problema, però això la cosa tira endavant". Jo crec que va ser una època que jo recordo molt rica, molt rica i al mateix temps molt dura, molt... amb moltes coses, amb molts canvis.

E.- I molt ràpids, o sigui vertiginós.

Tot molt ràpid, tot molt ràpid, perquè clar a més això llavors ja, es mort el Franco... bueno, clar, jo també em vaig enterar del cop d'estat de Xile, o sigui que jo al 73 ja treballava, treballava per exemple el cop d'estat de Xile, vam estar discutint, va ser d'aquelles coses que tu deies abans, com comences a trobar a la gent?, pues també quan parles de determinades coses la gent quina opinió té, si s'atreveix o no s'atreveix.

E.- Per exemple recordes aquest fet, de lo de Xile va ser un...

Sí, i de la mort del Franco també, que estava treballant i va vindre un dels de manteniment "Ja s'ha mort, ja s'ha mort!", bueno tots els chistes que hi havia entremig respecte a lo Franco, doncs es fa aquella mena de complicitat de tothom en contra de..., tothom ja comentava la botella de xampany per a celebrar... aquesta mena de complicitats que fas amb majoria, que lo que abans era una cosa molt minoritària...

E.- Es va ampliar, no/

A la que comences a fer més gent, i és un cert plaer, la veritat va ser un plaer, enlloc de ser quatre que ho fèiem així, xiqui xiqui xiqui... pues poguer-ho una miqueta fer-ho més explícit i trobar-te més gent.

E.- Això és important, tu diries que el període aquest, fins a la mort de Franco era... doncs hi havia complicitat, hi havia coneixement, hi havia una organització, una comissió.. que es parla sobre subdesenvolupament, però aquesta distància entre la gent que estava més compromesa com tu i/

Era molt gran.

E.- Era molt gran o variava segons...?

A veure, variava d'actuació per dir-lo d'alguna manera. Jo crec que... hi havia contacte, jo crec que no érem gent que estiguéssim al marge de la gent, però el nivell de compromís de volguer fer coses cap en fora diguéssim, jo crec que era molt poca gent. Jo moltes vegades quan es parla de l'època antifranquista crec que s'exagera massa: parecia que todo el mundo estuviera... No sé, jo crec que hi havia molta gent, per por, perquè no s'atreveia, perquè no volia, perquè no li semblava una cosa important... que no tenia una actitud activa en contra de. Poder estava en contra però no tenia una actitud activa. Llavors jo crec que durant un període molt ampla la gent que es bellugava en contra, per exemple jo de les meves amistats, de lo que havia sigut això, pues la meua colla del centre excursionista, no era tanta gent que ens bellugàvem. Jo era bastant el bicho raro, el bicho raro con mi familia, el bicho raro con... Aleshores jo les vaig deixar pràcticament aquelles amistats, perquè no tenia res en comú, la meua vida era el compromís polític i l'altra vida de l'altra gent era una altra cosa, es casaven, començaven a tindre fills, la gent, jo deia "por favor, ¿hijos en este momento? Con la cantidad de cosas que hay que hacer" (riu). Em semblava una miqueta boig, tot plegat, no. Llavors és, clar constantment ens estem anant de l'empresa a la situació política i a la vida personal, però és que tot està molt... Tu abans deies de comentar el tipus de gent de l'empresa, els homes quin promig d'edat tenien... Jo crec que com a promig d'edat més alt que les dones, podien tindre de trenta a quaranta anys, i també hi havia gent gran. Jo ara no recordo bé, però crec que era un empresa que era bastant antiga, vaja que no estava acabada de fer, era una empresa antiga, llavors doncs hi havia gent que portava molts anys treballant allà dintre. I també hi havia dones grans, però majoritàriament es notava que les dones, quan es casaven s'havien anat i llavors entraven noves, joves. En canvi en els homes no, hi havia una continuïtat laboral una miqueta més...

E.- Els homes de la comissió aquesta que tu has dit que hi havia ja amb anterioritat una certa, diguem-ne funcionament i tal, aquest gent quina procedència tenien? Eren emigrants, eren aquest tipus de gent que tu deies més d'aquí, més catalans, per professió que també tenien professió o havia una barreja?

Hi havia barreja, hi havia barreja. Perquè jo crec que d'emigrants... potser era majoria d'emigrants, el que passa que també n'hi havia algú que era d'aquí. Però jo diria que... per exemple parlaven en castellà sempre, bueno clar, llavors la meua llengua de relació es va convertir en el castellà: en el barri, a... a tot arreu parlava castellà.

E.- Estant a Sants, és una qüestió important, perquè en alguna empresa s'ha comentat o han comentat en alguna entrevista allò de "sí, había algun catalán", en el sentit de català per la llengua i tal, es donava el cas en aquesta empresa o no?

De què?

E.- De que el comentari era "el catalán, no sé que..."

A veure...

E.- O no, al estar a Sants i tot això...

No no, estar a Sants, el que passa és que poca gent vivia per allà a prop, esta és una, poca gent vivia. La majoria de gent vivia, venia de zones pues de...

E.- De Cornellà per exemple?

Cornellà o la Florida o Hostafrancs, no sé que, eren de zones, eren de zones... No acabaven d'entendre massa el meu paper, o sea, no comprenien res. Clar era difícilísimo de entendre, yo lo explicaba a medias tintas unas cosas las otras... Bueno, com jo ho vaig viure bé, al final també vas connectar, vaig dir a la gent que sí que estava casada, que tenia un company, a la mesura que dius coses teves crees complicitat amb la gent, llavors bueno, era vida més normal per dir-lo d'alguna manera. I què et volia dir més? Bueno, pues tot això amb una sensació de moltes coses a la vegada. Juntament amb tot això també estava pel mig, pel mig també estava..., bueno clar, amb el sindicat que fèiem en aquest moment, "si es constituïa com a sindicat, si no es constituïa" van mantenir una discussió que si...

E.- Però, tu en tot cas, era l'element que més connexió tenies amb l'exterior i la gent de la comissió, que és la pregunta que et volia fer, miraven més cap endins de l'empresa i el problema concret de resoldre allò i deixar-se de política i tal i qual, aquest comentaris tu el recordes?

Sí. Jo recordo un compromís de..., i jo crec que una cosa política és aconseguir que varies companyes, en aquest cas, aquesta companya que es va morir, l'Isabel Lloro, que va ser aquesta primera que es va presentar de delegada, després la Paqui, el Pedro... uns altres companys que aconseguim una miqueta que vinguéssim amb més coses, de dir hi ha això, o sea, un esforç, era una miqueta com...

E.- Perquè si no era el món tancat de l'empresa i...

Sí, era l'empresa, i la veritat és que eren lluites molt maques i va ser molt interessant tot el que vam fer i tota la discussió i els processos que hi havia, i jo crec que hi havia riquesa i ----- els problemes concrets que la gent tenia. Tota una valoració de llocs de treballs que vam volguer fer... bueno, o sea, vam tindre moltes discussions també d'organització laboral, de com fer-ho i tal, i de discussió amb l'empresa de tu a tu, etc., de convenis i de tal. I després quan l'empresa va entrar en crisis, que esta es otra etapa, pues ja com ho vam resoldre. Però va ser un período molt intern, internament molt ric i amb una sensació de que la relació amb l'exterior/

E.- Era difícilosa o...?

Bueno difícilosa, pues era difícil perquè clar, tu mai vas en representació de res, i en el fondo això que fèiem en el sindicat o com encara se segueix fent que sembla la gent representi no sé que, pues pots dir que treballes allà, d'aquí a representar pues van kilòmetros, no. Llavors, quan anava això o al Local o a la Coordinadora del Metall o a la CONCG, clar, jo era la d'AFA, vale, però jo pensava jo soy la de AFA, però AFA és una realitat de cinc-centes persones que són diferents, no i amb un altra...

E.- Però tu en aquest moment si que et senties no dic representant de tot el conjunt de l'empresa però si com una mena de persona amb un mandat amb un...

No, reconeguda, és a dir, sí, llavors sí que em sentia.

E.- Vull dir, que no era allò una inseguretad de dir... o la instrumentalització de dir "No no, jo vinc aquí i ja diré el que em diuen a la meva organització" sinó que hi havia un tracte amb la gent...

No no, em sentia reconeguda.

E.- Reconeguda exacte. El lideratge? Sí que hi havia un lideratge, perquè sinó t'enviarien a tu.

No no, sí que hi havia un lideratge. Lo que passa que és un lideratge que et guanyes tu també. És a dir, que te l'has de guanyar també, depèn de com actues amb la gent, la relació, etc. I sobretot depenia de la teva voluntat, si jo no hagués tingut voluntat, jo crec política de més coses, me hubiera quedado allí y hubiera estado pues como una reina, vull dir que tampoc...

E.- Això és un altra pregunta que et volia fer-te, el fet de treballar a AFA i aquest tipus de treball i tot això, tu quan veies un treball que t'interessava, el treball en si, o era un treball per viure? Per viure o la plataforma que tu has dit.

Per fer política.

E.- O sigui que el teu plantejament no era...

El meu plantejament jo crec que... aviem, lo de las peles tota la vida ha sigut lo de menos en la meva vida, per sort tampoc mai m'ha faltat un duro, però també no tenia temps ni de gastar perquè clar amb la vida que portava (riuen)... o sigui no tenia massa temps de gastar. Jo crec que va ser una opció de dir, aviem, fer política treballant en un laboratori, ja em diràs com fas política allà, poca cosa; fer política des del barri, pues no era època en què jo em veiés a cap barri, a Satélite em sentia molt de prestao, o sea no em sentia, llavors vaig pensar pues lo millor és l'altra. Es allò de dir poses en un sector absolutament secundari la professió, dius la profesión es lo de menos, me gano la vida i a més a més puc fer política i tal. I jo crec que com hi havia aquella sensació de que verdaderament estem vivim algo molt important que depenia de com ho féssim que podíem anar cap a un costat o cap a un altra. És allò que la revolució se podia tocar, aquella sensació de dir... el que passa és que clar, la realitat/

E.- Però "depenia del que fessis" o perquè ja era una dinàmica imparable en la història...

No no, depenia del que fessis. Però clar, ja vas notant coses, vull dir vas notant que et trobes amb la gent, que no somos tantos como quisieramos, llavors... per exemple jo recordo molt els primers actes i així que et trobes amb multituds de gent, pues l'any 74 lo de... tots els concerts del Llach, per exemple jo la vinculació amb el Llach és com una vinculació paral·lela a la meva vida, ha sigut bastant... Anaves als concerts del Palau d'esports, pues per mi ¿allò què tenia?, que et trobaves molta gent, que era allò de dir som pocs, perquè som 8.000 o 9.000 persones, però la sensació d'estar junts pues et dona força, també la necessites aquesta sensació jo penso. I amb un tipo de simbologia diferent, no. Llavors ja, quan va estar així mig tolerat pues els Primers de Maig... molts primers a més que van fotre moltes hòsties, però bueno... Després no paràvem de manis, clar, mani por todo, ahora que han matado a este, ahora ha pasado lo otro, ahora no sé que, ahora no sé cuantos, el otro se ha revelao, el 1 i el 8 de febrer... quin any va ser això, lo de l'Assemblea de Catalunya va ser tot això. Ara les convocatòries, això, lo altre... clar, és que van passar tantes coses (riu).

E.- Que no donàveu abast..

No donaves abast.

E.- Per tancar el tema de l'empresa, una qüestió lligat també al que t'he preguntat, el teu estímul aleshores no era evidentment el tema del treball que feies ni la professió, però sí que era un estímul la teva activitat sindical, és a dir, per exemple tu vas aprendre a l'empresa a negociar, ¿tu la primera vegada que vas negociar va ser a l'AFA, no?

Sí sí

E.- Explica una mica o relata la teva...

No sé si a negociar, jo crec que l'important no és que aprengué a negociar, sinó que vaig aprendre de relació amb la gent. No, de relació amb les persones, amb la gent.

E.- Més que aprendre a...

Amb la direcció va ser com una altra etapa que jo li dono una importància relativament petita. Jo crec que l'important és com resoldre els conflictes que es donen entre els diferents grups de treballadors, que es donen conflictes grans. Sigui en el cas, primer, lo de la discriminació salarial de les dones, després si demanàvem aumento lineal o aumento igual para todos, perquè clar, els que cobraven més volien aumento lineal... Llavors era... doncs aprendre el que és una assemblea, aprendre a parlar en públic, a no posar-te nerviosa si no sé quien contesta, no desesperar-te si tu creus que s'ha de fer una cosa, llavors va ser com tot un bany d'anar treballant diguéssim. I en el fondo el que m'anava treballant era jo bàsicament, anava aprenent una miqueta com viure amb activitats de molta relació social, per dir-lo d'alguna manera. La política una miqueta estava en el front però... jo crec que el que a mi m'agrada era la relació.

E.- Amb la gent.

Era la relació amb la gent, el tracte, la discussió, el que això significava... I després la negociació amb l'empresa va ser un més a més. Però també vaig descobrir que no és un problema de quina habilitat tens perquè... en aquella empresa, vaig entrar també en una empresa molt especial, era una empresa molt poc d'autoritària. Perquè era una època que los que mandaban se'n van anar fins que van desaparèixer i a nosaltres ens van deixar plantats i ens vam trobar l'empresa amb crisis i...

E.- Havia un ----- de la direcció de l'empresa

Exactament. Vull dir que no sé si tant vaig aprendre molt a negociar, sinó que jo crec que la major dificultat va ser aprendre a conviure amb la gent, a afrontar els problemes diversos entre la diversa gent, i a aprendre una miqueta a jugar un paper que a mi em diuen molts que faig, que sempre una miqueta de mediadora, en el sentit de, "bueno pues això es així, pues lo altra es això", de tindre com una visió de conjunt, llavors intentar veure les coses una miqueta com resoldre-les, jo crec que és de les coses que més he après, de relacionar-me amb la gent. Perquè quan feia política fora de l'empresa era una història més sectària, dintre del MC discutíem això, discutíem lo altre, o dintre de Comissions, que llavors unos eran los malos, otros los buenos i tal, no sé, jo crec que era més dogmàtica. I en canvi dintre de l'empresa jo crec que era la constatació en la pràctica, que el dogmatisme és molt difícil de portar. Llavors era allò de... és una pràctica molt interessant, jo crec que és una pràctica que a mi m'ha ajudat molt a, a aprendre a viure per dir-lo d'alguna manera. Que no ho he rumiat prou, però quan hi penso jo crec que en aquells anys, clar, també pensa, amb tot això jo tenia vint i pocs anys, eh. És a dir, en plena locura de la vida, que todo era bonito, y no sé que... Pues clar, és allò de l'apassionament absolut de dir: "Pues bueno, això és pot arribar fins al final", de creure-ho tot molt. Llavors clar, després ja entra pues l'etapa de cómo vas colocando las cosas, quan veus que té poc a veure lo que penses que es pot fer i lo que en realitat es va fent, jo que sé, que la vida es bastante más dura que...

E.- No, et situava la situació en l'empresa no el sentit d'habilitat, de negociar i tot això, sinó en aquest mateix sentit de paper d'intermediació, això és el que tu has situat que és el que realment et va servir, no.

Clar, em va servir però exemple/

E.- No per viure, o sigui per...

Això, conjuntament amb les assemblees amb el Vertical, les discussions amb... Què m'ha servit a mi? Aprendre a parlar en pu... jo em recordo les primeres vegades en los pasillos d'aquest edifici vaig demanar... no, la primera no em vaig ni atrevir a aixecar la mà i una companya del costat em va aixecar així el braç i vaig pensar "I ara que dic" (veu baixa), bueno, amb mal de panxa, nervis, de qué voy a hablar, baba ba ba, tartamudeando... A més a més notaves molt... les dones no parlaven. Era el metall. El metall és un element masculí. Llavors parlar tu no era parlar tu, era: primer et miraven, primera te miraban y te decían si estabas buena o mala, perquè es notava, deies "Me cago en la hostia, lo que menos me importa en aquest mo...", llavors notaves que et tractaven diferent. Llavors era com aprendre també a donar una imatge de dir "Escolteu-me el que dic". O sigui, llavors fas... és fotut també, perquè llavors jugues un paper de, d'anular de que ets..., perquè no és que volgués fer de tio, però en el fondo, en el món aquest per acceptar-te, t'accepten quan vas de tio també. Te sents una miqueta jugant un paper una mica masculí. Llavors jo crec que aquí quan va haver-hi la vaga del metall, que l'empresa nostra va parar, llavors sí que lo del líder funcionó. Llavors m'anava a parlar per les comarques i allí, mítings, assemblees... (riures), en mig dels

campos de futbol i tal i en el Vertical a la sala d'actes, allà pujada, bueno en plan loco, la veritat que jo no sé com vaig ser... bueno, clar era la vaga del metall pues estàvem tots/

E.- I era la vaga del metall de...

De tota la província.

E.- De tota la província de Barcelona.

Es negociava el conveni provincial. Jo no estava a la comissió negociadora, però bueno, clar com era la vicepresidenta de la agrupació... clar, anar a una assemblea de treballadors del metall de Sabadell o del Maresme pues que anés algú una miqueta... llavors sí que vaig tindre la sensació de com un altra pas, en el sentit de jugar un paper... cagada de por també, aviem si t'explico, o sigui jo cada vegada que agafava el micro o el megàfono o lo que podia, morta de por, vull dir.... però clar estava així de gent allò, recordo aquella sala del Vertical tot plena de gent i allà... Bueno, pues tenies que fotre allà algo, no. Bueno, pues parlava, no sé com ho feia però (somriu), pues bueno pues parlava, jo crec que tenia bon carisma amb la gent.

E.- Però això és el que t'anava a dir, o sigui aquest va ser també un pas important d'estar a l'empresa però també sortir fora de l'organització sindical de l'empresa i ficar-te allà en un altra nivell de direcció o de... no sé com dir-te.

Sí, d'estar...

E.- D'estar o de representar o com vulguem dir-li. Una qüestió abans de finalitzar estrictament lo que és el marc de l'empresa seria: això que has dit de les assemblees, tot el funcionament assembleari que s'ha parlat molt, que bueno que pot pensar-se que hi ha una part de mite, una altra part de realitat, però tu com ho situaries lo de la pràctica assembleària que caracteritza el moviment de les Comissions Obreres i tot això? En el cas de la teva realitat que coneixes.

En aquell cas... a veure, jo crec que hi havia una pràctica assembleària per voluntat bàsicament de, en aquest cas nostre d'una part del comitè, perquè una altra part del comitè no era partidària de fer-la, però una altra par sí. Llavorens, que hi havia una assemblea cada setmana: per nassos. Però això és el que... si havia conflictes: assemblees cada dia si era necesario. Però a l'hora d'esmorzar habitualment, com esmorzàvem a una, a un menjador col·lectiu, pues habitualment la feien servir casi dos per tres per fer assemblees. Clar, els altres deien, "Bueno, ya estan otra vez éstas, va..., si que venís" (riures). Llavors jo crec que més que assemblees perquè aviem, si entén assemblea assemblea per parlar tothom, a veure, jo crec que parlàvem com a molt les quinze persones o vint persones de sempre, o sea, deixa't d'hòsties. Jo crec que més que assemblees era per reunir-te i posar en comú com a mínim determinades informacions. Bueno, jo crec que hi havia por a parlar la gent, a més no és fàcil parlar en públic hòsties, és que no és fàcil dir "Jo crec que això no és així..." Jo penso que ens consta molt i consta molt a tothom. Llavors és més fàcil que la gent en petits grups que no... Llavors l'assemblea tenia una virtut, que és una miqueta el conjunt de l'empresa si volia, o qui volia, ----- ----- que se n'enterés que hi havia això, que hi havia lo altre, o que passava això o que no sé que... després la gent s'anava cap a baix, xerrava... lo important era com recollir el que xerraven, doncs baixàvem cap a baix, "pues a ver que te parece y lo altra que no sé que, aquí qué pasa, qué tienes algun problema...". Llavors era com combinaves l'assemblea amb estar escoltant després per baix això de recollir...

E.- I després pressa de decisió també, no?

I llavors presa de decisió, llavors moltes vegades votar: "Qué hacemos huelga o no hacemos huelga, venga va, votos a favor, en contra..." Jo que sé... o les plataformes, pues document, i com la decidíem la plataforma del conveni?, bueno, pues anàvem per seccions per seccions, després cadascú proposava les seves coses, llavorens fèiem una suma de totes les coses...

E.- I aquí venia la contradicció que tu plantejaves abans de grups, m'imagino?

Clar, uns que volien augment lineal otros no, el otro porcentual, uns que volien... el sector de no sé que li passa no sé quantos... Bueno, és aprendre a interrelacionar diversa gent. Llavors les assemblees tenen ventatges però tenen inconvenients. Tenen ventatges en el sentit d'això d'aunar informació. Tenen dificultat per la veritat de que allò representi escoltar l'opinió dels demés. Llavors depenia molt el míting que fotessis,

així de clar també, per estar amb més convenciments o menos. El dia que tenies inspirada i te salia un míting guapo pues aquell dia pues no veas, perfecto. I el dia que no sé que... (riures) i en aquest cas pues la companya aquesta que treballava a la meva empresa, la Isabel, doncs jo crec que va jugar un paper molt important. Jo em vaig sentir molt recolzada, ens sentíem... sent de cultures molt diferents i veníem d'històries molts diferents, però jo crec que ella era un líder nata, una líder... jo crec que era una líder més política. En el sentit, primer tenia el convenciment ideològic i després l'activitat. Ella, aquesta altra companya no, jo crec que tenia el convenciment més a flor de pell, però inclús més, més loco, més espontani, més... bueno.

E.- El camí invers, no?

Sí, sí sí, per això et dic que som com casos diferents. Jo tenia menos espontaneïtat, vull dir, això està clar.

E.- En la comissió aquesta al final es va constituir com a Comissió Obrera o simplement com a Comissió de...

No no, com a Comissió Obrera.

E.- I això, diguem-ne, tu vas tenir bastant responsabilitat en això, perquè la gent que estava abans no...

Sí sí, després, als últims anys va entrar un company del PSUC, que havia estat abans treballant a la Seat, no recuerdo tampoco como se llama...

E.- No recordes el nom ara.

Bueno, un company... bueno va anar passant molta gent diferent també per allà, però bueno, vam mantenir, jo crec que es pot dir globalment que vam mantenir una bona relació, inclús fins al final, fins que van tancar l'empresa. Jo al final, d'allà em vaig al 78-79, clar, llavors van vindre les primeres eleccions polítiques...

E.- Ja en plena transició estem parlant.

Clar, tota la transició i tal.

E.- I una qüestió per definitivament tancar el tema de l'empresa, la comissió estava molt polititzada, poc polititzada, com ho consideraries tu?

Jo crec que estava polititzada, però no és que estuviera mucho, però jo crec que en la mesura que hi havia que estàvem a més llocs... o sea, perquè et facis una idea, organitzats políticament el -----, aquella època es el PSUC, hi ha èpoques que no, però bueno poca cosa, i després gent al voltant del MC, perquè era gent amiga, que allò que dius "Que, vens a un grup de discussió, no se que... ", vull dir que... i després aquest altra grup que havia estat al Topo Obrero, que després quan es va començar la transició van passar a fer-se socialistes.

E.- I aquest període de transició el que sortís tot el tema polític, va fer canviar o modificar molt les relacions? Explica una mica tot aquest/

Sí, va anar canviant la relació entre nosaltres dintre de la Comissió Obrera. Jo crec que ens vam anar allunyant una mica entre... dintre aquest... vam començar, havien temes de discussió de... per això: la valoració de llocs de treball com fer-ho, de si ens fiquen... una miqueta los más técnicos per dir-ho d'alguna manera i els més reivindicatius, els més polítics per dir-ho d'alguna manera. Uns que volien més accentuà el paper d'estar senzillament com a gestors diguéssim, una miqueta dels interessos de la gent de l'empresa, i una altra gent que encara li donàvem una visió política a la Comissió Obrera.

E.- Més gestors que seria: Topos, aquesta gent que provenia de Topos Obreros?

Sí, sí, més gestors. Llavors ens van començar a donar contradiccions. Per sort o per desgràcia va sortir un moment determinat la situació de crisis.

E.- Sí, explica en quin any més o menys va... surt.

78-79, jo d'allà me'n vaig anar el... em sembla que em vaig anar... l'empresa va durar encara fins al 80-81, jo un any abans vaig plegar que llavors vaig vindre lliberada aquí, al sindicat. Aleshores, vam començar a estar els anys de crisi, m'imagino que cap al 78-79.

E.- Que era un període además de crisis generalitzada al sector, tancament d'empreses...

Aleshores era buscar qui eren els dueños d'aquella empresa, vam descobrir que la gent de la Banca Catalana estava al darrera, després d'això vam descobrir que el Millet aquest, un tal Millet/

E.- El Millet, el de l'Orfeo Catalonia suposo, de la família Millet, sí...

La família aquesta Millet pues estava detrás. I detrás estava Convergència i el Jordi Pujol, y Dios y su padre... bueno, si estaven o no estaven no ho sé, però que vam dir, nosaltres vam dir: "Aquí ens quadra, sí está el Millet ese –que sortia el nom aquest-, pues aquest...". Total que ens vam passar més d'un any o dos anys lluitant en contra del tancament de l'empresa. Pues perquè... vam posar uns homes de palla, allà ens van estar una miqueta com de gestors de l'empresa amb nosaltres fins que es va tancar definitivament.

E.- Vau arribar a gestionar l'empresa?

A l'últim any, que va ser justament l'any que ja, tenia que escollir o seguir dintre de l'empresa o entrar llavors a... estar lliberada al sindicat.

E.- Aquí a la CONC.

A la CONC, que vaig estar un any o un any i mig, dos anys, no em recordo. Llavors vaig pensar, pues millor em vaig a la CONC. Perquè allò era acabar-se eh, allò era com acabar lo menos mal posible.

E.- Aleshores et vas ajuntar tant el tema polític de tot el període de la transició juntament amb la crisi, o sigui que la comissió si en un període inicial va funcionar quan va donar/

Sí, va ser més maco el període inicial que després.

E.- El període final va ser bastant...

Va ser més de rotllos entre unos y otros.

E.- Personalismes o també...

No, jo crec que qüestió política.

E.- Política.

Clar, ells van anar ja fent-se més la idea de ficar-se amb els socialistes, llavors allò que dius: "Però dónde váis", bueno, era de que et vas anar allunyant d'alguna manera.

E.- I la plantilla davant d'aquesta situació què pensava?

No, jo crec que la plantilla tenia confiança amb la gent, però tenien molta confiança també amb aquests altres. Eren tios, tios més antics... tenien pes, en un sector de gent tenien pes. En un altra sector de gent també teníem pes nosaltres.

E.- Dividit 50-50 o no, hi havia...?

Jo crec que una part important de gent no estava ni amb uns ni amb els altres. Estaven a lo que saliera. Però després hi havia cadascú una miqueta tenia sus apoyos. Les noies, d'alguna manera teníem la base entre les noies, així de clar a més a més, bastant incondicional a més a més, perquè hi havia més confiança i hi havia... t'atorgaven més confiança...

E.- Pel fet de ser noies tu creus?

O perquè en la pràctica havíem demostrat també que havíem defensat en els seus interessos, vull dir que no... Clar, llavors vam començar a discutir de feminisme, dintre de l'empresa vam començar a discutir, van ser les primeres jornades l'any 76, llavors jo m'entero de todo/

E.- Les Primeres Jornades de la Dona?

Les Primeres Jornades Catalanes de la Dona, exacte. Jo vaig en nom de Comissions a aquesta.... –quin lio, això s'està barrejant molt?-

E.- No no. Si ara ja...

T'ho dic perquè dintre de l'empresa anava repercutint tot de coses que a mi personalment també m'anaven influint. Llavors començo a combregar amb tota la història del feminisme, bueno a "combregar", aviem no... a partir de la constitució de Comissions com a sindicat a la Parròquia aquesta de Sant Josep.

E.- Sí, a l'any 76.

A l'any 76, pues clar, joestic a la direcció del sindicat, llavors es tenia que anar a la direcció del sindicat, me'n recordo que el Frutos... bueno, era en tota època que estava el Frutos, el Rodríguez Rovira, el López Bulla, el Santolaria, tota la colla aquesta...

E.- Sí, sí, els primer ----- dirigents de època legal i tal.

Llavors bueno, pues ens enterem que fan les Jornades Catalanes de la Dona i em recordo sempre que el Frutos va dir: "Pues ves-hi tu, ja que ets dona". Vaig dir "Vaja rotllo, perquè sóc dona tinc que anar-hi...". Jo sé que a mi no em va sentar massa bé. I ho vaig viure com un, com... clar, és que llavors era complicat, perquè explicitar que ets dona és com un menyspreu perquè lo que se valorava era ser tio, llavors total, aviat quan vaig arribar allà i vaig veure aquell món, vaig pensar... a mi em va impressionar molt, primer trobar-me, encara a l'any 76, perquè era el maig del 76, tantes dones. I atrevir-se, perquè era com, era una cosa casi mig clandestina també, llavors trobar-se allà tantes dones era molt important. I sobretot estar parlant de molts temes que jo mai li havia atribuït la categoria de polítics, diguem que a mi eren temes que a jo en la meva vida els vivia.

E.- Com per exemple?

Tant els temes de la relació amb el sou com temes sexuals, com temes de la relació amb el cos, com temes de la fertilitat, com temes de... jo que sé, de les dones a les presons, perquè estava encara aquella presó de dones que les controlaven les monges... no me acuerdo ahora, que portaven, eren unes monges que....

E.- -----, si no recordo mal.

Bueno, unes monges que cuidaven aleshores la presó que estava en la Trinitat Nova. És a dir, era un conjunt, quan vam començar a parlar del tema del treball domèstic, que què representava tot això, els serveis col·lectius, les guarderies, lo de les criatures, la coeducació... saps allò que de cop dius: "Madre mía pero si esto es todo un mundo". I és un món que a mi m'interessa. Perquè connectava amb la meva pell, allò que dius: "Hòsties, si és veritat". "Si nosaltres volem tindre com a model als homes, no els volem tindre, llavors en el fondo estem demanant la igualtat només o què estem demanant?..." Llavors allà tenies tot tipus de veus diferents. Una pluralitat immensa, una que et deien "Que no, ¡el hombres al paredón!", unes altres que no "Que sin los compañeros no hay camino"... saps allò que et trobes amb un món... a mi em va resultar apassionant, vaig pensar: "Jo, que bien" (riuen). Vaig pensar això és una... és com connectar... M'he sentit tantes vegades que no m'han valorat o que m'han tractat malament en l'àmbit sindical doncs perquè sóc tia, que dius bueno, no és un problema meu personal perquè em digui Núria, és un problema perquè no m'ha passat només a mi, sinó també a l'altra i a l'altra... Llavors una miqueta intentes com reconciliar-te i descobrir altres coses. Clar això, també ho vaig portar a l'empresa, vaig comentar-ho amb les companyes, vam començar a fer grups de discussió llavors amb les companyes de la secció.

E.- I els homes, els companys com veien això?

Els homes, al·lucinat. Llavors els homes ja al·lucinat "¡Estais locas, las feministas son todas unas burguesas!". Jo li deia: "Me parece que no, yo creo que..." (riures) Yo creo, hay que cambiar porque yo

tambien me lo creia però no... Clar, en mig d'això sortia la Lúdia Falcón que era una imbècil, vull dir, allò que dius "No vull aquesta dona com a representant de les feministes", però bueno, no parava de sortir. Però al mateix temps era aquella sensació de que era com un... no sé a mi és com si m'haguessin tret un... bueno, una bena i m'haguessin demostrat que hi havia possibilitats d'entrar en un món de discussió on jo amb la meua pell hi entrava allà, que era menos ideològic i més vital, també. I connectes, llavors...

E.- I les companyes, la reacció de les companyes quan li vas portar tot això?

Encantades, bufff! ¡Más radicales que yo! (riures) "No tranquilas, con los compañeros siempre hay que ir", no sé que, el convencimiento... "¡Que no, que nada!" (riures). Era maco, discussions molts maques de, pues això de sexualitat de... en aquella època si tenías relaciones con los novios o no tenías, de si era bueno o era malo, el pecado... Llavors, jo crec que vam conseguir fer un treball, bueno "fer un treball", establir unes relacions entre la gent molt, molt maca. Jo penso que va ser un període, bueno jo tinc un record maco dels anys que vaig passar en aquesta empresa. Vaig tindre la sort de poguer passar també pues això, set o vuit anys, que et permet... bueno, que no és allò un paso transitorio de una cosa que pasé y tal, sinó que una miqueta vaig poguer-ho viure bastant intensament.

E.- I al sindicat aquest mateixos temes que m'exposaves de les jornades, quina va ser...?

Fatal .. Fixa't per un costat que contradictori que jo anés a les jornades catalanes de la dona perquè en el sindicat, perquè en el sindicat m'ho diguessin i després jo quan vinc i començo a explicar, perquè allí hi havia dones del PSUC i havia dones de tot arreu, vull dir que no és que hubieran dones només /

[FI DE LA CARA A, CINTA 4]

E.- Comencen avui la sessió amb Núria Casals, dia 20 de gener de 1999.

E.- Bueno, Núria quan tu vulguis, ja tens estructurada més o menys...

A veure, l'últim dia vam estar, vam acabar de parlar del que havia representat la Comissió Obrera de l'empresa, com era l'empresa, el treball dintre del Sindicat Vertical i en concret el vincle entre una cosa i l'altre havia acabat parlant de les vegades que havia estat a la comissió negociadora negociant convenis a dintre de l'empresa i la meua participació en les lluites col·lectives que hi havia hagut pues del conveni provincial del metall, tota la baralla del sindicat, bueno de les candidatures unitàries i democràtiques, les baralles internes amb els restes de, dels franquistes que hi havien i també les contradiccions dins de les pròpies candidatures unitàries democràtiques, que llavors era allò la constatació pública de que hi havia gent de diferents maneres de pensar, que hi havia gent que venia del PT, hi havia gent que venia del PSUC, majoritàriament evidentment, i després hi havia gent que venia de la Lliga, gent que venia del MC, aleshores era una miqueta va ser... el Vertical va ser jo crec que una plataforma conjunta de treball. Que a més a més després és evident que també ens trobàvem a Comissions, que aleshores tot aquest període va significar també un reforçament del que havien sigut doncs allò, les Comissions Obreres del Metall, la Unió Local de Barcelona i la CONC en concret. Aleshores era com un treball simultanejat entre la Comissió Obrera de l'empresa, el treball en el Vertical i també el treball dintre de, de l'estructura de lo que s'anava muntant diguéssim com a estructura dintre del sindicat. En aquell període jo recordo també moltes discussions polítiques dintre de l'estructura del sindicat per una raó, pues perquè l'assemblea de Catalunya convoca no sé que, la transició s'ha de fer d'aquesta manera o s'ha de fer d'aquella altra... és a dir, el marc per dir-lo d'alguna manera del sindicat en concret, el marc de les Comissions era un espai de discussió de posicionament respecte a les coses polítiques que estaven passant a l'exterior, no. Aleshores doncs, bueno pues aquí hi ha... bueno, per a mi va ser tot un període d'aprenentatge, jo el que recordo és un període per un costat de coses molt positives en el sentit de, d'aprenentatge, de tindre que opinar d'això, de lo altra, de lo no sé que, de tindre que estar com al dia, de sentir-te com part molt viva de la quotidianitat de la vida. I al mateix temps ho recordo també com un període dur, dur de constatació del que és ser minoria o el que..., com xoca quan amb gent que en teoria tots estàvem a l'oposició que no penséssim igual, no. Llavors, allò que la majoria tapava una minoria, de discussions... jo recordo discussions molt, molt crues dintre de l'aparell del sindicat. Després quan em va tocar estar en el secretariat del sindicat, que era una miqueta un comitè més petitó, més reduït, noto, vaig trobar... i això m'ha acompanyar a lo llarg de... també després al llarg de tot el període d'estar dintre del sindicat, vaig trobar una dificultat de, molt gran de fer complicitat amb la gent, amb l'altra gent. Vull dir, era... jo verdaderament hi anava per... jo que sé... per responsabilitat, per dir-lo d'alguna manera, me toca, voy y tal.. Però em sentia com sempre en tensió, per dir-lo d'alguna manera, era allò de... a veure, quan parlava no era jo, era jo que era del MC, jo que era un chica, jo que... Llavors no

podria tindre la tranquil·litat de dir exactament el que jo volia, sinó que estava com prefixat que la majoria tenim una posició, jo tenia que tindre una altra, que moltes vegades me l'inventava perquè després parlaren de la militància amb el MC, però jo que sabia, jo no em podia definir sobretot el que passava pel món, llavors això me creava una mena d'inseguretat i d'incomoditat bastant gran que vaig arrossegar a lo llarg de tot el període d'estar dintre, a dintre del sindicat. Però junt amb això és veritat que també va ser i ----- també ho recordo, un període súper positiu, que va ser el començament en aquella època i segueixo una miqueta parlant de lo que es l'estructura, el treball dintre de l'estructura del sindicat. Aquella època doncs al començament del treball específic de, dintre de les dones per dir-lo d'alguna manera, ja havíem fet alguns pinitos dintre de l'empresa, ja havíem comentat que havia fet un grup de dones i tal. Aleshores em recordo que a una reunió que hi havia del secretariat de la CONC, doncs es va dir que es feien unes trobades feministes –això em sembla que potser ja lo havia parlat?–

E.- Sí sí.

Aleshores, és recordar senzillament que el sindicat una miqueta el fet de dir-me que hi anés com a delegació d'allà va començar o va ajudar o va donar, va ser una miqueta el cop necessari o el pas necessari per descobrir una miqueta el que era el moviment feminista i a partir d'allà començar un treball també dintre del sindicat de creació del que vàrem dir Secretaria de la Dona de Comissions. Aleshores, bueno, però jo penso que primer va ser un treball intentar si entre les pròpies dones del sindicat hi havia ganes de muntar-lo o no, vam començar a convocar reunions de dones quan encara... Jo recordo que el sindicat de la construcció i varios sindicats estaven allà al carrer Hospital, allà a una mena de sotano que hi havia. Em sembla que encara era una època de semi...

E.- Si, això serà al 76 o 77, abans del 1r Congrés de la CONC, no?

Això mateix, abans del primer. Doncs vam començar ja a reunir-nos dones, que fem, si sí, si no, bueno... I ens trobàvem bastantes dones, eh, la veritat és que... Allò va aixecar ampolles, un sector de gent estava absolutament en contra. Però en canvi, unes quantes dones o bastantes dones estàvem a favor. I altres que eren neutros, ni si ni no sinó todo lo contrario... Jo crec que, vam obrir una petita escletxa de començar a reunir-nos, de començar a reunir, de començar a plantejar, de fer plataforma reivindicativa, de veure les dones a nivell laboral que és el que necessitàvem o que plantejàvem dintre del sindicat i sobretot de discutir si era necessari o no organitzar-nos dintre del sindicat autònomament o no, que fer, si feien secretaria, si no... bueno,. Jo crec que va ser en aquest sentit un període molt interessant de construcció una miqueta de la nostra pròpia identitat dintre del sindicat, i de reconeixements de reivindicacions concretes de les dones dintre del món laboral i després com un altra element de reconeixement, que hi havia altres reivindicacions socials que no eren estrictament del món laboral però que afectaven tant determinantment al món de les dones, de les dones treballadores també, que era obvi que el sindicat no podia passar si ens deien un sindicat sociopolític i tal. Llavors això va començar una guerra que no, que no te quiero contar [expressió], vull dir, guerra en el sentit de, de moltes moltes discussions, de si això era fer feminisme, de si no ho era, de si la unitat tenia que ser amb la classe obrera i no... això era dividir la classe obrera, i aleshores dèiem bueno, pues si aquestes contradiccions existeixen potser és que la classe obrera ja està dividida, no és un problema el fet de fer-ho palès. Però això, hi havia moltes suspicàcies de trencar la unitat de la classe treballadora.

E.- I aquest debat es donava al Secretariat?

A tot arreu. Jo crec que aquest debat a qualsevol on les dones plantejaven la necessitat de muntar secretaries, la necessitat de discutir els problemes específics, o sigui cadascú ho plantejava en el seu lloc. Hi havia dones que estaven a ensenyament, altres dones que estaven a... bueno, jo estava en el metall i estava en el secretariat, però n'hi havia altres que era una unió local, altres que... Llavors hi havia... jo crec que va ser com una època de... no sé, com de sentir-nos protagonistes. De dir, hòstia de cop una miqueta, és allò de podem parlar des de nosaltres mateixes. Llavors, bueno, junt amb això va començar també que... jo començava a anar també a les reunions a Madrid, de tot això també estava també en l'aparell de la coordinació estatal.

E.- Estatal.

Yo tambien estaba por allí.

E.- Tu estaves també... això ja és en el procés de constitució legal.

Quan... abans de discutir si ens constituïem/

E.- Ah, abans de constituir-se.

Abans de constituir-se com a sindicat, tot el període aquest 75-76-77

E.- Que era la coordinadora general...

Coordinadora estatal. Estàvem de... bueno, estava allà amb el Rafel i jo anàvem d'aquí de Catalunya. I després d'Euskadi venia altra gent del MC. Era una miqueta un espai on havia gent que no era només del PC, sinó que hi havia... I aleshores allà vam connectar amb dones del PC, deus conèixer la Begoña Sanjosé, i alguna altra del PC, ----- quan es va començar ja a constituir-se, quan van decidir que ens constituïem com a sindicat. I aleshores teníem com a mínim una complicitat amb aquestes dones, en el sentit de donar importància a crear la secretaria de la dona. Vull dir... era curiós perquè eren del PC, jo era d'aquí del MC, però es va donar una miqueta com a necessitat de discutir, de dialogar conjuntament per fer una certa baralla conjunta, cadascuna des de su sitio, però com una certa baralla conjunta, treball conjunt.

E.- Complicitat que deies, en aquest cas si que vas trobar-la?

Sí, sí, inclús és una de les coses que jo crec més m'han agradat dintre del sindicat, de poder trobar amb alguns temes complicitat per poder treballar conjuntament. I això no vol dir que no ens discutíssim i que tal, però jo crec que hi havia com un interès comú de dir: "la secretaries ens interessien, i com a mínim ho discutim, ho parlem, ho analitzem etc.". Aleshores això jo crec que també va cundir aquí, va ser... per exemple a nivell del la Unió Local de Barcelona de seguida es va decidir muntar la Secretaria de la Dona de la Unió.

E.- Qui la va muntar?

No no, quan es va crear la primera unió local, em sembla que ja estava el Clemente

E.- Sí sí.

Crec que el primer secretari era el Clemente.

E.- El Rodríguez Rovira estava abans de Clemente.

Estava a la unió, però com a secretari general no va arribar a ser el Rodríguez Rovira?

E.- Si sí, el primer període va ser Rodríguez Rovira i després va entrar...

Quan ja era legal el sindicat?

E.- Sí sí. Perquè va ser un període molt breu.

Molt cortet. Bueno, jo recordo que quan el Clemente es va muntar el primer equipet, de seguida va plantejar la necessitat de muntar la secretaria. Llavors se li van comentar a la Maria Jesús Pinto que era del MC, si volia fer-se càrrec. Vulguis o no vulguis obrien una possibilitat de que no seria un pecat, per dir-lo d'alguna manera no estava mal visto dintre del sindicat de muntar secretaries. Llavors ja quan es va muntar la de la CONC formalment, es va muntar també la secretaria de la dona que me'n vaig encarregar jo.

E.- Però es va muntar primer a la Local de Barcelona?

Formalment... no, bueno, la van alliberar a la Maria Jesús, jo crec que va ser la primera persona que alliberessin per treballar d'això. Jo portava la Secretaria de la Dona a la CONC quan encara estava treballant a l'empresa. Llavors el record, jo crec que és, que va ser el primer lloc on van alliberar a una dona per poder treballar dintre de la secretaria de la dona. Llavors estàvem fent aquí, pues amb dones de banca, pues amb l'Aurora, bueno no sé, amb diverses...

E.- Aurora Gómez, no?

Sí, Aurora Gómez. Una miqueta amb diversa gent que... que portàvem això, bueno pues la secretaria del metall, llavors intentàvem muntar la secretaria de la unió local, tant a les unions com a les federacions i després tot una gran polèmica sobre si teníem dret o no les dones a que les secretaries fossin de dones soles, si els homes tenien que estar, si no tenien que estar, bueno, de esto...

E.- I el resultat d'aquest debat, per exemple, és que vull preguntar-te sobre aquest debats que has situat que semblen importants, per exemple en tot el debat de reivindicacions que plantejàveu de que afectava al món laboral, de qüestions salarial, que afectava no solament al món laboral sinó a la vida quotidiana, i després el tercer punt que em sembla que es participació... son tres temes fonamentals per situar...

D'estructurar-nos, l'estructura per dir-lo d'alguna manera.

E.- I de participar dintre de les seccions sindicats, d'aquests tres temes fonamentals, quin era el que predominava sempre?

Jo crec que se solapaven un amb l'altre, perquè a veure, era importantíssim saber quina reivindicacions concretes plantejàvem a la vida quotidiana, a les Comisiones Obreres, era necessari saber si dintre del sindicat teníem dret o no... i era el moment en que s'estava discutint el sindicat com s'organitzava. En aquell context era molt important discutir-ho, perquè llavors es discutia si tenia que haver-hi unions, federacions, si sí, si no, si cadascú on estava, quin era el paper de cada cosa... o sea, era un moment també de debat molt viu amb tot, per tant l'estructura era molt important discutir-ho. I el tercer, que jo crec que va ser el més polèmic i el que vas trigar més a acceptar... bueno, jo crec que encara no està ni acceptat, el tercer és una miqueta com es té en compte tota una sèrie de condicions que marquen la vida de les dones i què influeix? Llavors jo crec que això és lo que més va costar assimilar. Llavors, quan plantejàvem "Bueno, si es tant important discutir del dret... jo que sé... de l'aportament o el dret a com es munta el treball domèstic a casa, es tant important discutir això com discutir de l'increment salarial, perquè com podem estar parlant d'increment salarial sinó es fa treball dintre de les empreses també de que es important, de que el treball domèstic es reparteixi entre homes i dones... I deien: "No, que això no és una discussió sindical". Home, no és sindical, no és sindical però afecta a la vida laboral de les dones. Perquè...

E.- Però aquí estàveu parlant d'un tema de rerafons que era, diguem-ne, posició sociopolítica o sociolaboral.

Però era un moment en què el sindicat també reclamava... imagina't, el sindicat llavors era un movimiento, era un moviment que... justament la discussió era així, estructurar-nos com a sindicat, encorsatàvem massa la cosa. Llavors si es reclamava al sindicat tant com a moviment sociopolític: tenia que tindre en compte, si també es defenia sobre temes com l'estatut d'autonomia, sobre el tema de la independència d'aquí, sobre dos-centes mil coses més, tenia que definir-se també si es donava valor polític. El problema és que no es definien perquè no es donava valor polític amb això. Llavors, bueno jo crec que en aquest sentit que fessin les jornades feministes també va ajudar en el sentit de tensió, no es cosa de quatre boges... és a dir/

E.- Lo de les jornades catalanes aquelles primeres...

Que van ser al 76. O sigui, jo crec que van ser coses també que van ajudar a donar valor polític al moviment feminista. Aleshores jo crec que a mesura que es va fent més visible, també... es allò de que tothom es influïm, no. O sea, el moviment sindical és una cosa, però depèn també que faci el moviment feminista el moviment sindical es més receptiu o menos. Llavors, per això nosaltres estàvem a les secretaries i també anàvem o també jo anava a la coordinadora feminista, que llavors en aquella època hi havia, i allà els explicava el que fèiem dintre del sindicat. Clar, llavors allà em deien: "Tu, doble militante, però estás loca... Bueno, perquè allà no em fan ni cas, els homes passen d'aquestes coses". Jo allà em sentia que em matxacaven perquè era doble militante perquè estava en el sindicato i a l'altra costat també, en que era feminista i que era... total...

E.- Si, el teu joc no terminava d'encaixar diguem-ne a la teva...

Contradictori, perquè intentava jo penso lligar les dues coses complicades i complexes. Que en aquella època jo penso que es va fer, vam fer bé d'intentar-ho. Jo crec que va ser una bona opció. Perquè era una miqueta opció de no separar i de no donar, de no deslligar...de dir el moviment feminista que té que ser autònom, però dintre del moviment sindical és molt important que hagi moltes dones que plantegin les mateixes coses... bueno, les mateixes: plantegin coses vinculades al que representa les reivindicacions de la

situació de les dones. Llavors jo penso que es va fer bé, aviem, almenys la voluntat era de, era adequada, es podia fer millor o pitjor, jo crec, per exemple dintre del sindicat a la llarga jo crec que això no es va... en la mesura que jo era del MC, no era de la majoria, pues jo crec que moltes coses s'haguessin pogut acceptar i perquè jo era del MC, pues miraven més reticentment... és a dir, una altra cosa és quina és l'antítesi que inconvenient a tingut el fet d'haver sigut una minoria i que coincidís amb mi dues coses, que sigui de la minoria política i que sigui dona, llavors podria tindre inconvenients, no. I vantatges també, perquè sinó possiblement no hi hagués estat, si no hagués sigut del MC pues possiblement no hi hagués estat pues perquè no s'ho haguessin ni plantejar que tenia que haver-hi una minoria.

E.- En quan al tema de la participació crec que fora interessant... aprofitem, tant la valoració d'aquell moment si va ser el tema peliagut a la hora de... quan tu anaves a la direcció del sindicat, a la secretaria on estaves, si aquest era el tema més dur de tractar i després la teva valoració que podent fer al final, ¿però d'aquest moment la valoració, de com ha evolucionat fins el moment que tu vas marxar del sindicat i tal?

Bueno, ho fent després això, no. Però el tema de l'estructura va ser molt polèmic, sobretot si podrien vindre homes o no, a les reunions de la secretaria. Clar, nosaltres lo que volíem dir era, aviem, no era un problema de vetar que allí una persona del gènere masculí, dèiem que era més còmode, que les dones ens expressàvem més bé si es tenia en compte la seves... perquè que passava que quan convocàvem i encara convocàvem aquí al Vertical, les primers convocatòries de la secretaria me'n recordo, les dones venien amb els seus companys, con su marido, con su no sé cuantos, llavors clar, no era un problema de si el tio podia entrar o no, era un problema de que aquella persona no parlava per boca d'ella sola, llavors els companys "No, porque a mi mujer le pasa..." Por favor, dejala que ya es mayorcita, no. Aleshores es clar, això per un costat, alguna gent va plantejar: "Bueno, pues el responsable de la secretaria també podria ser un tio, per què no?", i li dèiem: "Escolta, primero hay que vivirlo, para entender las cosas aquí que vivirlas, llavors d'entre un tio o una tia escolliria una tia". I va ser, va ser polèmica la discussió. Jo crec que al final no va haver-hi cap definició explícita d'obligatoriament tiene que ser una dona a la secretaria, era obvio, es d'aquelles coses que són obvies que té que ser-ho. Bueno, jo aquestes coses al final deia: "No ho diguem explícitament, però la realitat és que s'ha de ser així.

E.- I fèieu les reunions al Sindicat Vertical mateix?

Bueno, això és que encara... clar, jo es que a mi se me'n barregen, jo no me'n recordo ja quan ens vam anar d'aquest local i vam anar-nos als locals que van obrir de Comissions, que jo recordo el local de Comissions de Bailen...

E.- Entre el 76... el període que estàs dient: 76-77 va haver-hi...

Sí, va ser primer el període de dispersió per dir-lo d'alguna manera, de creació fora del Vertical, perquè primer només ens veien o en plan clandestino o dintre del Vertical. Després vam començar els petits xiringuitos, el del carrer Hospital, el de carrer Bailen, els despatxos dels advocats laboralistes... i després ja ens vam anar allà al carrer Padilla.

E.- Padilla, Meridiana, i de Meridiana a la CONC

I de Meridiana a la CONC.

E.- Va haver-hi ja una centralització...

Els últims anys, bueno... quan estàvem semivertical, les reunions de la secretaria de la dona, van començar a convocar-les...

E.- I la gent d'aquí... o no, passava desapercbut.

No sé, un lio, jo tampoc em recordo (riu). No me acuerdo que pasaba pero me acuerdo... bueno, és que va haver-hi una època que ens permetien utilitzar la sala. Si la demanaves... no no, època final diguessin/

E.- Però el tema era aquest i no posaven cap pega en principi.

No no , no no, bueno, ells tampoc podien posar, no.

E.- Una pregunta que també arran del que has comentat, el fet aquest de que l'home que anava amb la seva dona a les reunions i tal i deia: "No és que ella li passa això", clar això, es diguem-ne una doble reflexió, una per una banda ell, el que diu això i tal, "escolta, deixa que parli ella", però clar, la vostra actitud davant les dones que deixaven que el seu company o el seu marit parlessin...

Complicat oi?, jo crec... anar aprenent sobre la marxa, perquè jo crec que és d'aquelles coses que dius "Mare meva!", una cosa és lo que tu creus, una altra és amb la gent que et vas trobant i el nivell de les dones que et trobes. Llavors jo crec... en aquest sentit que et dic època d'aprenentatge, d'aprenentatge de relació personal amb la gent, de vista, de dir: "Aquesta va per a qui, pues se lo dices más suavemente". No sé, jo crec el sindicat i el fer política i tot el treball de tot aquest temps, és una escola fonamental de psicologia jo penso, d'aprendre... des d'aprendre en quin context estàs, quines xerradetes dones, quan et crida la gent de fora, no sé... captar, aprendre una miqueta, no. Llavors, "pues mira compañeras es por aquí es por allá...", ... llavors a una altra que la veies més espabilada deies... Bueno, jo crec que vas aprenent, no sé...

E.- però això va ser un període, a veure, en el sentit de que tu vas... aquest primer moment, vas trobar aquesta situació real de dones, això al llarg dels tres o quatre anys de... bueno, fins que tu vas estar a la secretaria de la dona i tal, va haver-hi un canvi notable o...

Home, el canvi va ser jo crec que les dones, o sigui que les dones activistes sindicals, de les dones que es bellugaven sindicalment va haver-hi una divisió, un sector de dones eren pro secretaria de la dona i les altres eren "aquí no se hable de nada que me discrimine". Perquè clar, jo la sensació que vaig tindre a... si et dedicaves a la secretaria de la dona era baixar categoria dintre del sindicat. Per exemple jo, líder del metall, em vaig guanyar l'autoritat a partir de, el reconeixement de la gent vull dir, a partir de que havia demostrat que havia jugat un paper sobretot en el conveni del metall i amb la gent del metall i amb la gent de la meua empresa. Que jo em dediqué a la secretaria de la dona era com una cosa poc important.

E.- Des del punt de vista sindical, no?

Sí, clar, em trobava a les companyes "Y ha eso te dedicas, pues oye, tú podrias hacer algo en la federación y en el no sé cuantos...". I deies: "Escolta'm, a mi em sembla que és important". Llavors jo crec que per moltes dones sindicalistes dedicar-se a la secretaria representava perdre valor davant dels seus companys, llavors moltes dones van dir que este tema ni tocarlo. Altres jo crec que eren favorables i van anar agafar responsabilitats i altres eren favorables però elles no s'hi ficaven, llavors quan fèiem una reunió venien, donaven un cop de mà... hi havia com diversitat de, de... bueno, d'actituds de diverses dones, diversitat d'actituds. Però jo penso que durant molt de temps va ser valorat... jo vaig viure-ho com que era valorat com trabajo... un treball secundari. Quan resulta que era un treball que estava tot per fer, jo crec que era una sensació, de que esto... si el sindicat estava per fer, això estava per inventar. Perquè a més a més no trobaves tampoc massa referents a fora, perquè llavors era l'època de que de tant en tant fèiem trobades amb les italianes, amb la gent de... amb gent de França, trobades d'aquestes internacionals... allò que deies, a veure com s'ho tenen muntat. I la gent no es tenia tant clarament muntat, jo crec que va ser un experiment molt nostre, el d'aquí, el que era la secretaria. En relació a... tindre una bona relació de les secretàries de la dona amb la unió feminista va ser una cosa molt especial del nostre país.

E.- O sigui, a Itàlia i França...

Absolutament tancat, absolutament trencat, o sigui no hi havia, no hi connexió, no hi ha relació. Llavors jo penso que era una experiència molt interessant la nostre també, vull dir que...

E.- T'atreveixes a dir o a afirmar, que aquesta gent per exemple, les companyes d'Itàlia i França i tal, van d'alguna forma tenir un referent i després aplicar alguna cosa o no?

No no, no perquè jo crec que han tingut sempre molt poc valor. Jo penso que no per d'altres coses, jo crec que per a la gent francesa i pels italians en general, sigui en el món sindical o sigui en el món feminista, (mig rient) jo crec que l'experiència del nostre país és una (riu) sí, es valora poc. Jo crec que somos...

E.- Un altre món.

No, i que a més a més començàvem a fer coses quan elles ja portaven pues no sé, estaven en una altra etapa. Llavors és veritat que... jo crec que el fet d'haver estat durant molts anys sota el franquisme va marcar que teníem que abordar-lo una miqueta tot de nou i que això tenia ventatges i tenia inconvenients.

Pues això una miqueta el que te que veure amb el feminisme, amb la secretaria de la dona, i per a mi el que m'obra també llavòrens com un altra camp d'activitat, que és el món, pues això, de participar en les reivindicacions de les dones. Pues que reclamàvem el dret de l'avortament, reclamàvem que sortissin les dones de la presó, o que reclamàvem la llei del divorci, que es pugui la gent divorciar, bueno, coses molt elementals, o que... lo de la pàtria potestat, que fos compartida... Per a mi, per exemple, me'n recordo aquelles manifestacions de jo sóc adúltera...

E.- Sí, lo de l'adulteri.

Home clar, és que eren coses... és que partíem d'una base que aquest país que jo crec que no sabem molt bé fins a on hem arribat. Encara teníem... fins a l'any 75 va haver-hi la dote, allò de que pagaven a les dones per... allò, necessitaves el permís del tio per treballar. Jo penso que moltes coses que van partir de... que partien de molt... llavòrens estava també en el moviment feminista tot per fer, llavors per nassos vam tindre que dedicar-nos també, jo que tenia vinculs amb el que va ser la coordinadora feminista i amb... encara que treballava jo només en el treball sindical, em sentia part també de dir, de discutir: I quin tipus de divorci volem, i quin tipus de llei d'avortament volem... tot això era discutit a tot arreu, és com la sensació d'haver passat un període en què es tenia que discutir tot. Llavors, clar, jo no donava abasto, o sea, una cosa, la otra, la otra... No donàvem a bast. Però al mateix temps tinc una sensació... dels records, que ara parlava amb la Maria Eugènia Valls, que ens hem trobat, que els records, potser queda també lo positiu, que recordo en aquest sentit molt més lo positiu, el que per a mi va representar de riquesa i de, i de vitalitat i d'entusiasme, tot aquest període que bueno, que lo negatiu, possiblement m'he oblidat de moltíssimes coses que ni recordo ni vull recordar (somriu).

E.- Una cosa si vols per tancar, per tancar en part el tema sindical, és que has parlat de la coordinadora d'aquí, de la coordinadora estatal i tot això/

Coordinadora del sindicat?

E.- Sí, de la coordinadora abans de que es constituís en CONC, en un sindicat i tal, i de la coordinadora estatal de comissions, que tu anaves a Madrid a les reunions i tal, una mica relata quin recordes tu, la relació tant amb els companys d'aquí, com amb els companys de Madrid.

Amb els d'aquí era com conèixer... jo la sensació comuna en aquí i allà era obrir la boca, badar, en el sentit de conèixer gent, com històrica, de veure aquest (fluixet).

E.- Per exemple un...

Jo que sé... aquell del tèxtil, el Prats.

E.- L'Agustí Prats.

L'Agustí Prats, o López Bulla, el Paco Frutos, el Rodríguez Rovira... bueno, el Rozas...

E.- El Cipri també?

A Cipriano també el vaig conèixer... bueno, era... primer començar a conèixer i allò de dir: "bien que tal i qual" i després allò veure... no sé, bastant, veure també la part del que representava el aparato, no. I d'aparato de transmissió del PC. Llavors, jo això em pesava molt, posava una barrera, de poca relació amb ells com a persones, vull dir, poc tracte, i després molt veure'ls com representants del PSUC en el sindicat, perquè jo veia que era gent, molts d'ells eren gent molt especialitzada, molt poc vinculats a llocs de treball. No sé, aviem, el Frutos feia segles que no havia vist una empresa, López Bulla ni te lo digo, el Cipri no te lo cuento, o sea, jo tenia la sensació de que era gent molt d'aparato. Clar, jo en aquella època venia de currar, levantar-me a las cinco de la mañana, no sé cuantos... clar, jo deia, jo des d'aquest punt de vista em sentia molt més legitimada, no, que ells en el sentit... Llavors deia: "Bueno, estos son los profesionales del, del dalloneses". I en aquest sentit no recordo amb molt carinyo, eh, recordo més el paper d'aparato. I a Madrid, ¡clar home!, veure al Camacho, al Ariza, al Sartorius, todos todos...

E.- I aquests també tenies la mateixa relació, aquesta que establies de dir, professionals del PC... T'ho dic perquè en el fons el Camacho no treballava, el Ariza ni te digo...

No no, és que això era en comú. No no, ho dic que per a mi això era en comú. Una miqueta una certa decepció. Clar, jo era molt jove i era... todo lo tenía muy idealizado. Però una certa decepció de dir, aviem, aquí, això és aparato –per dir-lo d'alguna manera-, i aquest són els que decideixen lo que quieren los trabajodes, que estos ni saben lo que son los trabajadores” O sea, és aquella sensació de dir “Mare de Déu, com es construeixen...” Bueno, després quan vam passar lo del PSOE, entonces todavia me quedé más parada, però és allò de dir, com es construeixen els líders per dir-lo d'alguna manera, vull dir, és evident que en un moment determinat la gent ha estat vinculada a lo que ha sigut el treball sindical, però després ha sigut l'aparato qui ha mantingut i qui ha fet que aquest... és allò de dir-li a la gent: “este es vuestro líder, aquí a la asamblea vienen y os hablan”. Bueno, si ho aconseguix, ho fa bé, no sé que no sé quantos, en aquest sentit una certa decepció.

E.- En aquells moments ja? O això...

No no, en aquells moments, una certa... de dir: “Hòstia, aquí en el fondo són la gent de l'altra, d'un partit, d'un altra partit... ----- perquè quieren que estem discutint, però llavors aquí la gent on està lo que de veritat, els interessos de la gent, on t'estan? Vull dir, una certa... allò, que feien tots de mediadors, a tos se'ns omplia la boca “Perquè els treballadors el que volen... Perquè en nom de la classe obrera i en nombre de los trabajadores...” I jo tenia aquella sensació de que...

E.- De que la representa...

De que no era massa... si jo veia ja a la meva empresa els conflictes, bueno, el que ja vam parlar l'altra dia, què era l'assemblea, què ----- una miqueta algú que tirava, llavors dèiem que tot això de la -----, a veure, a mi se'm posa molt en dubte i després a lo llarg de la meva vida se m'ha seguit posant en dubte la democràcia aquesta de representació que se.... inclús en el cas de que hagi vot, etc. Vull dir que... s'allunya molt del que es la quotidianitat de la gent.

E.- El que passa és que... una pregunta, tu a la fàbrica, em sembla que vas comentar-lo també, per una banda era aquesta situació que tu deies, bueno, representant entre cometes, no.

És el mateix.

E.- és a dir, l'Assemblea decidia això, en funció de lo que vosaltres...

Però almenos encara es veia... es com ----- (riu)

E.- No, ho duc perquè parles del plano una mica del líder, però després m'agradaria que valoressis de la teva empresa, la realitat de la teva empresa, l'actitud de la gent, que em sembla que en algun moment vas dir alguna cosa, que la gent també volia allò de “voto i me lo arreglas”, la realitat en la teva empresa era molt així...

Sí, sí, però quan és conscient, quan ets conscients és una miqueta durillo, perquè llavors tu et fas una pel·lícula... jo la pel·lícula que tenia es la revolució, cambio radical de la societat, aquí tothom participa, bueno, lo ideal. Llavors és allò, com que vas notant que això no és això, és a dir, ni la gent tiene, ni está tan alienada porque, no es aquello que sea buena y resulta que no pueden... no, a veure, aquí tothom va als seus interessos, la gent és molt còmoda, va a la seva, si t'hi fiques bueno pues t'hi fiques perquè t'apassiones i t'hi fiquis, però després no passis factures a ningú pues perquè t'has ficat perquè t'ha donat la gana. Llavors, no sé, jo en concret el sentiment una miqueta que tu em preguntaves sobre aquest personatges, és un sentiment contradictori. Per un altra costat també de reconeixement de valentia, de jugar un paper determinat, eh cuidado, vull dir, jo crec que tampoc és senzill posar-te al front de res. Però a diferència per exemple del moviment feminista que jo crec que a la política es fa d'una altra manera i estic convençuda que la fem d'altra manera, jo crec que l'arrogància, el convenciment de que s'està fent bé les coses, l'actitud una miqueta de listos de la pel·lícula, jo crec que es té molt menos. Jo penso que es nota una diferència, es nota una diferència molt gran entre un lloc i un altra. No és perquè la gent no tingui dret a tindre idees, tothom té dret a tindre idees, però la sensació d'escoltar-nos com una mica més, no sé.. jo crec que es notava. Clar, imagino que això t'ho dic ara, ara, en aquest moment jo la sensació que tinc és d'una comunicació gran amb un sector de gent.

E.- En el fons, quan dius això que -----, a mi, potser estigui equivocat, és com si fossin companys però adversaris, seria aquesta la definició...?

Es barreja les dues coses. Perquè al mateix temps tots estàvem, tots érem en contra de, y cómo plantear esto, y cómo plantear lo otro. No te digo després ja quan van vindre els pactes de la Moncloa que llavors ja va ser... Llavors van vindre llavòrens determinat, determinades batalles dintre del sindicat, tot lo d'adversaris va pesar molt més... en aquest període jo crec que era un període de coneixe'ns, de tal i qual, de discutir i encara poder discutir si ens constituïem com a sindicat, si no, convocar vaga general, no convocar vaga general, quin paper tenia que tindre el moviment obrer /

[FI DE LA CARA B, CINTA 4]

E.- Ara, si et sembla bé comencem a parlar dels dos temes fonamentals del sindicat, que has dit tu, que és per una banda la constitució del sindicat, deixa d'ésser moviment sociopolític i després els pactes de la Moncloa, i acabem així la decada dels 70.

A veure, jo en aquest moments no recordo massa aquest primer debat d'ela constitució del sindicat. Recordo quins arguments discutíem, com anava... no recordo que hi hagués un gran enfrontament, o sigui, penso que tots donàvem bastant per sentat que teníem constituir-nos en un sindicat, vull dir que, que estàvem una miqueta determinats, si de cas la discussio era quines diferenciacions marcàvem a l'hora de constituir-nos com a sindicat, perquè quedés com un sindicat diferent, menys, que tingues menys com a referent els sindicats europeus que ja estaven molt burocratitzats, etc., etc. Jo crec que el gran debat una miqueta era aquest, vull dir: la forma de constituir-nos com a sindicat, pues la forma de fer eleccions a dintre del sindicat, la forma de relacionar-nos amb les empreses, les pròpies... de com teníem que funcionar, bueno, jo no recordo massa aquesta discussió, la veritat es que no...

E.- No recordes tot el tema aquest de l'enfrontament que l'Isidiro Boix va dir una vegada guanyades les eleccions del 75, el sindicat vertical que estava ocupat i el Sindicat Unitari... tot això tu ho recordes de lluny, no es...

Jo, no sé perquè no recordo...

E.- Vol dir que no vas trobar-ho...

No, jo penso que donàvem bastant per sentat que teníem que anar a parar a la constitució del sindicat i trencar definitivament amb el Vertical, vull dir, es que jo crec que amb això coincidíem bastants. Els que no coincidien era la gent del PT o així, pero llavòrens es va muntar..., es veritat que es va muntar/

E.- Sí, -----, el CSUT i LSU

I LSU això, llavòrens era la gent del PY i de la ORT que es van muntar, que tenien una altra posició. Jo crec que... bueno, almenys jo i també en aquest sentit la gent del MC, coincidíem bastant en que teníem que anar a parar a la ----- com a sindicat, vull dir, no era tant la discussió

E.- Era minoritaria l'altra posició, la teva percepció que tens, es que era minoritari?

Sí, era absolutament minoritari, i jo vaja, no recordo massa, no sé perquè tota aquesta discussió. I després l'altra discussió... en el fons era la participació, no era només els pactes de la Moncloa, era una miqueta el paper que tenia que tindre el moviment obrer en la transició, en la transició política. Front al gobver de la UVD, i front al intent de.. bueno, lo que va ser la transició política. Llavors aquí jo crec que s'ñi que hi havia una discussió, una absoluta manera de veure les coses. Recordo enfrontaments molts clars, per exemple en el tema de la bandera espanyola, en el sentit de que.. a mi em va fer mal als ulls immens que en el primer congres del sindicat tuiéramos allí en el fondo la bandera española, vaig pensar "por favor, o sea más papistas que el Papa".

E.- Això a Madrid, no?

Això a Madrid, i aquei no ho recordo. Pero a Madrid es lo que recordo com allò que dius : "madre de mi vida"... Allò, actituds d'aquelles... va ser l'època del Carrillo, aque va fer aquelles declaracions tan... bueno, és que era tant vergonyós allò, que llavors em començava a fer vergonya les Comissions, perquè era com si nosaltres tinguessin que tindre el paper el que més donguessin per fer una transició que en el fons tampoc beneficiaria a la classe treballadora. Llavors jo crec que aquí hi havia, no comprenia... No comprenia i vaja,

segueixo sense comprendre o penso que vam fer el primo de la manera miserable, jugant un paper com el que es va jugar... per exemple en el tema del terrorisme, a veure, tindre que anar a donar com es va plantejar, tant a la CONC com a nivel confederal que cada vegada que hi havia un atemptat s'anés a donar el pesam o s'anés a veure als, als cuartels de la Guardia Civil i tal... saps allò que dius, a veure, jo puc estar en contra de que es faci aquesta cosa, pero el que sembla absurd es tindre que jugar el paper, de a més a més irles a besar los pies. Pensar o acceptar que verdaderament ells són uns ----.

E.- Perquè en aquell moment per exemple sobre el tema de ETA i tot això, hi havia una...

Absoluta discrepància, absoluta discrepància. Jo crec que, respecte el tema del terrorisme sempre ha sigut un tema que dintre del sindicat, per a mi, igual que en el PC, es un problema polític, jo crec que es va tindre una visió en sembla absolutament equivocada. Jo recordo una discussió tristíssima dintre del sindicat, bueno potser va ser mes tard dels 70, respecte al tema del cas Escala, quan va haver-hi l'atemptat del cas escala, que crec que és allò de com vol, com... em recordo que em vaig posar a plorar al mig de la reunió i això era poc habitual perquè bueno, a mi me da por llorar i l'altre gent pues resulta que li dona per donar un cop de braç, pero a veure, jo defensava de que a la gent de la CNT no se la podia culpabilitzar per això etc., etc., llavors era com donar la volta a la cosa i fer-te veure una miqueta com que tu estaves d'acord amb que haguessin mort els dos treballadors que van morir i que estaven a dintre... ostia que no es aquesta la discussió, vull dir que la discussió és una altra. Llavors era una miqueta com tot portar-ho a l'extrem. Aleshores jo crec que no es matisa gens determinades coses. Llavors jo crec que/

E.- Però en el tema en concret, tu recordes per exemple en el secretariat que hi havia una discussió clara denuncia d'ETA per una banda/

Absolutamente y punto, se ha acabado, y así de claro.

E.- I per l'altra banda la minoria, per exemple tu eres de la minoria, que hi havia respecte a ETA, que...

A veure, jo puc estar en contra de determinats, de determinats atemptats d'ETA, perquè resulta que... jo que sé, si fan massivament mal a no sé qui o no sé quants, jo estic absolutament en contra, pero aviem, un moment en que cada dos per tres a dintre de l'aparat de l'Estat estaven encara els mateixos feixistes, llavors bueno pues jo ho sento molt pero si a un General el mataven tampoc patia tant, no sé, puc pensar que és el metodo mes adequat o menos, pero tampoc es que em pugui sentir donant el vist i plau de dir que molt bé, pues neteja dels cossos que hi ha dintre de l'aparell de l'Estat, que aquest exèrcit és un exèrcit plagat de feixistes, llavors com podem pensar que aquestes persones ens defensaran. Es que jo no comprenia això, llavors jo crec... en determinats temes polítics estàvem molt enfrontats dintre del sindicat, llavors cada vegada que parlava a mi m'agafava un mal d'estomac que em moria, perquè sabia que jo iba a dir una cosa pero los demás iban a dir lo contrario, i aquella sensació de minoria, no, es aquella sensació de... a més a més com de culpabilitzar-te, llavors una miqueta més i casi et culpabilitzaven de que s'hagués fet l'atemptat, jo deia "escolta'm que jo no he fotut res" (riu), pero almenys deixa'm una llibertat ideològica de poguer pensar que en aquest cas pues resulta que es un país en que o netejem això o això ens quedarà i seran els que guardin la constitució i els que guardin tot allò, resulta que seran tota la colla de feixistes que en el fondo no s'han anat. Bueno, i així ha ido después.

E.- I també una certa simpatia amb el fet de que ETA fos un moviment nacionalista i tal, hi havia...

Bueno, clar, això també, jo crec que... després en parlem, pero per exemple jo estava al MC, el MC era bàsicament gent vinguda d'Euskadi. Jo penso que de mantenir una relació molt especial amb gent vinguda d'Euskadi.

E.- Després en parlem.

I después, amb aquell dels pactes de la Moncloa, pues bueno, va ser... Llavors jo ja estava en el secretariat confederal, estava... sí, a l'executiva confederal estava. Aleshores/

E.- D'aquí de Catalunya vols dir?

De Catalunya i de l'Estat.

E.- Ah, i de l'Estat també.

Jo vaig estar a l'executiva confederal, però, a l'executiva confederal, no era el Secretariat. Estava al Secretariat de la CONC, a l'executiva de la CONC. I a nivell estatal vaig estar durant quatre anys en el Secretariat confederal, però en l'Executiva confederal. Doncs cada quinze dies tenia que anar a Madrid etc., etc., i allà, allà vaig agafar tot el període de discussió dels pactes de la Moncloa. Evidentment va ser horrorós, o sea, jo era profunda minoria.

E.- ¿Porque tú de Cataluña ibas sola?

No no, anàvem més gent de Catalunya.

E.- A l'Executiva dic.

Sí, a l'Executiva anava el López Bulla...

[INICI DE LA CINTA 6 CARA A]

E.- Perquè tu de Catalunya ibas sola?

No, no. anava amb més gent d'aquí

E.- A l'Executiva

Sí a l'Executiva anava el López Bulla, el /

E.- No del, del diguem del MC o de----

Del MC a nivell de l'estat estava jo sola i un company amic del País Valencià que pobre encara tenia més por que jo i participava menys. Vull dir que em vaig sentir molt sola...En aquella estatal i llavors pues allà clar tu imaginate discutiendo los Pactos de la Moncloa horrorós va ser perquè el Camacho va ser tan cruel! O sea que ...després el Camacho, l'Ariza, el Sartorius... o sea eren com...Era com una apisonadora qualsevol cosa que deies..Jo per exemple l'aplicació dels Pactes de la Moncloa a la meua empresa o lo de la masa salarial...Era tan evident que allò era una matxacada per la gent ! O sea concreta ja no des del punt de vista només polític del que podia representar anar i ...sino concretament va ser una òstia.Llavors va ser horrorosa. Horrorosa no va ser dictatorial total. O sea esto es así y pasa por aquí y aquí a tragar todo el mundo disciplina y si hi havia algunes veus dintre del PC o dintre del PSUC que eren disonantes de seguida anaven a matxacar

E.- Tu recordaves que hi havia alguna veu?

Sí d'algunes persones que no eren tan, tan tant i llavors intentaven/

E.-Recordes alguna en concret?

No, no. Perquè clar s'estalviaven també molt de parlar amb tu perquè tu eres del otro lao. Però sabies que hi havia gent que després a sote vocce pues no sé ...Pues éste ha comentado esto a no sé dónde

E.- Va arribar més enllà del que eren famílies polítiques dintre del sindicat respecte al Pacte de la Moncloa és a dir gent del PSUC que també podien estar en contra tot i ser del PSUC o no?

Allà jo crec que durant els debats dels Pactes el ser crítics amb els Pactes de la Moncloa va vindre després durante los debates de los Pactos aquí tot Déu va passar però!!!!!!!!!!!!!! Jo no sé dintre del PSUC què discutien però que des de luego dintre el sindicat això era una, això era una...Bueno pues una disciplina absoluta això és evident.

E.- I tu vas tenir que anar a alguna empresa o algun lloc a explicar el Pacte?

No home! No em deixaven! Home és que clar els que eren minoria no te dejaban ir a los sitios [riu]

E.- No ho dic perquè algunes entrevistes han dit que bueno que ells estaven en contra però que per disciplina havien d'anar a explicar-ho sabent que no estaven d'acord amb els pactes.

Jo en aquest sentit estava còmode perquè clar si estava en contra pues és evident que no em podien demanar que anés a explicar res enlloc.

E.- O sigui no vas /

Abans a l'Executiva de la CONC estava amb el Rafel durant un període vam coincidir el Rafel i jo estàvem/

E.- El Rafael Gisbert /

El Rafael Gisbert estàvem els dos a l'Executiva durant un període i en canvi a nivell confederal no estava jo sola. Bueno total que va ser un període jo penso molt, molt enriquidor i molt canviant des del 71 fins el anys 70 per així dir-ho. Molt canviant a nivell del sindicat vam començar que pràcticament les Comissions Obreres no sabíem ni on estàvem i al final pues era sindical total i además comprometidos con el orden establecido! ¡Tot el debat de la Constitució també va ser un bon debat! El debat de l'Estatut també va ser molt llarg

E.- De l'Estatut dels treballadors què recordes

Ah sí recordo que ens vam anar a tancar, ens vam anar a encadenar diversa gent del MC a nivell de l'Estat ens vam encadenar al voltant del Palacio de Congressos que --- perquè pensàvem que era curt nosaltres i llavors pensàvem que teníem moltes limitacions. Ens van detindre i ens van tindre un parell de dies allà a la Comissaria a Madrid

E.- I aquí vas tenir debat diguem-ne dintre del Secretariat /

Aquí també molta discussió

E.- Dintre del Secretariat i l'Executiva/

Sí, sí/

E.- Perquè vosaltres defensàveu concretament més.../

¡Tu crees que ahora yo! [riu] Jo recordo que la valoració global és que quedava curt i que es podia anar més enllà. I en el fons l'Estatut dels Treballadors era una concessió més ..No és que el que hi hagués estigués malament . La discussió és si amb allò sol ens conformàvem. Vull dir que la discussió és aquesta. Jo penso que en aquest sentit segur que el --- es recorda més aquestes coses vull dir jo la ---- de la memòria de dir bueno pues era una miqueta tota una actitud política a lo llarg d'això.

E.- Per exemple la creació del Comité que va una mica lligat al Comité d'empresa no? La figura aquesta que no existia tal. Tu recordes algun..?Què recordes d'això? Perquè va haver-hi una oposició d'UGT respecte la creació d'un Comité no? Aquí es planteja un comité com un òrgan unitari del conjunt de/

Ah sí a l'empresa vam tindre molta polèmica perquè un sector de gent/

E.- Què recordes d'això?

...estaven en contra dintre de l'empresa/

E.-Del Comité?

.Jo recolzava lo del Comité. Molt. O sea. Jo crec que estava absolutament ...vaja em semblaven òrgans unitaris també per la influència dels italians en aquella època i em semblava una idea positiva vull dir que molt bé de /

E.- I a l'empresa tu recordes/

I a l'empresa recordo polèmica. Polèmica amb l'altra gent que llavors clar...Llavors es va anar configurant gent...Perquè primer semblava que tota la gent que es movia era gent de Comissions. Llavors en aquests...la 2na, 5na, bueno els últims 5 anys i dins els anys 70 quan van començar a aparèixer més el PSOE més una miqueta més públicament i els referents socialistes etc...es va començar a notar que hi havia gent que era d'UGT i ----Llavors jo sí que recordo com la sensació de de dir: òstia! com molta gent que no estava en res de cop s'ha fet d'UGT.Llavors era fer-se d'UGT per no ser tant llançats que era ser de Comissions

E.- Era més moderat/

Moltíssim més moderat. Més moderat no! Moltíssim més moderat! Molt! I de plantejament jo crec molt més burocratitzats encara que el sindicat. Però molt més! Molt més tipus alemán per dir-ho d'alguna manera. Molt més groc o més ...Per exemple tota aquesta discussió de les seccions sindicals front els comités jo crec que no agafava en res de lo positiu que havia tingut tot el moviment assembleari italià, francès, etc....Aleshores jo crec que en aquells moments la creació d'UGT es fa en contra. Es fa una miqueta recollint la...A diferència d'avui que jo crec que avui no és tan això! Avui jo crec que avui la gent està afiliada en un lloc o en un altre possiblement per altres raons en aquell moment de la Constitució jo vaig viure-ho també en a la meua empresa, la gent que s'afiliava a UGT era un tipus de gent. Era més moderat, gent més moderada, més tranquil·la, que volia tindre un aixopluc també i que Comissions considerava que no donava l'aixopluc perquè en el fons se li demanava que actués o que fes o que.../

E.- Un compromís no?

Un compromís! Llavors UGT permetia una miqueta com una altra cosa.

E.- Aquell grup de gent que vas dir tu que eren la gent dirigent anterior i tal va caure , bueno va caure, va , va decantar-se per UGT?

Sí.

E.- Vale/

Un sector. I a més a més del PSOE. Vull dir que es van fer del PSOE etc...Clar jo és d'aquelles coses que se'm feien difícils d'entendre no? com la gent i els del Felipe tots aquests quan va començar el congrés, aquell congrés que va renunciar al marxisme etc...Va ser curiós el, el fer visible una corrent de gent que després bueno quan ja van vindre les eleccions encara em vaig quedar més parada. La òstia sí que fue más fuerte...La óstia va ser considerable ! De pensar que tenia que veure l'actitud de la gent que es movia, que lluitava per les coses i lo que després era, la gent votava. Jo crec que aquest va ser un altre pal d'aquells grossos! Tragar-los i acceptar-los costa casi tota la vida

E.- Dos preguntes de fets concrets, el record que tens: primer l'assemblea general de Comissions a nivell de la Coordinadora general que es va fer el juliol del 76 a l'Hospitalet. Allò que es diu el Congrés zero i tal...Què recordes?

Molta calor! [riuen] Però que a més molta calor! I baralles amb la gent del CSUD, de la CSUD, bueno de la -- -- de la ----discussió que va haver-hi d'alguna manera oberta amb aquesta gent. Jo estava content-, em va donar la sensació d'estar contenta, de que l'assemblea...Tinc un bon record de l'Assemblea. Tinc un record de bueno de molta gent de molta discussió. Una cosa molt assembleària /

E.- De que era il·legal/

Era semi. No, no era semi. Però al mateix temps bueno que la polèmica havia sigut amb aquests i es constitueixen que aquests que no que es tenia que mantindre aquesta altra història i bueno jo crec que nosaltres o la sensació que tenia és que també vam poder parlar, vull dir de poder plantejar pues també quin tipus de sindicat constituir i com...Vaja no tinc mal record...Tinc bon record...O sea com com que era un pas una miqueta necessari de discussió col·lectiva sapiguent que bueno...Bon record en el sentit de que ---- tinc bon record d'atrevir-te, d'atrevir-me a parlar, tinc...Bueno això també va vinculat a/

E.- La primera intervenció davant de molta gent? O no? O j'havies...?

És que no sé...Quin any va ser?

E.- El 76? Va ser el juliol del 76..

No però jo crec que al Metall, aquí al Vertical i al Metall ja tenia ja ...en fi l'època d'anar aprenent a parlar. Sí, si va ser època de primer jo deia, jo abans de que mira és que quan fas política aprens a tot , tens que aprendre a enganxar cartells, a ---- , a fer de piquet...Aprens una pila de coses! És una fuente de inspiración que no vegis!

E.- Després lo dels advocats laboralistes d'Atocha. Quan va haver-hi/

Que la setmana anterior havíem estat reunits allà! És que jo quan em vaig enterar de lo d'Atocha...La setmana anterior havia hagut una reunió a nivell estatal, a on havíem anat per discutir això del sindicato i no sé què i vam fer-ho allà a Atocha. Llavors el cap de setmana m'entero que ...

E.- Els assassinen/

...òstia i em va....Espera em sembla que [es talla la gravació] Em sembla que quan lo dels advocats d'Atocha tinc una sensació de contradicció interna de ràbia, de lo cruels que podien ser els fatxes i lo massa bons que estaven sent el PC. Massa bons! Massa confiadors....O sea és allò de dir: però no veieu burros que esteu jugant amb la gent , vull dir que els feixistes són feixistes...I fan això. O sea inclús recordo que seguint com havien anat les manifestacions i tal una consigna que hi havia: "Manifestaciones silenciosas" ..Jo deia és que no comprenc, com no pots posar-te a denunciar amb un cas que tens tan clarament que a més a més han estat matxacante , que a més a més han matat a la gent que encara tinguis que demostrar que ets bona gent i "Manifestació silenciosa" bueno....! Jo recordo d'Atocha com l'exemple més palès de la mala política que des del meu punt de vista portava el PC en aquell moment

E.- Aquí en el sindicat la valoració que recordes que pugui...que es va donar al Secretariat...

No recordo. No recordo/

E.- No recordes exactament res.

Home, clar era una consternació absoluta. Vull dir jo penso que era una sensació de que ens havien tocat en l'ànima/

E.-Una proposta en aquets sentit que tu deies d'una resposta més contundent o més dura que tu o la gent de la minoria que fes/

Ah bueno que nosaltres proposéssim sí! Sí clar...! No, no és que jo tot això poder ni ho explico perquè ho dono per sentat. Però aviam dir coses era com...No sé...Parlaves...Bueno no sé! Era...acceptaves que hi havien com unes regles del joc on hi havia majoria i minoria. I tu dius pues no: enfront això pues s'hauria de fer una resposta al carrer, és una resposta activa,és una denúncia de que aquesta Transició com s'està portant, és que mentres no es netegi l'exèrcit i mentre no es detingui aquesta gent pues no són res...Pues això els hi semblava massa dur i els hi semblava massa extrem i els hi semblava massa radical i llavors bueno...el que passa és com que hi ha unes regles que dius bueno...Tu ets la minoria i dius això i la majoria diu altra. Ni es recollia enlloc /

E.-Però això per tu va ser un shock! Respecte a la teva diguem-ne activitat dintre de l'empresa, que era una altra història no? Perquè tu deies que buscaves més la conciliació tot i haver-hi discrepàncies aquest joc és propi d'una estructura del sindicat. No és...

És clar! Però és que dintre de l'empresa a mi em semblava que hi havia un joc...És que clar jo veig que el contexte és diferent. És a dir el contexte dins de l'empresa és: vulguis o no vulguis jo m'ho creia lo de representar els interessos dels treballadors...Jo que vols que et digui! Sí que pensava que teníem que buscar un marc determinat. Llavors ens podíem permetre discrepàncies però en lo bàsic teníem que coincidir o teníem que treballar conjuntament.A dintre de l'aparell del sindicat era com si la gran majoria que jo crec que eren més majoria...O sea eren...També estava sobrevalorat més del que era...Jo crec que hi

havia una quantitat de gent independent que feia coses i que com no tenia l'aixopluc de cap d'allò es va quedar sense poder jugar un paper però jo penso que es va tallar...O sigui l'inconvenient també de ...de tindre determinades estructures és que s'impedeix que gent que no s'arropi en un partit o en un altre es creen unes regles de joc d'una manera que si no estàs en un partit o en un altre et quedes sense canal vehicular per vincular-te diguéssim, no?. O depens de la simpatia que et tinguin: "bueno va en aquest el posem aquí o el posem allà" Doncs és ...es dóna o al menos es donava un tipus de..de confrontament excessivament de partits/

E.- Partidista/

I menos mal que hi havia partits vull dir perquè és que si no era "todo en plan mamotreto" vull dir....I en plan no mamotreto...en plan....bloc unificat ! Llavorens jo penso que tot això ens hauria de fer rumiar molt en contra dels moviments socials i com estem i llavors això què representa en quant a tallar portes d'altres idees i d'altre gent que no necessàriament ha de coincidir amb la ideologia de nosaltres o dels altres. Seria maco que n'aprenuéssim d'això.El que passa és que jo crec que la política encara no està canviant. La política segueix anant per... o sea per única via de fer pressió per dir-ho d'alguna manera els partits. I en aquest sentit hauríem d'aprendre altres coses de... per exemple dins el moviment feminista es parlava de lobby o coses en un altre sentit de buscar altres tipus de complicitat més àmplis que et permetin buscar aliances per temes que diguis: -"bueno en aquest tema ens posem d'acord" Bueno pues ens posem d'acord. Aquesta gent i l'altra. No sé jo no crec que en aquest sentit tindrien que rumiar més

E.- Així acabem una mica els anys 70. ---MC

Clar dins del MC jo ho he posat l'últim però per mi és evident que em va representar visceralment poder lo primer en el sentit de que és la meva plataforma de... és el meu primer compromís per dir-ho d'alguna manera l'agafo amb l'MC. O sigui llavorens és amb l'MC i amb una colla de gent molt...per lo que vaig explicar al començament per un rebuig al PSUC, i per un rebuig...bueno pues a d'altres maneres de pensar. En aquells moments la CNT tampoc m'agradava és més per dir aquesta gent no, l'altra tampoc i la gent que vaig conèixer de l'MC o per casualitat vaig conèixer em va semblar gent personalment molt íntegra i aleshores aquest va ser un element jo penso fonamental per decidir més que la política que portaven a mi em sembla eh! M'explico? Bueno vaig començar a militar, i vaig començar a debatre dintre per mi globalment em va representar trobar-me amb una gent que bàsicament venia escapada d'Euskadi, la primera gent que vaig connectar amb l'MC, venia escapada d'Euskadi, i estava a la clandestinitat/

E.- Això era a Santa Perpètua? Perdona que t'interrumpi/

Sí però la gent la vaig conèixer a Barcelona. Jo vivia a Santa Perpètua però la vaig conèixer a Barcelona. Eren a Barcelona, estaven treballant a Barcelona, per dir-ho d'alguna manera. Llavors van fer una mena de cèl·lula del moviment obrer, llavors bueno pues portàvem discussions...No sé...ens reuníem moltíssim i discutíem moltíssim això sí....Per diferents etapes i períodes vam passar i estava explicant que des del tema de..jo què sé la revolució si era del campo a la ciudad, de la ciudad al campo...l'època maoista, "después dejamos la época maoista, después el imperialismo americano"..bueno...Llavors discutir sobretot les crítiques al PC: pues lo del, lo del Carrillo i tots els seus plantejament de pacto por ...Com era allò?

E.- Pacto por la Democracia

I tal i qual...Molt crítics sempre amb la via oficial però al mateix temps també veient un treballar, jo crec que amb virtuts en el sentit de donar molta importància, molt treballar conjuntament amb altra gent ...De fugir bastant, de montar-te el propi xiringo per fer coses. Era un element positiu. Llavors jo crec que positiu tenia o com a referent important tenia no sé...Portava un tipus de vida molt austera, en aquest sentit, un tipus de vida molt compromesa, amb molta relació amb la gent. Poder sí possiblement estava una miqueta fora de la realitat, però fora de la realitat igual que estaven altres fora de la realitat, vull dir no "más que otros". Jo penso que era una miqueta la il·lusió de formar part d'una vanguardia que semblava que anaves a canviar el món radicalment. Llavorens la, la pròpia vida pues et va demostrant pues que les capacitats de canviar ----- són unes altres no. I en el fons posar en dubte el que ...o ser molt crítics amb el que havien sigut els partits o sea com reclamar ser hereus de la nova esquerra europea per dir-ho d'alguna manera de lo que sortia dels italians, els francesos, la gent troskista també...Bueno /

E.- Tens influències diverses d'aquest tipus?

Sí, sí perquè és una miqueta com reivindicar que el, el comunisme tradicional no anava enlloc, ni el comunime de la Unió Soviètica, ni el reformisme tampoc, ni el Berlinger tampoc, ni el l'estil italià tampoc, ni el/

E.- I el xinès tampoc en el fons?

No el xinès al començament sí després clar, bueno després clar després vam dir que... Llavors era una cosa molt canviant. Bueno és lletja la paraula secta però jo crec que tenia en comú el fet de poguer, en ser un un nucli de relativament petit, poder va haver-hi molt debat molta moguda, molta discussió i al mateix temps molt disciplinats, vull dir que si s'acordava una cosa pues es feia aquella cosa i molt activistes... Jo crec que bàsicament al menos un... el paper de ser activistes, d'estar molt presents en els llocs on hi havien... ens multiplicàvem! Llavors des de... Ja et deia l'altra dia totes les manifestaciones del mundo, todos los carteles del mundo, y todas las reuniones del mundo pues jo crec que les ----y más porque.... [riuen]. Però jo ho valoro com una època que la voluntat que hi havia era trencar, després una altra cosa és lo que va ser, però jo crec que la voluntat una miqueta que ens guiava era intentar fer un tipus de política que fos una miqueta diferent de la que deien tradicional, després ja veurem a la pràctica que no va ser així en totes les coses però per exemple, la el... el... com es diu? De quina manera per exemple, determinats temes nous entraven dintre del MC va ser moltíssim, molt positiu. Jo penso que hi havia "una mente" oberta en el sentit de ser molt crítics amb nosaltres mateixos i de poguer canviar de plantejaments. Per exemple, tot el tema del feminisme en el MC jo crec que en molt pocs anys va entrar però bufff por la puerta grande vale? Transbalsatn el conjunt de plantejaments polítics llavors jo crec que va ser un tipus d'organització que va ser una experiència. Va ser una mena d'experiència de laboratori molt interessant lo que representa. Lo que passa és que poder no vam posar enlloc altres coses: el tipus d'estructura, el paper de cadascú i les "relaciones humanas" que també es creen dintre de l'aparell però jo penso que hi havien bastantes coses positives, com això com ser oberts a determinats temes: al tema d'ecologia, al tema tot... tot una miqueta el que eren temes de noves maneres de fer.../

E.- D'heterodòxia per entendre's?

Això antiheterodoxos en molts aspectes. Poder/

E.- Antiortodoxes vols dir?

Antiortodoxos, antiortodoxos... Antiortodoxos en molts aspectes no? I això penso que tenia una... Al mateix temps jo penso que vaig conèixer moltíssima gent molt maca, molta... Jo crec que ha sigut per mi una font de contacte de gent no sé de gent molt sana... Bueno després poder no vam saber posar en dubte altres coses: la pròpia... Aquest rebuig a l'ortodòxia poder després poder no vam saber-ho portar el que va ser a plantejament de partit que després els anys 90 quan ja se'n va anar en orris tot jo crec que perquè per mi és una miqueta la conclusió final de dir: sí eren tan antiortodoxes en determinades coses també hi havia que ser-ho en la forma d'organització llavors el poc plantejament de partit per dir-ho d'alguna manera

E.- Tu estaries d'acord en alguna cosa que s'ha dit de vegades que era que partits com l'MC aquest tipus d'heterodòxia o antiortodòxia que el discurs estava com a crítica al partit polític tradicional en aquest cas el PSUC, el PSUC resulta que alhora de la pràctica en l'estructura i en el funcionament de relacions doncs representants de direcció, base i tal que en el fons no era tan diferent. Estàs d'acord amb aquesta reflexió?

Hi ha algo sí [els dos alhora] /

E.- Però explica/

No, no era/

E.- No era tan així?

Però jo de tot això me n'adono amb el tiempo clar/

E.- Sí, sí clar/

Això és una valoració que dius: a veure per mi militar en el MC va ser...Pues a veure... he estat una part importantíssima de la meua vida!...O sea m'he sentit molt ... I dintre del partit pue jo portava des de cèl·lules, el comités, els no sé què...Vull dir que no em vaig quedar a/

E.- En la base/

Portava estructura d'homes, no sé què...Vull dir que vaig tindre una actitud activa com a dirigent dintre d'allò. Vull dir que no és que nadie me engañara per dir-ho d'alguna manera, sino que és després quan veus que dius: " com he pogut jo estar vint i pico d'anys militant en el mateix partit", què ha passat vint anys d'estar dintre del partit i després quan es peta la cosa i es trenca es diu bueno què ha passat, quines coses s'han trencat, i per una part la gent és això és gent molt maca però per una altra part les relacions que es donen en aquesta gent, la pròpia estructura que hem creat, per la pròpia manera de funcionar nostra ha creat un tipus de desigualtat, no de desigualtats perquè desiguals ho som...El problema no és se desiguals sino de categories que no està tan lluny de lo que ha passat en altres partits. Per això jo crec que el problema és no haver posat en dubte la pròpia estructura com a partit, per dir-ho d'alguna manera m'enténs? Jo crec que de quan algunes vegades hem parlat de que cal fer política d'una altra manera jo ho dic en aquest sentit. No que no fos vàlid les relació amb totes aquelles persones que per mi va ser molt vàlid i em vaig trobar moltíssima gent que que vaja ...que han sigut després grans amics i tal i que penso que ha valgut molt la pena, sino el mateix, el mateix aparato que hem tigit. Llavors com utilizar aquest aparato, igual per treballar en els moviments socials o per establir relacions entre nosaltres mateixos?

E.- És un... és una pregunta que tu et fas no? No tens resposta ?

No! Crec que ho vam fer malament des d'aquesta perspectiva. Crec que teníem que haver espavilat abans..Jo eh...per exemple...Dius què ha passat? Jo crec que a partir dels 80, 90...Ai,,, a partir dels 80 que ja comences a veure la cosa per on va...Vull dir que la política por otro lao...La forma d'intervenir és diferent tindríem...Jo vaig prendre l'actitud de dir: bueno pues jo dintre del partit em dedico a unes quantes coses, a menos coses, per dir-ho d'alguna manera, i poder no vaig tindre la força o no vaig ser lo suficientment espavilada o no podia ser-ho, no ho sé, de veure que la cosa anava per un altre costat. No era tant posar en dubte les persones del partit si no que la pròpia estructura no ...Teníem que haver trencat aquella estructura! Això no vol dir que no haguéssim pogut seguir treballant o seguir tertuliant amb aquesta gent, amb un altra o amb un altra /

E.- O d'un altre àmbit?

Això mateix

E.- I ara tu plantejes que el, els qüestionaments anaven més a les persones que a les estructures. Allò que dius tu: problemes de relacions personals, no sé què no sé quantos.../

Sí però que el problema no està en la persona! Sino que jo crec que el problema és en lo que havíem creat,per dir-ho d'alguna manera.../

E.- I en la funció que cadascú jugava en aquesta estructura del partit /

Exacte, exactament Llavors tot això també què crea? Los que mandan, los que creen , los que quieren la razón y entran en la línia correcta/

E.- I això es donava en el cas del MC també com en el d'altres partits clarament

Sí, sí

E.- Estaria bé parlar una mica del MC/

Fins al final/

E.- Sí

Pues mira ja lligant-ho pues avíam als anys 70 pues la òstia és...Llavors els anys 70 quan l'època de la ... tota l'època de bueno....de la Constitució, de l'Estatut, i les primeres eleccions les municipals vam optar per diferents coses: primer una cosa que se li deia CUPS/

E.- Candidaturas Unitarias Populares/

Perquè clar aquí hi ha un tema ...Legalitzen el PC però no legalitzen els altres partits...Això també s'ha de parlar! Jo crec que hi ha coses en la història que al final és ----- quan aquella setmana santa es va legalitzar el PC que tots ens vam alegrar moltíssim, però no van legalitzar un sector de l'esquerra.Llavors jo crec que això també va marcar molt ...Perquè va impedir posar en evidència, ja sé que tampoc ens haguessin votat tant, no és això, però jo crec que era la limitació de la pròpia democràcia i el content que va quedar el PC de dir estem així[ES TALLA LA GRAVACIÓ]

[FINAL DE LA CARA A, CINTA 6]

[INICI DE LA CARA B, CINTA 6]

E.- Avui és dia 11 de febrer de 1999 i comencem una sessió amb Núria Casals. Estàvem parlant en l'altre dia el tema de la Transició i com situaves l'efecte de la legalització del PC. Si vols reprendre el teu discurs...

Sí jo deia una miqueta una miqueta lo important què recordàvem, quines limitacions es va fer la Transició en aquest país i la pràctica democràtica tan limitada una miqueta que va haver-hi no? En aquest sentit el fet que només es legalitzés el PC jo penso que era molt obvi que posava un tall, un avís de dir la democràcia va..de la debilitat de la pròpia democràcia, en el sentit de que fins aquí. Llavors això va repercutir evidentment a tota lo que era l'esquerra del PC que jo no dic que siguéssim una cosa super forta, no? Perquè bueno vaja ja ho hem discutit, i ho hem parlat de que , del reconeixement que la gent del PC i del PSUC, i a més aquí en concret a Catalunya tenien tot el que era el tipus de moviment social, però això no vol dir que no hi havia una riquesa també a l'esquerra, a l'esquerra del PC. Llavors el fet de no plantejar i d'estar pues un parell d'anys pràcticament això entre "pinto y baldemoro" que era una situació pues semidemocràtica però que no et podies presentar amb les teves sigles, que tenies que fer acords, que tenies que fer si la CUP, que si el CUP, que si el no sé quantos...Vull dir que vam fer 200 tipus diferents de maneres de presentar-se. Jo crec que va debilitar també el que és inclús el missatge d'un plantejament més esquerrà de lo que ...de fins on arribava el PC i en aquest sentit jo plantejava l'altre dia que dintre del sindicat tot allò...em va tocar viure tan al moment de la constitució del sindicat, com...tan políticament com, com, com, com dintre de la pràctica sindical el debat polític, no? la traslació del debat polític dintre del sindicat i en aquest sentit pues no sé pues tant el tema que jo recordava com el tema de la bandera espanyola per exemple, com el tema dels pactes per la Moncloa, com el tema de reconciliació bueno el Pacto por la Libertad que plantejava el Carrillo, és a dir tota aquesta època va ser molt dura dintre del sindicat en el sentit de que hi havia una posició oficial molt clara i qualsevol persona o corrent en aquest cas que opinava que opinéssim diferent d'això doncs era una miqueta com castigaos...Com que no tinguéssim una miqueta dret a existir no...Com mal vistos, per dir-ho d'alguna manera no?Com poc respectuos el debat. És allò de dir: es pagava un preu per aquesta democràcia, aquest preu va ser tindre una actitud determinada.Llavors la manera de desautoritzar tant de la gent de l'Executiva bàsicament jo recordo especialment molt el Camacho, bueno i l'Ariza i tota tota la colla que en aquella època, el Sartorius i tot el que era llavors la direcció del sindicat, una actitud profundament despectiva de la gent que pensàvem diferent de tot això no? Intentant noves concentracions...Com si una miqueta fòssim desestabilitzadors nosaltres quan en el fons el que estaves plantejant era una altra manera de fer les coses. Llavors això jo el record que tinc almenys és de poca pràctica dintre del sindicat de poder parlar tranquil·lament de les diferents maneres de pensar: què estamos en un bloque, o estamos en el otro bloque.Però que una miqueta no hi havia el respecte mutu de poder una miqueta pensar que tot era lícit no?Aleshores unamiqueta de minoria i les minories com si tinguéssim també vocació de minoria quan tu tampoc no tens vocació són maneres de pensar diferent. I en aquest sentit també és el que parlàvem l'altra dia de que tinc un record de poca complicitat, de relació personal amb pocs companys vam poder parlar que penséssim diferent perquè era com traïr el teu pensament! Llavors molts pocs companys anava fora en el rerafons podies comentar pues això no ho veig clar, ho veig així. Vull dir molt poca gent...I en canvi en la, el record que tinc és sí en canvi d'una certa complicitat en el tema feminista en algunes dones, no totes evidentment, però amb algunes dones del PC i amb algunes dones de, del PSUC. I en aquest sentit tot el que va ser la creació de les Secretaries de la dona dintre del sindicat, tot el debat que va haver-hi dintre del sindicat doncs jo crec que va ser un debat profund doncs perquè ens vam aliar unes dones amb les altres i en aquest sentit jo sí que recordo aquí una complicitat especial fora de la , de la relació política però en canvi en els altres temes poca cosa. Llavors aquesta època, aquesta època de la Transició és a dir la segona etapa dels 70, jo crec que va marcar molt que era una discussió poc sindical en el sentit de que hi havia una

relació molt directe entre com construïem el sindicat i a més a més quina posició tenien els partits polítics o què estava passant políticament en el país. És evident també que el sindicat no podia estar al marge del que passava al país però hi havia una relació molt directa de la política dels diferents partits doncs això atravesava molt també el debat dintre del sindicat i ja dic que va ser una època doncs això dura...En el sentit de ...almenys jo ho recordo poc còmode. A mi em va tocar estar en aquella època varies vegades en varios mandats tant en l'Executiva de la CONC, en el Secretariat de la CONC, i en l'Executiva Confederal i per lo tant també en el Consell/

E.- Això el 85 més o menys , 86 has dit abans.

Sí jo fins el 85-86 vaig estar. Ho recordo com una època d'això d'haver tingut que estar molt al mig dels debats polítics. Jo sempre una miqueta en el sentit de pues ets de la minoria, ets dona a més a més vull dir aquella sensació una miqueta del grano una miqueta que sale allí y no saben cómo colocarlo no? y que...Des del meu punt de vista poc agradable! Però bueno a mi em semblava que era important fer-ho i bueno pues jo el record que tinc avui és que van ser pràcticament 10 o 12 anys o 15 anys de la meua vida pues dedicats molt al treball sindical que jo en aquell moment pensava que era bueno pues que valia la pena i que era molt important no i que bueno que em va permetre també conèixer gent i passar molt moments jo crec que també molt bons ...Vull dir una cosa no treu l'altra

E.- Abans fora de la gravació t'has situat en una qüestió que era interessant que jo t'he preguntat: ¿tu creus que hi ha relació entre la formes necessàriament que havia de practicar-se durant la il·legalitat i aquest pas d'il·legalitat a legalitat va influir molt en el fet de que el joc de majories i minories fos tan fort o tan diguem tan sec i tan marcat de debat i això? I tu has dit en principi fora de la gravació que et semblava que anava més enllà que era una situació de.../

Sí jo crec que anava...Això és una cosa que evidentment la pràctica democràtica, la pràctica del debat democràtic era poc habitual jo penso. Però jo crec que anava més enllà des del punt de vista d'ideologia, d'esquema de pensament, de pensar una miqueta que "estaban en la posesión de la verdad", de pensar que una miqueta "yo estoy con mis amigos y aquests som els que tenemos la verdad y els demás no...Llavors jo crec que això inclús avui no sé fins a quin punt estem massa habituats. No sé si som hereus d'una cultura política comunista i dic comunista en tot el sentit positiu de la paraula. Vaja jo m'hi he reivindicat i m'hi reivindico. Vull dir però comunistes des del punt de vistes de poc oberts a escoltar-nos mútuament a pensar que o jo tinc la raó al 100% o no pensar que tu pots tindre un 20, jo puc tindre un 30 i llavors anem a veure una miqueta com acordem no?

E.- Sí el dogmatisme aquell de... /

És dogmatisme jo crec que som hereus en aquest sentit de la cultura a mi em sembla comunista en , bueno comunista i dogmàtica senzillament aplicat en general vull dir que no vull dir que altres cultures no la tinguin no?, Però jo en aquest període recordo també molt interessant tot el procés que jo també vaig fer dintre del MC o que vam fer o que...Perquè en aquella època jo penso que no està organitzat, abans tu comentava, que no està organitzat i si no estaves organitzat a cap partit era difícil com et col·locaves dintre del sindicat, perquè eres o de la majoria o de la minoria però quantitat de gent independent que no està ni amb uns ni amb els altres, et trobaves sino que no estaves enlloc. Vull dir que era poc atractiu ser independent en aquest sentit, m'enténs? Llavors jo ni m'ho vaig plantejar és veritat. Llavors jo crec tot el debat que jo vaig entrar en el MC en l'any 8...ai 80 70-71 per exemple, pues jo crec que va ser en els anys 70 tota una evolució immensa des del començament que parlàvem pues jo què sé d'un gran debat teòric sobre el Lenin i Stalin i la Revolució Rusa, todo muy clásico! I tal i qual, després a l'època del Maoisme, després que si la revolució cómo tenia que ser, després tocar més de peus a terra ja pues perquè veus que la revolució això em sembla que això no quadra, això no pega...Llavors que poder la cosa està en com plantejar que la democràcia sigui lo més profunda possible i lo més àmplia possible i lo més oberta possible. Llavors jo crec que dins l'MC es va donar una, es va donar una diversitat molt gran no? Llavors tinc la sensació d'haver canviat molt. Però jo penso sempre, o al menos jo tenia aquesta sensació, o tinc aquesta sensació una miqueta aprenent de la realitat una miqueta allò de dir : aviam la teoria va por un lado, la realitat va per un altre a veure què podem fer per anar canviant. Llavors jo en aquest sentit em sentia còmode dintre del MC. He passat de tot i tota l'època de la clandestinitat i i tot el sectarisme que també podíem portar segurament igual que la gent que estava en molts altres llocs, però em sentia còmode en el sentit de que em semblava que sobre determinats terrenys era permeable. Per exemple, jo vaig viure molt bé com va...ficar dinc, com va ficar-se per exemple, com tot el debat del feminisme dintre del partit per exemple. Llavors jo crec que això va canviar moltíssim una pila de coses de concepcions de que era un canvi radical, de com la

vida quotidiana estava ficada en la manera que tens d'enfocar la vida política i és a dir a mi em semblava i al menys jo en aquest sentit estava orgullosa, o n'estic orgullosa de que havia sigut un partit capaç per dir-ho d'alguna manera de d'abosorvir diferents elements nous, per dir-ho d'alguna manera, polítics que una miqueta la pròpia realitat en el tema del feminisme, en el tema de l'ecologisme, en el tema dels nous moviments socials etc, havíem anat aportant i de saber una miqueta repolir. Bueno tot això va representar també tota una sacsejada de si llavors érem un partit o no érem un partit que si era un partit clàssic... Llavors clar pues això als anys 90 va portar a l'absoluta desmembració per dir-ho d'alguna manera d'aquesta història. No, però va ser jo crec que va ser un procés molt ric de reflexió, de profundització i d'adequació a la realitat. I al mateix temps jo crec que nosaltres vam aportar al sindicat aquests temes una miqueta més novedosos com una nova sensibilitat que poder jo penso que la gent del PC o la gent del PSUC no tenia tant...Pues per exemple respecte al tema del feminisme: plantejar que el sindicat tingués en compte el que era una Secretaria, el tema que plantegés com a tema polític el tema de l'avortament, o que plantegés com a tema polític el tema ecològic o que plantegés com a tema polític el tema de la OTAN, les bases americanes, és a dir, bueno pues era una miqueta el toque que nosaltres aportàvem de reflexió dintre del sindicat.

E.- O sigui en relació a això que acabes de dir o sigui tu a veure...Quan dius això és veritat i jo ho comento, la gent del PSUC no tota, però molta gent parla, de que la gent del MC o de la Lliga, un sector minoritari dintre del sindicat, doncs aportaven doncs això que tu plantejaves temes nous, sobre nous moviments socials però també la crítica que tu has dit abans no sé si està gravat però que era la qüestió de que era un pensament molt elitista i que no estava proper als treballadors, i tal . Es a dir que a un treballador li parlaves de la OTAN i li interessava menys que si parlessis de la pujada del salari, el conveni, i tal i que qual/

Això no estic d'acord i no he estat mai d'acord perquè jo crec que és aquella història de que els altres fan política i nosaltres fèiem política i en canvia la gent del MC no fem política i no és veritat. Jo penso que política sindical la fèiem tots, a veure si ens aclaram perquè pues jo estava a la meua empresa, l'altra estava a la seva empresa. Vull dir tot deu estava a la seva empresa tenia que barallar-te en lo cotidiano y en lo concreto i a més a més ens discutíem sobre el sindicat com es tenia que organitzar que es tenia que fer i tal... Ara bé si jo plantejo que el sindicat es posicioni respecte a temes : OTAN sí, OTAN no ! Si la gent del PC majoritàriament no volia que es posicionés pues perquè li semblava massa radical ! Que el sindicat es posicionés en contra de la OTAN. Vull dir no era perquè això era hacer política! És perquè li semblava que això posava en perill l'actitud que ells havien pactat de tindre una posició tranquil·la en una Transició democràtica. M'enténs! Vull dir que/

E.- El que passa és que és curiós això perquè t'ho dic i ara/

L'avortament .El tema de l'avortament pues exactament igual. És a dir no nos posicionemos ! Si a vosaltres us interessés ens posicionaríem el que passa és que políticament no interessa perquè dona una imatge de ser excessivament radical per tant no ens posicionem. Aviam no s'han preguntat, quan van estar d'acord amb els Pactes de la Moncloa per exemple, no van preguntar en els treballadors : esteu d'acord? Primer van firmar i després van fer propaganda dels Pactes de la Moncloa. Les coses com siguin o sigui és una miqueta el mateix. Llavors los Pactos eran buenos! Bueno doncs perquè interessava que fuesen bons! Aquesta és la utilització política que es va de les organitzacions socials/

E.- Consideres que era un pacte polític més que un pacte social...'

Clar no és allò que diguis nosaltres fèiem política i els altres no! Aquí fèiem tots política el que passa és que uns feien la política d'una altra manera i els altres feieu política d'una altra. Era en aquest sentit però jo penso sempre que era molt injusta aquesta crítica perquè buenos els treballadors també es van tindre que manifestar després respecte a la OTAN què feien! I les treballadores també tenien que viure el tema de l'avortament què passava, si sí o si no...És a dir era és aquella trampa demagògica que tots hem fet servir i que bueno és clar jo crec que evidentment la fèiem servir molt més pues la gent majoritària en aquest cas de desautoritzar els que pensaven diferent. Era com els desautoritzes pues bueno..."son unos elitistas" Dius bueno pues chico!

E.- Una qüestió que et volia preguntar en relació a això és: ¿gent que no era del MC o que no era de la Lliga dintre d'aquest sector majoritari del PSUC i després del trencament mateix del PSUC gent del PCC sobre temes d'aquests de la OTAN, temes de la dona, temes d'ecologisme hi havia una posició diferent al que era la direcció?Ja no estic parlant.. parlant de la direcció dic quadres intermitjos i gent a la que tu parlaves/

Hi havia crítica i hi havia gent més sensible i gent menos sensible. Això és veritat.

E.- O sigui que no era allò ja ...És que tu has dit abans una cosa que és molt important que a partir del 81 la situació d'enfrontament ideològic es tranquil·litza una mica

Bueno perquè quan és el Congrés aquell del PSUC?

E.- El del PSUC és al 81. El cinquè Congrés/

És que clar jo penso que sí que és veritat que es nota dintre del sindicat aviam...quan dintre del sindicat després dels anys de, jo ho vaig viure molt, ho sigui la època de aquí aquí todos como 2 ejércitos: uns estaven a un costat i uns altres estaven a un altre quan comences a veure mogudes i dius ai! Aquest sembla que dius una cosa ...Jo crec que llavors sí que notes dius..atenció.Però no és per complicitat perquè pensin com tu sino perquè veus que si abans eren un pues ara resulta que s'estant fent dos. Però vam viure aquest procés i era molt bonic. O sea jo recordo allò de coincidir en un moment determinat pues jo què sé que un company plantejar: "Se ha de revisar lo de los Pactos de la Moncloa" . Això l'any 81 o 82 i que guanyaven o no guanyaven però bueno ja no quedaven o sigui es trencaven les majories i minories tradicionals no?. Va ser una època interessant. Jo crec que viure el que va ser una miqueta el trencament del PSUC, primer al Vè Congrés i després el trencament amb el PCC i tal va ser una època curiosa el que passa és que això no vol dir o sea podien coincidir llavors en més coses, ens podíem aliar en determinades qüestions , en un sector o en l'altre i tal i qual però en els mètodes de treball, en les formes tan, jo crec, tan quadrades i tan dogmàtiques eren los mismos eh! Perquè era, era la sensació de dir aviam, jo no tinc res contra el Camacho pobre senyor, vull dir ni contra ningú personalment però és a dir , els mateixos arguments que utilitzes quan estàs defensant que això és a a,b,c...canvies de posició i ho fas de la mateixa manera desautoritzant igualment en els demés i no és això..Jo vull dir que poden haver-hi canvis de posicions polítiques però això no necessàriament indicava que hi havia un canvi de formes de treballar, de formes més democràtiques, de formes més de...fer política d'una altra manera, més participativa, més...Era com una baralla "entre ellos", per dir-ho d'alguna manera. Que quedava entre bueno "pues vale os peleais en vuestra casa y ara resulta que ----es en vuestra casa y el hotel es el sindicato" Y vale pues ara resulta que coincideixo amb tu en unes coses, amb tu en unes altres i mira quina gràcia

E.- I abans no era així?

No!!!!!! Clar en aquest sentit a partir del 80-81 pues és quan és el congrés canvia molt . O sea jo recordo quan va ser el congrés aquell que vam fer un acte en el Palau Blaugrana el petitó i tal i bueno...Jo me'n recordo que vam anar una colla per felicitar pues que semblava que el PSUC anava a agafar una altra orientació bueno...Em sembla que va ser quan van escollir el Frutos de president/

E.- Sí el Paco Frutos, va ser el IV Congrés/

Jo recordo que una colla vam anar: òstia què bé pues aviam si ara podem treballar més conjuntament. Vull dir que/

E.- El sector "leninista" no ? que deia el Paco Frutos

Això mateix el sector leninista. En canvi l'època anterior pues era més l'època del Rodríguez Rovira /

E.- No! El Rodríguez Rovira estava era de l'equip del Paco Frutos/

Sí també canvió/

E.- Ah bueno sí -----

Antes ostia! Era más duro que el mapeu ! Vull dir que Moltes disputes també..Y el Ramos ¡que vaya otro!

E.- El Juan Ramos/

Després, después era el Presidente de lo que quieras...Pero duro eh! O sea de una cuadro que no veas! O sigui era molt dur...O sigui la mateixa gent que has vist jugant un paper determinat de cop te'ls trobes jugant un altre paper i dius bueno! Ja me n'alegro que puguin tindre contradiccions...vaja me n'alegro perquè crec

el bueno i vàrios i el mateix Paco Frutos i tal...Tenien,havien tingut un paper una miqueta activadors de dir, de , de maneres de pensar diferents no? Que clar sobretot al començament pues quan encara era tot molt en bloc : Euskadi en bloque, y los otros en bloque, y Castilla en bloque i tot era molt en bloc pues aquí què passa en Catalunya que va començar per aquí una miqueta la remoguda no? Però clar després recordo jo què sé : ----- de Euskadi , gent d'Euskadi que eren de un cuadro y de golpe se me pasa al otro lao o l'Ariza que ...

E.- Al otro lao vols dir al "carrillismo" no? al sector de Carrillo?

Sí i llavors saps aquella sensació que dius...clar a l'època del Gerardo...com es diu?

E.- Gerardo Iglesias/

Gerardo Iglesias...Clar és una època important dintre del PC

E.- Però fonamentalment diferències entre direcció de Comissions de Catalunya sector majoritari del PSUC i Madrid per tu no .../

Avia'm es notaven tarannàs però allà no es debatia la cosa. La cosa es debatia dentro del partido y allí era como un espectáculo . Llavors bueno pues tu deies però aquests deu ser que tenen un lío y vale també t'entereves: perquè els de Catalunya resulta que s'estan dividint i llavors resulta que tenen contactes amb d'altres de l'estat i però /

E.- Però era un guió que estava fet

Però el sindicat era el teatro. Però el tema de fondo era en otro lao. No? Llavors és aquella sensació...És evident que m'imagino que si la gent té després més tracte en el sindicat pues això s'ha de notar però jo el que et vull dir és que jo el que notava és que allà no és on s'estaven dirimint, ni discutint, ni analitzant les coses ni amb tranquil·litat sino que allà es tenia que jugar un paper: cadascú jugava el seu paper. Era en aquest sentit/

E.- De totes maneres abans has dit, canviant una miqueta de tema, has dit que així com la política general va haver-hi tota una sèrie d'enfrontaments amb els Pactes de la Moncloa, sobre qüestions de plantejaments de política general a partir inclús abans del 81 que es quan es tranquil·litza una mica la situació abans deies que l'estructuració del sindicat i sobre temes més sindicals , totes i que de vegades entraven en contradicció, no hi havia tantes, tantes diferències ahora de/

No llavors és una altra cosa. Hi havia coses en les que estàvem d'acord pues en lo dels Comitès d'empresa que abans et comentava amb un paper una miqueta més de relació. Jo crec que tot el que tingués a veure amb la relació de més quotidianitat i posar més a prop el sindicat en els treballadors jo penso que en aquí coincidíem tots. Vaja jo em penso que nosaltres teníem un especial èmfasi allò de la democràcia de base, de sobretot com s'escolten la gent, d'intentar no burocratitzar i jo crec que per exemple una propulsió molt gran nostra era no burocratitzar el sindicat, vull dir no...Sabem com són els sindicats europeus, sabem on han arribat llavors el nostre model no tindria que ser aquest. Per dir-ho d'alguna manera no?

E.- Què volia dir exactament no burocratitzar? Per vosaltres en aquells moments

Bueno pues que el sindicat no sea un elefante que camina por un lado, que està absolutament al marge, com estructura, al marge una miqueta de lo que és la quotidianitat dintre de les empreses i dintre de les fàbriques /

E.- I les formes/

No, i més coses! I que el sindicat no sigui només representatiu de les empreses grans si no que tingui en compte que com a treballadors majoritàriament estan a molts altres sectors, llavors és molt més complicat arribar. Llavors has de fer un altre tipus de sindicalisme. El sindicalisme tradicional i aquí vé la discussió sobre el tema de les federacions : el sindicalisme més tradicional està basat molt en la forma d'organitzar-se els treballadors a les empreses grans i això no és la única manera. Vaja hi ha moltíssima jgent...clar que és lo més còmode perquè és allà on els tens però que vull dir que s'ha de fer una altra, pensàvem no sé, que tindríem que discutir, analitzar, fer un altre tipus de sindicalisme en el sentit de posar en comú el que costava

fer això. Jo no dic que sigui fàcil, però a més teníem que anar per aquí que no anar pel camí fàcil de la "sección sindical , Secretario de la sección sindical, la Ejecutiva, i aquí la Federación" i bueno aquesta Federación es tot un aparell burocràtic que té poc a veure amb el què passava!

E.- O sea tu parles primer del plantejament assembleari i després parles també de l'acció sindical en el territori, és a dir contingut socio polític/

I en aquest sentit barallant-se per llavors de donar més valor a les unions locals. En aquella època! De dir però és que és important també recollir , saber estar en el poble, els problemes que també té el poble perquè els treballadors també estan en aquest lloc no sé...Jo ho dic una miqueta en aquest sentit i sí que és veritat que arribaven també en coses que estàvem d'acord ...No ens barallàvem tot el dia...Però vaja l'etiqueta aquella de "tú eres la minoria, y tú eres la minoria. Ahora viene el Congreso pues bueno tu fas esmenes y yo por sistema voto que no! I l'altra pues per sistema vota que sí

E.- Era ritual?

Sí, sí

E.- Abans de llegir, d'arribar al 81, que a partir del 81 arrencarem també després del Cop d'Estat i tot això , volia preguntar-te: en aquell mateix període de Transició per dir-ho d'alguna forma, en relació, has parlat una mica relació com a militant del MC en relació al sindicat, ara sí pots m'agradaria que parlessis del MC mateix la seva evolució no solament en quant ha contingut o plantejament concepció de la revolució, de funcionament pràctic. És a dir quins canvis es van donar al MC a partir de tot aquest trasbals de canvis polítics i socials no? I lligat a això doncs la situació de la gent del MC a la Lliga que també era un sector minoritari dintre del sindicat. Quins tipus de relacions s'establien, si hi havia aliances si no hi havia aliances, si depenies...si hi havia moltes diferències del pla polític o sindical o no? Igual que hem parlat del sector majoritari

Pues avia'm la gent de la Lliga jo el record que tinc és que semblava una miqueta que ha depengut d'etapes diferents. Jo crec que en etapes en que ells han estat des del meu punt de vista així com més troskistes més , més dogmàtic troskistes pues ens hem portat pues més distanciats. En etapes en que hem estat políticament més propers ens hem portat millor, i en etapes on hem tingut rivalitats també entre nosaltres pues bueno pues peleas también no? Llavors jo crec que no han sigut avia'm per exemple la millor relació amb la gent de la Lliga jo la recordo justament després de deixar el sindicat. És a dir després de la campanya de la OTAN llavors va ser quan al final ens vam unificar i aquí van fer el ---- i etc. Vull dir que a la llarga jo penso que estàvem condemnats...condemnats! teníem un espai similar, teníem una manera de pensar similar en moltes coses i per lo tant era bastant absurd mantenir dos tipus d'organitzacions. La pràctica després demostra que la vida és més complicada que esto y no es tan sencillo y tal però he viscut una relació...Si tingués que definir, per etapes i diversa. També depenia bastant del tipus de persones amb les que et trobaves. Hi havia gent de la Lliga amb la que em portava molt bé i gent de la Lliga amb la que no m'hi entenia. Amb lo que quan resulta que érem companys que jo què sé que tenies bon rotllo i que et portaves bé pues la mar d'encantadors...En alguna etapa a menos a nivell estatal clar, pues coincidia que en l'Executiva estatal pues hi havia gent amb la que no tenia tanta simpatia i bueno...pues això és evident que influia també. Però bueno jo el record del treball intern dintre el sindicat no hi havia massa gent de la Lliga. O sigui la meva experiència és més l'experiència al metall perquè en el metall coincidíem i l'experiència també a la federació del Metall i l'experiència quan jo estava encara a la AFA amb gent també de la Lliga que estava la Numax que era una empresa que també depenia d'AFA, vam treballar bastant conjuntament amb el ---- Borràs que llavors estava a la Numax i estava al LC/

E.- Borràs?

Borràs que havia sigut un Secretari general de la Lliga d'aquí de Catalunya, després es va morir fa uns 3 o 4 anys. Bueno pues amb aquest company amb més d'allò vam estar treballant un temps conjuntament. I després això ja et dic temporades d'aproximació i temporades d'allunyament en funció de... Sí que recordo etapa competitiva en el tema de la OTAN perquè en el fons era qui buscava més militants i en el fons ens dirigíem al mateix sector no? Llavors és aquella sensació de.../

E.- Però diferències de concepcions sindicals. Hi havien moltes diferències? O...

Jo crec que...Tinc la sensació que ens aclaríem més que quan treballàvem dins el sindicat. Tinc la sensació de que ens aclaríem més en el sentit de que ens bellugàvem més còmodament que dintre del sindicat. La gent de la Lliga en aquella època, almenys aquí a Catalunya, hi havia una part que estava a la UGT i una altra part de la gent estava al sindicat i donaven poca importància al treball dins de les estructures. Nosaltres pensàvem que al menys una persona o 2 persones a la direcció de cada lloc pues que és interessant pues jo què sé pues per conèixer, per discutir i per debatre...Llavors bueno van ser etapes també una miqueta dins ...Jo penso que ...Bueno penso no! Tenien molta menys influència de la que vam arribar a tindre nosaltres. I... en canvi jo penso que ells es van desenvolupar més en tot el sector de la Joventut de començaments del 80 com a punt de referents atractius pues en les movilitzacions contra la OTAN, /

E.- Estudiants també/

Estudiants, etc, etc...És a dir com si agafessin sectors una miqueta diferents. Però bueno

E. -Vosaltres diguem la vostra dedicació, la vostra vocació era més el món del treball que altra tipus de/

No perquè llavors al món feminista coincidíem també. Ens vam trobar molt. Llavors tota l'etapa de creació del que va ser la coordinadora feminista de Catalunya, de treball conjunt, clar ens vam trobar que dintre del moviment feminista clar fins l'any 79 va ser també tot un debat de línies polítiques diferents. Aleshores una miqueta ens catalogaven com les "dobles militantes" i las otras. Llavors les "dobles militantes" érem nosaltres, les de la Lliga, i del PSUC poquetes n'hi havia, en el moviment feminista actiu. I després de les altres, de les dones que eren independents, a diferència per exemple del sindicat va haver-hi un sector de dones independents molt ampli també organitzat. Llavors bueno pues això també ha de tindre la seva repercusió, vam, nosaltres vam mantenir la coordinadora feminista. Jo crec que temes ...jo què sé pues com lo que plantejava l'altra dia de...del divorci, de l'avortament, dels anticonceptius, és a dir vam trobar-nos amb dos cents mil temes sobre la pràctica que vam ser, jo crec que bastant activistes, durant una pila de temps. Aleshores jo personalment combinava aquests anys, estem parlant de 79,80, 81 i tal, jo combinava el treball dintre del sindicat, el treball dintre del moviment feminista. I al moviment feminista diguéssim anava com a responsable de la Secretaria de la dona del sindicat. La meva pretensió és que era positiu no deslligar massa una cosa de l'altra en el sentit de que estiguéssim enterades del que pasava en el moviment feminista i en el sindicat doncs el mateix. Aleshores bueno pues durant aquests anys sí que vam coincidir bastant amb les companyes de la Lliga treballant conjuntament. I ens havíem entés molt bé treballant dintre del moviment feminista i el moviment anti OTAN bueno pues també.

E.- Seguim la trajectòria del sindicat perquè ja deixarem la propera sessió pel que és estrictament el moviment feminista, la coordinadora feminista. A partir del 81 doncs hi ha un canvi, un canvi en el sentit que tu has dit que bueno es tranquil·litza la situació des del punt de vista sindical

A mi em coincideix amb un canvi també. T'ho dic perquè per mi és molt important . Jo a veure em sembla que bueno abans ho hem parlat al 79 em sembla que va ser, em plantegen, jo encara estava treballant a l'AFA. L'AFA estava amb un expedient de crisi i tal i estàvem nosaltres gestionant l'empresa, llavors en plantegen en el sindicat quan la CONC estava allà a la Avinguda Meridiana em plantegen la possibilitat d'alliberar-me [ES TALLA LA GRAVACIÓ]

[FINAL DE LA CARA B, CINTA 6]

[INICI DE LA CARA A, CINTA 7]

E.- O sigui et plantegen lo de la alliberació/

Em plantegen la possibilitat d'alliberar-me no? Clar bueno pensa que era l'època d'això de "salir a tope a la superfície" per dir-ho d'alguna manera del sindicat no? Eh...Bueno jo ho accepto i aleshores estic un any i mig...Jo crec era un any i mig o una cosa així alliberada, [tus] dintre del sindicat allà a la Meridiana. Clar jo això...llavors el tema de deixar l'empresa això representa allunyar-me de la gent d'AFA. Entremig d'aquest any i mig acaba l'AFA, al final tanquen l'empresa. Bueno...jo em quedo allà alliberada jo dintre del sindicat, llavors en un moment determinat que ja començava a fer...Bueno dintre dels problemes del sindicat el primer problema, un dels moments econòmics que es plantegen, es plantegen que s'ha de fer neteja de determinades coses i a mi em concret em plantegen d'acomiar-me i de deixar de ser alliberada. Clar jo tenia la sensació de "nada por delante, nada por detrás". Jo mi profesión la dejé plantada bueno...dejé d'exercir . El peritatge químic, em trobo que no...Bueno pues que l'empresa l'AFA, està tancada també. Sindicalment doncs el sindicat em diuen que adéu/

E.- Això és al 86 més o menys/

No!, no! Això és al 81.../

E.-Ah sí que hi ha una bancarrota de finances del sindicat/

Sí perquè se les havien gastat en altres coses que no tocava [riu] però bueno....La qüestió és que vaja jo vaig viure-ho com una "limpieza de gente que no interesaba" Perquè junt amb mi va ser l'època que van treure el Quim Boix bueno es van treure vària gent que estàvem una miqueta...que molestàvem en aquell moment que era en aquell moment començava a haver-hi la història de baralles dins del/

E.- Del PSUC i del PCC sí, sí..

Bueno total/

E.- ...el Vè Congrès/

...total, total que això a mi em passa. Per mi em ve un moment de crisi gran! Perquè em trobo que: "¡A qué dedico mi vida!" Vull dir com em guanyo la vida vaja! Allò de la utopia està muy bien però de cop ¿de qué como? I aleshores bueno doncs vaig estar uns mesos parada, tres o quatre mesos parada i em va sortir això: un parent meu, un tiet meu em va plantejar que tenia una impremta peticona i llavors que bueno que si volia portar el que era la comptabilitat i tal. Jo no tenia ni idea d'això però vaig pensar "bueno aquí es tracta de col·locar-te perquè si no! O sigui de què faràs" Bueno total que pues mira vaig estar ---- en una impremta i això em va permetre pues jo què sé entrar a una impremta conèixer ..Jo crec que aquí vaig... és allò de que aprens les coses que fer política t'ha donat i una de les coses de que fer política jo crec que més, que més m'ha ajudat és a saber-te col·locar, no saber-te col·locar! Davant la situació espavilar-te, de fer servir el sentit comú, i fer tirar, fer rotllar les coses perquè aquella sensació de que sense saber una miqueta per dir-ho d'alguna manera res de l'ofici o res del que era la pràctica pues bueno com una mica et vas ficant, t'hi vas ficant i bueno pues a mi em va permetre pues mira estar 15 anys en aquesta empresa, d'entrar pues jo què sé d'agafar el telèfon pues acabar pues això portant l'empresa i fent el pressuposts i portant el taller i tal. Vull dir que per mi en aquells moments trobar feina va ser un element fonamental per mantenir-me a la vida però clar què va passar? Això va coincidir en una etapa que el sindicat començava a que totes les reunions es feien només...Clar això era una empresa petita, jo per tant no tenia hores sindicals i totes les reunions van ser en hores de treball habituals, amb lo que a mi em va representar que durant tres anys vaig anar no de cul no molt malament pues arribava allà quan sortia de treballar encara quan es feia el turne fins a les 3 i entrava...Jo feia el turne de 7 a 3 anava cansada...Llavors ho recordo dur de tinc reunió de Secretariat de matí i tarda però de matí s'ho liquidaven i ja només podia arribar a la tarda. Llavors sí que vaig sentir que el sindicat era excloent amb la gent que no tenia...que no era alliberada sindical, que no podia fer sindicalisme si no tenies hores sindicals. Llavors és aquella sensació de bueno pues vale...entonces no podies anar a Madrid perquè tenies que demanar tot el dia, no podies no sé què...Vaig viure aquests últims 4 anys bueno molt malament perquè era tindre que demanar permís allà però també em sabia greu perquè al fi i al cap bueno pues allà em tenia que guanyar les garrofes, i llavors totes les altres reunions fent-les a la tarda però les reunions que no convocava jo sino que convocaven de l'estructura del sindicat pues pràcticament ...Llavors recordo malament aquesta època des del punt de vista de poca comprensió cap el que significa pues ser "puras trabajadoras vulgares y corrientes y que resulta que " . Y:-"¿no puedes salir a las 10?" - Bueno pues. Home pues jo com a molt ho puc fer un dia cada 2 mesos però jo no puc estar no...

E.- I això ho vas portar des del 82 al 86? 4 anys més o menys? Compaginant el teu treball amb la teva activitat sindical

Sí, sí i malament. Vull dir que vaig arribar i davant això jo plego, jo plego, jo plego! Perquè era evident que no es podia fer una cosa i l'altra. Llavors va ser quan em vaig dedicar més a fer treballs feminista perquè podia fer més amb unes hores també...a part de que em venia més de gust però també es podia fer en unes hores que no em representava una contradicció amb la feina. Clar aquella sensació que dius... A veure jo tinc que tocar de peus a terra! A mi no me mantene el sindicat! Aquesta sensació de buròcrates que durant tants anys els ha mantingut al sindicat a mi això em sembla profundament perillós perquè t'allunyes també del que és la vida quotidiana i clar estem parlant de molts sindicalistes que s'han passat molts anys que només han viscut del sindicat . I no és que em sembli malament que hi hagi gent que es dedique però hi han d'haver-hi límits perquè sino te n'oblides del que és aixecar-te aviat...Pues bueno lo cotidiano. Lo que és la

vida quotidiana de la gent que treballa. Sembla que del sindicalisme se'n fa com una professió i a mi això em sembla perillós

E.- Tu trobes que això no ...que és perillós?

Jo crec que si el sindicalisme pensem que ha de ser una manera de, d'ajudar, de crear un òrgan, bueno una organització, un instrument que defensi els interessos dels treballadors bàsicament ha de ser jo penso gent molt vinculada a lo que és el món laboral en la mesura en que tu pots tindre el teu servei tècni és evident però tu no pots estar sempre parlant en "nom de", "delegant de". Jo penso que això és perillós i si no si has de fer-ho professionalitzat has de posar un límit pues més d'1 mandat o 2 mandats no pot haver-hi gent. Igual que en política em sembla que tampoc no és tan lluny. És allò de dir el "¿fin cuál és?" ¿Mantener tu puesto de trabajo o que el sindicato sigui pá alante y que els interesos dels treballadors es defensin? No sé....Tinc com la sensació de...Bueno jo vaig viure pues que la vida /

E.- Quan tu hi eres tu et vas trobar que això ja es donava?

Sí, sí, sí. Home és que és molt còmode saber que el teu lloc de treball no està en crisi i que aquí no passa nada i tu vas fotent i els demás és el seu problema no? bueno llavors això jo crec que vaig arribar allà/

E.- Sembla ser que en aquella època jo faig aquí una mica de lo que em toca, però sembla ser que en aquell moment a part de que tu evidentment vaig tenir aquest problema i altra gent també que en general pel que jo conec ningú tenia assegurat lo de cobrar a final de mes al sindicat. El trencament aquest de la ---- del sindicat que va haver-hi tota una crisi perquè doncs la primera afiliació és va anar en orris i tal sembla ser que la gent que va estar fins el 90, una cosa així, tot aquest període dels 80, sembla ser dic eh, que això de/

A mi m'agradaria saber quantes deutes /

E.- Quants deutes?

Quants deutes van arribar a haver-hi en els sindicalistes. A la seguretat social segur! Jo no et dic que la gent no cobrés un mes sí i un mes no, com /

E.- No és que volia situar-te això.Tu ho vas viure això/

No això sí. A veure jo quan estava alliberada cobrava 40 mil peles eh! No era alliberar-te por no sé qué era...militància pura allò. Però jo el que dic és que a tranques i a barranques jo no dic que sigui el ---- no dic que se n'aprofitin. Es una miqueta la sensació de tindre una miqueta un espai segur per dir-ho d'alguna manera. Va per aquí la cosa. Jo tenia ganes de quan vaig acabar-ho em vaig arribar una miqueta a començar a treballar vaig arribar a la conclusió primer de tot que personalment no em venia de gust seguir fent allò de feina, de tindre que estar fent de "pepito grillo" en tos los sitios perquè en el fons vas de representante del MC o representante de no sé quién, i aquella sensació m'agobiava. O sea al final no pots ser tu: no ets la Núria la que diu no sé què sino que clar com la Núria és la del MC pues és MC i clar si t'equivoques no sé què. Llavors clar jo tenia ganes de deixar aquesta, aquest treball dintre del sindicat. El treball a les secretaries de la dona jo crec que em va compensar moltíssim però costava molt també tirar-ho endavant. Jo crec que saber recollir les reivindicacions concretes dintre del món laboral: des de l'acós sexual, fins el jo què sé...La discriminació de cada tipus de cosa i tal...Era com estar molt a sobre. Jo penso que el tipus de sindicalisme que es feia i que es fa no està...no s'està per aquest tipus de sensibilitat vull dir i em vaig anar com desinflant també perquè de la importància que tenia. Inclús per dintre del MC pues no s'acabava de veure que jo deixés. Jo vaig dir que bueno és el seu problema però jo tenia claríssim que jo no seguia. Vull dir que, que bueno va ser una època que vam tindre els seus roces. Jo també estava organitzada en un comitè i aleshores vaig plantejar que no/

E.- En un comitè vols dir del MC

Sí clar. Llavors vaig plantejar que ho deixava i llavors tampoc els veia. Vull dir que tampoc va ser una decisió molt molt d'acord per dir-ho d'alguna manera amb els meus jefes en aquell moment.

E.- En el partit?

En el partit en aquell moment però bueno jo tenia clar que no em venia de gust i que militar jo vaig anar aprenent una altra cosa que has de fer en la vida i en aquest cas era la militància també però has de fer en la vida el que et ve de gust fer-ho perquè et ve de gust fer-ho i no perquè et toqui fer-ho o perquè sigui necessari fer-ho. És allò perquè estàs a gust fent-ho no perquè toca. Perquè no s'acaba el món, perquè ningú no es imprescindible i no passa res sino hi vas. O sigui la sensació, aquella sensació que ens havíem cregut jo crec tota l'esquerra de que érem imprescindibles, que érem los "elegidos" una miqueta porque éramos la vanguardia que canviava el mundo. És una miqueta la pròpia realitat la que em va fer canviar a mi personalment també de veure de que avia'm primero te tienes que aguantar a tu misma saber com et montes la vida, pues jo què sé : la professió, els amors, la meva separació, les relacions amoroses... Llavors és una sensació de que te n'adones de que estàs madurant, que estàs vivint, que t'ha tocat viure en una època molt determinada, que has de tocar de peus a terra no per fer-te milionari sino senzillament per subsistir i que sobretot has de poguer, ja que fas, que que t'agrada perquè jo penso que el treball social sí que crec que sempre m'ha agradat fer-ho, m'ha agradat molt la relació amb els demés, has de fer-ho on vulguis però on tu estiguis a gust i no com una obligació si no com un desig. Com expressió d'un desig teu. Perquè llavors no demanes tant als demés i no passés factures de cop. I jo penso que això és molt important perquè si no [riu]

E.- I una cosa si et sembla bé per començar el proper dia lo del moviment feminista a partir del tema del treball de les Secretaries de la Dona però hi ha una cosa que al fil del que acabes de comentar seria interessant. Tu diries que tota la gent que va viure aquell procés de la Transició abans inclús i tal, hi havia una qüestió que era que la parcel·la de la vida era simplement el sindicat i el partit i no hi havia parcel·les de la vida o els va descobrir posteriorment. Estaries d'acord amb aquesta/

No. Jo penso que ...Avia'm..La parcel·la de la vida "lo que se tenía que hacer", per dir-ho d'alguna manera, "lo que se ha de hacer" lo que era importantíssim perquè era...bueno és que era el moment adequat, necessari, i s'havia de fer perquè si no s'acabava el món, t'ocupava una part importantíssima. Jo crec que hi havia una parcel·la de la vida molt petita: una relació amb la família, relació dels amors i la relacions d'amistat però molt petites i aleshores això es va desmuntant per dir-ho d'alguna manera, va canviant. Tampoc...això ho analitzes després; això no ho descobreixes de la nit al dia. Va canviant i jo crec que ho vas situant també més ordenadament dintre de la teva vida perquè si no és una bogeria. Viure para los sindicatos o pel partit/

E.- ----

La quantitat d'hores que dedicaves a una cosa i l'altre. Jo crec que en la mesura que això es va equilibrant o cadascú o ha anat equilibrant com ha sapigut. Això ningú no ens ha explicat i ni siquiera jo crec que ho hem pogut parlar-ho entre nosaltres. No ha sigut una cosa reflexionada. És "la vida que te lleva". Llavors de cop dius: "bueno tinc clar que això no ho vull seguir fent i l'altre et diu: "I tu què et passa? Com es que no ho vols fer això!". Llavors inclús com a mal rotllo de dir: bueno pues tens algun problema? passa alguna cosa? Llavors com si lo important sigui només la vida pública i no tingui cap valor la vida privada quan resulta que bueno que després te n'adones que el que té valor és tot. És una conjunció entre una cosa i una altra. Però bueno això...Pues vas haciéndote mayor [riuen].

E.- Molt bé molt bé amb això acabem [ES TALLA LA GRAVACIÓ]

[ES REANUDA L'ENTREVISTA]

E.- Avui estem a la següent sessió amb Núria Casals i és dia 18 de febrer de 1999. Si et sembla bé Núria el que podíem començar és que d'alguna forma l'altra dia també estaves situant-lo reflexions teves, opinions sobre l'evolució de les formulacions des del moviment feminista respecte al món del treball. Va sortir l'altre dia lo de "A igual treball igual salari". Aquesta formulació com ha evolucionat si s'ha modificat, si s'ha trobat una altra formulació nova i també respecte al tema de la igualtat.

Mira jo en un minut rumiar sobre amb quines dificultats ens vam trobar al començament de tot amb la Secretaria de la dona quan vam aconseguir constituir la Secretaria de la dona dintre del sindicat en quines dificultats ens vam trobar? Unes són les dificultats organitzatives dintre del sindicat que se'ns entengués, etc. i l'altra era la possibilitat de reunir dones i després hi havia com una altra part que era com una miqueta quin contingut li donaven a les Secretaries de la dona. Jo ja vaig dir l'altra dia que hi havia tota una part de contingut social que bueno pues ens va costar més o menys però van portar les nostres baralles dintre del sindicat però inclús el contingut sindical per dir-ho d'alguna manera, el contingut més concret, més

reivindicatiu de les secretaries va ser tot un procés jo penso de debat molt important. O sea des d'aquesta mateixa reflexió sobre el concepte de treball fins com es feia la valoració dels llocs de treball, fins el tema dels salaris, fins el tema de si hi havien discriminacions específiques de les dones o no, el tema de l'assetjament sexual. És a dir jo tinc com la sensació o el record que durant tots aquests anys ha sigut un procés de reflexió en concret de com de creació nova per part nostra, per part de les dones que en aquell moment teníem interès en constituir les secretaries de donar un contingut ric, novedós però important a lo que eren la, el perquè dintre del sindicat ens barallaven per determinats aspectes de les dones. El tema de "A igual treball, igual salari" jo crec que com a idea era molt bonica, estava molt bé però a la pràctica era bastant més complicat. Per què? Perquè ens vam trobar que dintre del treball assalariat també hi havia una divisió en funció del sexe. Les dones feien un tipus de treball i els homes feien una altre tipus de treball. Aleshores no era tan clar que sempre "A igual treball igual salari " perquè molts cops no es feia igual treball. Llavors el problema era una altra. El problema que després bueno ens diverses denúncies que hi han hagut i bueno i diversos conflictes que han portat molta cua hi ha hagut sobre com es valoren els treballs diferents en funció de que els facin els homes o els facin les dones. És a dir es valora més el treball sobretot a les empreses, de força i determinades...La força per exemple es valora més que l'habilitat manual. És a dir quina casualitat que determinats valors o formes de fer més vinculat al món de les dones estigui menys valorats, més infravalorats que unes determinades habilitats més vinculat al món dels homes...Llavors això es bastant complicat i penso que inclús legalment hem tingut bastantes dificultats per poder-ho aplicar en la pràctica. Això és una vessant. I després hi ha una altra vessant del concepte mateix de treball no? que és aquesta visió tan limitada que tenim del concepte de treball que el treball només és el treball assalariat i el centre de la vida de ls persones és el treball assalariat. I al sindicat això ha estat també molt, molt valorat per la pròpia existència del sindicat cosa que és bastant lògic. Però de no donar importància ni valor als altres treballs o als treballs que fan que la vida es mantingui. Els treballs que fan que... el manteniment no només dels nanos petits si no de les persones grans, la cura dels demés, no només el treball domèstic sino sobretot ja dic el treball de manteniment i de cura. Aleshores jo penso que la vinculació amb el feminisme al menys a mi personalment m'ha portat reflexionant des d'altres vessants que jo crec el sindicalisme o en el món sindical està, s'està massa tancat a només el concepte tradicional de treball Llavors jo crec que és una de les aportacions que el feminisme o la reflexió feminista ha fet perquè sigui més real una miqueta la relació amb la vida per dir-ho d'alguna manera no? Que la vida no és només quan t'aixeques i vas a treballar fora de casa a canvi d'un sou sino que la vida són més coses i per viure necessites d'aquest treball de l'altre, de l'altre. És a dir una visió, al menos per mi m'ha representat una visió de concepte de treball molt més àmplia i molt més real. Molt més vinculada a la realitat. Jo crec que no hem conseguit traslladar aquesta visió al conjunt del sindicat. Això és evident. Però penso que és una de les aportacions que el feminisme ha fet. Clar això en la pràctica ja dic ha portat doncs recordo reivindicacions ---- les seves companyes jo vaig coincidir en l'AFA en la seva època l'any setenta i pico.Les companyes de la INDOO, les companyes aquelles de Sabadell de...Ai aquella empresa de cotxes...Sóc bastant despistada ara...

E.- No...Tranquil·la/

...Bueno una empresa que justament les companyes les havien denunciat i que va portar bastanta campanya/

E.- La Jaeger!

Sí la Jaeger

E.- Això ja és dels anys 80/

I després les companyes d'aquí de la Puig. Es a dir el tema no està resolt. Jo crec que el tema de "Igual treball, igual salari" no està resolt per una visió...jo penso que en el fons demostra això demostra de quina manera la visió ...categoritzadora en funció de ser home o ser dona segueix funcionant encara avui i bueno quan es parla dels salaris pues encara seguim veient que hi ha un 20 % de diferència entre treballs d'homes i treballs de dones aleshores aquí hi ha una cosa no resolta que va molt més enllà de lo que és senzillament el món del treball sino que és el món una miqueta del treball en el seu conjunt i per lo tant del món social. Jo crec que en aquest sentit si el sindicat en això no li dóna una vessant molt més àmplia és molt difícil que dintre del món només de l'empresa aconseguir canviar això. Vull dir jo penso que és plantejar que la vida s'ha de plantejar d'una altra manera i per lo tant el tipus de reivindicació també. Bueno pues igual que aquesta del treball assalariat hi havia altres: pues tot el tema de l'assetjament sexual, pues va ser una discussió jo penso super interessant i maca a mi em sembla, i molt enriquidora dintre del sindicat també al menos la gent que estava disposava a tenir interès en portar-ho, altre gent ho rebutjava/

E.- Això va ser als inicis dels anys 80. Perdona que t'interrumpeixi/

Lo de l'assentjament sexual als 70 ja estàvem, ho discutíem...Després vam intentar posar-ho dintre de les plataformes reivindicatives, posar-ho a la negociació col·lectiva, trobar la formulació adequada, és que des de que comences a parlar, que es comença a concretar/

E.- Ja, ja hi ha un període/

Jo penso que hi ha un període. També conèixer...Jo recordo que l'època aquella que estava alliberada vam fer un estudi d'altres sindicats europeus en aquells moments com concretaven determinats, determinades reivindicacions per saber també les formulacions: quines ens interessaven, quines no? Les diferències que hi havia en aquells moments del sindicalisme francès amb l'italià...Bueno pues hi havia característiques diferents o les dels alemanys...Vull dir jo crec que teníem una actitud oberta a veure fora què hi havia però també té una actitud bastant innovadora una miqueta nosaltres què proposàvem a les companyes i companys de les federacions i les unions i tal per posar a les nostres plataformes reivindicatives i això representava per tant una discussió bastant profunda de les dones que estaven treballant dintre de les secretaries no? I jo crec que bueno pues això el tema dels salaris, el tema de l'assentjament sexual, el tema del tipus de permisos, el tema dels treballs per exemple protegits o no protegits...És allò que hi havien tota una sèrie de lleis proteccionistes de les dones i van fer unes jornades només per discutir si lleis proteccionistes sí, no per què pues el tema del treball nocturn si interessava o no interessava que les dones estigués nocturn, el treball a torns, és a dir vam fer tot el procés jo crec d'omplir de contingut el que eren les reivindicacions de les secretaries de les dones combinant assemblees, reorganitzant les estructures, jornades específiques per parlar d'una cosa o l'altra, la discussió del sindicalisme...És a dir jo el record que tinc és que van ser uns anys en aquest sentit ric en el sentit d'omplir de contingut el que eren el missatge de les secretaries que les secretaries que no només anaven en plan formal i florito de que hi hagués una Secretaria sino quin contingut li volíem donar en això. Jo recordo profundament tot el debat de les dones de la minoria d'Astúries. Va ser una cosa molt forta dintre del sindicat. Va ser un debat d'aquells que atravessen de d'alt a baix on era determinant l'actitud que els sindicats preguessin. A les dones se'ls hi prohibia l'entrada en a les mines d'Astúries. Llavors unes dones van entrar llavors en la Secretaria de la Dona vam recolçar aquelles dones. El sindicat de la mineria en aquell moment es va posar en contra. És a dir/

E.- Va haver-hi conflicte/

Va haver-hi un conflicte intern dintre del sindicat i després un conflicte que jo penso que ens van fer discutir de moltíssimes coses si volíem o no volíem igualtat perquè/

E.- Va desencadenar alhora també el/

Exacte en aquest sentit jo crec que molt enriquidor i en base pues possiblement moltes vegades a la vida quotidiana i que trobar companyes que estaven, que no haguessin pogut potser denunciar les coses ni atrevir-se a fer coses sino hi hagués hagut algú també que els hi donava recolçament. Llavors en aquest sentit penso que vam fer cosetes molt maques i penso una altra cosa també que jo crec que van ser uns anys en que estava tot per fer. I estava tot per fer a tot arreu: dintre del sindicat, dintre del moviment feminista que teníem que discutir de tot com dèiem també l'altre dia llavors era com un constant debat sobre tot i és en aquest sentit que recordes com el meu record d'aquells anys de molt ric i amb molta/

E.- I ritme frenètic també

Ritme però també per discutir de continguts que dius bueno pues mai m'havia plantejat jo...Jo no sé m'imagino que si estàs en un país en una democràcia consolidada et trobes amb unes lleis pots estar a favor o en contra però quan estan per fer pues bueno : I a tu com t'agradaria fer-la?

E.- Era partir d'un buit per entendre'ns?

Exactament...És en aquest sentit posa en entredit moltes més coses. I aquí va haver-hi tota la discussió també de la igualtat o no igualtat. És a dir si les dones el que volien era tindre els mateixos drets que els homes. Que aquí va haver-ho també una reflexió molt gran perquè dius bueno una cosa és com si primer com si les dones el que volguéssim ser igual que els homes no? Llavors aquí bueno pues vam tindre les nostres discussions. Jo cada vegada tenia més clar que no volia ser igual que els homes. És a dir que el que

demanaves era tindre els mateixos drets en el sentit de reivindicar coses que no es tenien però al mateix temps que se't tinguessin en compte perquè hi havia unes característiques pròpies que mereixien uns drets propis no? És a dir que jo la idea de la igualtat igualtat de seguida em va desagradar. No m'agrada el títol d'igualtat o sigui perquè s'identifica massa com volguer ser com els homes. Jo penso/

E.- Uniformitat

Exactament. Llavors jo penso que és allò acceptació des de la diversitat i un enriquiment mutu o sigui no es tracta de barallar-se contra els homes ni molt menys. És a dir d'agafar les vessants positives que pot tindre cada un dels sexes pensar que no han d'haver-hi categories quant a drets i que els drets han de ser drets per tothom per acceptar la diversitat i des d'aquest punt de vista jo penso que és molt millor reconèixer que som desiguals però que això no vol dir que aquesta desigualtat ens portir a tindre drets diferents sino que els drets han de ser els mateixos no? també vam tindre una altra discussió després més endavant dels 80 sobre el tema de la discriminació positiva: que si llavorens en la mesura en que les dones partien d'una situació d'inferioritat de condicions tant en el tema de la promoció dins de les empreses, en el tema de les llistes sindicals o en el tema de les llistes polítiques o en el tema de les llistes dintre del sindicat, si animar o no a que hi hagués un mínim porcentatge no? Lo de les quotes per un costat i la discriminació positiva per un altra. Vull dir que a vegades amb determinades plantejaments amb algunes ...Recordo la Telefónica en concret, vam plantejar de que fos en positiu reclamant que hi hagués molt més porcentatge que lo que sortís d'una promoció per exemple que hi hagués un porcentatge molt més alt de dones que d'homes perquè es partia d'una inferioritat no? Bueno no sé si ...Era com anar provant diferents propostes mesures, per veure una miqueta com resolta una situació d'una profunda discriminació i per tant dius bueno pues si les dones poden tindre dret a ser jo què sé...A Renfe per exemple a ser ...no me'n recordo del títol/

E.- Maquinistes/

Maquinistes o enganxadores...No me'n recordo com en deien aquestes que enganxen els vagons uns amb els altres que també va portar molta polèmica...Bueno pues és una tema d'elles si volen ser...Després amb quins inconvenients es troben aquestes dones però no sé jo en conjunt el que recordo ja dic molts temes, molt de contingut ...Molta...Molta vida per discutir-ho i havent resolt a mi em sembla bastant bé, el tipus de proposta a portar en la negociació col·lectiva i a al mateix temps absolutament tocat al menos per part meua, tots els conceptes això d'igualtat, de drets, de reclamacions, de, de barreja amb el discurs ...Jo per exemple tenia una contradicció gran per lo que ja vaig dir l'altra dia que era bellugar-me dintre del món sindical però al mateix temps cada vegada que em bellugava més dintre del món feminista. Dintre del món feminista hi havia diferents corrents : les dones que eren dobles militants i les que no ho eren, les que eren independents. Però també hi havia les corrents en les de la igualtat i la de la diferència. Llavorens jo per exemple o altres dones per exemple vinculades al MC o a altres partits que no reclamaves tampoc la igualtat perquè la igualtat erenper exemple per dir-ho d'alguna manera la gent del PSC o la gent dels socialistes en el sentit de molt igualtat de lo que abans dèiem de en plan de massa homogeni. Per tant tampoc era diferència perquè em semblava que era anar-se a l'altra extrem. Llavorens bueno estàvem...Van ser unes èpoques d'aclariment ideològic per dir-ho d'alguna manera. Jo recordo en aquest sentit molt importants les Jornades de Granada com un lloc on va haver-hi/

E.- Això en quin any més o menys?

79 el desembre del 79 va ser un "cataclok" immens dintre del moviment feminista. Va ser una ruptura absoluta entre lo que era feminisme de la igualtat i el feminisme de la diferència. Aquí personalment també vam quedar molt tocades. Jo vaig il·lusionar de la quantitat de dones que hi havien, els debats, la profunditat dels debats, etc...I llavors allò va representar aquí a Catalunya almenos a Barcelona en concret pues bueno pues una coordinadora feminista d'un sector només és a dir no no plural i bueno vam anar fent. Vam fer unes Segones jornades de les dones al 82, després vam fer unes jornades estatals a l'any 85 aquí a Barcelona als Hogars Mundet. És a dir hem anat fent debats sobre diferents qüestions i poc a poc jo crec que a lo llarg d'aquests 20 anys que han anat passant hem anat com jo què sé, com recomposant per dir-ho d'alguna manera també les interrelacions dintre de les diferents ideologies dintre del que se'n pot dir el moviment feminista. És a dir jo crec que d'això, de les Jornades de Granada de l'any 79 a les jornades aquestes de 20 anys de feminisme a Catalunya que han fet fa a l'any 96 o sigui amb aquests pues jo què sé 17 anys, ha passat tota una vida per dir-ho d'alguna manera, i hem pogut a mi em sembla que com un element positiu poguent-se retrobar molt més tranquil·lament acceptant molt més la diversitat, la manera de pensar molt més plural i poder tancar ferides doncs de les que vam obrir l'any 79 que poder eren absolutament necessàries perquè era un debat molt més ideologitzat per dir-ho d'alguna manera: allò "¿tú

dónde estàs? Estic aquí, estic allà". I jo crec que la vida, l'experiència, la pràctica també ens ha anat una miqueta recol·locant i entenent que una cosa és la diversitat ideològica que és evident que hi és però això no vol dir que no es pugui treballar conjuntament en moltíssimes coses i que la manera de resoldre no sempre ha de ser per "mayorías o minorías" sino que es pot anar buscant en moments determinats doncs consensos per poder seguir endavant i jo penso que en aquest sentit en el moviment feminista hem après molt. Jo crec que ha sigut una experiència molt...És una experiència molt especial que políticament crec que tindriem que donar-li un valor polític que es coneix poc encara però és una forma de fer, és una forma de treballar com a formes de moviments de ---- institucionals de les que crec/

E.- Hi havia coordinació no? De fet quan es diu coordinadora inclús hi ha hagut algun debat de que coordinadora sense organització/

No la coordinadora va estar fins l'any 92 o 93. Va estar la coordinadora feminista. Després es va disoldre/

E- La coordinadora feminista de Catalunya en quin any neix? El 70 encara no s'havia constituït com un grup de coordinació

Al 79 hi havia una coordinadora feminista però era parcial. Agrupava un sector només. Llavors les altres dones estaven agrupades en una sala independent en un altre...Eren com col·lectius separats.

E.- I aquest col·lectiu de la coordinadora feminista, aquest que formava la coordinadora quin posicionament tenia? Quin era?

Homes pues mira era una miqueta la gent més vinculada a la Lliga Comunista, al moviment comunista. Eren més independents, alguna gent del PSUC i és una miqueta el sector de dones una miqueta més polítiques en un sentit més tradicional. En el sentit de més vinculat pel dret a l'avortament, pel divorci, per la vinculació amb les agressions sexuals, amb el codi penal. Es a dir.

E.- La igualtat que tu plantejaves abans.

Sí. No poder tant de la igualtat tipus socialistes però en la corrent de la igualtat per dir-ho d'alguna manera em penso eh! El que passa és que hi havia també dintre d'aquestes dones un cert plantejament de donar importància també a tota la part una miqueta de reflexió individual, personal a fer política des d'una mateixa no tant des d'una ideologia però molt poc explicitat. Llavors jo crec que han de passar 10 o 12 anys perquè es comenci a fer política des del moviment feminista d'una altra manera, justament jo crec que en els anys 90 o mitjants dels 90 jo crec que el límit que les Jornades del 96 quan es comença a plantejar la forma més obertament per part d'un sector molt més ampli de dones la forma de fer poder menys reivindicativa en un sentit i en canvi poder més política des d'un altre. Més política diferent des d'un altre i on ens retrobem amb dones independents que no han estat mai en partits i que/

E.- I canvia diguem-ne a través d'aquesta coordinadora/

Això mateix. Deixa de ser la Coordinadora Feminista, es fan les jornades i se'n diu Associació per ---- Jornades. A les Jornades més de 200 grups de dones, una cosa super plural. Aleshores indica un canvi de procés, un canvi de forma de fer també. Clar és una altra època, indica que no tenies el neguit d'estar constantment sortint al carrer perquè cada 2 per 3 estaven jutjant no sé qui o passava no sé què "aquella porque era adúltera, la otra por que li volien prendre els fills, l'altra perquè no sé què...Llavors era un altre, era un altre moment polític./

E.- Era un altre ritme també/

Creç que també una cosa i l'altre....Possiblement, jo a vegades he pensat:- "Bueno pues si haguessis estat jo qué sé! Si tornessis a repetir la vida en aquest sentit què faries? Jo no sé si no faria el mateix...No ho sé! Però és veritat que vaja que els anys passats no són només anys sino anys , èpoques determinades i moments polítics diferents i també moments personals diferents clar...Llavors tot barrejat fa que la història sigui d'un altre manera no? Llavors vinculat amb tot això jo cada vegada em vaig vinculant més, encara que estigui en la Secretaria del sindicat, em vaig vinculant més al moviment feminista, no? Em vinculo més en la preparació de les Jornades l'any 82, em vinculo després a la preparació de la Jornades [ES TALLA LA GRAVACIÓ]

[FINAL DE LA CARA A, CINTA 7]
[INICI DE LA CARA B, CINTA 7]

Són aquest sentit que poquet a poquet m'anava vinculant més al moviment feminista. I em sentia més còmode també: entre que en el moviment sindical pues ja hem parlat de també com personalment em sentia que era un moment també personalment de tocar de peus a terra i bueno buscar-me la subsistència i llavors començar a treballar en la impremta i que bueno i també ha havia tallat la meva relació amorosa amb el meu company a l'any 77 doncs en aquell moment vaig començar una relació amorosa amb una companya, llavors o sigui se'n va com...com si les peces de la meva vida se'm capginessin una mica, no? Llavorens era la impremta que era on treballava, el sindicat encara seguí anant-hi doncs perquè encara la cosa estava en marxa i em sentia més a gust amb les companyes de la Coordinadora feminista perquè en aquell moment estaven funcionant i a més a més tenia una relació amorosa amb una altra dona. Llavors és una miqueta que el món una miqueta se m'havia configurat de lo que eren els anys 70 en els anys 80. Això no vol dir pues que no seguia participant: políticament seguia en el MC, seguia en totes les mogudes (que si la OTAN, el ---- -) però jo crec que cada vegada més des d'una altra perspectiva fins que ja llavors deixo el 86 el sindicat. En el 86 ens fiquem o comencen dintre de la Coordinadora feminista un grup de Lesbianes feministes que vam abordar el tema del lesbianisme pues com havia sigut un tema bastant poc tractat dintre del feminisme llavors bueno pues vam montar un grup, i un grup que /

E.- Persona quan dius poc "tractac pot ser inclús tabú" en el mateix, dintre del mateix moviment feminista?

Tabú no! Però /

E.- O bueno tabú no però més costós d'acceptar que d'altre tipus de /

Costós d'acceptar no? I poder més en la corrent nostra, la corrent de la igualtat per dir-ho d'alguna manera que en l'altra corrent. La corrent de la diferència jo crec que era un tema més acceptat . En la corrent de la igualtat menys. Aleshores jo recordo que quan alguna, alguna gent del sindicat van començar a saber que era lesbiana perquè tampoc me'n tenia que amagar, home no posava cartellet! Però bueno! Bueno lesbiana avia'm sabien que tenia relacions amb una dona i per tant pues en aquell moment la meva opció era sexual era aquesta, jo no sé dintre de 10 anys quala seria...És d'aquelles coses que al final et reivindiques posant una etiqueta perquè creus que si no s'interpreta que tothom sempre és heterosexual. Llavors dius bueno pues no la gent té com a mínim que quedi clar que alguna vegada i alguna gent que no ho és. I era en aquest sentit no! Però bueno quan vam començar en plan reivindicatiu o jo em vaig ficar i em va entusiasmar i tal per mi va agafar..va passar a ser el Grup de Lesbianes feministes una miqueta el meu pues el meu punt de reunió setmanal, el meu espai de trobada, trobar-te amb una colla de dones a discutir todo: de lo habido por haber també des de la vessant d'opció sexual, i d'allà la relació més amb el moviment feminista i cada vegada menos amb el moviment sindical. Aleshores em vaig ficar més en el món de la dona, es va constituir Ca la Dona l'any 88 també llavorens vam muntar, vam agafar una casa, vam ocupar-la, vam estar...bueno.../

E.-Va haver-hi una ocupació?

Va haver-hi una ocupació, vam estar, vam segrestar no sé quants autobusos o sigui de la ocupació ens va fotre fora la Guàrdia Urbana, bueno...doncs que hi havia molta moguda al voltant de reclamar que el moviment feminista teníem dret a tindre una casa perquè tothom tenia el seu patrimoni i nosaltres allà anuladíssimes no? Al final després de molt barallar i això va ser pues un parell o tres anys de guerra ens vam...bueno vam aconseguir un conveni amb l'Ajuntament. Un conveni amb l'ajuntament que ens pagava un tant per un local llogat. Bueno pues "menos da una piedra" amb lo que llavors vam .../

E.- --- de patrimoni de moviment sindical igual que reivindicaven altres entitats

I vam aconseguir-ho. Primer quan encara hi havia... quan es va començar la Transició allà a Mestre Nicolau hi havia uns locals de la Sección Femenina que vam, també vam fer una ocupació allà i tota la història però bueno no vam tindre prou força jo crec per aconseguir. També allà una mica rotllo perquè allà en la plaça en aquells barris tampoc que deies com mucho entusiasmo [riuen] no ens acabava d'agradar

E.- I ocupacions no va haver-hi solament del moviment sindical perquè no ho dic perquè per exemple jo sóc un ignorant totalment de que el naixement de Ca la dona es produís d'aquesta forma que tu ara em deies/

No, no Ca la dona va produir-la...Però és que quan el moviment feminista vam fer ui ! ocupacions! Jo clar ocupacions per exemple en el tema de l'avortament, el Col·legi de Metges, a les iglesies, tancades, ocupacions amunt, avall..O sea... els jutjats. Jo tinc la sensació d'haver sigut de que el moviment feminista ha sigut un moviment molt actiu en aquest sentit, molt dinàmic, el que passa és que bueno després les coses han sortit com han sortit i bueno i amb la virtut i amb l'inconvenient però també amb la virtut de que hagin sortit així no? Llavors bueno resultat total de l'ocupació d'un local que vam fer allà al Paral·lel al final vam aconseguir aquell conveni amb l'Ajuntament i es va crear una casa que li dèiem Ca la Dona. I allà doncs va ser un espai de creació de diversos grups: llavors el grup de les dones feministes era un, pues el de grup de dones contra les agressions uns altres, les dones anti militaristes, les dones ...jo què sé ...Hi havia de tot! Hi havia una pila de grups de dones

E.- Però qui, qui hi havia en l'impuls de la constitució de Ca la Dona, és a dir jo és fruit de la meva ignorància potser també eh...Moviment feminista /

Era un sector de dones independents però no les independents, les independents era una miqueta una corrent ideològica llavors hi havia un sector de dones independents, dones de la Lliga, dones del MC/

E.-Independents són apolítiques

Això mateix, això mateix. I aleshores bàsicament va néixer justament impulsada per la gent de l'esquerra radical el que passa és que amb la voluntat de que sino que fos una cosa oberta absolutament a tothom.Va tindre la pega de néixer així però jo crec que el transcurs dels anys ha obert això a ser un local de referència, jo crec per jo avui diria per una banda per gent, bueno per una banda no perquè les socialistes en tenen un altre, però excepte amb les socialistes jo crec que hem aconseguit que verdaderament la pretensió que teníem de que fos un local o en és pogués reunir tot tipus de grups doncs a la pràctica s'ha fet. Després van començar a vindre grups de dones immigrants, llavors després grups de dones que feien altres coses diferents que feien art o que feien jo què sé o que feien...Dones filosofes o dones que reflexionaven sobre, sobre altres temes o com feien música. Ha anat sent un local d'espai més plural i més divers.

E.- No només reivindicatiu sino també d'expressió?

Això mateix! D'expressió també, de donar una miqueta un espai on es puguin trobar diversos grups de dones; en el cas per exemple de les dones immigrants bàsicament també reivindicatiu perquè bueno doncs és el tema de que independentment de que elles es coordinen amb la federació d'immigrants pues són que si les dones filipines, que si les dones guineanes, que si dones llatinoamericanes...És a dir també tenen...Llavors el fet de poder-se trobar a Ca la Dona jo crec que també és una miqueta un recurs, un espai, un punt de referència [els dos alhora]. Doncs jo ho he vist tot això a partir d'estar amb el grup de lesbianes feministes. I a part d'estar en el grup doncs estic també participant en això en les mogudes de Ca la Dona, amb els trens, per exemple va ser, ha sigut ...Hi han hagut èpoques maques, era l'època de les Dones de ---- - quan l'època encara de la Guerra Freda, els blocs, los misiles, los americanos y las bases en Europa...Llavorens bueno per exemple dintre de les dones hi havia un moviment molt fort de dones antimilitaristes. Aquestes Dones de ---- que eren bueno com un, com un campament diguéssim de dones que estaven al costat d'una base americana i que lluitaven en contra dels míssils etc. Aleshores bueno pues aquí per exemple vam fer coses molt maques. La primera vegada vam anar un tren a Tortosa..dos tres, dos anys seguits vam anar, vam fer un tren que anava en contra de les nuclears llavors vam fer un grup de dones que eren més de 800 donen dintre el tren que conduia , amb la RENFE vam negociar i la que conduia era una maquinista i aleshores vam fer una acampada quan vam arribar allà. Va ser una bona pressió. Allò de dir bueno la revisora era mujer! Era com molt reivindicatiu. Un altre any vam anar a Tortosa en contra d'una acadèmia militar que volien fer allà de dones. Llavors/

E.- Tortosa. Per què Tortosa?

Perquè volien fer una acadèmia militar de dones a Tortosa/

E.- Sí però és pura coincidència el fet de que el tren fos també/

Sí, l'anterior havíem anat per lo de les nuclears Vandellòs,Ascó i tal. Llavors/

E.- Ho dic perquè Tortosa clar /

Era el tema de que volien fer una acadèmia militar i perquè ningú ho sabí i vam dir "pues anem allà" . Total vam arribar allà el tren preciós i quan vam arribar allà el poble estava dividit: la meitat del poble estava en contra de que hi anéssim però l'altre meitat, i ens van tirar tomàquets i l'altra gent del poble ens donava recolzament. Tota la gent progressista allà a favor i tal . Van ser moments de tensió. A la nit els fatxes van venir a atacar-nos i ...avia'm jo crec que era experimentar unes altres formes de lluita no? vull dir pues això anem d'acampada i llavors pues cantar i era...bueno pues ocupàvem llavors la policia allà tot deu! Era com una mena de lluita...Per mi ha sigut una manera d'aprendre que no és lluitar només com sindicalment s'ha fet sempre o com tradicionalment hem fet des dels partits si no que hi han altres maneres de fer no? Llavors ha sigut també com una miqueta un aprenentatge també del feminisme d'altres maneres de fer o altres maneres de barallar.

E.- Això s'imposava des de Ca la Dona també?

Sí estàvem un grup que es deien "Dones antimilitaristes" que estàvem bueno pues una pila de dones: la Maria Olivares estava allà, i jo què sé la Montserrat Cervera...Bueno una, una...Diversos grups que es anaven i llavors un grup convocava una cosa i totes les demés hi anàvem. Llavors és igual: les lesbianes, les altres, les de Secretaria /

E.- Sempre participava tothom tot i que estigués dintre de grups determinats no?

Bueno jo crec que hem fet la nostra batalleta i la nostra història vull dir que ...

E.- Hi ha un comentari que has fet abans de Ca la Dona sobre la valoració com a punt de referència actual i has mencionat bueno ----- perquè estan les dones socialistes que tenen un altre, un altre pal/

Sí perquè de la mateixa manera que els socialistes allò que un dia comentàvem no? que un dia t'enteres i que ---- els socialistes durant la Transició i de cop apareixent i després arriben les eleccions i dius òstia això no m'ho esperava! Vull dir allò de determinades majories socials que no saps, que no coneixes i tal. Jo crec que en el feminisme directament però també altres opcions pues jo què sé dones que -----a la vida mai en res ni enlloc i aleshores bueno es pensen a constituir també va copiar la Secretaria de la dona de la UGT, que primer estava tothom absolutament en contra després ----la Secretaria de la dona i després comencen a treure dones del PSOE que són feministes, que em sembla molt bé, millor prefereixo que siguin feministes que que no ho siguin però que fan també la seva opció i la seva forma d'organització i la seva distànciament també respecte al moviment més actiu o més radical o més/

E.- Ca la dona no hi ha ---- amb Ca la dona per entendre'ns/

Cap, cap. I per exemple a Barcelona pues jo què sé més tard als anys 90 creen la fundació Maria Aurèlia Capmany que és un/

E.- ---- [no s'entén parlen tots dos alhora]

Tenim relació entre Ca la Dona i la Fundació Maria Aurèlia; hi havia una relació i estem tots allà però jo el que vull dir és que ha sigut resultant d'opcions diferents, de maneres de fer diferent i tal

E.- I eren partidistes vull dir en el sentit de que és un partit /

Home molt més identificat també amb una opció ideològica per dir-ho d'alguna manera. Avui per exemple a Ca la Dona no la pots identificar amb cap opció ideològica ni amb cap partit perquè pot haver-hi molta gent allà dintre que està en diferents opcions. Vull dir i que bàsicament el que ens caracteritza és el fet de ser feministes no?

E.- Jo volia fer-te una pregunta abans de que se'm passés ara que estem així...Ara que estàs plantejant tot això, tot i que sigui una mica marxa enrera, és quan es fan les Primeres jornades de Ca la Dona l'any 76 tant pel que tu has comentat com pel que ha comentat l'Aurora, la mateixa Cinta Llorens tinc la impressió de que el moviment feminista ha anat per una banda i el moviment sindical per una altra banda. És la pregunta: valoració del diàleg entre un i altre. Una valoració personal teva; però després també si aquestes Jornades, aquestes Primeres jornades jo el que he trobat a la informació que he mirat, a la documentació és que hi havia molta participació de professionals : col·legis no sé què d'un perfil de dona que no estava lligada a la dona doncs del petit metall i d'altres sectors més tradicionals no? Sino que eren més bé professionals. Ho

dic per això. Tu trobes que les Jornades, les Primeres Jornades que era lògic per una altra banda més atenció cap el tema del moviment feminista però que el espai referit al món del treball, no al sindicalisme, al món del treball queda en un segon pla més o menys. Penses tu o no?

Jo penso que no. A veure si i tu dic amb una certa base perquè ara quan vam fer les Jornades de femisme vam evitar les conclusions de les Primeres Jornades. Es parla justament del treball, es parla molt del treball. El que passa és que es parla del treball d'una manera que no sé si avui signariem vaja jo segur que no signaria jo el mateix que es deia llavors. Llavors hi havia una preocupació jo penso però clar hi havia una preocupació també jo penso com element molt positiu de donar importància a l'altra treball:en l'anteció en la discriminacions que tenim en el treball assalariat però atenció al treball en la mestressa de casa. Era una miqueta era aquesta altra, aquesta...Hi havia sobretot el plantejament de "socialització" del treball.

E.- Serveis col·lectiu

Col·lectivitze-m'ho tot! Serveis col·lectius per atenció a les dones, serveis col·lectius, serveis col·lectius. Una miqueta anàvem per la via de lo "socializamos todo". En el fondo ho mercantilitzem tot i això és una miqueta raro.-----segons el mercat o fem segons els serveis socials però en el fondo l'opció en aquell moment dins el moviment feminista era aquesta. Jo crec, bueno avui no hi estaria d'acord, no hi estaria d'acord i en aquell moment jo crec que el pont de diàleg ... Jo em sentia per exemple part del pont aquest dintre del moviment sindical i del moviment feminista. Em sentia part d'aquest pont perquè és veritat qu eren dos móns separats perquè jo penso que bàsicament eren dos móns separats perquè eren dos formes de fer molt separades o sea perquè aquestes dones que : hi havien professionals, d'acord! També dintre del sindicat hi havia professionals eh! Vull dir que hi havia professionals d'acord però la persona no estava en funció. Allà no estaves perquè fossis del metall o de l'altra. Estaves com a persona que tenies globalment tot un tipus de problemes perquè eres dona no? Aquesta mena d'integritat de no parcialització perquè tu estaves mirant i després la gent sí que era la veïna d'aquest barri, la mestressa de l'altra, la no sé quantos...O sigui ..no eren les dones organitzades per dir-ho d'alguna manera, perquè les dones organitzades dintre del sindicat tenien una altra forma de fer que era la forma de fer jo penso més masculina, més tradicional. En aquest sentit és més masculina, més tradicional no? O sigui però et trobaves amb un altre tipus de dones que es mobilitzaven per les seves coses no?

E.- Moltes a associacions de veïns no?

Vinculades a associacions de veïns, vinculades a vocalies de dones que en aquells moments es anaven crean, vinculades a grups de dones que debatien i que discutien sobre la seva i que no trobaven poder en aquell moment en el món polític, moltes dones que venien de "ex", ex del PSUC, ex del MC, "ex". Gent que ...dones que havien tocat el món de la política tradicional i que no els hi havia agradat i que havien decidit organitzar-se d'una altra manera, llavors jo penso que unes quantes dones feien una miqueta com de pont entre un tipus de moviment i l'altra . Llavors jo és lo que et deia un dia que estava una miqueta mal vistes pels dos costats[riuen]. Al moviment sindical se'n acusava de que éramos feministes i en el moviment feminista se'ns acusava una mica de que érem les sindicalistes...Bueno...penso que era com un obligat perquè crec que la diversitat de les dones està a tot arreu. Llavors hi havia...O sigui era representatiu del tipus de dones que hi havia en la societat: hi havien les...dintre de les dones actives o lluitadores hi havia d'un tipus, d'un altre i d'un altre. A mi em sembla que sí que representava bastant la realitat de la diversitat ideològica de les dones. En aquest sentit ho era.

E.- T'estic preguntant això per bueno pel teu fil argumental sobre el tema de les dones socialistes, de com han actuat. Suposo que també com a moviment social nou, novíssim moviment social del moviment feminista hi havia d'alguna forma el perill, entre cometes, d'instrumentalització per part de partits polítics, de sindicats i tal. Des del punt de vista sindical o polític tu què diries de tot aquest període. Hi havia aquesta intencionalitat? No l'havia? O es donava el fet sense que fos intencionada?

Hi havia però ho van fer tan malament els socialistes jo penso en el tema de les dones. Per exemple en el tema de l'avortament bueno ho van fer tan fatal que jo crec que ens ho van posar fàcil per una miqueta quedar com a moviment en "contra de". Vull dir que ... Avia'm que ...Quants anys van estar manant? 12 anys han estat o 10..Els anys que hagin estat manant i que hagin tingut encara que anar a votar encara la despanalització per a l'avortament en l'època és que fa vergonya...Llavors jo crec que els socialistes van anar en aquest tema de massa "timoratos". Inclús en el tema de posar dones en els llocs...O sea no van valorar com un valor polític en sí mismo donar més participació en les dones. Perquè els del PP per exemple hi han hagut moltes més dones, és igual alcaldesses o ministres o no sé què...Vull dir que...Jo crec

que inclús en el tema de les dones els socialistes no van...Van viure-ho més com element de por que com element de...I això no vol dir que no hi hagin hagut dones socialistes amb una actitud maca...Vull dir a mi amb això no...Dones que ells personalment s'han mantingut en les seves--- i col·lectivament com a col·lectiu no han ...Han agafat el tema, han abordat el tema dels drets de les dones amb por, amb moltíssima por. Amb por de no----- a la dreta, per dir-ho d'alguna manera i en aquest sentit jo crec que la dreta ha sigut més espavilada. Vull dir "se lo ha sabido montar mejor"

E.- I el període anterior és a dir tant el PSUC, com l'MC com vosaltres ¿no heu tingut polítics?? més vinculats més inicialment?

A veure...Jo clar tinc una visió absolutament parcial no? Però jo en aquest sentit ja et comentava..Clar jo estava molt contenta com dintre del MC el tema de les dones havia travessat el conjunt del partit. A veure...pensa que va ser com una verdadera revolució interna que vam fer en una estructura de dones on nosaltres discutíem, soplàbamos, mandábamos o sigui... Hi havia com un contra poder dintre del partit .

E.- O sigui una estructura paral·lela a la d'homes/

Una estructura paral·lela dintre del partit a més amb poder! Aleshores...a més amb poder, amb capacitat de discussió, amb capacitat de discussió política, amb els congressos donant molta importància a que determinats enfocaments que no servien i tornar-ho a canviar...És a dir...Jo ho recordo com que dintre del MC ens vam trobar amb una colla de dones ---- de dones d'allà molt interessant. Jo tinc un...és un dels records més positius que tinc : de moltes dones que ens vam formar o que ens va permetre estar en el partit i al mateix temps donar molta importància en el moviment feminista. M'imagina que dins el partit ho feien perquè és una forma de d'incidir en un sector de dones. I és que a part d'això hi havia un interès molt personal a més d'això. La realitat és que després quan la cosa s'ha desfet pues moltíssimes dones hem continuat d'una manera o altre. Treballant dintre del feminisme. Jo crec que era una barreja una mica d'influència social però que això com tot té una cara i una creu, això va representar un trasbalsament a dintre del partit molt gran.

E.- Cap endins aquest va ser molt gran/

Cap endins molt gran, molt gran: de discussió, de bueno...del que volia dir fer política diferent des d'un punt de vista de les dones. Vull dir que va representar una sacsejar---- I al mateix temps clar també va representar...! Jo per exemple personalment el..A veure...Jo no he tingut fills no?. Ha sigut penso una opció de no tenir fills al llarg de la meua vida pues ha vingut vinculat al meu compromís polític, al meu compromís social però també una miqueta al donar valors, haver viscut un moment en que tot és tenia que fer tan ràpidament que no tenies com temps per aquestes coses no? Després ja en els anys 80 pues bueno tenia relació amb una dona per lo tant era molt complicat que si adoptes o no adoptes...Bueno no sé! Es complica la cosa...Però vull dir que les primeres opcions personals m'han vingut absolutament vinculades a la meua ideològica o política militant sindical, feminista, vital. Llavors jo parlava l'altra dia en el sopar aquest que et deia bueno aquest de Girona amb l'Aurora i amb la Teresa no la Cinta. Vull dir que era una miqueta aquesta sensació de que són una miqueta resultat del que ha sigut bueno com tothom del que ha sigut la nostra vida. Perquè era molt curiós trobar-se 4 dones que teníem unes característiques molt similars en molts aspectes encara que haguéssim estat en opcions polítiques diferents. Però que vull dir que hi havia unes característiques vitals bastant semblants. No...Pues bueno de com havíem anat evolucionant i com havíem anat canviant perquè coincidim en una època que ens havia tocat viure i que bueno pues que aquesta època va portar, va portar cap aquí la cosa no? Curios a mi em sembla també plantejar, allò que deia d'altres maneres també de lluita, per exemple, tot aquest període que t'estic parlant dels anys 80 el meu pare estava malalt, estava bastant greu, cada dos per tres estava ingressat a l'hospital; per mi era una mena de posar...Primer ho vivia com una mena de contradicció: el meu pare està malalt i ara resulta que no tinc temps de la reunió , de l'altre...Això em va fer rumiar molt i una miqueta com..en un moment determinat vaig tindre que parar i allò "no és just que ho estigui visquent així" Té tot el dret a que el cuidis a que el mimis i va ser tot un canvi de, de la relació també amb els teus grans, de reconciliació. Jo penso , en aquest sentit amb el meu pare especialment fins que es va morir. Però van ser uns anys una miqueta...recordo que la seva enfermetat per mi va representar una...Com una moguda perquè en el fondo em restava temps. Llavors era com una mena d'avís de que tenia tot el dret del món de dedicar temps a cuidar a la meua gent també.

E.- O sigui allò que replantejaves allò de valors/

De valors també de relacions personals. De que no en lo social se acaba todo si no que la teva vida quotidiana i a la teva vida privada no cuides, no mimes i no tractes bé la gent que tens a prop pues escolta'm..pues allò de que "la revolución empieza por uno mismo" Pues també penso que és una veritat com un temple. Llavors això també em va fer rumiar per la relació amb la meva mare, després quan es va quedar vídua...Com una miqueta...ser més humana en un sentit...Com més humana en el sentit de donar temps, de pensar, que és just i que et permetes donar temps a cuidar-te en a tu i a cuidar-te en els demés

E.- Hi ha una part, és que ho dic perquè també en altres entrevistes ens ha sortit aquest tema, que és fonamental que és el tema de la relació amb la família, és a dir , amb el teu nucli familiar, com s'ha anat madurant al cap dels temps. Com inicialment el protagonisme és tu: en aquest cas la persona que està fent aquesta... a la que estem entrevistant i com es fa el pas, l'evolució, en 3 o 4 casos hem parlat, que al final el protagonisme no és d'aquesta persona que anava a canviar el món sino que el protagonisme és de les persones

/

Sí, sí en el meu cas passa exactament igual. Clar depèn de a veure de per qui sigui aquest canvi. Es veritat que jo a casa meva si som dos germanes jo era la "loca de la vida ", la que "cambiaría el mundo", la que tal, la que qual i en a la pràctica després perquè la meva germana, que és la que s'ha casat, la que ha tingut dos nenes, és més tradicional, és una miqueta la que fa de....pues jo qué sé pues com de coixí, per dir-ho d'alguna manera a la família. Jo m'he quedat una miqueta com la marginada, per dir-ho d'alguna manera dintre de la família.

E.- Però tens aquest paper, és a dir, /

Clar perquè és el paper una miqueta de...Jo què sé una cosa que no saps massa bé com col·locar no? Lo que en èpoques era la tieta loca però clar la tieta ja no és és un altre tipus de tieta. És una cosa difícilment classificada. Però al mateix temps tu has...Jo no he aportat família. Doncs a mi això m'ha portat un problema de relació dintre de casa meva i tal eh! No tant perquè ningú m'hagi reclamat res perquè amb la meva mare pues tenim molt bona relació i ...Però jo interiorment és aquella sensació de dir "bueno tu has tingut un tipus de vida un poc atípica llavors aquesta mena de cosa atípica, especialment quan venen dates que a mi em renyen bastant quan poden ser els Nadals o coses d'aquestes pues llavors m'atabalo perquè estàs "como descolocada"...Allà penjada: tu qui ets? No saber qui ets!

E.- Dintre d'aquest cercle no tenies ----

La tranquil·litat de, detranquil·litat amb una mateixa...Tinc, no sé si ho podré dir un altre dia o no, però jo tinc la sensació de que a la meva vida he pogut escollir moltes coses: he pogut escollir la professió (si em dedico a una cosa si tal i qual), he pogut escollir la meva ideologia, he pogut escollir el meu tipus d'opció sexual, les meves parelles, he pogut escollir amb qui més o menys em relacionava, he conegut una pila de gent preciosa...He tingut sensació de descobrir molt i estic contenta...

E.- No tens la intenció...la pressió aquella d'haver fet coses sense escollir sino perquè és a dir no hi havia entre A i B sino que era simplement A. Aquesta sensació no la tens? És a dir una mica com que el control l'has tingut tu/

Sí dentro de unos límites..Avia'm tot és bastant relatiu. Però tinc la sensació d'haver tingut una vida, en aquest sentit molt rica, molt variada, molt diversa, d'haver conegut a molta gent i d'haver estat feliç, d'haver viscut feliç...N sé com explicar-te...He pasat moment de tot...Aprenent com constantment com combines: la militància política, el treball polític, amb el treball personal, amb el moment personal en que estàs, amb els teus amors...O sea això és com una mena d'allò que t'has tingut d'anar gestionant com has sapigut i com has pogut..Pues m'imagino com tothom. Però bueno pues la sensació de que ...Jo no sé que ho he fet lo millor que he sapigut i que m'ha donat molts moments molt bons i també m'ha donat de dolents...Clar...de disgustos pues és evident. Però del que estic...avui diria que estic profundament satisfeta...Vull dir una sensació de satisfeta de la vida/

E.- Però jo ho deia també en el sentit de l'opció; ho dic per la qüestió de si conscientment tu recordes que anés tota la presa de decisions que al llarg del temps has tingut que fer conscientment tu l'has fet normalment o no...O ha vingut una /

Una cosa ve d'una altra/

E.-Una cosa ve d'una altra ---per això et deia/

És que no és tal/

E.- Et sembla que t'ha vingut donat/

No...Però no sé t'hi vas trobant! No sé com explicar-ho.Però clar t'hi trobes també si tu obres les portes perquè t'hi trobis perquè si tu no arriesgas nada pues clar no t'hi trobes eh! . I jo en aquest sentit sí que et volia comentar abans un detall, que jo ---- -- la història que en 2 situacions va vinculat amb lo de l'opció sexual, són situacions que vaig pensar: què equivocats que estan! De com es valoren...com el valor polític només li donem a unes determinades coses. Ho dic perquè a veure la primera vegada que vaig entrar en un bar d'ambient, que devia ser a finals del 79, jo me'n recordo que vaig trucar el timbre que era un bar de noies, i clar vaig trucar el timbre perquè anava amb una colla, 4 parelles o 2 parelles i vaig pensar...Déu meu! Una cosa és que et detinguin per ser "roja" --- ---- en su línia no? -----Jo me'n recordo acollonida que clar vaig pensar ----- jo interiorment recordo la sensació de "¿qué dirán mis amistades?"/

E.- Culpabilitat?/

Culpabilitat o sensació de dir : "mare meva és que no em valoraran igual una cosa que l'altra. Això una vegada. I una altra vegada que van fer un programa cordial i van venir a "Ca la dona" a buscar al "Grup de Lesbianes Feministes" avia'm si volíem parlar o no volíem parlar. Mai recordo haver-ho passat tan malament després de tota una nit rumiant sense poder dormir si sortia o no sortia. Al final vaig decidir que no sortia perquè m'era massa, perquè pues jo què sé... A més sortia com a protagonista parlant perquè anava en el programa i tal i vaig pensar: no és ...el valor no és només com et poses davant de la policia o sigui atrevir-te a posar-te davant d'una càmera a explicar la teva vida i que no t'importi que després "he que he visto que eres lesbiana, o què no sé cuantos" Escolta'm tiene tela marinera! Jo crec que és aquella cosa que dius: les coses es poden valorar de moltes ...És com el tema jo què sé de...del color de la pell: o sigui jo crec que hi ha moltes formes discriminatòries que amb la nostra tradició política sembla que tot ho posis dintre d'un sac i és veritat que és viu de maneres diferents/

E.- L'estigma de cada cosa/

L'estigma de cada cosa es viu de maneres diferents. Llavors jo què sé ¿com enfrontes dintre de la teva família dir que tens una companya i no tens un company.? Com ...O sigui jo crec que són petites baralles però importantíssimes en la teva coherència personal pero també són baralles polítiques tan grans com qualsevol altra. Pues perquè jo què sé si en a la feina 10 o 12 se n'enteren llavors segurament canviarant l'opinió que tenen sobre els homosexuals i no seran les persones raríssimes que no sé qué, ven que salen per la tele si no que és una persona normal i corriente como otra más i que resulta que ...Llavors és com donar valor a ser coherent amb altres facetes de la vida que són difícilíssimes...Vaja jo crec que ... /

E.- Més complicades que el que/

Que la cosa és més complicada...Hi ha moltes maneres de barallar en la vida, de ser coherent, de no sé..A mi hi ha coses que m'han produït profundes sacsejades internes. Que he pensat mira poder seria o reconeixia el que era la por d'aparar a una manifestació la por a que em detinguin, o la por de passar per comissaria i en canvi hi han altres pors que bueno que resulta que són molt més grans o que et costen més de vencer que aquestes no?

E.- Si et sembla bé comentem el tema estrictament personal a partir del 77. Fins ara havíem parlat una mica més del contexte general, del moviment feminista, el moviment sindical. O sigui a apartir del 77 la teva opció és viure amb una dona no?

No. Viure tampoc, tindre una relació

E.- No ho dic perquè o sigui el procés de, de deixar la parella anterior i passar a tenir parella de diferent sexe i tot això com es produeix tot això? Vinculat...m'has dit que la influència del moviment feminista, què va ser? /

No. És aquella sensació de que avia'm jo crec que és és aquella sensació de que quan teòricament parles de les coses...No una cosa és dir a veure els homosexuals pues no sé jo crec que no coneixia ningú. Es allò

de que estàs en un altre món, que dius madre quin lio! Llavors en la mesura que estàs dintre del feminisme comences a parlar i el que representa i sobretot per un element que em sembla que és a veure el haver donat valor a l'estar entre dones també. Jo he viscut les dues sensacions: la sensació que tant la colla, els amics, en el grup polític de donar més valor al món dels homes i que la teva aspiració quina és : que en el món dels homes se't tingui en compte és la primera afirmació personal. Jo crec que el contacte amb el moviment feminista em va ajudar a valorar-me entre les dones, a escoltar-me en el món de les dones i estar còmode en el món de les dones, lo següent va ser com un "más a más" Per què no? És allò de dir jo de la mateixa manera que tenia clar quins elements em juguen per tindre una atracció física cap a un tio pues perquè no/

[ES TALLA LA GRAVACIÓ]

[FINAL DE LA CARA B, CINTA 7]

[INICI DE LA CARA A, CINTA 8]

E.- O sigui si tu ja tenies precedent d'aquest tipus d'ambient, d'aquest tipus de relació o va ser a partir d'aquell moment que van prendre contacte per primera vegada.

Va ser a partir d'aquell moment. És allò de trobar-te per casualitat, donant valor a això que et deia del món de les dones, en altres aspectes, i en el coco que un dius que un dia de cop et dius: amb aquesta persona m'hi he fixat, en aquesta dona m'hi he fixat més. I sento una cosa de : "¡Ai madre qué miedo!". Vull dir que sents el mateix tipus de neguit que quan t'enamores d'un tio. I nada pues això què passa? I l'altra també, era heterosexual... Bueno no sé... Jo crec que va ser super normal! Bueno normal... I llavors què passava? Que al llarg de la meua vida jo crec que ...He valorat més aquest món de dones o bastant.. Llavors és en aquest sentit que veig menys atractiu un home, vaig menys atractiu el món masculí. Llavors no és un problema de trobar-te com canvies els tius vull dir ...Vaja no tinc...possiblement les dones hem de canviar moltes coses, els tius també, però és una miqueta el fet com una opció de dir: avia'm les --- que es necessiten per canviar políticament són moltes, llavors les meves energies les dedico a una cosa. Llavors a partir d'això què ha sigut? Pues que la meua trajectoria amorosa ha estat relacionada sempre amb el món de les dones. Bueno pues "como en todos los sitios" pues he tingut pues he tingut dos parelles que hem estat 7 o 8 anys i després èpoques en que no he estat amb ningú... Vull dir i avui ... Però és veritat que després ha seguit mantenint-se jo crec per l'opció bàsicament de relació. Perquè si avui pràcticament bueno crec que en la feina pràcticament pues a tot arreu on estic, en els grups on estic i hi participo i milito és de dones. És bastant més fàcil trobar una dona que m'atraigui que no un tio però bueno "como en esta vida no hay nada descartable no se sabe" .

E.- Una qüestió sobre això també. El fet aquest que tu deies de la falta d'identificació amb el món dels homes bàsicament món sindical en aquell moment no? 76 o 77 en relació a la teva parella, la teva primera parella home, va crear suposo conflictes no? O no?

Sí clar. Sí clar/

E.- Va crear conflictes. No, no ho dic perquè podia ser que no fos un conflicte amb ell personal sino simplement doncs/

No, no, no ! Però no era un conflicte personal amb ell. Jo crec que era el conflicte típic de l'època a veure... era el naixement del feminisme i no era un problema només de distribució de la feina domèstica perquè jo penso que hem estat sempre superbé a casa. No era aquest tema, sino que era el tema una mica de sensibilitat de què entens o què no entens, de què captas o no captas... No me preguntas.... Jo me'n recordo discussions d'aquestes estúpides o poder senzillament que ho portava pues això 10 anys i ja s'acabava... Jo sóc bastant , tinc bastant clar que els amors comencen i acaben i les parelles comencen i acaben. Llavors bueno pues aquesta va acabar i també va acabar perquè era una època una miqueta que era allò de dir... Per mi una miqueta era l'època del "amor libre" per dir-ho d'alguna manera. Allò de dir bueno pues perquè no pues tens 3 relacions pues 3 relacions perquè no?

E.- Ho va viure així no?

Llavors aquella sensació una miqueta de que canvies tot. Vull dir era una miqueta que jo crec que va vindre junt el acabar-se la relació amb el Rafael amb una època pues això de, de la llibertat en paraules grans no? De els anys anteriors havien sigut anys de militància a tope i no sé què no sé quantos llavors era com la

sensació de que tenies com una miqueta dret a experimentar, tot a provar tot i clar hi havia unes òsties també que te mueres! [riuen] Una miqueta de todo però, però bueno jo què sé...

E.- Des del punt de vista polític en la teva organització i després en el sindicat això segurament va portar problemes. Problemes a veure....de relació com tu has dit no? Has posat l'exemple més extrem que és el tema de la ràdio, del programa i tal però clar sense tenir programa també seria un problema no? O la por aquesta que tu dius a d'acceptació no?

Sí, sí. No tampoc... A veure per exemple...Jo crec que després en la pràctica la gent t'accepta molt més bé...La por que hi ha és més el fantasma que la realitat en sèrio...Perquè el programa de la tele va ser, va ser...després quantitat de gent des de jo què sé ...la gent del quiosco, la gent del banc, no sé que et comentaven "òstia pues molt bé" Pues li encanta. I imbècils també però vull dir que jo crec que en aquestes coses és més el fantasma teu que lo que després constates. No és tindre...El problema més gros el vaig tindre amb la meva mare: vull dir que per ella va ser un cop i mira que li havia explicat però això de que públicament es digui...vull dir aquella sensació de que determinades coses privades no es poden dir. Va anar una miqueta per aquí de no entendre una miqueta la dimensió política de per què es feia. No ho fas per fer el show o fas per jo què sé per donar-li un valor polític. Però excepte la part una miqueta de la relació amb la meva mare, la relació amb l'altra gent jo crec que és més tu interiorment també com tu, com tu remenes no? Però bueno/

E.- I a la mare al final vull dir això...s'ha elaborat

Bueno pues hi han terrenys que saps que no podem parlar i bueno... I això no vol dir que hi hagin moltíssimes complicitats en moltes altres coses. Jo crec que amb la meva mare pues he millorat moltíssim la relació i llavors jo tinc aquesta sensació encara de que la puc disfrutar. Tinc sensació d'això de temps per disfrutar-la perquè estàs constatant el que és fer-se gran i el que bueno/

E.-La necessitat , que parlàvem abans de /

De cuidar-les, de cuidar-lo també. No sé és com també tu atraveses diferents moments de veure-ho, de pensar de com et vas fent de petita a gran de que et cuidin a cuidar tu. A passar a...a...tindre cura . Però això forma part de l'envelliment. Ja et vaig dir al començament de tot que també estic en un grup de "Ca la Dona" que és sobre el tema, bueno que ens diem "Les grans" i és una miqueta també la reflexió sobre el pas del temps: quines coses et van fer canviant, quines coses no? quines coses t'agafes, quines coses et queden de memòria i com abordes pues una etapa per dir-ho d'alguna manera de baixar el tipus de, de bueno de..qualitats i en canvi pujar en altres No sé a mi ara en aquests moments pues em suggereix, em resulta interessant tota aquesta reflexió, tot aquest pensar concret.

E.- Una qüestió també que .. lligant d'anteriors sessions que és a partir del moment que diguem surts del nucli familiar, comences l'autonomia amb la parella, després sempre has mantingut aquesta autonomia respecte al nucli familiar. No has tornat a casa? Sempre t'has mantingut de forma independent no?

I un altre cosa és que sempre he viscut, avia'm a pesar d'estar en parella sempre he viscut sola. Bueno en parella no; amb el Rafel vam viure junts i tal però després amb les diverses parelles que he tingut bueno pues cadascú ha tingut casa seva també. Llavors una miqueta el mantindre el meu espai,el meu sou, les meves necessitats...Mai he tingut un gran sou, vull dir /

E.- Independència com una necessitat per tu no? Que vas comentar inicialment no?

Pues ha sigut com un element molt present per dir-ho d'alguna manera. No sé si és el meu caracter, la meva manera de fer; el mantenir el meu espai, el meu espai m'és molt important. També era molt important me n'adono la relació amb els demés. Vull dir que a la pràctica tot aquest temps per mi la relació amb les persones és fonamental en la manera de viure. Per tant ho necessito pero també al mateix temps necessito saber que tinc el meu espai de tranquil·litat , de que arribo no?

E.-Propi/

Ès una mena de combinació dels dos, de les dues coses no?

E.- Al final vas venir de, bueno vas de Santa Perpetua a Cornellà ciutat satel.lite /

De Cornellà vaig passar aprop d'on vivien els meus pares perquè la meva mare va posar una sol·licitud en un pis de lloguer de "La Caixa" i va sortir i me'n vaig anar a un pis de lloguer de "La Caixa" relativament aprop dels meus pares i allà he estat visquent i encara visc ara pues.... no sé 20 anys deu fer que estic visquent allà. I primer era de lloguer , després em van dir si el volia comprar jo vaig dir que no en plan idiota perquè em vaig/

E.-Per una qüestió de valor polític també lo de la compra?

Sí, sí "tonta perduda" Al cabo de 3 años me di cuenta que feia el tonto i vaig dir lo compro. I menys mal que el vaig comprar perquè si no òstia [riu] /

E.- O sigui que al final has modificat el valor aquest de /

Sí clar perquè sortint de fer la ----[riu] principis

E.- Sobretot pel plantejament que feies tu de la primera vegada quan vau marxar a Santa Perpetua d'això no té sentit i tal!

Vam teoritzar-ho i tot això. Però després també...Vaja que les coses són molt més flexibles i ----- compra o de pago que depende. Que a vegades pues compren el que és ...Vaja en aquest cas és dels pocs negocis que he fet a la meua vida [riuen] que he fet una bona inversió. Però com propi??

E.- Una qüestió també interessant que tu has situat mínimament però jo crec que val la pena fer esment, que és sobre el plantejament de tenir fills, adopcions, és a dir el tema de l'adopció. El fet de necessitar aquest espai propi que has comentat tu creus que és el que t'ha portat a no optar per una adopció o hi ha més elements que expliquen/

No m'he atrevit. Jo crec que avia'm sola no m'atreveixo a adoptar jo sola. A part dels problemes legals, ho rumiat. Sola no m'atreveixo a adoptar i en parella pues avia'm tenint una opció homosexual és complicat. Vull dir tampoc... és pot fer però vull dir inlús posar-te d'acord em sembla com massa enrevesat. A mi m'està perfectament bé el paper de tieta, o sea , és veritat que des de fa 4 anys la meua germana va tindre una filla i per mi ha sigut una relació molt més directa amb el món dels nanos i he estat encantada. Llavors bueno, m'encanta, l'he buscat temps, penso que és una part important de mi poder relacionar amb elles. És a dir estic encantada amb les meves 2 nebodes, però ja m'agrada aquest paper. Aquest paper de ser tieta, m'encanta aquest paper, i perfecte. Però no, no jo crec...No sé...Jo crec que les circumstàncies m'ha portat a no tindre fills.

E.- Però no tens contradiccions, no és allò de dir/

No no en tinc cap. Vaja podria tindre tranquil·lament. Per exemple en el moment, això és important, en el moment que començo la menopausia que comences a pensar que ja no és un problema d'elecció el no tindre fills si no que ja no pots [riu]. Això em va fer rumiar de "me cago en la ostia. Ahora no es que no quiero ahora es que no puedo". I bueno pues et fa rumiar però bueno no...No, no no sé...Depèn m'imagino dels moments però jo crec que no m'atreviria ara jo no m'atreviria a tenir una criatura, em representa un lligam massa , massa estricte. I al final per acabar una miqueta tot l'itinerari i tal, per mi va ser molt important ja et dic, dintre de tot aquest procés que abans parlàvem de Ca la Dona va ser molt important el trencament que va haver-ho dintre del Revolta?? ja saps que la Lliga i l'MC es va unificar, després es va trencar/

E.- A partir dels 90 això /

Sí ja parlo dels 90.Per mi és un cop perquè es trenca també amb un fil de continuïtat de la meua vida que havia sigut militant del MC. Vaig decidir-ho i me'n vaig anar amb una colla de gent que no ens vam quedar amb la resta de gent del MC. O sigui en el fons va ser un trencament amb l'MC no va ser amb la gent, no? Jo ho vaig viure malament personalment, va ser una sacsejada grossa però també penso que va estar ben fet tal com ho vaig fer perquè l'opció que en aquell moment es plantejava no m'agradava/

E.-Perquè era participar a Revolta i tu vas decidir no participar?

No, no, jo vaig participar a Revolta però és que jo tenia un criteri de com es tenia que ser Revolta i llavors la gent del MC o un sector de gent del MC en tenia un altre, un criteri molt més jo penso autoritari o tradicional des del punt de vista de partits i jo pensava que estava en una altra època que és una altra història ja i bueno jo no , jo i una colla més de gent, llavors ens em vam anar /

E.- Per formar alguna cosa?

No, no...Bueno primer vam formar una colleta que ens dèiem, no me'n recordo com ens dèiem? ---- Contracorrent" que era com una mena d'espai per fer debats, i --- ital /

E.- Com un grup de debats per entendre's?

Sí era un grupet de debats i després no. Ja vaig tindre clar que la meua opció era el treball feminista, que seguia a "Ca la Dona" que seguia al grup de "Les Grans", estava ficada en una coral que hi havia en aquells moments per "Ca la Dona" i vaig dir: pues esto es lo mío. I després seguia en un grup de treball al tema de -- -- amb la Cristina Carrasco i amb tota una colla de dones de la universitat i bueno una colla de dones interessades en el tema del treball assalariat, el tema de treballs hem seguit i continuat un grup que és ...bueno a mi m'agrada molt i ens ho passem molt bé.

E.- Dins de "Ca la Dona" també?

Dins de "Ca la Dona" un grup de treball . O sigui que una certa vinculació amb el meu fill conductor per dir-ho d'alguna manera, segueix existint. Llavors aquesta opció jo crec que estic còmode, llavors tot el que ha representat la participació en les, de preparació de les jornades feministes, de conseguir que es tiressin endavant, més de 3000 dones, el que va representar trobant-se dones de sectors molt diferents, i això una miqueta ànima d'això dintre de les 12 o 15 dones que vam estar tirant-ho endavant. Ser una miqueta ànima de tot això també et dona moltes compensacions . Vaig pensar moltíssim però jo crec que ha valgut la pena. I avui en dia jo crec que molts resultats del que avui és la xarxa feminista , que és un mena de coordinació de les jornades i.../

E.-Més permanent, és a dir/

Més permanent com una manera de vincle i després el que segueix sent tots els grups en els que participo em fan com...jo què sé com explicar-te està a gust amb la vida/

E.- O sigui no hi ha contradiccions allò de militància ni res/

No. És molt diferent, és molt diferent d'abans. És una sensació d'estar en grups on em ve de gust estar perquè amb la gent estic a gust, no perquè tingui cap obligació. No perquè s'hagi de fer, no perquè s'acabi el món, sino perquè senzillament a mi em dona un plaer tertuliar estar amb elles, compartir, tirar endavant, és com una mena de sensació de dir: de passar del s'ha de fer, s'ha de fer a ho faig perquè vull fer-ho. A mi em donava la sensació que per això a mi m'ha representat tot un canvi intern.

E.- Sí ho dic perquè és curiós tal com ho plantejes ara en relació amb la teua narració anterior de militància tant a Comissions com inlús al MC hi ha una mena de, de patiment per entendre'ns. De patiment de contradicció. Tens una contradicció no?

Absoluta! Amb lo que és la vida/

E.- Exacte i aleshores la pregunta que et volia fer és : Tu creus que en el teu cas, com en el d'altres casos de gent que va viure aquest període el tema de la militància va crear una certa inèrcia de militar, o sigui, allò que tu has dit, hi havia un llaç , hi havia un vincle t'han estret que militaves i ja de vegades no sabies ben bé...Perquè era perquè eres militant de feia no sé quant de temps i /

Sí se't convertia una miqueta en avia'm parlar de sectes no està bé perquè la paraula no m'agrada però és bastant despectiu i tal però en el fondo sí que era una miqueta era una forma de viure un entorn de vida. És una forma de vida. Jo estic convençuda de que és una forma de viure. Una forma de família, una colla d'amistats, o sea tenia molt de gent una miqueta que té un espai comú i que es defensa front l'exterior i que per lo tant vas fent capelleta i en tenia molt! Però tots eh....La gent de sindical també i també és així eh...Bueno això et comportava això moltes contradiccions amb la vida però jo crec que hi han etapes

polítiques que possiblement les coses s'han de fer així. No sé tampoc no sé si hi han grans invents per fer-ho d'una altra manera. No, no sé com s'ha de fer.

E.- Bé si et sembla bé comentem /

Sí, sí/

E.- Comentem un parell de coses que ja t'he situat abans. En principi seria quina valoració tens del sistema democràtic i tot el procés de Transició fins l'actualitat, una valoració global d'això, i també respecte al sindicalisme globalment tot i que al llarg de l'entrevista ja has fet comentaris no? Primer serà això i després bueno...unes respostes sobre determinats conceptes i valors que jo tenia preparat

Ui el sistema democràtic ¡qué complicado es! Perquè clar a més de tot lo altre, al mig de tot això que hi ha moltes coses: que si el mur de Berlín, ¡caen tantas cosas amb el pas dels anys! Llavors clar el sistema democràtic que avui tenim pues avia'm aquella constatació de que...¡A ver és menos malo que otras cosas! Això com a mal menor bueno prefiero esto perquè tot altres coses. Es a dir em sento contenta d'haver viscut un període llarg de no guerra per exemple, no? Pues em sembla....Poder en un altre moment quan era jove pensava: "Pues no perquè d'una guerra és pot" Jo avui [riu] em sento molt feliç d'estar visquent, d'haver viscut un període llarg que m'ha permès relativament còmodament viure. Llavors en aquest sentit valoro el que representa la democràcia entre cometes no? Però per un altre costat em fot, em fot a veure ...Des de los pilares sobre los qu está sentao! La fragilitat que hi ha en fot jo què sé aquesta sensació de que els bancs i que lo más cutre...Vull dir que tot es belluga en funció del diner, que el diner és el centro del mundo" Vull dir és com la constatació de que no és el tipus de societat que jo vull. El que passa és que no sé...Tampoc no existeix la societat que jo vull. No tinc cap referent també per dir-te el que no vull. Per veure com vas canviant, per fer-ho menos dolent lo que hi ha allà que, que pensar, que tindre molt clar quina és l'opció que tu voldries. Llavors és en aquest sentit que ho valores com a mal menor diria que bien. Crec que s'ha de buscar una altra manera diferent de representativitat de les persones i de representativitat democràtica. O sigui crec que el sistema democràtic actual a pesar de todo está caduco. Es a dir jo crec que no pot valdre aquest sistema hem de trobar una altra manera de representació de les persones. O de viure-ho d'una altra manera, a mi no me satisface, ara què vols que et digui? Entre un golpe militar y estar bajo una dictadura pues prefiero esto! [riu]

E.- Sobre el sindicalisme i introduint els comentaris que has fet sobre la concepció que tu creus que hi ha en del sindicat. Valoració des de que quan tu participaves en la creació fins a l'actualitat

Jo crec que del, la meva opinió, el sindicalisme és li dono poques possibilitats de canvi. Jo crec que el sindicalisme és una institució que és "como un elefante" que cuesta molt, com moltes altres institucions que és una barreja de cosa institucional i de cosa de militància però que bueno en els últims anys, per lògica, jo no critico a ningú, jo no dic que no ho hagués fet, s'ha anat institucionalitzant cada vegada més. Llavors és com una mena de cosmos molt difícil de bellugar. Llavors qualsevol canvi innovador, progressista que a mi em costa molt d'introduir vull dir que requereix un gran esforç de canvi no? I és un lloc de cremor de moltíssima gent: la gent es crema pues perquè es cansa, pues perquè és difícil de canviar. Clar jo poder també m'he quedat amb la idea d'anys enredera on la gent estava més sectaritzada. Jo no sé si avui, no he viscut la qüotidianitat de menos sectarisme d'avui. A veure no l'he viscut però fa quatre dies la vaig viure quan es va, ..Parèntesi quan es cel-lebren 20 anys de Secretaria de la Dona del sindical a nivell estatal i no se dignan ni a invitarme per exemple! Això és un exemple de sectarisme actual encara comentant'ho amb l'Aurora i comentant'ho amb altre gent estaven al·lucinades i dir però bueno: "aquestes ties de què van!" Vull dir avia'm jo el que vull dir-te és que és un món "bastante cutre": de codazos i de que el poder pesa. I penso que és difícil canviar el sindicalisme. I la utilitat del sindicalisme doncs evidentment que per algunes coses és útil vull dir mantenir determinades actituds, fer front al poder de la patronal i tal però a mi em resulta un moviment avui en dia molt poc atractiu. Molt poc atractiu. I si han d'haver-hi canvis en el món no vindran, no vindrà possiblement pel sindicalisme penso eh! De la mateixa manera que el sindicallisme en una altra època va ser el motor fonamental de canvi de les relacions socials jo crec que al menos a Europa o tal com estan montades les coses en aquest país és difícil que vingui de part del sindicalisme perquè forma part més de l'estat tal i com està muntat.

E.-Et faré un parell de preguntes de contexte general que crec que ja vam fer en l'anterior sessió allò de Franco, la mort de Franco i tal . Però ara anys 80 no? Anys 80 14- D.Valoració, record, impacte/

Record? Pues preciós d'haver viscut molt il·lusionada la possibilitat d'una vaga general o sea en tota no me'n recordo l'any que va ser? /

E.- El 88

Uf! Fixa't el 88! Molt il·lusionada de que por fin se convoque eso! Penso que tindriem que haver-ho fet abans. Recordo la il·lusió d'anar de piquete un de matí i vam anar a les Cotxeres, a les Cotxeres del Besòs. Llavors la il·lusió pues no sé...La gent el carrer, el resultat. Jo ho vaig viure molt il·lusionada/

E.- Penses que va tenir uns resultats inconcrets després lo del 14-D? O sigui va haver-hi a partir de llavors un canvi /

No! No crec

E. – Em sembla que l'altra dia no t'ho vaig preguntar, tot i que sigui marxa enrera, però OTAN l'any 86 tot el moviment contra la OTAN

Ai! Uno de los ----- más gordos de mi vida! La sensació d'haver perdut! Jo crec que...Me'n recordo plorant de ràbia. O sea és aquella sensació que poques vegades penses que pots guanyar- Creo que casi nunca piensas que en aquesta vida pugui guanyar res ni de que estigui en majoria de res [riuen] Però és aquello que has rozado la possibilitat de ...Llavors molt preciosa la campanya jo crec que va ser una època molt bonica, va valdre la pena. Era tot molt creatiu o sea va ser maco.La quantitat de gent al carrer, la il·lusió i després un "jarro de agua fría immenso" . I bueno els sociates que en el fondo jo és los socialistes és que és duríssim por favor! És aquella sensació d'haver sigut tan "timoratos" Lo car que ens ha costat. Jo crec que el tiipus de campanya i tot com es va fer va ser...O sigui va ajudar a que evidentment és guanyés. I va ser una profunda tristor un dels cops més durs

E.- 23-F del 81 Cop d'Estat de Tejero. On vas viure-ho? Te'n recordes?

Al sindicat sí. Estava malalta, jo estava a Madrid i em va trucar...Vaig trucar al sindicat quan em vaig enterar a les 6 de la tarda i me'n vaig anar cap al sindicat

E.- Et vas enterar pels mitjans de comunicació?

Estava a casa sí. Per la ràdio.Llavors me'n vaig anar corrents cap al sindicat i ho vaig viure allà a l/

E.- La Meridiana [els dos alhora]

És de les vegades que amb el López Bulla, per exemple, he tingut un record més positiu d'ell pues perquè jo crec que va fer molt bé el seu paper. El paper d'estar allà, el paper de mantenir-se, el paper de lo que es tenia que convocar. Aquella sensació de ...jo és de les poques vegades que vaig tindre la sensació de dir: "- Bueno éste es mi sindicato" ¿no? Aquella sensació de/

E.- D'identificar-te /

Identificar-me de "vamos todos a una" No hi havia xorrades de tu por aquí y tu por allá. Bé, bé tinc bon record. Tinc bons records en aquest sentit. Por ? Pues ¡me cago en dena! Quin país! Aquella sensació de dir: "-estos fascistas no acaban nunca no! [riuen] Però...Bueno i després el resultat de això sí que es va notar, el resultat de el resultat de l'intent del Cop d'Estat. Jo crec que després va ser lo del govern del Calvo Sotelo, el pacto por lo de la OTAN, bueno...Va ser com un retrocés d'un intent d'anar una miqueta més ràpids a dir "bueno pongamos aquí el freno y vamos a ir más lentos todos y compactos" O sigui la presència dels militars en aquest país ha sigut, ha sigut dura. Jo crec que ha sigut de les coses més negatives.

E.- Jo no sé si tu vas participar pero el tema del...Com que va ser un acte més de cara intern, un acte intern del sindicat allò de les Jornades d'Homes i Dones de Comissions. Tu hi vas participar?

Sí.

E.- Valoracions que faries d'aquestes Jornades

Jo diria...Abans m'agradaria parlar d'unes altres de Jornades que van tindre una gran baralla amb el nostre José Luis López Bulla perquè me despidió?? /

E.- Això quines eren? Això explica-m'ho perquè no?

És que no me'n recordo gaire!

E.- Que va ser un intent de fer /

No! Van ser unes Jornades

E.- Ah van fer/

Unes Jornades aquí a Catalunya . ----Van fer unes aquí a Catalunya convocades per la Secretaria de la Dona del Sindicat i vam tindre una gran polèmica amb l'Executiva del Sindicat perquè no estaven d'acord de com les plantejàvem. I després a nivell confederal se'm perseguís a mi, després de molta moguda, després de 3 mesos de tindre les ----al final vam aconseguir fer les Jornades que van ser unes 250 dones o unes 300 dones d'aquí a Catalunya i bueno va anar molt bé/

E.- I quina era l'oposició? Quin era l'argument d'oposició de ? Te'n recordes?

La posició de López Bulla era bueno ¡se encazurró! ¡Se encazurró! Y dijo ¡éstas no se hacen! "Pues porque no es suficientemente reivindicativo des de un punto de vista sindical, es demasiado general, socio-política". Bueno és igual. Jo crec que si jo hagués amiga suya y hubiera estao en su partido no hubiera habido problema, com no ho era pues era una manera de fer-m'ho passar malament i van estar i me lo hizo tragar fuerte.! Llavors a mi això em va cremar molt i després bueno més endavant vam organitzar les Jornades d'Homes i Dones a Catalunya que llavors jo ja no estava a la Secretaria però que seguia participant amb l'Aurora i tal i bueno pues interessant. El que passa és que jo penso que globalment estava una mica descafeinat aquelles ----amb el pas dels anys crec que no ha anat, no ha anat a entusiasmar-se més sino que ha quedat bastant estancat.

E.- Tu estaries d'acord que no solament dintre del sindicat sino en conjunt el moviment feminista es produïx l'eclosió als 70, no? [afirma l'entrevistada] . En aquests 20 anys la teva valoració és positiva. Però no hi ha un moment d'una certa aturada inclús es parla d'allò que la revolució feminista a partir de la normalització de parlar de les dones, del feminisme i tal no hi ha una certa com a mínim ralenti en aquestes qüestions?

Jo no estic d'acord. Perquè jo crec que una cosa avia'm el que ha sigut la vanguardia de les dones, les reclamacions o el soroll al carrer i tal. Això és una cosa i una altra cosa és com això ha acabat en el conjunt social i jo penso que és una de les coses que jo crec que al llarg d'aquests 20 anys, 20 o 25 anys de les coses que més han canviat en aquesta societat democràtica ha sigut el paper de les dones i han canviat perquè bàsicament les dones han canviat. No tant per grans canvis socials, sino canvis en la valoració de les dones en si mateixes. De moltes. Clar jo no dic de totes les dones! Jo no dic que l'autoestima de les dones no estigui baixa! Cuidado!Però jo dic que hi ha hagut...Si hi ha hagut un gran terrabastall a lo llarg d'aquests últms 25 anys el terrabastall ha sigut el canvi que les dones han tingut de si mateixes. I en això a mi això m'indica que les lluites feministes directa o indirectament han influït molt /

E.- I en els homes també/

Han influït molt en el conjunt de la societat. Llavors jo crec que ha fet canviar coses a moltes dones i ha fet canviar també coses a molts homes . I aleshores de vegades jo crec que no valorem prou tot ell que ha canviat és a dir avia'm que no hi hagi...I en un país com aquest que passàvem de la dictadura a lo altre, però que jo recordo encara quan anaves a comprar a la plaça i perquè hi havia un senyor que comprava a la plaça el deixaven passar perquè era "un hombre" - "Ai deixa'l passar que pobre home i tal" O sigui vull dir-te que era tan extraordinari que un home anés a comprar a la plaça, per dir algo, que avuiaixò és evident que està més normalitzat que encara hi ha molta feina de distribució que es fa malament això és evident . Però hi ha moltíssimes coses que han canviat molt! I jo crec que en aquest sentit moltíssims plantejaments feministes han aprofundit molt més. El que passa és que es nota, és veritat, que el soroll al carrer és molt menys, però igual que amb tot lo altre. Perquè el soroll al carrer del sindicat no quiero ni contarte i el soroll al carrer de qualsevol altre moviment polític ha canviat. Jo crec que han canviat com les maneres de lluitar és com més un element de reflexió, de discussió, de tertuliar, de parlar, de no sé com explicar-te! De, de...Jo

que es tingui en compte de que hi ha homes i dones amb les coses , de que...Ara venia per la ràdio i sentia: fixa't tu què curiós la gent parla dels principals directors de cinema que hi han hagut i tal i qual i no parla de les principals dones. Per què dintre dels 10 primers.., avia'm que és ---- que s'ho planteja em sembla molt suggerent que no tinguis que ser la típica de turno: "oye las chicas qué" No, vull dir que això vol dir que el discurs social ha calat el feminisme. Jo en aquest sentit sí que crec que ha calat. En un altra cosa/

E.- Jo ho deia més en el sentit de [tus]que es va produir tot un com una gran elaboració teòrica, tota una pràctica que tu has anat describint: ocupacions, lluites i tal però també hi ha hagut un procés d'institucionalització del tema de la dona , sino que et dic que això tu penses que ha afectat?

Sí. Ha institucionalitzat? Joo crec que algunes dones s'han institucionalitzat! Perquè els hi han donat paper, perquè s'han coloco o a alguna institució o a un partit. Això és evident que s'ha institucionalitzat i que dins de les institucions també s'intenta donar una imatge feminista. No fa massa ha sigut el Congrés de Dones de Barcelona, l'Institut Català de la Dona encara que sigui de Convergència es molesta en dir que fa algun tipus de política respecte a les dones. Però això a mi em sembla positiu. Els has obligat per dir-ho d'alguna manera a tindre que fer algun gest, des del punt de vista de les dones, inclús les dones del PP han fet algun gest. Llavors jo crec que lo altre, una miqueta las de a pie, lo que encara queda com a moviment social encara està bastant poc institucionalitzat. Per exemple per que et facis una idea, encara seguim amb el tema del local i per exemple la manifestació del 8 de Març d'aquest any s'acabarà davant del local de la Francesca Bonmanson allà on està l'Institut del Teatre, justament perquè encara es reclama un espai, encara ens estem plantejant si ocupem, si no ocupem, és a dir , per sort o per desgràcia encara és una cosa bastant ..poc institucionalitzada. Bastant moviment en aquest sentit. Però no,,que no estan 200.000 mujeres, que no són...Però bueno dius : ¿quin moviment social aconseguix en un cap de setmana en una pont de maig que 3000 dones vagin i pagant 2500 peles? Que no és allò 3000 mujeres en un autobús. Voldir que hi han el que passa és que hi ha moltes dones que s'identifiquen amb el feminisme encara que sigui a nivell individual. Llavors unes estaran en grups, altres no estaran, altres no sé què. Però el que jo crec que és bo saber, penso que és útil saber valorar, com els discursos ideològics també acaben socialment i no i junt amb dir tot el que hem avançat dir tot el que ens queda. Però jo en aquest sentit estaria d'acord amb la gent que fan un discurs: no fem un discurs molt victimista en el sentit de dir: no! perquè encara ens queda sino dir avia'm hem avançat això i ens queda això! Però tmbé hem avençat això! Valorem també això que hem avençat i...i M'entens?

E.- Sí

En les jornades per exemple molta gent plantejava això. Plantejava una discussió sobretot els mitjans de comunicació i tal de dir : però és que el feminisme es nota menos. No es nota menos però en canvi està i que està més com més...com una taca d'oli que s'extén i que s'està més present en la qüotidianietat per dir-ho d'alguna manera. Llavors bueno ..¿Queda mucho!Pues vale queda mucho però jo crec que ... també hem aconseguit molt. No sé si és dels moviments que més influència han tingut

E.- La valoració ara ---- ràpidament una valoració de l'Institut Català de la Dona i del Instituto de la Mujer. Des del teu punt de vista el paper que han jugat o que poden jugar.

Avia'm com element positiu el fet de que l'hagin tingut que crear : tant el d'aquí com el d'allà. El d'aquí pues fa coses contradictòries: algunes coses que estan bé, i algunes altres que dius que són una eina de Convergència , en aquest sentit pues bueno jo què sé pues estamos Convergentes i és lo que és. Però també ha fet algunes coses que a mi em sembla que són dignes de tenir en compte i que també estan bé. A les Jornades per exemple ens van [ES TALLA LA GRAVACIÓ]

[INAL DE LA CARA A, CINTA 8]

[INICI DE LA CARA B, CINTA 8]

E.- No volia preguntar-te que ha quedat el tema una mica penjat, sobre el tema de la promoció laboral.

Ah sí

E.- Que tu ...I després parlaré i ens estem anant i jo penso que és interessant que era lo de la igualtat d'oportunitats. Has parlat del tema "Igual salari, igual treball" que això s'ha modificat , que és la valoració del

treball ja no solament igual treball i has parlat de la igualtat d'oportunitats. Sobre el tema de la igualtat d'oportunitats respecte al món del treball

Bueno complexe jo penso per la...I de fet per exemple en els grups de treballs que estic en aquest grup que estem amb la Cristina Carrasco i amb tota aquesta gent jo crec que surt molt bé. Avia'm és aquella sensació de que les "cosas para cambiar tienen que cambiar porque" des de fóra es veu que están como mal colocadas, no sé com explicar-te. És impossible que les dones se'ns valori igual en el treball assalariat si no es dona un valor més important en el treball de la qüotidianietat. Llavors des d'aquest punt de vista no s'arregla això fent només una insistència de que en les negociacions col·lectives tal no sé què no sé cuantos...Si no hay un cambio de mirada, per dir-ho d'alguna manera, de mirada del mundo, no es pot canviar això. Llavors no és allò d'insistir en una parcel·la. Si la parcel·la no la veus en la seva globalitat i tens una visió diferenta del concepte de treball no pots plantejar-te no pots plantejar-te que es variï això. Això que és el punt de vista de ...I això jo crec que els sindicats no ho entenen i segueixen en sus 13, en su terreno i jo crec que cal una mirada molt més àmplia respecte a això. No sé si /

E.- Quan situes això situes també los "tiempos"

El temps! És que el treball va vinculat al temps i va vinculat a la vida! Va vinculat una miqueta...Clar és lo de siempre! Es l'enfrontament que tens entre quien decide todo que és la pela, si poses la pela en el centre del món, i quan dic la pela vull dir el concepte del material i el concepte mercantilista de si això ho poses en el ccentre del món tot queda absolutament justificat però si tu vols canviar de manera d'enforçar la vida aquest si aquest concepte no el poses al mig i en el mig el que poses és que en el fons el que volem és passar per aquesta vida, viure, intentem viure millor amb uns criteris, defensant el que a tu et sembla just o el que et sembla més adequat o sigui per nassos canvis també la manera de com enfoques el treball, de com enfoques el temps de lleure, com enfoques el temps de cuidado dels demás i com enforques la manera de viure. Llavors es en aquest sentit que crec que hi ha una filosofia diferent que és desvincula bastant de la tradicional comunista en aquest sentit

E.- O sigui que el tema de la reducció de jornada de treball, tu plantejes que clar si no és global/

Jo estic absolutament en contra i en el grup per exemple nosaltres hem discutit bastant de ...És un plantejament absolutament parcial aquest de ...No les 30 hores, les 35 hores. Bueno si aquest debat no ens serveix per enfocar altres coses això és absurd perquè uns tindran 35 hores , els altres en tindran 200 mil més i les altres estaran haciendo 80 en su casa i no se enterará nadie! Llavors si el debat del concepte de treball, al concepte del temps no l'apliquem amb una altra globalitat estem fent "sectorialismo barato". I és en aquest sentit que et dic que confio poc en el canvi del sindicat perquè crec que no té una..Renúncia d'entrada per defensar el seu xiringuito renuncia d'entrada a que hi hagi una visió més àmplia de la societat

E.- Ara que has parlat del sindicat i una última cosa abans d'entrar en conceptes. Penses que generacionalment el sindicat està, que hi ha una manca de renovació generacional

Sí però jo penso que no és només en el sindicat. Jo crec que és a tot arreu

E.- Val.

Jo penso que aquí hi ha tot un conflicte que no sé ni com s'ha de resoldre ni com ha de ser en el moviment feminista/

E.- En el moviment feminista?

Sí, sí en el moviment feminista també passa! Jo crec que té que veure amb la nostra història, que té que veure amb una generació que va tindre un paper determinat i que i que jo crec que la gent jove s'està buscant altres maneres de sortir-se i bueno i per una gent serà aquests camins que ja hem obert i per altra gent seran uns altres. Amb lo que és millor no trencar-se massa el cap[riu] I donem valor al que facin i /

E.- De totes formes tu des del punt de vista del moviment feminista veus que hi ha aquest cert relleu, o sigui , a veure, que /

Poc

E.- Hi ha poc. Vale.

Hi ha moltes dones joves en altres coses. Bueno pues enfocant el feminisme des d'altres aspectes.

E.- Això és lo que t'anava a dir/

Des d'altres aspectes. Més individuals, menos de grup, menos de bueno/

E.- De participació en col·lectius/

Avia'm no és igual ser adolescent avui a ser adolescent fa 25 anys és diferent. El tipud de conflictes avui és..És que com ens podem plantejar que la gent repeteixi la n ostra història si és que no pot ser que la repeteixin! Ha de fer el seu procés i serà d'una altra manera. I amb això jo no vull dir que la gent sigui menos conformista. Es d'una altra manera perquè li ha tocat una altra etapa diferent. Yo soy de las de no agobiarme [riuen] No le doy muchas vueltas al coco i ja ens en sortirem.

E.- Sobre la sobre la promoció que a mi se m'ha escapat, sobre la promoció el tema de dones que es promocionen són caps, és a dir, aquesta visió de la promoció de dona que es converteix en cap, des del teu punt de vista, des de la teva , des de la teva pròpia experiència com es viu per part dels homes i per part de les dones també, de les dones subordinades aquesta dona/

És que quan una dona es promociona a cap del que sigui...és igual: sindicalista, jefa, o a ... o a la jefa de secció o al que vulguis depèn de l'actitud que tingui la dona. Aquesta és la primera vull dir que ...si tu tens actitud absolutament d'imitar el model masculí, de voler fer el mateix o més que el que fan els tius pues aquí tenemos la Thatcher como mejor ejemplo , no ens tranquillem més el cap! A mi això no em serveix de res. Vull dir és voler fer d'una altra manera. No és un problema de que essencialment perquè ets dona ja ets meravellosa i perquè ets tiu ets una merda. No és aquest el tema. El tema és una actitud o una manera d'enfocar la vida diferent . Llavors si aquesta jefa enfoca la cosa en plan competitiu con su colega y tal i va a matxacar les dones que té...Això també es dóna. Ara poden haver-hi altres companyes que manen d'una manera diferent i que comparteixen d'una manera diferent. Llavors poder el que tindriem que fer és aprendre una mica una d'això...Però igual que també podem aprendre dels tius que tenen una actitud diferent quan es promocionen o quan exerceixen poder. Vull dir que va bastant amb la manera que tenen de desenvolupar

E.- I tot i que sigui donant salts, hem parlat de la generació respecte a les dones, generacions joves, la teva opinió sobre la generació d'homes més joves, en qüestions com això: canvis de comportament, cultura, mentalitat/

Jo crec que hi han molts canvis de comportament. . . Què vols que et digui? Jo crec que lo bàsic amb lo bàsic hem canviat poc. Jo crec que ...La impressió que jo tinc és que han canviat més les dones que els homes. Tinc aquesta sensació. Això no vol dir que els homes no hagin canviat! I jo crec que és esperançador veure que hi han homes que es plategen el seu paper, el canvi de paper i que se senten incòmodes en un paper, que no se senten satisfets i còmodes en el paper que se'ls ha assignat sino que senten incòmodes i això m'encanta! O sigui tinc la sensació de que llavors...Em sento amb complicitat amb aquests col·legues,no? Vull dir que...

E.- Si et sembla bé entrem ja en l'apartat de valoracions. Un primer apartat de valoracions de conceptes i valors i després sobre la mateixa entrevista. Jo t'aniré dient una sèrie de conceptes en principi com capitalisme i respones el que penses. Capitalisme?

Capitalisme? Malo! [riuen]. Caca, un concepte del que preferiria allunyar-me i em sembla que és un mal de la humanitat i en el fondo això em suggereix la idea aquella de "mercancía-beneficio en el puesto de mando" i quan una societat es basa en això crec que deixa de banda el que és el concepte bàsic de la vida que és viure per altres coses i llavors "malo". A extinguir no sé cómo, porque es muy poderoso

E.- Parlamentarisme

Barato, fictici i teatre i poc representatiu i crec que és una cosa caduca que hauria que mejorar. No hauria que mejorar perquè ningú és ----la representació de tothom ni en plan dictador de ningú però crec que vaja

tot el que és delegació hem d'aprendre a delegar les coses d'una altra manera i no em serveix el parlamentarisme que existeix actualment.

E.-Feixisme

Pues el feixisme...Bueno pues muy mal pero muy mal moltes actitud feixistes també en la vida quotidiana no només el sistema polític feixista que és evident que ...No cal parlar-ne però perquè forma part de la història més negra de la humanitat però també ho forma moltes vessants de comportaments que jo crec que es poden qualificar tranquil·lament de feixistes això en la vida quotidiana si vols! O sigui en l'actitud amb la companya o sigui en l'actitud amb la gent del carrer, o sigui en l'actitud amb gent immigrada que ve d'altres països, és a dir jo crec que hem d'estar en la nostra societat més vigilants respecte a molts comportaments feixistes. Evidentment igual de vigilants amb gent que pretén imposar-nos pues la seva intolerància i la seva manera de veure el món com avui el senyor aquest el Aznar aquest que Déu n'hi do! Vull dir que cal vigilar por si acaso!

E.- Lliberalisme

. . . Ai...No me gusta! O sigui es una falsa llibertat, es una falsa llibertat. No m'agrada el concepte i sempre m'ha semblat un concepte excessivament que vol semblar massa maco quan en realitat el que pretén és absolutament oscur e interesao! [riuen]

E.- Socialisme

Com a idea bonica jo crec qua ha mogut la humanitat i com a concepte més igualitari ja m'agrada. El que passa és que les paraules agoten , agoten els continguts i aquesta és una paraula que s'ha agotat. Avui dia el socialisme no serveix per res. Defineix poc respecte a les persones.

E.- Comunisme

Bastant similar en el sentit jo la història bueno pues romàntica de vinculació amb aquesta paraula pel que tenia de cosa trencadora respecte a aquest segle per dir-ho d'alguna manera i respecte al que ha representat de teòricament de liberador de la humanitat però al mateix temps jo crec que ens ha ficat tan el socialisme i aquest tipus d'ideologia jo perquè ho he viscut també directament ens ha ficat en un tipus de concepte excessiu, un concepte i formes de fer molt dintre del mateix terreny , per dir-ho d'alguna manera, excessivament .. que tenen poc a veure amb ...tenen massa a veure amb la ideologia i poc que veure amb la vida. Llavors aquí hi ha algu que no quadra i que falla i que la paraula ...la cosa romàntica me sigue emocionando però ...Jo estic contenta d'haver sigut comunista així con orgullo, però crec que és limitador.

E.- Anarquisme

També com a concepte m'encanta vull dir és la idea de...Romántico eh! Però tot jo crec que tot :anarquisme, comunisme, socialisme està massa vinculat a un terreny que és baralla de les idees i poca baralla de lo ...I així i tot a l'anarquisme li dono unper tindre el meu avi anarquista i tal i per alguns elements de coses que he llegit del paper dels anarquistes a l'any 30 poder un paper més integral a diferència del comunisme i socialisme. Mes integral des del punt de vista de concepte global de vida no?

E.- Cultura/

De cultura/

E.- Cultura i això, vols dir? Il·lustrar-se

Sí de que no és només allò un moviment polític sino /

E.- una forma de vida

Una miqueta una forma de vida i en aquest sentit em resulta atractiu però crec que està passat i que no tiene nada que ver lo que había con-...Amb lo que bueno és allò d'aprendre de la història. Tot això és aprendre de la història per no repetir [riu] lo más negativo que n'ha tingut molt

E.- Sindicalisme tot i les teves/

De sindicalisme abans ja n'hem parlat bastant.

E.- sí però bueno però en plan allò/

Bueno pues també té a veure amb això amb la defensa dels "no pudientes ", amb la defensa dels que no tenim res, i vull dir la idea del sindicalisme no institucionalitzat m'agrada. Jo em penso que és justa que és la suma, la unió, pues m'evoca coses positives, el que passa és que avui el sindicalisme jo el vinculo a institucions, molt institucionalitzat amb lo que llavors perd tot l'encant.

E.- Feminisme

Per mi encara segueix tenint un valor molt important. No, no m'ha caigut com els altres. A pesar de que és una ideologia com hi cap moltíssimes, com avui m'hi caben moltíssimes coses dintre de la paraula feminisme pues jo el visc ...com un, com un...com una veta, com una veta que encara té molt d'explotar i que com és una veta tan diversa pues poc encorsetada encara. I penso que té coses positives i negatives portes també una dona del PP a dir-se feminista i una dona que no és de res. Però poder això és una de les virtuts...Vaja que és una veta a explotar el feminismo i vaja jo diria el futur de la humanitat.

E.- Participació

Pues mira com en el Congrés aquest de dones de Barcelona he estat a la Comissió de Participació i estat treballant molt el tema em resultat profundament suggerent perquè com les paraules s'han d'omplir de contingut i per participació sempre s'ha entés participació política i d'una manera molt determinada, la participació potser moltes maneres de fer xarxa, de crear, de sumar, d'afegir-te, de donar a conèixer , és a dir participació potser tan diversa i tan interessant , agafar tot el ventall del que potser participació que jo crec que seria un dels elements que més tindríem que intentar analitzar, aprofundir i treballar per saber recollir el que vol dir moltes maneres que la gent participi en coses i que no sabem valorar-ho perquè no li donem valor polític. Llavors em resulta suggerent lo de participació

E.- Justícia

Molt maco però poc real. Està molt bé ser just,la justícia i tal però la justícia de les lleis no me la crec, és totalment parcial i /

E.- Igualtat

Igualtat? Pues "un arma de doble filo": positiu en un sentit si és allò que et va drets negatiu si pretenen ---- -

E.- Solidaritat

M'enterneix aquesta paraula encara. Allò de que ...no sé qui..era bueno una frase, m'ha recordat un de Nicaragua que deia: "la Solidaridad es la ----de los pueblos" Bueno pues la solidaridad em resulta una paraula que poc dir molt i també pot no dir res, però és que lo de les paraules és complicadíssim El llenguatge a mi em resulta cada vegada més ideari perquè al mateix temps pot en nom de la solidaritat et poden estar clavant una ganivetada [riuen] O sea que...Pero bueno me tengo que ir al sector romántico

E.- Intolerància

Pues pues, pues, muy habitual, muy habitual i jo crec que molt arrelat en la forma de ser humana també. Jo crec que no és només la intolerància política, que tot això ja bueno ja dono per sentat que no em sento identificada, sino és la intolerància és la capacitat, la incapacitat per tindre orelles i escoltar i posar-se en el lloc de lo que diuen els demés i a vegades jo crec que la practiquem massa tots. Vull dir aquella sensació de que no ens escoltem. Coses tan normals que jo crec que per mi avui en dia tenen un moment molt important el saber ser això escoltar i jo crec que la intolerància és la explicació d'això i t'ho trobes molt sovint . I la gent és molt, som vaja tampoc es descol·loco som molt intolerants.

E.- Racisme

Racisme pues algo que també tenim molt interioritzat perquè en el fons pues a pesar de les nostres idees pues cataloguem i considerem normal un tipus de coses determinades i tot lo diferent jo crec que ens sacseja i llavors pues si podem portar el diàleg amb nosaltres mateixos i acceptar aquestes coses que ens sacsegen poder-les parlar pues bueno pues ho portem més bé...però primer hem d'acceptar que ens sacsegen. Igual que amb el tema de persones de diferenta raça, com diferente ètnia, o diferentes cultures, com amb persones de diferentes opcions sexuals com per exemple en aquest cas..Admetre que les diferències ens atavalen i llavors si la forma d'aconseguir que no t'atavalin no vol dir que tothom tingui que ser igual a mi si no justament entendre o intentar investigar o intentar comprendre la situació de l'altra persona no?

E.- Corrupció

Una cosa que em fa fàstic, és una de les coses que més em repel, és una de les coses que me pone mala. Vull dir i no és que em posi mala la corrupció del capitalisme que ja ho sé que està basada en un règimen absolutament corrupte, em posa mala, em molesta moltíssim que gent que gent que jo considero que bueno pues que tindria que tindre uns plantejaments ètics es corrumpeixi o sigui corrupte no només amb les diners sino amb poder, amb misèries d'aquestes humanes. O sea que em foten moltíssim

E.- Regeneració

Regeneració ? No sé... Regeneració celular [riuen] Otra no se me ocorre. Vull dir que cada...

E.- Nacionalisme?

Jo em sento nacionalista. Em sento orgullosament nacionalista. Vull dir que i crec que tothom ho som si ens identifiquem amb un...Penso que la gent tenim tendència a ser-ho el que passa és que unes coses es califiquen de nacionalistes i altres no. La persona que és molt espanyolista també és nacionalista. Llavors vull dir nacionalisme em sembla que forma part de les necessitats que tenim les persones de sentir-nos vinculades amb un espai, amb una terra, amb un..d'allò i amb un determinat valor polític això no et fa ser Convergent ni fa tremolar quan sento al Cant dels Segadors però em sento vinculada amb una terra i em sentobueno tinc un sentiment d'importa el que passa i m'importa definir-me com a tal perquè també et dóna una manera de ...jo crec de viure en un país que tens determinats drets que no estan entesos per part d'altres pues et fa posar-te reivindicativa amb això. I bueno bé que està bé ser nacionalista sempre que això no vulgui dir ser intolerant amb el que pensa ...bueno jo què sé totes aquestes coses que sabem no?

E.- Pueblo? Poble?

Poble...poble pues poble vol dir poble d'un poblet d'unes casetes i tal i un poblet del Pirineu, una cosa agradable, bonica i tal o poble com el conjunt de persones que bueno pues que juguen d'una manera determinada, molt diverses. La diversitat. Poble seria igual a diversitat

E.- Ciutadania

Ciutadania ho identifico amb dret. Amb drets de ciutadania, és a dir que com a persones pel fet de viure en una societat tindriem que tindre determinats drets garantits i crec que avui en dia els drets de ciutadania estan massa, els drets estan massa lligats al treball assalariat i tindrien que estar més lligats a que al concepte justament de ciutadania. Es una paraula clau si volem enfocar la política des d'un punt de vista d'una manera diferent. Entenent que pel fet de ser ciutadà pues bueno ...ja m'entens

E.- Revolució

Paraula preciosa, molt idealitzada i també molt, molt cruel . Era el que bueno...agafo d'aquesta paraula el que té de cosa positiva des del punt de vista de sacsejar valors profunds d'una manera de veure la vida i penso que és positiu fer revolució de coses sempre que es trenqui la idea --- de revolució de no sé què...També he descobert que les revolucions es fan al llarg de la vida i que en el fondo pues que tota la vida és una revolució constant.

E.- Val. Per últim seria la valoració de l'entrevista pensant tant des del primer moment que vam trucar-te que ens va posar en contacte amb tu , que vas pensar d'això, si va crear-te unes certes expectatives, si aquestes

expectatives que tenies es va complir o no es van complir llavors la valoració sobre si això serveix o no serveix per alguna cosa. Valoració sobre l'entrevista

Sobre dos coses en això. Jo penso globalment que és super interessant el projecte i quan em va trucar no li vaig donar importància, ha sigut en la mesura que l'he conegut i no només que m'han fet a mi l'entrevista sino que m'he llegit el llibret i una miqueta he conegut el tipus de projecte com va, ha parlat amb la Cristina i tal i vaja al principi estava entusiasmat. Penso que és vaja molt, molt encertat. M'ha xocat en positiu que el sindicat hagi pogut fer una cosa així i penso que és molt , molt interessant com a forma de fer que i m'agradaria que i t'ho he comentat alguna vegada explotar-ho, en aquest cas en el moviment feminista o com a "Ca la Dona" intentar fer algun tipus de projecte similar , etc. I personalment jo li dono tot i em sembla molt, molt interessant com a nova forma també de que quedi palès i que quedi present la memòria de molta gent que sino no quedaria i com donar valor a l'anonimat de moltes coses i penso que també és positiu. Com a ...Personalment m'ha representat una sacsejada personal considerable, m'ha representat tindre que pensar sobre moltes coses que feia molt temps que no havia pensat i tindre que pensar des de la distància en el temps, tindre que pensar sobre la vida, sobre com la valoro, com l'he enfocat, i bueno m'ha...Jo ho deia l'altre dia en broma és com si anés a un psicòleg o a un psicoanàlisi [rieuen] Bueno pues verdaderament m'ha representat vaja jo crec que he sigut sincera i m'ha representat investigar, indagar en moltes part de mi que no, que és com si m'hagués tingut que ficar-me en el túnel del tiempo però clar des de , des de ...Llavors m'ha resultat interessant fer-ho. M'ha resultat interessant, còmode, m'hagués agradat a veure preparat amb més tranquil·litat amb més ordre. Tinc un a certa sensació de desordre en el conjunt de l'entrevista. Tinc la sensació de que les coses les hem posades i després bueno l'altra dia llegia coses tinc sensació de que una cosa és com parles i una altra cosa és com escrius i no té res...Bueno em sentia molt poc identificada però vaja jo globalment diria que ha sigut una experiència molt positiva.

E.- Consideres que si de nou et truquessin per fer-te l'entrevista estaries disposada a una entrevista similar estaries disposada, si nosaltres et truquéssim i si una altra gent de la qual tinguessis referències de que són repetiries una entrevista similar?

Sí penso que sí. Penso que val la pena i que segurament serien coses diferents també en cada cas/

E.- Projecte. Doncs molt bé

Bueno pues ha sigut a bueno espera una cosa que volia dir...Em va xocar molt en positiu la manera que tenieu d'enfocar el projecte, jo penso que es notava en la manera d'enfocar el projecte una manera de fer diferent. Jo ho vaig comentar el prime dia però em sembla que quan va acabar la ---- em semblava interessant dir-ho perquè tota aquella primera part que feu una miqueta de saber la gent d'on ve, perquè ve , aquesta vinculació entre la ideologia, i la vida quotidiana a mi em sembla molt, molt important perquè és com donar una penso una visió del procés bastant més humana i menos ideològica i no sé...Ho valoro com a molt positiu que ho hague enfocat així. Vale?

E.- Molt bé

[FINAL DE L'ENTREVISTA]

